

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 558
Παρασκευή,
2 Σεπτεμβρίου 1994
Δρχ. 300

° ΠΑΡΚΟ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Ο ΟΜΜΑ ΑΓΝΟΕΙ
ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ!

° ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ

ΣΟΥΖΕΣ ΚΑΙ
ΚΟΝΤΡΕΣ ΕΡΗΜΗΝ
ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

° ΕΛΙΑΣ ΚΑΝΕΤΤΙ

«Η ΓΛΩΣΣΑ
ΠΟΥ ΣΩΘΗΚΕ»

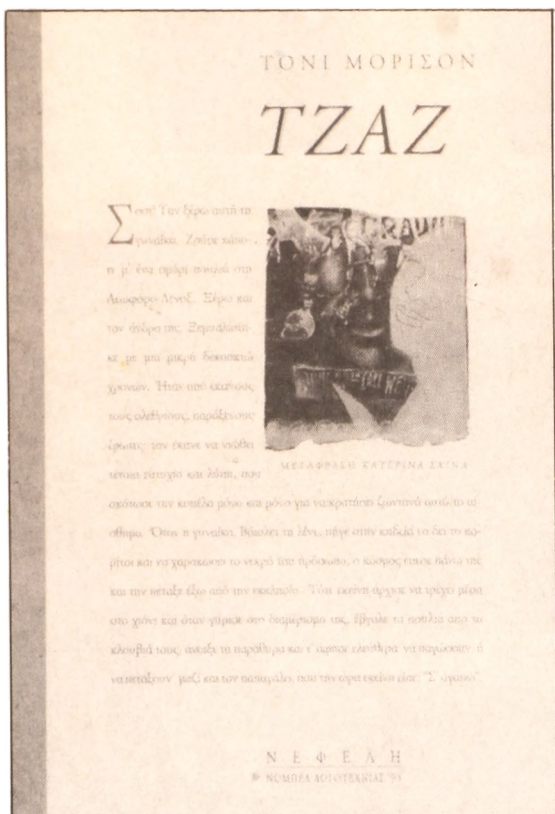

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΑΡΩΔΙΑ ΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗ ΔΙΚΗ-ΠΑΡΩΔΙΑ

ΚΡΑΤΟΣ ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗΔΩΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΠΕΡΙΣΑ

ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ
1979-1994 Δεκαπέντε Χρόνια Νεφέλη

ΤΟΝΙ ΜΟΡΙΣΟΝ
Τ Ζ Α Ζ

Μόλις κυκλοφόρησε
ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
...πρωθούν το καλό βιβλίο
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ. 3607744

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τακτικό Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ίνστιτούτων Ομαδικής Ανάλυσης (E.G.A.I.N.)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

- Ομαδικής Ψυχοθεραπείας
- Δυναμικής της Οικογένειας
- Κοινωνικής Ψυχιατρικής
- Δυναμικής Ψυχιατρικής
- Ψυχολογικών Αξιολογήσεων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

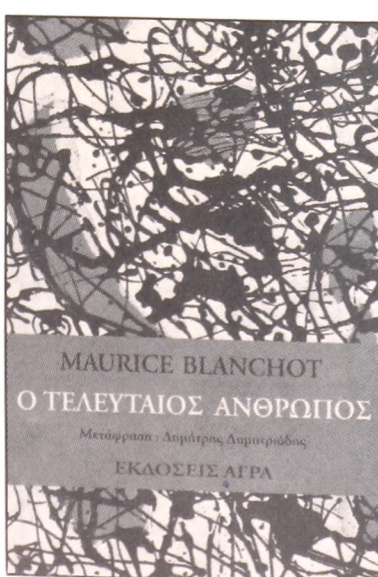
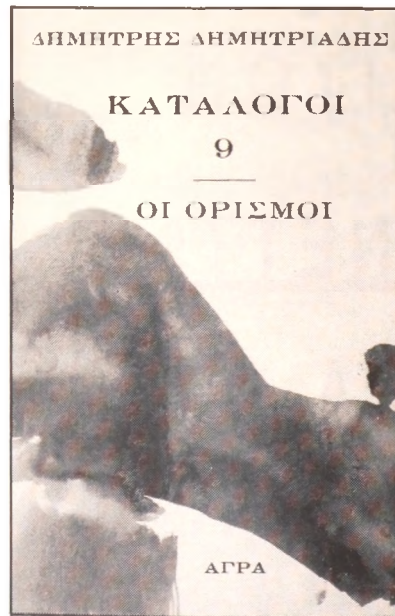
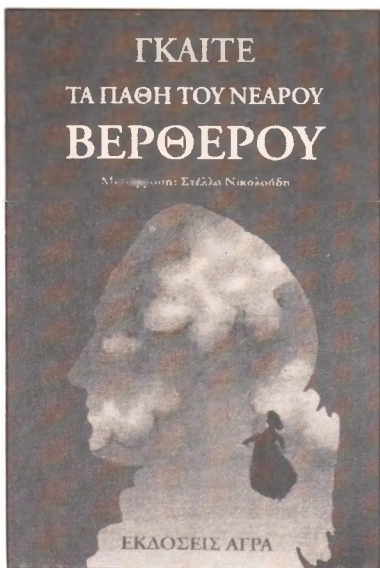
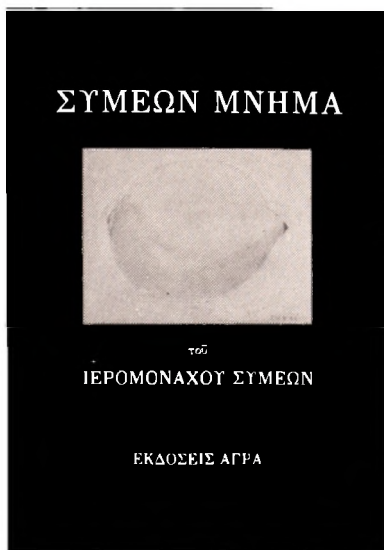
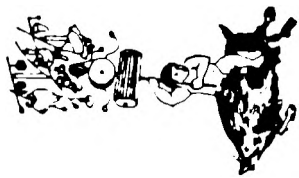
- ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
- ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ & ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ
- ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
- ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ

• ΣΥΜΠΟΣΙΑ • ΣΥΝΕΔΡΙΑ • ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ • ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ • ΕΠΟΠΤΕΙΕΣ

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 644.7533 - 643.5980 - 644.5140

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

1979 - 1994

φωνές που
ένεμαν -και
/εχίζουν να
ονέμουν- εύσημα
ον «ηρωικό
ριώτη» υπήρξαν
να πολλές. Και το
ρότερο: έχουν
κυθεί μέσα στον
ιθυσμό, είναι κοινή
μη. Ένα φασίζον
μα που διακηρύσσει
«ανωτερότητα του
ληνισμού» και την
της βίας
κατάσταση των
κίων που υφίσταται
τους αλλοεθνείς
ούται όλο και
ισσότερο. Ένα
μα που, όσο κι αν
ρήμως η κυβέρνηση
καταδικάζει, είτε το
βαθμίζει είτε το
ταίνει στους
ιπους της.
18-23
φυλλο: Χ. Παπανίκος

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ	4
ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ	5
Κόμικς του Γ. Φιλιδισάκου	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	6
Αντήνωρ	
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	8
ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	17
ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ	29
ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	40
Γ. Αρκουλής	
20-21	41
Ακης Μπογιατζής	
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	42
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	45

Ο Δημήτρης Χαντζόπουλος, ο Παύλος
Μεθενίτης κι ο Αγύριοςτος συνεχίζουν
τις διακοπές τους...

11 Ο ΟΜΜΑ ΑΓΝΟΕΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Κι όμως. Αν και το Συμβούλιο της Επικρατείας
γνωμοδότησε, ο Οργανισμός Μεγάλου Μουσικ-
κής Αθηνών, έστω για τους τύπους, δεν σταμά-
τησε τις εργασίες στο Πάρκο της Ελευθερίας, ως
όφειλε. Περίεργο καθεστώς ασυδοσίας, μα την
αλήθεια...

14 ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ: ΠΟΙΟΣ ΝΟΙΑΖΕΤΑΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΠΛΕΣ

ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΕΣ; Πάντως, οι πολίτες ελάχιστα ενδια-
φέρονται. Μόνο ο Πρόεδρος είναι σε βαθιά περιουή-

λογή. Και ο κ. Λογοθέτης, βεβαίως... 26 ΣΕ ΠΟΙΕΣ

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΠΕΤΥΧΑ Μια επιτυχούσα του συστήματος,

γράφει για τις γενικές εξετάσεις στα ΑΕΙ. 46 ΜΙΑ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΟΝΤΕΡΝΑΣ ΤΕΧΝΗΣ Ο τε-

χνοκριτικός Αλέξανδρος Ξύδης προτείνει πού και πώς

πρέπει να γίνει το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης...

50 ΕΛΙΑΣ ΚΑΝΕΤΤΙ: «Η ΓΛΩΣΣΑ ΠΟΥ ΣΩΘΗΚΕ» Το

1910, ο Ελίας Κανέττι είχε δυο γλώσσες και λαχτα-

ρούσε μια τρίτη, απαγορευμένη. Σ' αυτή τη γλώσσα

-τη γερμανική- αργότερα έγραψε. Για τον Ελίας

Κανέττι γράφει η Τζένη Μαστοράκη.

Περίοδος Β' • Έτος 21ο • Τεύχος 558 • Παρασκευή 2 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1994 • Δρχ. 300

ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Πάνος Κωνσταντόπουλος - ΜΟΝΤΑΖ: Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ: Εξαμ. 3.400 δρχ., Ετήσια 6.800 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 25.000 δρχ. Φοιτητική ετήσια: 6.100 δρχ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ -

ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 27 δολ., Ετήσια: 54 δολ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 30 δολ., ετήσια 60 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 300, ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 500

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλλουκτάη και Σία Ε.Ε. Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΤΟ ΑΛΒΑΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

ΚΑΤΑΦΕΡΑΜΕ και πάλι να δημιουργήσουμε ένα ακόμα πρόβλημα, ένα ακόμα αγκάθι στην εξωτερική μας πολιτική. Δεν μας έφτανε το λεγόμενο "Σκοπανό", προστέθηκε τώρα και το πρόβλημα των σχέσεων με την Αλβανία.

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ για μια ακόμη περίπτωση κατά την οποία κινδυνεύουμε και πάλι, παρά τα προφανή δικάιά μας, να βρεθούμε απομονωμένοι και να υποστούμε εμείς, ως υπερφίαλη ισχυρή δύναμη στην περιοχή, μια ακόμη ήττα. Διότι, κατά την πάγια συνήθεια και πρακτική μας, δεν έχουμε σαφή και συνεκτική πολιτική και δεν μπορούμε να συμπεριφερθούμε ως πράγματι ισχυρή, ευρωπαϊκή και σοβαρή χώρα.

ΕΙΝΑΙ ΓΕΓΟΝΟΣ ότι ο Μπερίσα έχει στήσει μια δίκη-παρωδία εναντίον των στελεχών της "Ομόνοιας" και παίζει ένα σκόπιμο παιχνίδι έντασης με την Ελλάδα, που δεν έχει καμιά λογική και εις βάρος του τελικά θα απολήξει. Στόχος του βέβαια είναι η εξόντωση της ελληνικής μειονότητας και η τόνωση της ξενοφοβίας στο εσωτερικό με την προσφυγή στη γνωστή μέθοδο του "δούρειου ίππου", που δήθεν αποτελεί η ελληνική μειονότητα. Η ανευθυνότητα όμως του Μπερίσα και του καθεστώτος του δεν πρέπει να προκαλούν σπασμωδικές αντιδράσεις στην Αθήνα, η οποία όχι μόνο άφησε την πολιτική της στο έλεος των διαφόρων "ιδιωτικών οργανώσεων", των κάθε λογής Βρακάδων, υπερεθνικοφρόνων, πατριδοκαπύλων και εκκλησιαστικών παράφωνων ψαλτών, αλλά παραμέλησε και το πραγματικό πρόβλημα των λαθρομεταναστών.

ΟΙ ΓΝΩΣΤΕΣ αδυναμίες του ελληνικού κράτους φαίνονται ανάγλυφα και στην περίπτωση αυτή. Αλλά αυτό που απαιτείται σήμερα είναι μια σταθερή πολιτική, ώστε να εξαναγκαστεί ο Μπερίσα να σεβαστεί τα νόμιμα δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας, ο "εξαναγκασμός" του Μπερίσα για τη σύναψη διαρκών, ειρηνικών και εποικοδομητικών σχέσεων συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών προς αμοιβαίο όφελος, η ανθρωπιστική μεταχείριση των λαθρομεταναστών αλλά και η αναγνώριση πλήρων δικαιωμάτων σ' όσους Αλβανούς νομίμως εργάζονται στην Ελλάδα.

ΜΙΑ ΤΕΤΟΙΑ πολιτική, ενισχυμένη από ουσιαστική συνεργασία σ' όλους τους τομείς, θα αποτελούσε δείγμα μιας πράγματι ευρωπαϊκής και δημοκρατικής χώρας που σέβεται η ίδια τα δικαιώματα των δικών της μειονοτήτων για να μπορεί να διεκδικεί με αυξημένο κύρος και φωνή τα δικαιώματα της δικής της μειονότητας στην Αλβανία. Μια τέτοια στάση δεν αποκλείει την εναλλαγή μιας πολιτικής καρότου και μπαστουνιού αλλά σε καμιά περίπτωση δεν επιτρέπεται να εκφυλιστεί σε ασυνάρτητες και άσκοπες επιδείξεις "δύναμης".

ΑΣ ΜΗΝ ακουστούν οι φωνές εκείνες που από φανατισμό, στενοκεφαλιά ή για λόγους εσωτερικής πολιτικής κατανάλωσης επιλέγουν τον ίδιο ολισθηρό δρόμο που διάλεξε ο Μπερίσα.

αντί

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

του Γ. Λ. Ρ. Φ. Σ. Σ. Σ.

ΠΙΡΙ
ΠΙΡΙ...

ΓΥΡΣΕΣ ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ
ΑΧΑΪΡΕΥΤΕ!;

Ο ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΟΣ
ΕΑΥΤΟΣ ΣΟΥ! Η ΗΡΕΜΗ
ΔΥΝΑΜΗ ΑΥΤΟΠΡΟΣΟΠΟΣ!

ΠΟΙΟΣ ΕΙΣΑΙ
ΕΣΥ;

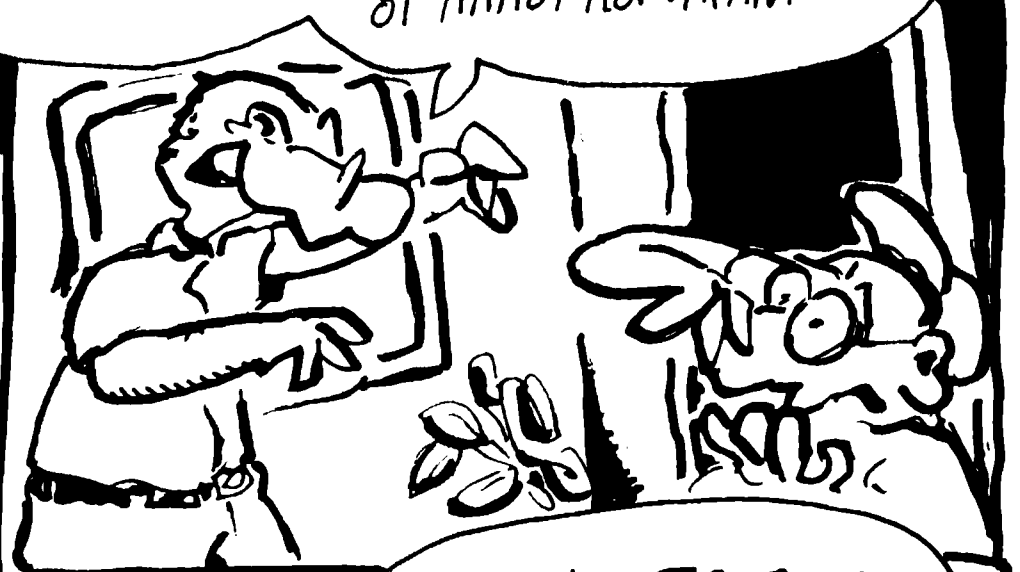
Α, ΣΕ ΘΥΜΑΜΑΙ!

ΓΟ ΝΑ ΔΕΙΣ! ΛΟΙΠΟΝ ΑΚΟΥ
ΤΙ ΜΑΖΕΥΤΗΚΕ ΟΣΟ ΕΛΕΓΕΣ
ΔΙΑΚΟΠΕΣ!

ΕΛΕΟΣ...

ΚΑΝΕΝΑ ΕΛΕΟΣ! ΕΧΟΥΜΕ ΚΑΙ ΛΕΜΕ: ΗΡΘΕ
Η ΔΕΗ! ΣΑΠΙΞΑΝ ΟΙ ΠΑΤΑΤΕΣ ΣΤΟ ΝΤΟΥΛΑΠΙ! ΕΧΕ,
ΜΑΖΕΥΤΕΙ ΠΟΛΛΗ ΔΟΥΛΕΙΑ ΣΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΓΙΑΤΙ
ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΛΟΥΦΑΡΑΝ!

ΤΡΥΠΗΣΕ Ο ΘΕΡΜΟΣ ΦΩΝΑΣ!
ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΣΕ ΜΕΤΑΘΕΣΟΥΝ ΣΤΟ
ΣΑΣΤΕΜΟΡΙΖΟ! ΓΕΝΝΗΣΕ Η ΓΑΤΑ ΣΤΟ
ΤΑΥΝΤΗΑΟ! ΗΡΘΕ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ Ο
ΠΑΓΚΑΛΟΣ!

ΑΑΑΑΑΑΑ

ΝΑ ΣΟΥ ΚΑΤΕΒΑΣΩ ΤΗΝ
ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ; ΘΑ ΚΑΝΕΙ ΔΗΛΩ-
ΣΕΙΣ Ο ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ!

Όταν ο αρχηγός γίνεται «λιγότερο αρχηγός»

...ΚΑΙ ΑΦΟΥ μας τελείωσε ο Αύγουστος (μήνας ραστώνης και διακοπών — το ΑΝΤΙ, πάντως, έλειψε από το περσίτερο ένα μόνο δεκαπενθήμερο...) ξαναγυρίσαμε στο τσιμέντο και την ασφάλτο. Κατά τα άλλα, ο Αύγουστος '94 δεν διέφερε και πολύ από τον Αύγουστο '93. Οι πυρκαγιές αποτέφρωσαν και φέτος την αποσαρκωμένη ελληνική χλωρίδα... Οι ληστές τραπεζών συνέχισαν, όπως και πέρσι, το προσοδοφόρο «έργο» τους. (Τώρα «αποψιλώνουν» τράπεζες και στην οδό Πανεπιστημίου, ντάλα μεσημέρι!)... Οι λογής τραπεζορήτορες — «με λειρί στο κούτελο, με φωνή τρομπόνι» — διαμόρφωσαν και φέτος τη δική τους (ανεπίσημη) πολιτική, «στη σκιά της επίσημης ελληνικής εξωτερικής πολιτικής»... Και η κ. Δήμητρα Λιάνη - Παπανδρέου δεν λησμόνησε, ούτε φέτος, το «τάμα» της — να προσκυνήσει την «πρώτη Κυρία της Οικουμένης», στην Τήνο!

ΠΑΡ' ΟΛΑ αυτά, ο Αύγουστος '94 σηματοδότησε κάποιες νέες καταστάσεις. Ουσιαστικά κήρυξε την έναρξη του προεκλογικού αγώνα, ενόψει των δημοτικών εκλογών του Οκτωβρίου. Και ως προς τους υποψηφίους της Αθήνας (Θ. Πάγκαλο, Δ. Αβραμόπουλο, Α. Λεντάκη, Μαρία Δαμανάκη και Λ. Αυδή), αμφισβήτηση της υποψηφιότητάς τους — από την εκλογική βάση — δεν υπήρξε. (Τουλάχιστο στα φανερά!). Το ίδιο, όμως, δεν μπορεί να λεχθεί για τον Πειραιά ή για το Περιστέρι, αλλά και για μια σειρά άλλους δήμους ή κοινό-

τητες, όπου είχαμε διπλές, ακόμα και τριπλές, υποψηφιότητες! Αμφισβητήσεις των επιλογών της ηγεσίας, για τους υποψήφιους δημοτικούς άρχοντες, είχαμε, βέβαια, και στο παρελθόν. Όμως, για πρώτη φορά, η αμφισβήτηση αυτή πήρε διάσταση πραγματικού φαινομένου. Για πρώτη φορά — για να μεταφέρουμε μια διατύπωση της Καθημερινής — «ο αρχηγός είναι τώρα λιγότερον αρχηγός», καθώς βουλευτές ή στελέχη των δυο μεγάλων κομμάτων απορρίπτουν, ανοιχτά, τις αποφάσεις του αρχηγού, «ακυρώνοντας τον ίδιο τον αρχηγό»! Και ως προς την αμφισβήτηση του κ. Χαρ. Κεφάλα (κοινού υποψηφίου της Ν.Δ. και της «Άνοιξης» για τον Πειραιά), τα πράγματα βαίνουν προς «τακτοποίηση», ύστερα από τις διαβεβαιώσεις του κ. Δ. Καψάλη (προέδρου των Εμπορικών Συλλόγων της χώρας) και του κ. Γ. Κασσιμάτη (προέδρου του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Πειραιά), στον κ. Μ. Έβερτ, ότι «οι παραγωγικές τάξεις του Πειραιά υποστηρίζουν την υποψηφιότητα Κεφάλα», κ.λπ. Παρά τις διαβεβαιώσεις αυτές και την αίσθηση που επικρατεί τώρα στα ηγετικά κλιμάκια της Ν.Δ. ότι «η παράταξη θα κατέβει ενωμένη στον Πειραιά», ορισμένοι βουλευτές του κόμματος (όπως λ.χ. ο κ. Σ. Χατζηγάκης, κ.ά.) επιμένουν ότι «μια πολιτική λύση δεν θα ήταν απευκταία»...

ΕΚΡΗΚΤΙΚΗ, όμως, χαρακτηρίζεται η διάσπαση του ΠΑΣΟΚ στον Πειραιά, όπου ο βουλευτής κ. Γ. Παπασπύρου, εξαγγέλλοντας την υποψηφιότητά του, δεν κατήγγειλε μόνο την τετραετία Λογοθέτη (ως «τετραετία καταρράκωσης και εκφυλισμού των θεσμών»), αλλά και τον βουλευτή Πειραιά, και πρώην υπουργό, κ. Αντ. Ντεντιδάκη ως «ηθικό αυτουργό» και τον αδελφό του πρώην υπουργού (και νυν δημοτικό σύμβουλο) ως «συνένοχο του κ. Λογοθέτη». Φυσικά, ο κ. Παπασπύρου αναρωτήθηκε επανειλημμένα πώς και γιατί το Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ επιμένει στην υποψηφιότητα ενός δημάρχου που «είδε το δήμο σαν μαγαζί» και από τον οποίο (δήμαρχο) το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων «έχει αφαιρέσει το μπλοκ των επιταγών». Στο μεταξύ, κανείς δεν γνωρίζει, επακριβώς, πώς θ' αντιδράσει ο αρχηγός του κόμματος και πρωθυπουργός κ. Α. Παπανδρέου στην «ανταρσία Παπασπύρου» (που είναι ανταρσία και σειράς άλλων στε-

λεχών του ΠΑΣΟΚ) ή στην «ανταρσία Νάου» (μέλους της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ), που απορρίπτει την επανεκλογή του σημερινού δημάρχου Περιστερίου κ. Δημητράκουλου. Αν ήταν άλλοι οι καιροί, ο κ. Παπασπύρου ή ο κ. Νάος θα πληροφορούνταν τη διαγραφή τους από το ραδιόφωνο ή την τηλεόραση. Καθώς, όμως, «ο αρχηγός είναι τώρα λιγότερον αρχηγός», ίσως η κύρωση να μην φθάσει το όριο της διαγραφής.

* * *

ΠΟΙΟΣ ΠΡΩΤΟΣ είπε ότι ΠΑΣΟΚ και Νέα Δημοκρατία είναι κόμματα «συγγενή» και ότι το ΠΑΣΟΚ, στην οικονομική και πολιτική, ακολουθεί την «πολιτική Μάνου»; Το θέμα ήλθε ξανά στην επικαιρότητα, με αφορμή την αντίθεση του υποψηφίου δημάρχου και υπουργού Μεταφορών κ. Θ. Πάγκαλου στην κατασκευή του αεροδρομίου Σπάτων, αλλά και τις βολές του εναντίον «κάποιων» (προφανώς συναδέλφων του υπουργών), οι οποίοι «έχουν συμφέρον να τον εκμηδενίσουν, επειδή είναι υποψήφιος δήμαρχος της Αθήνας». Ο κ. Πάγκαλος δεν απέκρυψε ότι «αποτελεί μειοψηφία» (στο κυβερνητικό όργανο στο οποίο μετέχει) και ότι, παρά ταύτα, θα εξακολουθήσει να εναντιώνεται στην απόφαση της πλειοψηφίας, σε ό,τι αφορά την επιλογή των Σπάτων. Η συνέχεια είναι γνωστή. Η Νέα Δημοκρατία κάλεσε τον κ. Πάγκαλο να κατονομάσει αυτούς που ζητούν την εκμηδένισή του (επειδή αντιτίθεται στην κατασκευή του αεροδρομίου των Σπάτων) και αν αυτό δεν γίνει, τότε, να τοποθετηθεί, επί του θέματος, ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ κ. Κ. Λαλιώτης, που ήταν ο εισηγητής, στην τελευταία συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου, για την επιλογή των Σπάτων. Την ώρα που σύρονται οι γραμμές αυτές, δεν είναι γνωστό αν ο κ. Πάγκαλος θα δώσει συνέχεια ή όχι στο αίτημα της Νέας Δημοκρατίας. Ωστόσο, υπάρχει ένα γενικότερο θέμα ηθικής τάξεως, που δείχνει την «ειδή του δένδρου». Όσον καιρό το ΠΑΣΟΚ ήταν στην αντιπολίτευση, σύσσωμη η ηγεσία του (Παπανδρέου, Τσοχατζόπουλος, Λαλιώτης, κ.λπ.) χαρακτήριζε την επιλογή των Σπάτων ως «σκάνδαλο», «έγκλημα κατά του περιβάλλοντος», κ.λπ. κατά τον ίδιο τρόπο που χαρακτήριζε «έγκλημα», «εθνική μειοδοσία» κ.ά. την «ιδιωτικοποίηση» (ή «μετοχοποίηση») του ΟΤΕ. Σήμερα, ύστερα από δέκα μήνες εξοργιστικής απραξίας, σύσσωμη η ίδια αυτή ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, ακριβέστερα σύσσωμο το υπουργικό συμβούλιο (με εξαίρεση τον κ. Πάγκαλο), ανακαλύπτει

υπάρχει το αεροδρόμιο των Σπάτων, τοίς θα μπορούσε να είχε αρχίσει εδώ δέκα μήνες! Αλλά και τώρα ακόμα, η γη παραμένει θεωρητική, αφού τίποτ φάνεται να κινείται.

Ό, βέβαια, δεν θα εμποδίσει τον πρω-υργό κ. Α. Παπανδρέου, κατά τα ήνια της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσα-της, να μιλήσει — από ρητορεία πάμε α καλά — για τον «*νέο κύκλο οικονομικής ανάπτυξης της χώρας*» — μιας ανά-ης που θα στηριχθεί στα μεγάλα έργα, τοία «*δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά βα-κρίκος για μια σειρά άλλων επενδύ-*» κ.λπ. Όσο για τις ιδιωτικοποιήσεις, οποίες το ΠΑΣΟΚ ως αντιπολίτευση, κτήριζε περίπου ως... συμφορά — οι παίες έγκυρες πληροφορίες αναφέ-ότι μια από τις βασικές εξαγγελίες κ. Παπανδρέου θα είναι η «*ιδιαιτέρη-ση που θα δώσει η κυβέρνηση στην-ική των ιδιωτικοποιήσεων*»...

* * *

ΦΕΡΑΜΕ ήδη ότι και φέτος το καλο- — όπως και πέρσι — λογής τραπεζο-ρες (δάσκαλοι, δεσποτάδες, σπιρου-ι, κ.ά.) επιμένουν να «*διαμορφώνουν*» — και όχι η κυβέρνηση ή τα πολιτικά ατα — την ελληνική εξωτερική πολιτι-ο πράγμα δεν θα είχε, ίσως, μεγάλη ισία, αν οι τραπεζορήτορες περιορί-η δράση τους στη ρητορεία και μόνο. ώς δεν συμβαίνει αυτό, καθώς τους θυνους «*καταδρομείς*» διαδέχονται κάποιοι ανεύθυνοι σμήναρχοι, τους αρχους κάποιοι «*μπαλσαμωμένοι δε-άδες*» (έφθασαν να προσδιορίζουν ι τεθωρακισμένα πρέπει να παρατα-ν κατά μήκος των ελληνοαλβανικών ρων!), τους δεσποτάδες κάποιοι θερ-μοι αρθρογράφοι — και ο χορός καλά ει! Και επειδή η ένταση με το καθε-του Μπερίσα δεν είναι λόγος για να άμε τον... Γκλιγκόροφ και τους άλ-«*προαιώνιους*» εχθρούς, [*«Να 'χαμ' βασιλιά / δράκο με χοντρόλαιμο / σέρτι-αράθυμο / για να κάνει πόλεμο*» — θα ε ο τρελός του Βάρναλη...], ο μητρο-της Θεσσαλονίκης έκρινε πως έπρεπε ονειίμει το παράσημο του Αγίου Δημη-υ σε όλα τα μέλη της ελληνικής ομάδας μπολ, που, στο Ευρωπαϊκό Πρωτά-μα Εφήβων, στο Ισραήλ, αρνήθηκαν να ιετωπίσουν την ομάδα της FYROM, δή οι παίκτες της έγραφαν, στις φανέ-ους, τη λέξη «*Μακεδονία*».

ΛΑ με τέτοιες «*επιδόσεις*», γιατί ν' απο-με για τη διεθνή απομόνωση της χώρας

ή για την εκμετάλλευση του «*επεισοδίου Βρακά*» από τον Μπερίσα ή για την αίσθη-ση που υπάρχει (σε ορισμένες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις) ότι, πίσω από τη δράση ορι-σμένων Ελλήνων «*ιδιωτών*» ή ραδιοσταθ-μών ή «*πατριωτικών οργανώσεων*», υπάρ-χουν άτομα που εργάζονται και δρουν σε ορισμένες κρατικές υπηρεσίες!

Θ' ΑΝΤΙΛΕΧΘΕΙ ίσως ότι όλα τα παρα-πάνω αυτά δεν πρέπει να λέγονται ή να γράφονται, διότι, στο επίκεντρο της προ-σοχής μας, αυτή τη στιγμή, πρέπει να είναι η διάσωση των πέντε Ελλήνων της «*Ομό-νοιας*», που αντιμετωπίζουν ποινές φυλα-κίσεως από επτά έως εννέα χρόνια. Ασφα-λώς η διάσωση των «*Πέντε*» αποτελεί χρέ-ος όλων μας. Αλλά αυτό δεν εμποδίζει την υποχρέωση της υπεύθυνης κυβέρνησης — και προσωπικά του κ. Α. Παπανδρέου — να καθαρίσει τις υπηρεσίες αυτές από τους ανεύθυνους «*υπερπατριώτες*» που, χωρίς άνωθεν εντολή, ενθαρρύνουν τους λογής «*ακραίους*» — όποιο όνομα και αν φέρουν ή δεν φέρουν!

ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ γεγονός ότι ο υπουργός Εξωτερικών κ. Κάρολος Παπούλιας που, κατά κοινή παραδοχή, προκρίνει (προς τι-μήν του) τους χαμηλούς τόνους, θέλει να ελπίζει ότι ο Σάλι Μπερίσα θ' αποθαρρύνει την παραπέρα επιδείνωση των ελληνο-αλβανικών σχέσεων. Και μια καταδίκη των «*Πέντε*» θα ήταν — όπως δήλωσε ο υπουργός — «*αβάστακτο βάρος*» στις σχέ-σεις αυτές. Αλλά και ο ίδιος ο πρωθυπουρ-γός, την περασμένη Τρίτη, σχολιάζοντας την πρόταση του Αλβανού εισαγγελέα Αρμπέν Κελέσι, εξέφρασε οδύνη για τη σημερινή θέση μας στον βαλκανικό χώρο. *Η Ελλάδα — είπε — θα μπορούσε να παίξει ένα πραγματικά δημιουργικό ρόλο στον χώρο αυτό... Σωστά. Όμως, στην πολιτική, οι απλές ιερειμιάδες δεν αποδίδουν. Το ΠΑΣΟΚ — όπως και η Νέα Δημοκρατία — φέρουν τεράστιες ευθύνες για τον όλο χει-ρισμό θεμάτων εξωτερικής πολιτικής, κα-θώς το ένα κόμμα κατηγορούσε συνεχώς το άλλο για «*εθνική μειοδοσία*», «*πολιτική ανικανότητα*», «*εθνική αναξιοπρέπεια*» και άλλα ηχηρά παρόμοια. Να είπε, άραγε, κάτι καινούργιο ο Πρόεδρος της Δημο-κρατίας κ. Κ. Καραμανλής, όταν, στην τε-λευταία του συνάντηση με τον κ. Μ. Έμπερτ, στο Προεδρικό Μέγαρο, επισήμα-νε ότι «*από τη δημόσια ζωή μας λείπει το στοιχείο της σοβαρότητας και της υπευθυ-νότητας*»;*

ΦΥΣΙΚΑ, αν πιστέψουμε τον πρόεδρο της «*ΠΟΛ.ΑΝ.*» κ. Α. Σαμαρά, η αποκατάστα-

ση ομαλών σχέσεων με τα Τίρανα ή με τα Σκόπια είναι θέμα «*αντιμέτρων*» και πέραν ου! Και η κυβέρνηση — πρόσθεσε — έχει τα αντίμετρα αυτά στη φαρέτρα της. Συνε-πώς... Όμως, η «*σοβαρότητα*» και η «*υπευ-θυνότητα*» επιτάσσουν, ακριβώς, μια άλλη προσέγγιση. Τα αντίμετρα (και μορφή αντιμετρων είναι και οι μαζικές απελάσεις των Αλβανών προσφύγων από τη χώρα μας...) δεν οδηγούν πουθενά. Ο τόπος χρειάζεται, τούτη την ώρα, μια πραγματι-κά εθνική στρατηγική — μια στρατηγική που θα πρέπει, όπως τονίζει ο πρόεδρος του Συνασπισμού, Νίκος Κωνσταντόπου-λος, να «*προλαβαίνει τις προκλήσεις*», να «*σχεδιάζει πρωτοβουλίες*» ν' «*αποδυναμώνει τις εστίες αποσταθεροποίησης*». Και, βέβαια, μια τέτοια προσέγγιση πραγμά-των, μια τέτοια κοινή στρατηγική, μπορεί να γίνει πράξη από τη στιγμή που η κομμα-τική δημαγωγία και πλειοδοσία θα δώσουν τη θέση τους σε μια πολιτική συγκλίσεων

* * *

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ, όμως, δεν πάνε καλά ούτε «*έξω*», ούτε «*μέσα*»! Παρά τα χαμόγε-λα του υπουργού Εθνικής Οικονομίας κ. Γιάννου Παπαντωνίου και τις διαβεβαιώ-σεις ότι σημειώνονται θετικές εξελίξεις σε βασικά οικονομικά μεγέθη (όπως η πορεία των δημοσίων εσόδων ή τα συναλλαγματι-κά διαθέσιμα), η *Αυγή* καταγράφει την «*α-γωνία που διακατέχει την κυβέρνηση*», προκειμένου να βρει δύο τρισεκατομμύρια δραχμές, σε διάστημα τριάντα ημερών. Η αγωνία αποδεικνύεται και από τη «*βροχή*» κρατικών χρεογράφων που ρίχνει η κυβέρ-νηση στην αγορά (στις 31 Ιουλίου, στις 15 Αυγούστου, στις 31 Αυγούστου και, ξαφνι-κά, την 1η Σεπτεμβρίου...), αλλά και από τη νέα εκστρατεία για την είσπραξη φόρων που παρακρατούνται από τρίτους και δεν αποδίδονται στο κράτος.

ΚΑΠΟΙΟΙ, βέβαια, επιμένουν ότι η κατά-σταση είναι «*τόσο άσχημη και περίπλοκη*», ώστε να είναι αδύνατη η αντιμετώπισή της «*με την απλή και τρέχουσα λογική*». Γι' αυ-τό απαιτούνται — προσθέτουν — πρωτο-βουλίες που ν' ανατρέπουν «*παγιωμένες καταστάσεις*» και να υπερβαίνουν την «*τρέχουσα λογική*». Το ερώτημα που τίθε-ται είναι ποιος ή ποιοι μπορούν ν' αναλά-βουν πρωτοβουλίες του είδους αυτού, όταν ολόκληρο το σύστημα νοσεί. Το ερώτημα είναι πόσοι από τη σημερινή κυβέρνηση κατανοούν την πολυεπίπεδη κρίση — πολι-τική, ηθική, πολιτισμική — που περνούμε σαν χώρα και σαν κοινωνία.

ΑΝΤΗΝΩΡ

που έχουν μείνει στην πόλη, να επισκευαστούν και να συντηρηθούν, θάβονται κάτω από την εύκολη λύση του τσιμέντου.

Ολόκληρα κομμάτια της πόλης, υπέροχα σπίτια και δρόμοι, ακόμη και αρχαιότητες, τελικά η ίδια η ομορφιά και η ιστορία της, έχουν θυσιαστεί και ακόμη θυσιάζονται στο βωμό μιας άναρχης ανάπτυξης προς όφελος των αεριτζήδων κερδοσκόπων, ή καταρρέουν μέσα στην αδιαφορία και τη σιωπή.

Η σιωπή, όμως, όσων πονάνε αυτόν τον τόπο, μοιάζει με συνενοχή. Ας την σπάσουμε, λοιπόν. Να μιλήσουμε. Να σωθεί ό,τι μπορεί ακόμη να σωθεί. Ζητάμε μια δημόσια απάντηση από τον κ. Δήμαρχο και από το Δημοτικό Συμβούλιο για την τσιμεντόστρωση της οδού Μητρέλια. Να αποκατασταθεί το πλακόστρωτο.

Ζητάμε από κάθε αρμόδιο ή και αναρμόδιο να σκέφτεται διπλά και τριπλά πριν συνεργήσει σε καταστροφές».

Υπάρχουν άνθρωποι που σκέφτονται, που αντιδρούν.

Ας το υπολογίσουν...

ΚΑΛΛΙΣΘΕΝΗ ΚΥΡΚΟΥ (1925-1994)

*«Κάτου από έναν τοίχον ισκιερόν
άνθισε ένα κόκκινο γεράνι.»*

Στέφανος Δάφνης

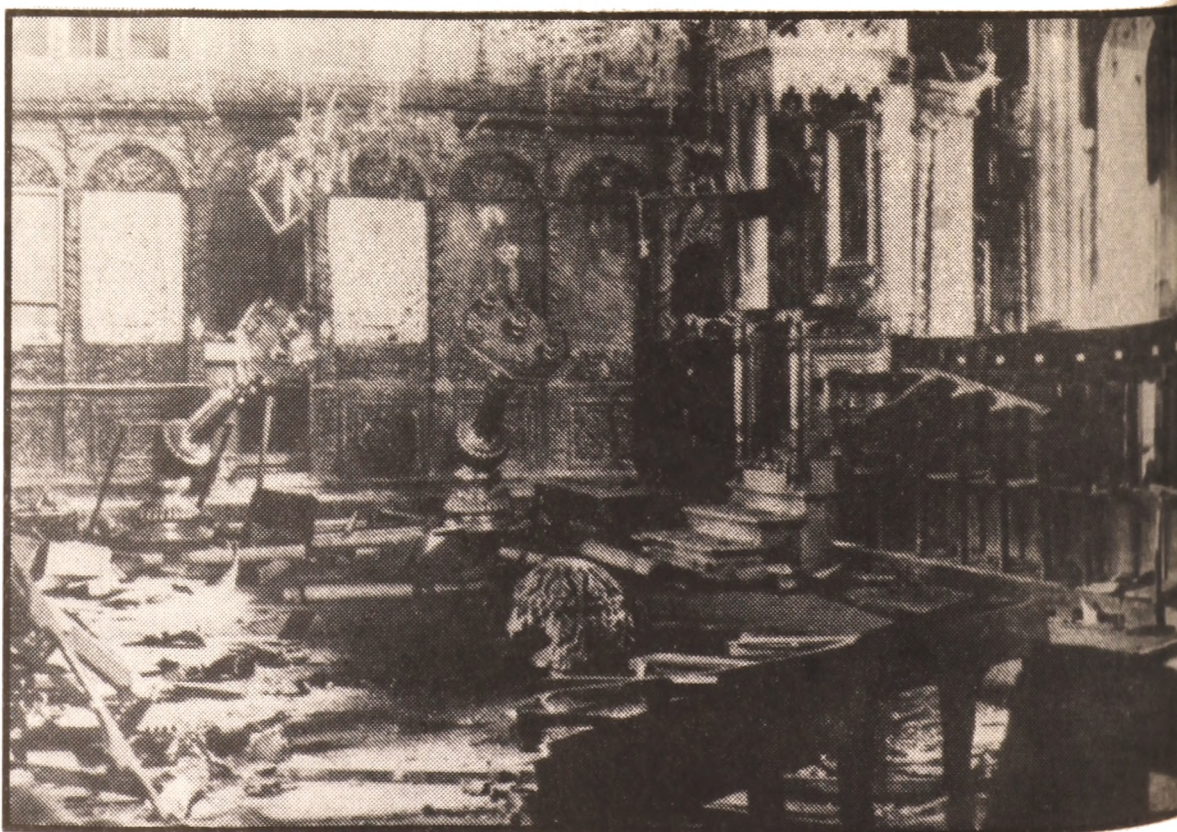
Η Καλλισθένη Κύρκου, ιστορική φυσιογνωμία της ελληνικής Αριστερά, σύντροφος του Λ. Κύρκου, με μακρά διαδρομή αγώνων, υπέκυψε στη μακροχρόνια αρρώστια της. Η Καλλισθένη Κύρκου υπήρξε πρότυπο μαχητικού ανθρώπου: η αγωνιστική της δράση από τα νεανικά της χρόνια, στην ΕΠΟΝ σπουδαστών του ενιαίου ΚΚΕ, το 1943· η αντιστασιακή της πράξη που είχε αποτέλεσμα τη φυλάκισή της από τους κατακτητές Γερμανούς, το 1944· η σταθερότητα των πεποιθήσεών της που στοίχισε την καταδίκη της σε ισόβια από το εμφυλιακό κράτος το 1948· η ένταξή της στους πολιτικούς αγώνες της ΕΔΑ, μετά την αποφυλάκισή της, το 1952· η δέσμευσή της στον αντιχουντικό αγώνα· η αφοσίωσή της στις ιδέες της ανανεωτικής Αριστεράς. Μαχητικότητα που τη διέκρινε και στον προσωπικό αγώνα με την αρρώστια της. Η Καλλί –όπως τη φώναζαν οι δικοί της– μπορεί πια να αναπαυθεί.

ΠΕΡΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΝΕΙΑΣ

Η συμπλήρωση φέτος 39 χρόνων από τα «Σεπτεμβριανά», όπως έχουμε συνηθίσει να αποκαλούμε το πύγκροτο που εξαπέλυσαν οι Τούρκοι κατά του Ελληνισμού της Κωνσταντινούπολης το 1955, είναι μια –ακόμη– ευκαιρία για περισυλλογή σχετικά με το ίδιο το δικαίωμα και τους όρους ύπαρξης των απανταχού εθνικών και άλλων μειονοτήτων.

Με τα μάτια στραμμένα στην ελληνική μειονότητα στην Αλβανία, αλλά όχι λιγότερο και στη μουσουλμανική (ή τουρκική, διαλέγετε και παίρνετε) της Δ. Θράκης, δεν θα έπρεπε να αφήσουμε την πίκρα από τον αφελληνισμό της Κων/λης να μας αλοπροσανατολίσει απ' αυτό που φαίνεται να είναι πλέον σταθερή επιδίωξη του δυτικού κόσμου – η δημιουργία πολυπολιτισμικών κοινωνιών. Γιατί η ιστορική μνήμη έχει περισσότερες της μιας χρήσης και γιατί εντέλει οι δραστικές εκκαθαρίσεις δεν ζημιώνουν μόνο τους διωγμένους αλλά και τους εθνικά καθαρούς διώχτες.

ΑΝΤΙ Θ Ε Σ Ε Ι Σ

Τα Ναρκωτικά

υζήτηση στη Βουλή την περασμένη για τα ναρκωτικά σε επίπεδο ηγών κομμάτων και η ομόφωνη φαση για τη σύσταση ειδικής ρχούς διακομματικής επιτροπής ούργησαν την επίπλαστη εντύπωση αίτερα μετά τις περισπούδαστες ρεύσεις — ότι κάτι γίνεται στο χώρο ό. Κι όμως, το άμεσο θέμα είναι η η των χρηστών που ο σημερινός ρος ρίχνει επιπόλαια στα νύχια των πακτων εμπορών και στις φυλακές. ι ακόμα επιτροπή δεν πρόκειται να ει το θέμα των 15 έως 20 χιλιάδων στών ούτε την ανησυχητική πλωση της χρήσης των ναρκωτικών ερα στις κρίσιμες ηλικίες 15-25 ν. Η αποποινικοποίηση της χρήσης η πρόληψη αποτελούν άμεση ωνική ανάγκη. Αλλιώς η άσταση διαρκώς θα επιδεινώνεται. τυχώς η ελληνική Βουλή φάνηκε για ακόμη φορά άτολμη να πάρει τις γκαίες αποφάσεις που να έχουν οια συνοχή και κάποιο σκοπό. Για ρει κανείς και να μετρήσει τα τελέσματα. Δεν φτάνει η δυστυχία ών των ανθρώπων. Πρέπει να τους ρεείτε κιόλας; Και πρέπει ν' ρνουμε ανέπαφη κατ' ουσίαν μια οθεσία που στην ουσία ευνοεί τους ρρούς ναρκωτικών; Και ποιές είναι γγυήσεις ότι τα πορίσματα της ροπής αυτής δε θα έχουν την τύχη προηγούμενης;

έχει αρκετή εμπειρία και στις ες χώρες που δείχνει την εύθυνση προς την οποία πρέπει να ηθεί όχι μόνο η ελληνική νομοθεσία τη χρήση των ναρκωτικών ουσιών ά κι ολόκληρο το θεσμικό πλέγμα πρόληψης, της ανεξάρτησης και της νένταξης. Διότι το κοινωνικό τος που καταβάλλεται απ' τη ερινή κατάσταση είναι βαρύτατο

και διαρκώς αυξάνεται. Χρειάζεται τόλμη.

Απελευθερώστε τον Μπαλάφα

Η ηθική και η ανθρώπινη δικαιοσύνη πρέπει να υπερισχύουν των νομικίστικων ερμηνειών που στην ουσία διαστρεβλώνουν τους ίδιους τους θεσμούς της δικαιοσύνης και τους νόμους. Είναι φανερό ότι ο Γιώργος Μπαλάφας κρατείται παράνομα, πέρα από κάθε ανεκτή ερμηνεία του συντάγματος.

Η ζωή του Γ. Μπαλάφα κινδυνεύει άμεσα και η κράτησή του παίρνει πραγματικά διαστάσεις σκανδάλου και τραγωδίας. Η ευθύνη των δικαστών είναι μεγάλη. Επιβάλλεται η άμεση απελευθέρωσή του. Ενώνουμε τη φωνή μας με όλους εκείνους που συμπαραστέκονται ηθικά στον Γιώργο Μπαλάφα και επισημαίνουμε τις ευθύνες της πολιτείας που «παίζει» με τη ζωή ενός ανθρώπου χωρίς κανέναν απολύτως λόγο.

Η πολιτεία έχει πάντα τρόπους να λύνει πάντα τέτοια γελοία νομικίστικα αδιέξοδα· οφείλει να το πράξει πάραυτα, πριν είναι πολύ αργά.

Β.Κ.

Απ' το κακό στο χειρότερο

Ούτε «ομοσπονδία» θέλουν πλέον οι Τούρκοι στην Κύπρο. Κάθε χρόνο και χειρότερα. Η επίσκεψη του νέου Τούρκου ΥΠΕΞ Σοϊσάλ στο κατεχόμενο βόρειο τμήμα της Κύπρου αναμένεται να επιβεβαιώσει μια νέα στροφή της τουρκικής πολιτικής στο Κυπριακό. Το σενάριο είναι γνωστό. Η διεθνής κοινότητα θα μας ζητήσει να «προσαρμοστούμε» στη νέα κατάσταση

και να ξανακαθήσουμε στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων για να συζητήσουμε χειρότερες λύσεις.

Αναρωτιέται κανείς, τι νόημα έχει πλέον αυτή η διαδικασία που δεν έχει οδηγήσει πουθενά παρά στη συνεχή επιδείνωση της ελληνοκυπριακής θέσης. Είκοσι χρόνια μετά ξύνουμε την κεφαλή μας με απορία. Ποιος μας φταίει.

Σ.Τ.

Και στη Μυτιλήνη, τα ίδια

Όταν η μανία του εκσυγχρονισμού συνατάται με το πνεύμα της καταστροφής, έχουμε φαινόμενα —πολύ συχνά εσχάτως στη χώρα μας— όπως αυτό που περιγράφουν πολίτες της Μυτιλήνης, οι οποίοι υπογράφουν τη διαμαρτυρία που δημοσιεύουμε:

«Οι υπογράφωντες, που είτε γεννηθήκαμε, ζήσαμε, ή ζούμε σ' αυτήν την πόλη, είτε απλώς την ξέρουμε και την αγαπάμε, θέλουμε με την παρούσα μας να αναφερθούμε στο εξής γεγονός, που συνέβη στις 5.8.1994 :

Συνεργείο του Δήμου Μυτιλήνης κάλυψε με τσιμέντο όλο το πλακόστρωτο καλντερίμι της οδού Μητρέλια, στον Κάτω Γιαλό της Κουλμπάρας. Η δικαιολογία που επικαλέσθηκε το συνεργείο ήταν ότι έβγαιναν ποντικοί, γεγονός για το οποίο διαμαρτύρονται οι γείτονες. Τώρα, βέβαια, οι γείτονες θα κυκλοφορούν πιο άνετα τα αυτοκίνητά τους και οι ποντικοί, μη έχοντας διέξοδο στο τσιμέντο, θα βγαίνουν μέσα στα σπίτια τους.

Τέτοιες δικαιολογίες, ασφαλώς δεν πείθουν.

Το γεγονός είναι ότι, αντί να προστατευτούν τα λίγα πλακόστρωτα

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ - ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ - ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ - ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Επτά κείμενα για τον Νίκο Καββαδία

ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ
Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη

Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ
«ΑΡΙΑΔΝΗ». Μια σπουδή στον ερωτικό Σεφέρη

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«Εις την οδόν των Φιλελλήνων» του Α. Εμπειρίκου

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΙΟΡΗΣ
Ο γλωσσικός αφελληνισμός. Πέραν του μισοξενισμού και της υποτελείας

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«Ο έρωτας στα χιόνια» του Αλ. Παπαδιαμάντη

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και πνευματική ζωή

ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
Ερωτικές μεταμορφώσεις· αντίδωρο στην Μάτση Χατζηλαζάρου

ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
Ούτως ή άλλως

ΣΟΝΙΑ ΙΛΙΝΣΚΑΓΙΑ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ
Από την πορεία της ελληνικής ποίησης του 20ού αιώνα

ΣΕΙΡΑ: ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ

CHARLES KAHN

Ο Αναξίμανδρος και οι απαρχές της ελληνικής κοσμολογίας

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ
Περί μυστικής θεολογίας
Εισαγωγή: VLADIMIR LOSKY

ΠΡΟΚΛΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ
Στοιχειώσεις Θεολογική
Εισαγωγή - Σχόλια: E.R. DODDS

Γ.Σ. ΚΙΡΚ
Ηράκλειτος: τα κοσμολογικά αποσπάσματα

ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
Ομιλίες στην Εξαήμερο

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ
Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ
Παρεμβάσεις

ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ
Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

ΛΟΥΓ' ΑΛΤΟΥΣΕΡ
Στοιχεία αυτοκριτικής

ΡΑΛΦ ΜΙΛΛΙΜΠΑΝΤ
Το Κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία.
Ανάλυση του δυτικού συστήματος εξουσίας

ΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ - Α. ΤΟΖΕΛ
Η κριτικής της πολιτικής του Μαρξ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
Φύλλα - φτερά

MARIA ΤΟΥΝΤΑ
Η δίκη του Φλωμπέρ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ
Μεροληπτική κατάθεση

ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ
Η εργασία στην ποίηση

ΑΝΟΥΣΩ ΚΟΥΣΑΘΑΝΑ - ΡΟΕ
Η Άλλη μου πατρίδα

ΓΙΩΡΓΟΣ Σ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ
Απολογισμός και απολογία «από του φοβερού βήματος»

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

ΚΑΤΙ ΤΟ «ΩΡΑΙΟΝ»
Μια περιήγηση στην νεοελληνική κακογουστιά

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
Τα παλιά αθηναϊκά σπίτια

ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
Ο Τρίτος Δρόμος

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ
Τσιγγάνικη ορχήστρα

ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ
Ιστορία μιας γραμμής

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ
Το ημερολόγιο του Ανδρέα

ΔΟΚΙΜΙΑ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ
Η Αδιαχώρητη Κοινωνία

ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
Πολιτικό σύστημα και πολιτική

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
Θεσμοί, Ιδεολογία και Πολιτική στον Μεσοπόλεμο

ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ
Ο μαρξισμός της Ιστορικής Σοσιαλδημοκρατίας

ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ
Δημοκρατική διοίκηση επιχειρήσεων

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ
Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς

ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ
Το κυπριακό. «Στρατηγική» και στρατηγική

ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ
Το «Πρότυπο Βασιλείο» και η Μεγάλη Ιδέα

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
Μια συνάντηση: Σεφέρης - Μακρυγιάννης

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΛΙΑΠΗΣ
Ο χορός στους Κουντουριώτες

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ
Συνηγορία της παραλογοτεχνίας

ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ
Ο κόσμος του ελληνικού χορού

ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΩΗΣ
Η αρχαιολογία στην Ελλάδα

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ο Βασιλιάς που πέθανε

ΥΓΕΙΑ • ΚΟΙΝΩΝΙΑ • ΠΟΛΙΤΙΚΗ
Μελέτες για το Σύστημα Υγείας

Βιβλία που καλύπτουν
τα ενδιαφέροντα
και τους προβληματισμούς
του σύγχρονου πολίτη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ: 3645133 FAX: 3607878

Ο ΟΜΜΑ αγνοεί το Συμβούλιο της Επικρατείας!

μόνο που κατάφεραν οι "ανησυχούντες οικοί" ήταν να απαγορεύσει το Συμβούλιο Επικρατείας να χρησιμοποιούν κι αυτοί το γκαράζ του Μεγάρου Μουσικής: λει να είναι μόνο για τους θεατές, γάνθη. Μωραίνει Κύριος ους περιοίκους εται απολέσαι».

έγραφε το ΒΗΜΑ της 21.8.94.

λογούσε λοιπόν η «κορυφαία» του ροτήματος του κ. Χρ. Λαμπράκη τη γνώση πόφασης του Σ.τ.Ε, που, λίγες μέρες γνωμοδοτούσε ότι το Π.Δ. της 30.9.92 αντισυνταγματικό. Και η απόφαση αυτή, αναλύεται στη συνέχεια, ήταν ωτική για τα έργα που εκτελούσαν από οι μπουλντόζες των κ. Λιάσκα - Πανδή - κάλμπαση.

για έπρεπε να είχαν σταματήσει. Γιατί ν ακόμα έμεναν κάποια παραθυράκια ΟΜΜΑ, μια νέα μελέτη έπρεπε να

ικθεί με βάση νέα δεδομένα: δραστικός περιορισμός των θέσεων του γκαράζ, κατάργηση του πολυδύναμου κτιρίου κ.λπ. υσικά -και γι' αυτόν τον πρόσθετο λόγο- έπρεπε να σταματήσει κάθε έργο.

νε όμως; Σήμερα τα έργα συνεχίζονται με πιο εντατικό ρυθμό. Ο κ. Λαλιώτης κλείνει τα μάτια. Ο Τύπος σιωπά. Αλλά ρουν τα μάτια και οι υποψήφιοι δήμαρχοι για την Αθήνα κ. Αβραμόπουλος και Πάγκαλος...

Παπαδημητρίου

απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας για το Πάρκο Ελευθερίας, με την οποία (απόφαση) νεται το Π.Δ. της 30ής Σεπτεμβρίου εν ήταν η δυσμενέστερη εξέλιξη που ορούσαν να περιμένουν οι αθηναίοι ς και οι περίοικοι. Περιγράφει, ο, τους όρους κάτω από τους οποί- ι μπορούσε να γίνει δεκτό στο μέλ- α νέο Π.Δ. και το οποίο επίσης θα οποιούσε το εγκεκριμένο ρυμοτομικό ο Αθηνών, σε ό,τι αφορά το συγκεκριμένο χώρο. Και, όπως προκύπτει από άντηση του Κ. Λαλιώτη με την υπο- δήμαρχο Αθηναίων Μαρία Δαμα- σις 26 Αυγούστου, ο υπουργός Ω.Δ.Ε. έχει ήδη πάρει το μήνυμα και ομαάζει το νέο του Π.Δ.

μο σημείο της υπόθεσης αποδεικνύ- αν πρέπει να συνεχισθούν τα έργα ργανισμού Μεγάρου Μουσικής ν ή όχι, μέχρις ότου εκδοθεί το νέο Και η κρισιμότητα επιτείνεται από

την ασάφεια με την οποία απαντά το ΣτΕ, ασάφεια που επιτρέπει ερμηνεία κατά βούληση και φαίνεται να εξυπηρετεί τον ΟΜΜΑ, που συνεχίζει τα έργα, αλλά και τον Κ. Λαλιώτη. Η Συντονιστική Επιτροπή για τη Σωτηρία του Πάρκου Ελευθερίας επισημαίνει ότι από τη στιγμή που καταργήθηκε το Π.Δ. δεν υπάρχει ρυμοτομικό που να προβλέπει τα έργα και άρα, πρέπει να σταματήσουν. Ο ΟΜΜΑ αντιθέτως, μάλλον επικαλείται προγενέστερη του καταργηθέντος Π.Δ., υπουργική απόφαση του υφυπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Γ. Κατσιγιάννη (4.12.1991) με την οποία καθοριζόταν νέο περίγραμμα του υπόγειου γκαράζ και επετράπη η κατασκευή δεύτερου, τρίτου και τέταρτου υπογείου.

Το ΣτΕ λαμβάνει πρόνοια επισημαίνοντας ότι «το προσβαλλόμενο αντικατέστησε, κατά την ορθήν του έννοια την ανωτέρω απόφασιν του υφυπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.». Σήμειο που φαίνεται να «πνίγουν» τόσο το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. όσο και ο ΟΜΜΑ...

Η καταστροφή του Πάρκου Ελευθερίας συνεχίζεται...

Στο σκεπτικό της αποφάσης του ΣτΕ, αναλυτικά, γίνεται επίκληση του άρθρου 24 του Συντάγματος, οι διατάξεις του οποίου επιβάλλουν στην πολιτεία «αφ' ενός μεν η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, αφ' ετέρου δε ο ορθολογικός χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός προς εξασφάλισιν των αρίστων δυνατών όρων διαβιώσεως. Εκ του συνδυασμού των ανωτέρω διατάξεων συνάγεται ότι συνταγματικής προστασίας τυγχάνει όχι μόνον το φυσικόν αλλά και το "οικιστικόν" ή "αστικόν" περιβάλλον, εκ του οποίου εξαρτάται εν πολλοίς η υγεία και η ποιότητα ζωής των κατοίκων των πόλεων. Μεταξύ δε των διαφόρων παραγόντων του αστικού περιβάλλοντος, πρόδηλον ζωτικήν σημασίαν έχουν οι ελεύθεροι κοινόχρηστοι χώροι πρασίνου, οι οποίοι, προκειμένου ιδία περί των σύγχρονων μεγαπόλεων, αποτελούν το εντελώς απαραίτητον διά την υγείαν των ανθρώπων υποκατάστατον του φυσικού περιβάλλοντος».

Η απόφαση συνεχίζει με νόημα : « Η ανάγκη δε, προστασίας των χώρων αυτών καθίσταται συνεχώς επιτακτικότερα, καθ' ο μέτρον επιχειρείται, φανερώς ή συγκεκαλυμμένως φαλκίδευσis της εκτάσεως αυτών προς επιδίωξιν άλλων δημοσίων σκοπών ένεκεν του υπερόγκου κόστους των απαλλοτριώσεων εις την σύγχρονον πόλιν. Τοιοντοτρόπως η διατήρησις των χώρων αυτών αποτελεί πλέον υψίστην προτεραιότητα διά την προστασίαν της ποιότητος του αστικού περιβάλλοντος, εις τρόπον ώστε και ελαχίστης τοιαύτης εκτάσεως η απώλεια να λογίζεται ανεπίτρεπτος επιδείνωσις του οικιστικού περιβάλλοντος».

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι «δύναται μεν ο νομοθέτης, εις το πλαίσιον αστικών αναπλάσεων, να προβαίνει εις αναδιάταξιν των χώρων αυτών, αλλά μόνον υπό τον απαράβατον όρον ότι εκ των αναπλάσεων τούτων δεν θα μειούται ουδ' επ' ελαχίστου η έκτασις των κοινοχρήστων τούτων χώρων». Και συνεχίζει: « Υπό την έννοιαν αυτήν, δύναται μεν εις το πλαίσιον αναπλάσεως να πραγματοποιείται "ανταλλαγή" κοινοχρήστου χώρου με οικοδομήσιμον τοιούτον, καθ' ην κοινόχρηστος χώρος αποχαρακτηριζόμενος καθίσταται οικοδομήσιμος έναντι αφορισμού ίσης εκτάσεως οικοδομήσιμου χώρου εις κοινόχρηστον».

Εκφάζεται, εξάλλου, η ανησυχία ότι «ενυπάρχει εις την ειρημένην "ανταλλαγήν" ο κίνδυνος προσωρινής ή και οριστικής απωλείας του αφορισθέντος κοινοχρήστου χώρου, εις ην περίπτωση ήθελε καθυστερήσει ή δεν ήθελε πραγματοποιηθεί η συντέλεσις της οικείας απαλλοτριώσεως. Επομένως, είναι πρόδηλον ότι στοιχειώδης εγγύησις προς διασφάλισιν της κατά το άνω συνταγματικώς προστατευόμενης εκτάσεως των αστικών κοινοχρήστων χώρων αποτελεί ο σεβασμός του κανόνος "πράσινον αντί πρασίνου"». Με άλλα λόγια, αυτό συνεπάγεται ότι «ο αποχαρακτηρισμός κοινοχρήστου χώρου εις το πλαίσιον αναπλάσεως τελεί υπό τον αυτονόητον όρον της συντελέσεως της απαλλοτριώσεως του αφοριζομένου, εις αντιστάθμισιν του οικοδομήσιμου χώρου, μη αρκούσης της απλής κηρύξεως της απαλλοτριώσεως, η οποία εμπεριέχεται εις την τροποποίησιν του σχεδίου πόλεως». Για το λόγο αυτό, κρίνεται αναγκαία η ύπαρξη σαφούς ρήτηρις, γιατί, διαφορετικά, «είναι άκυρος ο αποχαρακτηρισμός του κοινοχρήστου όσον και ο αφορισμός του οικοδομήσιμου χώρου, λόγω του ειρημένου αρρήκτου νομικού δεσμού αυτών».

Στο πλαίσιο της ανάπτυξης στο Πάρκο Ελευθερίας, «τμήμα του κοινοχρήστου

πρασίνου, αποχαρακτηριζόμενον, προορίζεται διά την ανέγερσιν Συνεδριακού Κέντρου υπό στοιχεία 1,2,3,4,1 έναντι της αποδόσεως ως το κοινόχρηστον πράσινον εκτάσεως καταλαμβανομένης υπό της πολυκατοικίας των αιτούντων». Αν και η αναδιάταξη αυτή κρίνεται νόμιμη, στο προσβαλλόμενο Π.Δ. «δεν έχει περιληφθεί η ως άνω ρήτρα, εξαρτώσα την ισχύν του αποχαρακτηρισμού του χώρου του προοριζόμενου διά το εν λόγω Συνεδριακόν Κέντρον εκ της συντελέσεως της απαλλοτριώσεως της πολυκατοικίας, ούτε προκύπτει ότι έλαβε χώραν τοιαύτη συντέλεσις».

Το σκεπτικό, στο σημείο αυτό, καταλήγει με τη διαπίστωση ότι «το προσβαλλόμενον διάταγμα, καθ' ο μέρος προβαίνει εις τον αποχαρακτηρισμόν του κοινοχρήστου τούτου χώρου, χωρίς την αρρήκτως μετ' αυτού συνδεόμενην ρήτραν εξαρτώσαν την ισχύν του αποχαρακτηρισμού εκ της συντελέσεως της απαλλοτριώσεως, είναι, διά τον λόγον τούτον, αυτεπαγγέλτως ερευνώμενον, ακυρωτέον, ως μη νόμιμον». Με άλλα λόγια, το ΣτΕ δεν δέχεται την ανταλλαγή του —μελλοντικού— Συνεδριακού Κέντρου και της υφιστάμενης πολυκατοικίας των αξιωματικών, προς το παρόν μόνον, εκφράζοντας την ανησυχία ότι και το Συνεδριακό Κέντρο θα χτισθεί και η απαλλοτρίωση της πολυκατοικίας δεν θα συντελεσθεί. Στο προσεχές μέλλον όμως, και αφού συντελεσθεί η απαλλοτρίωση, ο δρόμος θα είναι ανοιχτός για τον ΟΜΜΑ και το Συνεδριακό του...

Απορρίπτεται, εξάλλου, ο ισχυρισμός των αιτούντων ότι θα μειωθεί το πράσινο. «Ο αποχαρακτηρισμός τμήματος του κοινοχρήστου χώρου προς ανέγερσιν συνεδριακού κέντρου δεν συνεπάγεται άνευ άλλου τινός μείωσιν του πρασίνου, ως αβασίμως υποστηρίζεται διά της υπό κρίσιν αιτήσεως, διότι ως προκύπτει εκ του προσβαλλόμενου διατάγματος και τα στοιχεία του φακέλλου των ελευθέρων και οικοδομησίμων χώρων του Πάρκου Ελευθερίας».

«Κόντρα» διαφαίνεται, παραλλήλως, μεταξύ του Ε' Τμήματος του ΣτΕ που εξέδωσε την παρούσα απόφαση και του Δ' Τμήματος, το οποίο, σε πρόσφατη απόφασή του, δεχόταν το Μέγαρο Μουσικής ως κτίριο πολιτιστικής κληρονομιάς, κάτι το οποίο απορρίπτει το Ε' Τμήμα. Συγκεκριμένα, «η κατά τα άνω συνταγματική απαγόρευσις της μειώσεως των κοινοχρήστων χώρων των πόλεων χωρεί ανεξαρτήτως του είδους του δημοσίου συμφέροντος προς επιδίωξιν του οποίου αποχαρακτηρίζονται ούτοι. Άρα ισχύει και όταν η μείωσις αυτή επιχειρείται διά σκοπούς πολιτιστικού χα-

ρακτήρος, θαλπομένος υπό της πολιτείας εις το πλαίσιον της ενθαρρύνσεως των τεχνών, κατά το άρθρον 16 του Συντάγματος. Το ζήτημα δε τούτο είναι διάφορον προς την προστασίαν της πολιτιστικής κληρονομιάς, κατά το άρθρο 24 του Συντάγματος, η ουσία αφορά εις την διατήρησιν των πολιτιστικών μνημείων, περί ων δεν πρόκειται εις την υπό κρίσιν υπόθεσιν. Επομένως είναι απορριπτέος ως αβάσιμος ο νομικός ισχυρισμός της παρεμβάσεως (σ.σ. του ΟΜΜΑ και του Δημοσίου δηλαδή) κατά τον οποίον η θυσία του επίμαχου κοινόχρηστου χώρου συγχωρείται λόγω της ισοτίμου προστασίας την οποία απολαμβάνει, κατά το άρθρον 24 του Συντάγματος, το πολιτιστικόν περιβάλλον». Εξηγεί, ακόμη, ότι «ο κοινωφελής σκοπός της επεκτάσεως του Μεγάλου Μουσικής, μη αποτελούντος πολιτισμικόν μνημείον, κατά την έννοιαν του άρθρου 24 του Συντάγματος, αποτελεί μεν θεμιτόν έργο, αλλά μόνον (πολιτιστικόν) σκοπόν, ο οποίος όμως, δεν είναι ισοδύναμος ουδέ κατ' ελάχιστον της συνταγματικής προστασίας των κοινοχρήστων χώρων, εφ' όσον προδήλως άσχετος αφορά εις την προστασίαν της πολιτιστικής κληρονομιάς».

Ένα σημείο που θα πρέπει να ανησυχησει οικολόγους και κατοίκους της περιοχής είναι εκείνη η παράγραφος, στην οποία απορρίπτεται το αίτημά τους να χαρακτηριστεί το Πάρκο Ελευθερίας «πάρκο ή άλσος» και να υπαχθεί, έτσι, στις ερμηνευτικές, για το πράσινο, διατάξεις του Νόμου 998/1979. Το ΣτΕ σημειώνει επ' αυτού : «Επειδή, κατά τα προεκτεθέντα, ο κοινόχρηστος χώρος του λεγομένου "Πάρκου Ελευθερίας" προβλέπεται ως "χώρος πρασίνου" και υπό τον χαρακτήρα τούτον είναι διάφορος του αστικού πρασίνου ή άλσους κατά την έννοια του άρθρου 48 του Ν. 998/1979». Η εξήγηση γι' αυτό έγκειται στο ότι «τα τμήματα διαμορφωμένου πρασίνου, ακάλυπτοι χώροι και συστάδες δέντρων δεν αποτελούν ενιαίον οργανικόν σύνολον», ώστε «ολόκληρος η έκτασις να δύναται να χαρακτηρισθί εις ενιαίον άλσος ή πάρκον. Όθεν ο αποχαρακτηρισμός τμήματος του εν λόγω κοινοχρήστου χώρου διά την ανέγερσιν του ειρημένου συνεδριακού κέντρου, νομίμως αντισταθμιζόμενος, κατά τα προεκτεθέντα, δεν αποκλείεται εις των άρθρων 48 και 49 του Ν. 998/1979, αβασίμως υποστηρίζεται διά της υπό κρίσιν αιτήσεως».

Για το γκαράζ, το ΣτΕ αναφέρει ότι είναι μια ασυμβίβαστη, ανεπίτρεπτη για τον εν λόγω χώρο χρήση που θα ενοχλεί τους περίοικους. Πλην όμως, αφήνει ανοιχτό

ιθυράκι» (για το μέλλον...), σημειώ-
ς ότι θα μπορούσε να γίνει αποδεκτό
ιαράζ περιορισμένης χρήσης.
σκεπτικό της απόφασης διαβάζουμε :
λή η συνταγματικώς προστατευόμενη
ή λειτουργία των κοινοχρήστων χώ-
ρασίνου εις την σύγχρονον πόλιν συ-
αι ιδίως εις το ότι οι χώροι αυτοί προ-
ται διά την ανάπαυσιν και αναψυχήν
ποίκων αυτής και την απαραίτητον
ήν αυτών με υποκατάστατον φυσικού
ίλλοντος. Προς τον κύριον δε τούτον
ισμόν των είναι ασύμβατοι και ανε-
τοι άλλαι παράλληλαι χρήσεις των
χώρων αποκλείουσai, αλλοιούσαι ή
ήποτε επηρεάζουσai δυσμενώς την
προεκτεθέντα κύριον προορισμόν
ήσιν αυτών. Τοιαύτη δ' ασυμβίβα-
αι ανεπίτρεπτος χρήσις είναι και η
κενή δημοσίου υπογείου χώρου
ύσεως αυτοκινήτων, ο οποίος, διά
ξημένης κινήσεως των αυτοκινήτων,
ρίαν κατά κοινήν πείρα συνεπάγεται
περιοχήν, διαταράσσει σοβαρώς την
τον πρόσβασιν και την ήσυχον και
παστον απόλαυσιν του κοινοχρή-

στου χώρου πρασίνου».

Εν προκειμένω, «η τοιαύτη όμως διά του
προσβαλλομένου Π. Διατάγματος πρόβλε-
ψις κατασκευής δημοσίου υπογείου χώρου
σταθμεύσεως αυτοκινήτων κάτωθεν του
κοινοχρήστου πρασίνου δεν είναι, κατά τα
προεκτεθέντα, νόμιμοι και διά τον λόγον
τούτον, βασίμως προσβαλλόμενον, το διά-
ταγμα είναι ακυρωτέον. Εξ άλλου, είναι
απορριπτέος ως αβάσιμος ο συναφής ισχυ-
ρισμός της παρεμβάσεως καθ' ον ο επίμα-
χος υπόγειος σταθμός αυτοκινήτων δεν εί-
ναι δημόσιος αλλά προορίζεται ως παρα-
κολουθηματικός χώρος του Μεγάρου Μου-
σικής, λειτουργών αποκλειστικώς προς
εξυπηρέτησιν των δραστηριοτήτων του».
(σ.σ. Ο δικηγόρος του ΟΜΜΑ κ. Προκό-
πης Παυλόπουλος, σε μια προσπάθεια να
«γλιτώσει» το υπόγειο γκαράζ, είχε υπο-
στηρίξει ότι το γκαράζ θα διατεθεί, τελι-
κά, μόνον για τις ανάγκες του Μεγάρου,
και όχι και για τρίτους).

Ακολουθεί, τέλος, η απόρριψη του αιτή-
ματος αυτού, βάζοντας συγχρόνως όμως,
και τις «βάσεις για το μέλλον». Έτσι, «διό-
τι ναι μεν τοιούτον τι θα ήτο επιτρεπτόν, εφ'

όσον η πρόβλεψις και ρύθμισις τοιούτου
κατάλληλου χώρου, συνδεομένη με περιο-
ρισμένην χρήσιν αυτού, δεν συνεπάγεται
κατά κοινήν πείραν, σοβαράν διατάραξιν
της ειρημένης ζωτικής λειτουργίας του κοι-
νόχρηστου πρασίνου, πλήν όμως τούτο ,
κατά τα προεκτεθέντα, δεν ορίζεται ρητώς
και σαφώς ως έδει, από το προσβαλλόμε-
νον διάταγμα, αλλά εκ του κειμένου αυτού
προκύπτει το αντίθετον».

Και η κατάληξη της απόφασης : «Το ΣτΕ
δέχεται την υπό κρίσιν αίτησιν και ακυροί
το από 30.9.1992 Π. Διάταγμα».

Απορρίπτει, εξάλλου, ως εκπρόθεσμη την
αίτηση οικολόγων, αντιστασιακών και άλ-
λων, με την οποίαν ζητούσαν την ακύρωση
της πράξης του Υπουργικού Συμβουλίου
(της 24ης Ιουνίου 1993) που παραχωρούσε
δωρεάν στον ΟΜΜΑ κατά νομή, κυριότη-
τα και κατοχή έκταση 13,2 στρεμμάτων. Η
αίτηση του Δήμου Αθηναίων και των ενοί-
κων της πολυκατοικίας για την ακύρωση
της ίδιας πράξης είναι εμπρόθεσμες και θα
εκδικασθούν το Νοέμβριο στο Δ' Τμήμα
του Συμβουλίου της Επικράτειας.

ΤΑ «ΦΑΒΟΡΙ» ΣΥΝΑΙΝΟΥΝ

ΤΙΝ από ενάμιση μήνα είχαμε υποβάλλει προς όλους τους υπο-
φίλους δημάρχους της Αθήνας δύο ερωτήματα σχετικά με α) τον
Ελαιώνα και β) το Πάρκο Ελευθερίας, οικολογικά θέματα της
υπεύουσας με τα οποία επανειλημμένα έχει ασχοληθεί το ΑΝΤΙ.
Το προηγούμενο τεύχος δημοσιεύσαμε τις απαντήσεις που μας
έδωσαν οι κ. Α. Αυδής, Μαρία Δαμανάκη, Α. Λεντάκης και Αγγ.
Σχονάς. Από τα γραφεία των κ. Δ. Αβραμόπουλου και Θ. Πά-
γκαλου μας είχαν διαβεβαιώσει ότι θα μας απαντήσουν όταν κα-
τάτισουν το συνολικό πρόγραμμα για την Αθήνα.

Πές τις ημέρες επανήλθαμε. Ο κ. Δ. Αβραμόπουλος μας έστειλε
απάντηση που ακολουθεί :

ΕΛΑΙΩΝΑΣ

Α τον Ελαιώνα η τελευταία δημοτική αρχή συνεργάστηκε στε-
με την υπεύθυνη πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ της προη-
μένης κυβέρνησης και συνέδραμε στην τροποποίηση του Π.
74Λ/91). Τροποποίηση η οποία ενεκρίθη από το ΣτΕ, αλλά
δημοσίευσή του εμποδίστηκε μετά τις εκλογές του 1993.

Πί δεκάμηνον, εν ονόματι της «συναίνεσης» και παρά τις πολ-
εξαγγελίες δεν έχει οριστικοποιηθεί καμία πρόταση, ούτε
εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας στην Εκτελεστική Επιτρο-
του Οργανισμού της Αθήνας.

Πιμένουμε στην κοινή πρόταση Δήμου και κυβερνήσεως Ν.Δ.,
κυρίως κρούομε τον κώδωνα του κινδύνου, διότι η κυβέρνηση
υλοποίησης της πολεοδόμησης 9.000 στρεμμάτων μέσα στην
ρδιά της Αθήνας, ευνοεί μόνον την αυθαιρεσία και τη γέννηση
γενιάς αυθαιρέτων.

ΠΑΡΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Ε δεδομένη την πρόσφατη δικαστική απόφαση, θεωρώ ότι πρέ-

πει να προωθηθεί έργο, που να συνδυάζει τη λειτουργική ανάγκη
του Μεγάρου Μουσικής της περιοχής, καθώς και την πρόταση
του πρασίνου.

Παρόμοια σχέδια, έχουν τύχει εφαρμογής σε πολλές χώρες, χω-
ρίς να διαταράξουν τη λεπτή ισορροπία που εκ των πραγμάτων
επιβάλλεται.

Αυτό που εμείς έχουμε να παρατηρήσουμε είναι η ταύτιση του κ.
Αβραμόπουλου με τις θέσεις του κ. Μάνου όσον αφορά τον Ελαιώ-
να. Το θέμα αυτό σύμφωνα με την δική μας άποψη ο κ. Μάνος το
αντιμετώπισε με τρόπο στενόκαρδο και με «οικονομιστική» οπτι-
κή. Δυστυχώς παγίδευσε μια μεγάλη ευκαιρία για την ανάπλασ-
της Αθήνας με ένα «σχέδιο ανάπτυξης» που συμβαδίζει με κερδο-
σκοπικές αντιλήψεις.

Από την άλλη, όσον αφορά το Πάρκο Ελευθερίας ο κ. Αβραμό-
πουλος συντάσσεται πλήρως με τις πρωτοβουλίες του κ. Λαμπρά-
κη για την καταστροφή του Πάρκου. "Συμβαίνουν και αλλού» μας
λέει ο υποψήφιος δήμαρχος. Βέβαια και συμβαίνουν και αλλού οι
καταστροφές. Αλλά εμείς πρέπει να προσπαθήσουμε να σώσουμε
την Αθήνα έστω και σε αντιπαράθεση με τα μεγάλα οργανωμένα
συμφέροντα.

Όσον αφορά τον υποψήφιο δήμαρχο κ. Θ. Πάγκαλο με λύπη ση-
μειώνουμε ότι «δεν έχει ακόμα καταρτίσει το πρόγραμμά του».
Πάντως μην περιμένετε μεγάλα πράγματα. Φοβούμαστε ότι και ο
Πάγκαλος θα συμφωνήσει με τον κ. Αβραμόπουλο και τον κ. Λα-
μπράκη ότι αυτά «συμβαίνουν και αλλού». Τα «φαβορί» συναινούν
τουλάχιστον στα «μεγάλα θέματα», δηλαδή στα μεγάλα συμφέρο-
ντα.

«Μόνο ο Πρόεδρος είναι στενοχωρημένος...»

του Τάσου Παππά

Η εφημεριδογραφία και η τηλεόραση, με συνεχείς προβολές στις περιοχές που τα μεγάλα κόμματα αντιμετωπίζουν μείζονα προβλήματα, προσπαθούν να δώσουν μια εικόνα τοπικών κοινωνιών σε εξέγερση. Η δραματοποίηση όμως της κατάστασης και η μεγέθυνση των εντάσεων δεν μπορεί να κρύψει την αλήθεια: ότι η διελκυστίνδα αφορά μόνο κάποιες δυναμικές μειοψηφίες που λόγω της θέσης του στους κομματικούς μηχανισμούς έχουν καταφέρει να στρέψουν πάνω τους το ενδιαφέρον των μέσων ενημέρωσης.

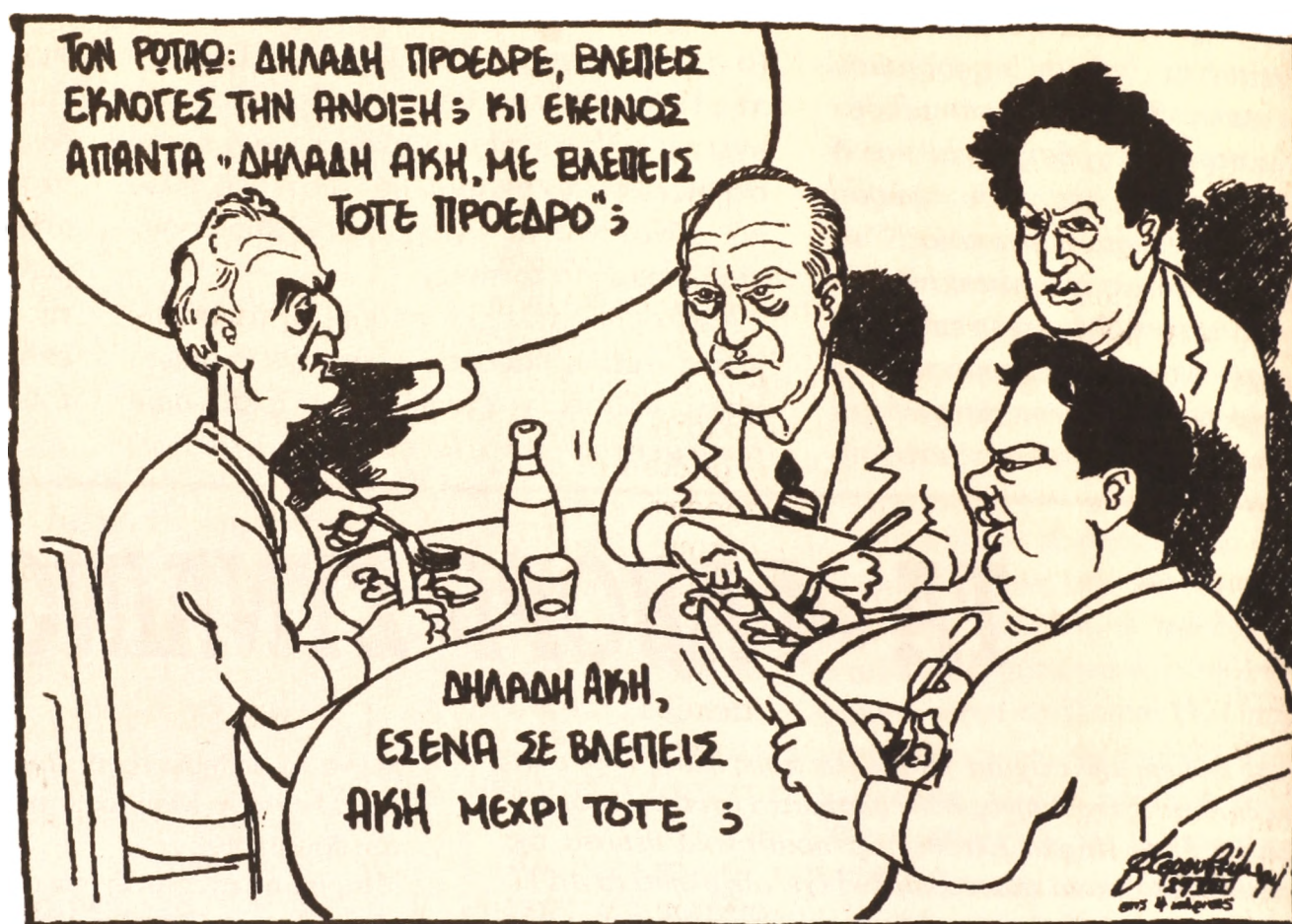
Η εικόνα που προκύπτει από τις πρώτες δημοσκοπήσεις που έχουν παραγγελθεί από υποψηφίους δεν είναι ειδυλλιακή για τους πολιτικούς φορείς και τις δημοτικές παρατάξεις. Η πλειονότητα των πολιτών ελάχιστα ενδιαφέρεται για τους διαγκωνισμούς υποψηφίων και τις αρνήσεις νομαρχιακών οργανώσεων να πειθαρχήσουν στις αποφάσεις των καθοδηγητικών οργάνων. Οι κό-

ντρες γίνονται ερήμην της κοινωνίας. Θέσαμε υπ' όψιν κορυφαίου στελέχους του ΠΑΣΟΚ τις διαπιστώσεις των σφυγμομετρήσεων και λάβαμε την ακόλουθη απάντηση: «Η χαλαρή σχέση των ψηφοφόρων με τα κόμματα έχει να κάνει με το χρόνο διεξαγωγής των μετρήσεων. Νομίζω ότι ακόμη είναι σχετικά νωρίς γιατί οι υποψήφιοι δεν έχουν συντάξει το πρόγραμμά τους και δεν έχουν καταλήξει στους συνδυασμούς. Επίσης, το κομματικό δυναμικό απασχολημένο με τα εσωκομματικά προβλήματα δεν έχει ενταχθεί στην προεκλογική εκστρατεία». Αυτή είναι η αισιόδοξη πλευρά των πραγμάτων, η βολική ερμηνεία των γεγονότων, η εκδοχή που ταιριάζει στις ηγεσίες. Ο

χρόνος των εκλογών όμως πλησιάζει και η ατμόσφαιρα δεν αποφορτίζεται.

Η κατάσταση θα επιδεινωθεί εξαιτίας της επιμονής των «ανταρτών» να μην συμμορφωθούν προς τις υποδείξεις. Σ' ό,τι αφορά το ΠΑΣΟΚ, αναμένεται να μονιμοποιηθούν οι εστίες έντασης στον Πειραιά και το Περιστέρι. Η πολιτική απόφαση της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ να τιμωρήσει με κάποιο τρόπο — η γκάμα των μέτρων είναι μεγάλη, από επίπληξη έως διαγραφή — τους δύο «πρωθυερείς», ήτοι τον Γ. Παπασπύρου και τον «Ιταλό» Γιάννη Νάο, είναι δεδομένη. Για εκείνους που εξακολουθούν να προδίδουν την κατευναστική παρέμβαση του Α. Παπανδρέου, πρέπει να πούμε

ότι ο πρόεδρος του κόμματος ενημερωνόταν συστηματικά όλες τις φάσεις της σύγκρουσης και ενέκρινε τις επιλογές του Εκτελεστικού Γραφείου. Κυβερνητικοί παράγοντες συζήτησαν τις τελευταίες μέρες μαζί του υποστήριξαν ότι «ο πρόεδρος είναι στενοχωρημένος αλλά και αποφασισμένος να μην αφήσει να απλωθεί η αμφισβήτηση». Είναι προφανές ότι στη Χ. Τρικοιάτη θέλουν να αποφύγουν την εμφάνιση μιμητών της πρακτικής Παπασπύρου και Νάο. Μέχρι τώρα δεν το έχουν καταφέρει, αφού σε αρκετές περιπτώσεις μιλούν στο όνομα του ΠΑΣΟΚ περισσότεροι από ενός υποψήφιοι. Πιστεύουμε ότι η αυστηρή στάση των κατασταλτικών οργάνων του κό-

θα φρονηματίσει τους γραμμής και θα αποθαρόσους σκέπτονται να ιεροποιηθούν άθεση των νομαρχιακών ώσεων να αυτονομήναντι των κεντρικών κανσεων δημιουργεί προτα στις επαφές του κόμμε τον ΣΥΝ. Ενώ στο ώ επίπεδο οι σχέσεις ύο χώρων είναι απροσα πολύ καλές — οι τηλεές και οι διά ζώσης επασοχατζόπουλου - Κωνόπουλου είναι πυκνές — ιες συμφωνίες καταγράι σε πρόσωπα συνααντιδράσεις στο τοπικό ο. Το παράδοξο είναι συνεργασία με τον ΣΥΝ ιούν όλες οι ομάδες στο Κ, απλώς η κάθε μία να την εγγράψει στο ητικό της και βεβαίως να ει την ενδεχόμενη αποστον εσωκομματικό ιλο.

ός τόπος είναι ότι πίσω ις αμβισβητήσεις κορυι επιλογών του Ε.Γ. δεν νται μόνο οι φιλοδοξίες ών τοπικών παραγόΤη μεγαλύτερη «ζημιά» ικόνα του ΠΑΣΟΚ κάρι αχαλίνωτοι ανταγωνιων διαδόχων. Η ομαδοη στο κορυφαίο επίπεδο κλάται σ' όλο τον κομικόρμό

ρίση στη Νέα Δημοκραναι άλλης τάξεως. Στο αυτό το βασικό πρόβληαι το ηγετικό έλλειμμα. Έβερτ δεν έχει καταφέπεισει ότι θα είναι ο άνις που θα βάλει τάξη στο του και όλες οι κινήσεις ρακτηρίζονται από σπακότητα και κοντόθωπολογισμούς.

έχει μπορέσει ακόμη να ρφώσει μια ομάδα που αλάβει να διαχειριστεί ες της παράταξης και δίεντύπωση αρχηγού υπόσμία και υπό ομηρεία. ιρησιές εκμεταλλεύοην προφανή αδυναμία ι δεν λένε να περιορίις αντιηγετικές τους εμ-

φανίσεις. Προεξάρχοντα ρόλο στην υπόθεση υπονόμευσης του Μ. Έβερτ διαδραματίζει ο πρώην πρωθυπουργός **Κ. Μητσοτάκης**, ο οποίος είτε απευθείας είτε μέσω αντιπροσώπων φροντίζει να κάνει αισθητή την παρουσία του, περιμένοντας την κατάλληλη ευκαιρία προκειμένου να καταφέρει το αποφασιστικό χτύπημα. Όσοι πίστεψαν τις δηλώσεις του όταν παρέδιδε την κομματική εξουσία (θα παραμείνω απλός στρατιώτης) γελάστηκαν πικρά. Ο Κ. Μητσοτάκης — το έχουμε πει και άλλοτε από αυτές εδώ τις σελίδες — δεν είναι ο τύπος του πολιτικού που εγκαταλείπει τη μάχη πριν αφήσει και την τελευταία πνοή του. Είναι στον αντίποδα του ευπατρίδη **Ράλλη**. Αξιοσημείωτο όμως είναι ότι την προσπάθεια Μητσοτάκη «πατρονάρον» με ήκιστα κομψό τρόπο διάφορα ραδιοτηλεοπτικά μέσα. Του προσφέρουν απλόχερα το βήμα τους με κάθε ευκαιρία. Ορισμένα μάλιστα έχουν υπερβεί κάθε όριο δεοντολογίας με το να παρακολουθούν κατά πόδας τον επίτιμο πρόεδρο της Νέας Δημοκρατία: από τις αναβάσεις του στα κρητικά βουνά έως τα μακροβούτια του στις παραλίες της Μεγαλονήσου. Από πέρσι που άρχισε αυτή η «δημοσιογραφική καμπάνια» έχουμε γνωρίσει όλη την γκαρνταρόμπα του τέως πρωθυπουργού, την ποικιλία των μαγιώ του, αλλά και τις γαστριμαργικές προτιμήσεις του.

Τα δύο μεγαλύτερα κόμματα δεν εισέρχονται στην εκλογική μάχη με τις καλύτερες δυνατές προϋποθέσεις. Νέα υποχώρηση της επιρροής τους θα απελευθερώσει το εκρηκτικό υλικό που έχει σωρευθεί και θα είναι πλέον εξαιρετικά δύσκολο για τις ηγεσίες να συμμαζέψουν τα κομμάτια. Θα διανυθεί ακόμη ένα βήμα προς το βασικό στόχο των ποικιλώνυμων οργανωμένων κέντρων, που δεν είναι άλλος από τον κατακερματισμό των πολιτικών δυνάμεων.

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

Στο βιβλίο ερευνάται η γένεση της ευρωπαϊκής μουσικής και η σχέση της με τη γλώσσα. Αυτό που κατά τον Θρασύβουλο Γεωργιάδη, τον μεγαλύτερο μουσικολόγο του αιώνα μας, έδωσε νόημα στη μουσική, ήταν η συμβίωσή της με τη γλώσσα —και μάλιστα με τη θρησκευτική γλώσσα— και η εξελικτική πορεία αυτής της συμβίωσης.

Μόλις κυκλοφόρησε

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744

Δεν αρκεί να ξέρετε,
απλώς, λίγα αγγλικά.
Αν το αναγνωρίζετε,
τηλεφωνήστε στον κατάλληλο
δάσκαλο:
70.12.449

ΣΥΝ: Πίσω ολοταχώς, ψηφίζει Λογοθέτη!

του Ανδρέα Πετρόπουλου

Προχωρεί με αργά αλλά σταθερά βήματα η συνεργασία ΠΑΣΟΚ - ΣΥΝ, ενόψει δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών. Πρώτος καρπός αυτής της συνεργασίας, η απρόσμενη και απίστευτη για πολλούς στήριξη του ΣΥΝ στον πανταχόθεν βαλλόμενο τον τελευταίο καιρό νυν δήμαρχο Πειραιά Στέλιο Λογοθέτη. Τώρα ο ΣΥΝ, μετά τη «διευθέτηση» του θέματος (που ενδεχομένως να σημάνει την απαρχή επιστροφής του σε καταστάσεις του παρελθόντος, σαν κι αυτές που έφεραν το κόμμα στην ανυπαρξία του 2 κόμμα κάτω) αναμένει αποδείξεις συνεργασίας από το ΠΑΣΟΚ και στήριξης μιας σειράς δημάρχων και νομαρχών δικής του επιλογής. Στο περιθώριο αυτών των εξελίξεων, ο Πρόεδρος του ΣΥΝ συναντήθηκε με τον πρωθυπουργό, έπειτα από πρόσκληση του δεύτερου και στο πλαίσιο ενημέρωσης των πολιτικών αρχηγών για τις εξελίξεις της ελληνοαλβανικής κρίσης. Σύμπτωση!!!

Αλλάζει σημαντικά το σκηνικό της αναμέτρησης των δημοτικών εκλογών στο Δήμο Πειραιά, μετά την επιλογή των ΣΥΝ να στηρίζει τον νυν δήμαρχο Στ. Λογοθέτη.

Και κάνουμε λόγο για επιλογές του ΣΥΝ παρά την 10ήμερη διαδικασία εσωκομματικού δημοψηφίσματος των μελών του κόμματος στην Α' Πειραιά που, είχε όμως επιφορτιστεί με το βάρος της γενικότερης στρατηγικής του κόμματος για συνεργασία με το κυβερνών κόμμα, όπου αυτό ήταν δυνατόν.

«Επιδιώκουμε τη συνεργασία, δεν είμαστε όμως δεδομένοι» ήταν και είναι η μόνιμη επωδός των στελεχών του ΣΥΝ, όταν καλούνταν να απαντήσουν στο ερώτημα των συνεργασιών όσον αφορά τις επικείμενες δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές.

Υπ' αυτό το πρίσμα, με δεδομένη τη δυστοκία εξεύρεσης άλλου προσώπου αλλά και τη διαμόρφωση των υποψηφιοτήτων σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, ο ΣΥΝ στον Πειραιά ήταν στην κυριολεξία σε δύσκολη θέση. Ή θα στήριζε τον Στ. Λογοθέτη, δηλαδή την πρόταση και απόφαση των καθοδηγητών οργάνων του κινήματος αλλά και του προέδρου του ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, ευελπιστώντας σε αντίστοιχες κινήσεις του ΠΑΣΟΚ σε μια σειρά από δήμους και νομαρχίες ή το νήμα επικοινωνίας με το κυβερνών κόμμα θα κοβόταν, με αποτέλεσμα ο ΣΥΝ να έχει κάτι περισσότερο απο-

μια φτωχή καταγραφή σε επίπεδο Τοπικής και Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

Είναι γεγονός ότι στη Χαριλάου Τρικούπη περιμένουν με μεγάλη αγωνία την ανακοίνωση της στήριξης του ΣΥΝ στο πρόσωπο του νυν δημάρχου μετά τις φουρτούνες που είχε προκαλέσει η ανταρσία Παπασπύρου.

Τώρα η απόφαση του ΣΥΝ λειτουργεί σαν όπλο στα χέρια του Εκτελεστικού Γραφείου, ενώ παράλληλα αποδυναμώνει σε μεγάλο βαθμό την υποψηφιότητα Παπασπύρου, θέτοντας στο περιθώριο την άποψη αρκετών μελών της Νομαρχιακής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ στον Πειραιά που προσανατολιζόνταν στην εξεύρεση «τρίτης λύσης». Άλλωστε, τα πρώτα σημάδια ότι η «λύση Παπασπύρου» δεν περπατάει είχαν φανεί από την περασμένη εβδομάδα όταν μόνο τέσσερα μέλη της Νομαρχιακής Επιτροπής του κόμματος είχαν ταχθεί ευθέως υπέρ της καθόδου του βουλευτή Πειραιά στις δημοτικές εκλογές. Τα υπόλοιπα μέλη αν και διαφωνούσαν με την επιλογή Λογοθέτη ή τηρούσαν στάση αναμονής ή διακήρυτταν ότι θα πειθαρχούσαν στις αποφάσεις του κόμματος.

Βεβαίως, τόσο η επιλογή Λογοθέτη όσο και η περίφημη πρόταση της βάσης για στήριξη του Γ. Παπασπύρου ουδόλως ανταποκρίνονται σε προτάσεις ή επιλογές των περίφημων «τοπικών κοινωνιών» που όλοι επικαλούνται σε αυτές τις περιπτώ-

σεις για να πείσουν τη βάση του κόμματος να κινητοποιηθεί για την στήριξή τους.

Και αν η επιλογή Λογοθέτη, μετά τις τρεις καταγγελίες που έχουν ακουστεί σε βάρος του για κακοδιαχείριση, προωθήθηκε από συμφέροντα οικονομικά και εκδοτικά που έχουν έδρα τον Πειραιά και έτυχε της απόλυτης στήριξης του γραμματέα του κόμματος, Α. Τσοχατζόπουλου, η υποψηφιότητα Παπασπύρου, που φαντάζει τουλάχιστον παλαιοκομματική με μοναδικό προσόν την αντοχή της στην ανπαράθεση με το κόμμα, μια και ο βουλευτής του ΠΑΣΟΚ για ευνόητους λόγους δεν πρόκειται να διαγραφεί.

Τέλος, η επιλογή Παπασπύρου δρομολογήθηκε απ' όσους αντιδρούσαν στην υποψηφιότητα Λογοθέτη όχι τόσο για διαχείριση του δήμου όσο για τον αποκλεισμό τους από το μηχανισμό που λειτουργεί κάτω από την εποπτεία του νυν δημάρχου.

Όσον αφορά τη συνεργασία ΠΑΣΟΚ - ΣΥΝ, όπως φαίνεται θα προχωρήσει μετά και τη λύση που δόθηκε στον Πειραιά. Άγνωστο όμως παραμένει πού μπορεί να φτάσει και κυρίως ποιους θα εκθέσει στο τέλος. Στο ΠΑΣΟΚ, ύστερα από εβδομάδες αγωνίας βλέπουν ότι τα προβλήματα λιγοστεύουν, ενώ φαίνεται ότι ποντάρουν αρκετά στην επανεκλογή του Στ. Λογοθέτη, μια και είναι αρκετά αμφίβολη τόσο η εκλογή του Θ. Πάγκαλου στην Αθήνα όσο και το Ν. Ακριτίδη στη Θεσσαλονίκη.

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

Μέσα στην ενημέρωση

ντελώς ξαφνικά, μέσα στον Αύγουστο, η διεύθυνση του ραδιοσταθμού SKY απέλυσε επτά δημοσιογράφους. Η απόλυση δεν πέρασε πούκου από την ΕΣΗΕΑ, οία κινητοποιήθηκε. Ολόκληρη η προηγούμενη εβδομάδα έρασε με διαπραγματεύσεις ανάμεσα στο σωματείο δημοσιογράφων και την ηγεσία του σταθμού. Κηρύχθηκε απεργία που ωστόσο υποχώρησε, αφού τα πράγματα εκεί έχουν φτάσει στην ημερίδα του ξυραφιού. Ο καθένας από τους εναπομείναντες δημοσιογράφους φοβάται ότι θα είναι ο επόμενος στις απολύσεις. Η ιδιοκτησία προφανώς αντιμετωπίζει οικονομικά προβλήματα βάστακτα, το άνοιγμα του σταθμού έχει φτάσει στα 12 (πρόσφατα ο κ. Γιάννης Φούζος λέγεται ότι δανείστηκε από τράπεζα γύρω στα 4 εκατομμύρια για να ανταποκριθεί στα οικονομικά ποσά των μετεγγραπτών...) κι έτσι δεν υπαναχωρεί στις απολύσεις, πολλές από τις οποίες έγιναν όταν κάποιος από τους εργαζόμενους φωνάζονταν σε διακοπές... Το κλίμα που έχει ήδη δια-

μορφωθεί στον SKY λέγεται ότι τελικά επηρέασε και τα τεκταινόμενα στην *Καθημερινή*. Όπως έχει ήδη γράψει το *ΑΝΤΙ*, η ιδιοκτησία της εφημερίδας είχε αποφασίσει την έκδοση περιοδικού ποικίλης ύλης με διευθυντή τον *Ανταίο Χρυσόστομίδη*, αρχισυντάκτρια την *Τασούλα Καραϊσκάκη*, υπεύθυνη ύλης την *Πέγκυ Κουνενάκη* και art director τον *Λουκά Μελά*. Η ομάδα, αφού δούλεψε και ολοκλήρωσε το τεύχος μηδέν (που είχε τον τίτλο *Θεωρείο* και δημιούργησε τις καλύτερες εντυπώσεις, επαινέθηκε και θεωρήθηκε ως «αντεπίθεση ποιότητας»), παρήγγειλε θέματα και ήταν έτοιμη για το πρώτο τεύχος και ως ένα βαθμό για το δεύτερο όπως τουλάχιστον της ζητήθηκε, έφυγε για δωδεκάήμερες διακοπές που παραχωρήθηκαν από την ιδιοκτησία, που εξέφρασε έτσι την ευαρέσκειά της για το τελικό προϊόν που είχε στα χέρια της...

Λέγεται ότι με την επιστροφή της η ομάδα άρχισε να δουλεύει και πάλι στα γνωστά πλαίσια, ωστόσο άρχισαν κάποιες καθυστερήσεις αλλά και η έκφραση κάποιων αντιρρήσεων ως προς το σχήμα. Το όλο κλί-

μα έδειχνε ότι τα πράγματα δεν ήταν όπως πριν. Μέσα σε μια βδομάδα εκφράστηκε πια ανοιχτά η άποψη ότι το σχήμα δεν ήταν το κατάλληλο, άρχισαν να αμφισβητούνται κάποια θέματα, ενώ λίγες ημέρες αργότερα ήρθε η απόφαση του πατρός *Αλαφούζου* ότι ήθελε την έκδοση γυναικείου περιοδικού, το οποίο θα έκανε ανοίγματα προς άλλη διαφημιστική αγορά, διαφορετική απ' αυτήν που ως σήμερα προσείλκυε η εφημερίδα...

Εντελώς ξαφνικά και ενώ αναζητούνταν σκεπτικό, αλλά και άνθρωποι για το γυναικείο περιοδικό, αποφασίστηκε η απόλυση ολόκληρης της ομάδας αφού ήταν πλέον ρητή η απόφαση του κ. Αλαφούζου ότι δεν θα προχωρούσε σε καμία εκδοτική κίνηση, διότι η εφημερίδα πηγαίνει «πολύ καλά» και δεν έχει την ανάγκη ενός ακόμη περιοδικού, αφού το αρχειακού περιεχομένου *Επταήμερο* κρίθηκε υπεραρκετό... Αυτά συνέβησαν το τελευταίο επταήμερο στο βασιλείο της Σωκράτους που ήδη υφίσταται πολλούς κραδασμούς, μετά και την αποχώρηση των 30 και πλέον δημοσιογράφων που μετοίκησαν στη *Μεσημβρινή* και οι περισσότεροι, κατά τα ψέματα, δεν άντεχαν πλέον το κλίμα αναποφασιστικότητας που ήδη έπνεε στη Σωκράτους, ούτε τις πολλές αρχηγικές τάσεις που έχουν διαμορφωθεί εκεί. έχει αποφασίσει τι θα κάνει;

• Είναι αλήθεια ότι την απεργία στο ραδιοσταθμό του κ. Αλαφούζου υποδαυλίζει το ίδιο το ΠΑΣΟΚ, που θέλει να

τον αποδυναμώσει, φοβούμενο ξαφνική αλλαγή γραμμής; Διότι κάποιες πληροφορίες, το μετέφεραν μετ' επιτάσεως...

• Αλήθεια τι γίνεται με τη *Μεσημβρινή*; Θα βγει καμιά φορά; Καλά, ξέρουμε, δεν θέλουν να χρωματιστούν αμέσως αμέσως λόγω δημοτικών εκλογών. Υπομονή. Και οι εκλογές θα περάσουν και ο Νοέμβριος έρχεται από κοντά.

• Ποιος αναφέρει ότι υπάρχει κρίση στον Τύπο; Τελευταία έκανε την εμφάνισή του ένα νέο περιοδικό. Τίτλος: *ΚΙΝΗΤΗ ΤΗΛΕΦΩΝΙΑ*. Το είδα κρεμασμένο στο περίπτερο της γειτονιάς μου. Δεν είμαι χρήστης, δεν ξέρω τίποτα!

• Το ΚΑΝΑΛΙ 5 το γνωρίζετε όλοι. Είναι η υποτιθέμενη αναμόρφωση του διαβόητου ΚΑΝΑΛΙΟΥ 29. Ένας «τηλεπαρουσιαστής», ο επίσης διαβόητος *Ευάγγελος Γιαννόπουλος* — που μας προβληματίζει με τις γνωστές απολαυστικές αφηγήσεις του — έχει γνώση της Ιστορίας! Προσέξατε κάτω δεξιά στην οθόνη που εμφανίζεται ένα ξυλάκι με αναγεγραμμένο τον μαγικό αριθμό «29»; Έτσι για να μην ξεχνάμε και την Ιστορία της ελληνικής τηλεοπτίας!

• Δρομολογήθηκαν οι αλλαγές στη διεύθυνση της *Κυριακάτης Ελευθεροτυπίας*. Διευθυντής σύνταξης ανέλαβε από χθες ο *Γιάννης Βλαστάρης*, που αντικατέστησε τον *Ντένη Αντύπα* ο οποίος αποχωρεί και θα εργασθεί στην τηλεόραση. Ο νέος διευθυντής θα είναι επικεφαλής και του *ΕΨΙΛΟΝ*, την αρχισυνταξία του οποίου αναλαμβάνει ο *Χριστόφορος Κάσδαγλης*.

• Κινήσεις στην ΕΣΗΕΑ για την καθιέρωση της απλής αναλογικής στις εκλογές. Λέτε αυτή τη φορά να μην αντέξει το οχυρό;

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ

του Ρεπόρτερ

Νέος Μουσολίνι ο Μπερίσα, κραύγαζε στις ειδήσεις των 8.30, ανήμερα δεκαπενταύγουστο ο εκφωνητής του ANTENNA. Και απέδιδε την έναρξη της δίκης των πέντε Ελλήνων μειονοτικών (**Ηρακλής Σύρμος, Κωνσταντίνος Κυριακού, Παναγιώτης Μάρτος, Θεόδωρος Μπεζιάνης, Ευάγγελος Παπαχρήστου**) που εκείνη τη μέρα είχε αρχίσει στο Τριμελές Δικαστήριο των Τιράνων σε ανθελληνική υστερία του αλβανικού καθεστώτος, το οποίο συνέκρινε με το φασιστικό καθεστώς της Ιταλίας, που την ίδια μέρα είχε βυθίσει το εύδρομο «Έλλη», μερικούς μήνες πριν κηρύξει τον πόλεμο στην Ελλάδα, το 1940. Με το κλίμα αυτό είχαν εναρμονιστεί και τα υπόλοιπα τηλεοπτικά κανάλια αλλά και όλα σχεδόν τα ελληνικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Στην κορύφωση της όξυνσης βοήθησε πάρα πολύ η απόφαση του αλβανικού καθεστώτος να κόψει ουσιαστικά την πρόσβαση από την ακροαματική διαδικασία στα ελληνικά ΜΜΕ. Ελάχιστοι δημοσιογράφοι, κυρίως διαπιστευμένοι ανταποκριτές εφημερίδων, πήραν την πολυπόθητη άδεια να εισέρχονται στο δικαστήριο, ενώ αποκλείστηκαν όλα τα ελληνικά τηλεοπτικά δίκτυα. Το μονοπώλιο στην τηλεοπτική κάλυψη της δίκης δόθηκε στην κρατική αλβανική τηλεόραση και, όπως ήταν φυσικό, αυτό σήμαινε ότι μόνο προπαγανδιστική χρήση των εικόνων που ελαμβάνοντο θα γινόταν. Και πράγματι, έτσι έγινε.

Την απαγόρευση θεώρησαν

αναγκαίο να παραβιάσουν οι έλληνες απεσταλμένοι, με αποτέλεσμα αρκετά εκτεταμένα επεισόδια έξω από το χώρο του δικαστηρίου. Οι αλβανοί αστυνομικοί προπηλάκισαν αρκετούς έλληνες δημοσιογράφους και μέλη τηλεοπτικών συνεργείων, συνέλαβαν καμιά εικοσαριά, κατάσχεσαν βιντεοκασέτες και, μέσα στην αναμπουμπούλα, εδάρη και τραυματίστηκε σοβαρά ακόμη και ο πρόεδρος του δημοτικού συμβουλίου του Δήμου Θεσσαλονίκης κ. **Ασπασίδης**. Οι Έλληνες διεπίστωσαν, αρκετά βίαια, ότι τα Τίρανα δεν είναι Αθήνα, ότι τα ΜΜΕ δεν είναι παντοδύναμα κι ότι η «τάξη» επαφίεται σε μεγάλο βαθμό στο αστυνομικό κράτος που, προέκταση του μηχανισμού του παλαιού καθεστώτος, ζει και βασιλεύει.

ΜΙΑ ΔΙΚΗ - ΠΑΡΩΔΙΑ

Η αλήθεια είναι πως ο κ. **Μπερίσα** στηρίζει πάρα πολλά σ' αυτή τη δίκη και επιθυμεί διακαώς η έκβασή της να μην προδώσει τις προσδοκίες του. Θέλει να αποδείξει πάση θυσία στη διεθνή κοινότητα ότι η ελληνική μειονότητα της Αλβανίας υποκινείται από την Ελλάδα σε εξτρεμιστικές ενέργειες, ενδιαφερόμενος περισσότερο να έχει μια δικαστική απόφαση την οποία να χρησιμοποιεί σε αντιπερισπασμό, κάθε φορά που εγείρεται θέμα ελληνικής μειονότητας και ατομικών ελευθεριών. Μην ξεχνάμε πως, παρά τα οικονομικά χάγια της γείτονος, το όραμα της μεγάλης Αλβανίας είναι διαρκώς παρόν. Στο Κόσοβο, οι αλβανόφωνοι που συγκροτούν την πλειοψηφία έχουν συ-

απάντηση

πολιτική παρωδία

ήξει ένα αρραγές μέτωπο
τό τον **Ιμπραχίμ Ρουγκόβα**
ου η πολιτική του έκφραση
νίσταται στον έντονο αντι-
ρβισμό και στην πρόταξη της
βανικής ταυτότητας του πλη-
σμού –κι ο μόνος πολιτικός
γος που αρθρώνεται είναι η
οπαγάνδα. Μην ξεχνάμε
όμη ότι εκκρεμεί το θέμα
υ αλβανικού πληθυσμού που
στη FYROM, για τα δικαι-
ατα του οποίου κόπτεται
τονα το αλβανικό καθεστώς
ήθεια, έχουν καθήσει να
εφτούν οι λογής θερμοκέ-
λοι αναλυτές, που θεωρούν
η εξωτερική πολιτική της
βανίας είναι τουρκόφιλη,
τί στο θέμα της FYROM οι
εις του αλβανικού κράτους
εδόν ταυτίζονται με εκείνες
η ελληνικού;).

Με όλα αυτά τα ζητήματα
οιχτά, και με το σύστημα
ονομής δικαιοσύνης στη γει-
ική χώρα να απέχει παρα-
γες από τα γενικώς κρα-
ντα στη Δύση, η δίκη είναι
ύ εύκολο να εξελιχθεί κατά
βούληση του καθεστώτος.
ωστε, αυτό αποδεικνύεται
ά σιγά, από την εξέλιξη της
οαματικής διαδικασίας. Ο
γγελέας **Αρμπέν Κελέσι**,
ιόλις χρόνων, είναι εκ των
εκτών του καθεστώτος και
ρισμένος κατευθείαν από
εκτελεστική εξουσία· επι-
ον, για να ορισθεί στη θέση
εισαγγελέα δεν έχει να
δειξει άλλες σπουδές πέρα
την παρακολούθηση ενός
μηνου σεμιναρίου. Οι κα-
ορούμενοι προσέρχονται
ημερινά με χειροπέδες, τις
ίες βγάζουν μόνο όταν
κείται να αγορεύσουν. Σε
οια φάση της δίκης, όταν
ηγορούμενος, στην απολο-

γία του, μίλησε με έντονο τρό-
πο για τους βασανισμούς στους
οποίους υπεβλήθη κατά τη
διάρκεια της πολύμηνης κρά-
τησής του, προκειμένου να του
αποσπασθεί βίαια η κατάθεση
και η ομολογία με την οποία
έφτασε στο ακροατήριο, ο ει-
σαγγελέας παρατήρησε με επι-
τιμητικό ύφος ότι κάνει κατά-
χρηση της ελευθερίας του λό-
γου –όταν όλοι γνωρίζουν πως,
προκειμένου ένας κατηγορού-
μενος να υπερασπιστεί τον
εαυτό του μπορεί να πει ό,τι
θέλει, το οποίο οφείλει να εκτι-
μήσει το δικαστήριο. Ανάμεσα
στο σοβαρό αποδεικτικό συ-
γκαταλέγονται βιντεοκασέτες,
στις οποίες έχουν καταγραφεί
οι καταθέσεις των κατηγορου-
μένων στη διάρκεια της προα-
νάκρισης, όταν οι ίδιοι οι κατη-
γορούμενοι υποστήριξαν ότι οι
καταθέσεις αυτές είναι σε με-
γάλο βαθμό προϊόν βίας. Κα-
μία έρευνα δεν διατάχθηκε για
να διαπιστωθεί η αλήθεια ή μη
των καταγγελιών των κατηγο-
ρουμένων. Ουσιώδεις μάρτυ-
ρες δεν προσήλθαν να καταθέ-
σουν, χωρίς αυτό να προκαλέ-
σει κάποιο πρόβλημα στην
ακροαματική διαδικασία, κι
ούτε διατάχθηκε βίαιη προσα-
γωγή των εν λόγω μαρτύρων.

Με τέτοια σοβαρά κενά, η δί-
κη δικαίως θεωρείται παρω-
δία. Αν μάλιστα συνυπολογι-
στούν οι πολλές μαρτυρίες που
μιλούν για βίαιη απόσπαση
των καταθέσεων των κατηγο-
ρουμένων, το αστυνομικό κρά-
τος που έχει στηθεί από το κα-
θεστώς και ο φόβος την ελεύ-
θερης ενημέρωσης υπό τον
οποίο διεξάγεται η διαδικα-
σία, τότε οι αμφιβολίες για την
απρόσκοπτη περάτωση της
διαδικασίας αυξάνονται. Άλ-

Η επιδείνωση των ελληνοαλβανι-
κών σχέσεων που παρατηρήθηκε
μετά την έναρξη στα Τίρανα της δί-
κης των πέντε εκπροσώπων της
ελληνικής μειονότητας δεν ήλθε
ως κεραυνός εν αιθρία. Μπορού-
σε να αποφευχθεί. Ακόμη κι αν η
κύρια ευθύνη βαρύνει το καθε-
στώς Σαλί Μπερίσα, που «στήνο-
ντας» μια δίκη εκπροσώπων της ελ-
ληνικής μειονότητας μαζί με τον
επιχειρούμενο αποπροσανατολι-
σμό της αλβανικής κοινής γνώμης
από τα μεγάλα προβλήματα που
αντιμετωπίζει επιχειρεί να τονώσει
και την εθνική εσωστρέφεια του
λαού του προσπαθώντας να πείσει
ότι η Ελλάδα επιβουλεύεται την
ακεραιότητα της Αλβανίας. Διότι,
παρά το γεγονός ότι, φραστικά του-
λάχιστον, η ελληνική κυβέρνηση
αλλά και όλος σχεδόν ο πολιτικός
κόσμος επιθυμεί τη διατήρηση
σχέσεων καλής γειτονίας, μια σει-
ρά από εκδηλώσεις του «μαζικού
ασυνείδητου» μεγάλου μέρους
των Ελλήνων ρίχνει λάδι στη φω-
τιά. Την ίδια στιγμή, η ελληνική
εξωτερική πολιτική, παλινωδεί...

στη δίκη - παρωδία

λωστε, πρόσφατη είναι η δίκη του ηγέτη της αντιπολίτευσης **Φάτος Νάνο**, ο οποίος καταδικάστηκε για οικονομικά σκάνδαλα. μολονότι και σ' εκείνη την περίπτωση οι καταγγελίες για μεθοδευμένη δίκη ήταν έντονες. Τότε, όμως, στην απάθεια της δυτικής κοινής γνώμης προσετίθετο άνετα και η ελληνική (μόνο η **Μαρία Δαμανάκη** είχε προσπαθήσει να διεθνοποιηθεί το πρόβλημα, ανταποκρινόμενη σε αίτημα της συζύγου του καταδικασθέντος Φάτος Νάνο, χωρίς αποτελέσματα φυσικά, δεδομένης της μικρής εμβέλειας του φορέα που εκπροσωπούσε). Αλλά, αφού τότε η δίκη προχώρησε σύμφωνα με τις ειλημμένες βουλήσεις του καθεστώτος, χωρίς ουσιαστικές αντιδράσεις, γιατί το σενάριο να μην επαναληφθεί;

ΜΙΑ ΣΤΟ ΚΑΡΦΙ ΚΑΙ ΜΙΑ ΣΤΟ ΠΕΤΑΛΟ

Και πράγματι, το σενάριο επαναλήφθηκε. Μια δίκη εξυφάνθηκε, η ακροαματική διαδικασία μεθοδεύτηκε, η επίσημη Ελλάδα ενεπλάκη σε μια υπόθεση αποσταθεροποίησης ενός γειτονικού κράτους που αναμφίβολα θα έπαιρνε διεθνείς διαστάσεις και κάποιοι μειονοτικοί όδευαν στο δρόμο της πολυετούς φυλάκισης, με συνέπειες πολύ ευρύτερες ακόμη και για την ελληνική μειονότητα που εκπροσωπούσαν. Κι η ελληνική πολιτική;

Η ελληνική πολιτική αγρόν ηγόραζε. Οι εκπρόσωποί της, παραδομένοι στη θερινή ραστώνη, απλώς αναλύονταν σε γενικόλογες απειλές όποτε το θυμούνταν, ενώ σε διεθνές επίπεδο μόνο μια φορά είχε συνδεθεί το θέμα της ακροαματικής διαδικασίας με κάποια ευρύτερη πίεση του καθεστώτος της Αλβανίας, όταν η Ελλάδα συναίνεσε να δοθεί το πρώτο μέρος του ευρωπαϊκού δανείου στην Αλβανία, απειλώντας να θέσει βέτο εμποδίζοντας την απρόσκοπτη ροή ευρωπαϊκού χρήματος στη συνέχεια, αν

τα πράγματα έπαιρναν την τροπή που δεν θα επιθυμούσε. Ο πρωθυπουργός, μια μέρα πριν από την έναρξη της δίκης, θυμήθηκε να στείλει επιστολή με τα ελληνικά επιχειρήματα στους ηγέτες των «ισχυρών κρατών». Ο υπουργός Εξωτερικών κ. **Παπούλιας** συνέχιζε να παλινωδεί μεταξύ μιας διάθεσης εξομάλυνσης των εκατέρωθεν σχέσεων και μιας διάθεσης για «μέτρα» που απειλούνταν αλλά ποτέ δεν προσδιορίζονταν. Κι η αντιπολίτευση, η Ν.Δ. και η Πολιτική Άνοιξη, στην υπόθεση δεν έβλεπαν παρά μια καλή ευκαιρία να τεστάρουν τα εθνικά αντανάκλαστικά του πληθυσμού, ηθικολογώντας και κλαυθμηρίζοντας για τον ελληνισμό που συρρικνώνεται, εκλιπαρώντας ταυτόχρονα την ισχύ της Ελλάδος.

Όλα αυτά, την ίδια στιγμή που κανείς στην Ελλάδα δεν γνώριζε πλήρως το κατηγορητήριο. Γιατί άραγε είχαν συλληφθεί οι πέντε μειονοτικοί; Συνδέονταν ή όχι με το επεισόδιο της Επισκοπής; Η κατηγορία για κατασκοπεία που τους απεδίδετο αφορούσε σχέση με κύκλους του επίσημου κρατικού μηχανισμού ή μήπως με θύλακες σωβινιστικών και εθνικιστικών κηρυγμάτων, που δρούσαν μέσα στον κρατικό μηχανισμό ή και εκτός, στο χώρο που αργότερα ο υπουργός Τύπου βάφτισε «περιθωριακό»;

Αλλά, ακόμη κι αν γνώριζαν ορισμένοι το μεγαλύτερο μέρος του κατηγορητηρίου, πολύ επιλεκτικά το παρουσίασαν στην ελληνική κοινή γνώμη. Σίγουρο ήταν, π.χ., ότι οι κατηγορούμενοι κλητεύθηκαν από την αλβανική δικαιοσύνη επειδή, εκτός των άλλων, υποστήριζαν και το αίτημα της αυτονομίας της Βορείου Ηπείρου. Πόσοι το έμαθαν κι από τους τηλεθεατές που παρακολουθούσαν τα δελτία ειδήσεων; Και επειδή δεν το έμαθαν, τους στερήθηκε η δυνατότητα να πληροφορηθούν κι ότι στο χαλκευμένο κατά το μάλλον ή ήττον κατηγορητήριο, το ανοιχτά

εκφρασμένο αίτημα αυτό των κατηγορουμένων δεν σημαίνει κατ' ανάγκην και αίτημα προσάρτησης της Β. Ηπείρου στην Ελλάδα· αντίθετα, η έννοια της αυτονομίας της ελληνικής μειονότητας είναι θεσμισμένη ήδη από το 1913, όταν με το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας προβλέπεται η ανακήρυξη ανεξάρτητου αλβανικού κράτους και, κυρίως, ερμηνεύεται ως πολιτιστική αυτονομία του μειονοτικού πληθυσμού.

Μ' αυτά και με τούτα, άρχισε η δίκη και μαζί της άρχισαν και οι κραυγές. Τηλεοπτικά σώου, δηλώσεις των πολιτικών εκπροσώπων σε τέτοιο ύφος που καταργήθηκε ως και ο κ. **Σαμαράς** (!), πρωτοσέλιδα, καλλιέργεια ενός κοινού αισθήματος πως «ο ελληνισμός βάλλεται» ακόμα μια φορά (και μάλιστα από ένα καθεστώς «απολίτιστων τυράννων»), αντιδικίες για την αποτελεσματικότερη πίεση των γειτόνων. Κραυγές και αντιφάσεις: τη μια μέρα καλούνταν από τον κ. **Έμπερτ** ο πρωθυπουργός να γίνει σαφής ως προς τα μέτρα που έχει πάρει η ελληνική κυβέρνηση έναντι της Αλβανίας, την άλλη μέρα, αφού συναντήθηκαν, διακήρυξε ότι ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης θα αναλάβει διεθνή πρωτοβουλία για να ενημερώσει πολιτικούς της Δύσης (κάτι σαν υπουργός Αντιπολίτευσης!)· κραυγές για το αναχρονιστικό καθεστώς των Τιράνων που κάνει μια δίκη σικέ επειδή «λέει» η αλβανική δικαιοσύνη είναι εξαρτημένη από την κρατική εξουσία, υστερία την άλλη μέρα και πιέσεις που συνοδεύονται από δημόσιες δηλώσεις να σταματήσει με κυβερνητική απόφαση η δίκη (όλα αυτά η Ελλάδα, που υπεραμύνεται της διάκρισης των εξουσιών και της ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης)... Στόχος, μάλιστα, δεν είναι τόσο το αλβανικό καθεστώς, που ούτως ή άλλως δεν έχει λόγο να κάνει πίσω, αλλά η διεθνής κοινή γνώμη, που βέβαια δεν δέχεται την όποια

υστερία προσπελαίνει τα διεθνή μέσα ενημέρωσης άκριτα αλλά διυλίζει και κρίνει τα όσα λέγονται...

Αστεία, πραγματικά. πολιτική.

Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, έρχονται και οι εξαγγελίες ότι, σε αντίμετρα, θα εκδιωχθούν συστηματικά οι λαθρομετανάστες. Κι όταν αρχίζουν οι «επιχειρήσεις - σκούπα» της αστυνομίας, έρχεται ο κ. **Παπαθεμελής** να δηλώσει ότι δεν πρόκειται για απελάσεις αντεκδίκησης αλλά απλώς, για εκκαθάριση ενός φλέγοντος προβλήματος που απασχολεί τη χώρα μας.

ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗΣ, ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗΣ...

Η αλήθεια είναι πως η κυβέρνηση άργησε πολύ να προχωρήσει σε μια πολιτική πράξεων, σε αντίμετρα για τη δόση Παλινωδώντας, υποσχόμενη διά του εκπροσώπου της «πρόκετο» ενεργειών που θα συγκεκριμενοποιηθεί λίαν προσεχώς, απειλώντας δι' άλλων κυβερνητικών στελεχών (θυμηθείτε, π.χ., τη δήλωση του υπουργού Άμυνας κ. Αρσένη στη δεξίωση που δόθηκε στο Άγιο Ανδρέα, ότι εκείνος θα μιλήσει τελευταίος και μόλις μια φορά!). Υπαινιγμοί και δηλώσεις. Όμως, οι υπαινιγμοί και οι δηλώσεις δεν συνιστούν πολιτική, και μάλιστα διεθνή πολιτική. Κι αντί η κυβέρνηση να σπεύσει να στρέψει τα βλέμματα του κόσμου στις συνθήκες διαβίωσης των Ελλήνων της Αλβανίας, αντί να προσπαθήσει να διεθνοποιήσει το πρόβλημα των στοιχειωδών δικαιωμάτων της μειονότητας που οι διεθνείς συνθήκες και το διεθνές δίκαιο προστατεύουν, έχανε χρόνο κάνοντας τον νταή. Αποτέλεσμα: χωρίς κανένα διεθνές κύρος, χωρίς καμία αξιοπιστία, χωρίς αποτελεσματικότητα στις παρεμβάσεις, το ζήτημα του ελληνικού πληθυσμού της Αλβανίας χάνεται άλλη μια φορά από το διεθνές προσκήνιο. Στο τέλος

έμενε παρά μια εντυπω-
 ή κίνηση, κυρίως για εκτό-
 του πολλαπλά συσσω-
 ένου εθνικού «γαμώτο»:
 οίηση των εξαγγελιών για
 τοκρατούμενα ελληνοαλ-
 νιά σύνορα και απελά-
 . Τέλος, για να μη φανεί
 Ελλάδα συμπεριφέρεται
 νανασότητα «στης γης
 κολασμένων», βγήκε ο
 ργός Δημόσιας Τάξης
 τηλεόραση να αποσυνδέ-
 επιχειρήσεις επαναπρο-
 ης από τα «σκληρά μέ-
 της κυβέρνησης. Αλλά
 α διαβεβαιώσει ότι οι λα-
 επαναστρες επαναπροω-
 αι ευγενέστατα: όταν,
 ήτα, πολίτης που συνάντη-
 ρυτνομικό στην Ομόνοια
 ρνει πίσω απ' τη μοτοσυ-
 του συλληφθέντα Αλβα-
 μαρτυρήθηκε, εισέπρα-
 επιτίμια της διαμαρτυ-
 του αυτής. Εδάρη και πα-
 αφθηκε για αντίσταση
 της αρχής. Μα την αλή-
 πολλή η αβρότης των κα-
 ήδων του κ. Παπαθεμε-

ωστόσο, ένας ο Παπαθε-
 , ένας, δύο, τρεις, πολλοί
 οι Παπαθεμελήδες. Το
 ρέον κλίμα, η μαζική
 ή, ο Τύπος (ηλεκτρονι-
 την πλειοψηφία του και
 ίχιστες τιμητικές εξαιρέ-
 αι ο έντυπος), θύλακες
 κλησίας, η πρακτική του
 ού, λογής «εθνοδιδά-
 », οι κυρίαρχοι κοινοί
 συνέβαλλαν να γιγαντω-
 αι να πάρει επικίνδυνη
 ιση μια υστερία, που
 ει ανοιχτά πλέον επιθε-
 τάση. Την υστερία αυτή,
 ββολικό επίπεδο, αξιο-
 ο σμήναρχος Βρακάς,
 αράς και «ελληνάρας»
 ους λίγους. Με ψεκαστι-
 ροπλάνο, παραβίασε τον
 ο χώρο της Αλβανίας
 ριξε προκηρύξεις κατά
 βανού προέδρου και κα-
 ο αλβανού πρωθυπουρ-
 ο ελληνικό κράτος, βέ-
 αποκήρυξε την ενέργεια
 ήναρχου και τον παρέ-
 στη στρατιωτική δικαιο-

σύνη, η κοινή γνώμη όμως δεν
 φάνηκε το ίδιο «αχάριστη». Οι
 φωνές που απένεμαν -και συ-
 νεχίζουν να απονέμουν- εύση-
 μα στον «ηρωικό πατριώτη»
 υπήρξαν πάρα πολλές. Και το
 χειρότερο: έχουν διαχυθεί μέ-
 σα στον πληθυσμό, είναι κοινή
 γνώμη. Ένα φασίζον κλίμα
 που διακηρύσσει την «ανωτε-
 ρότητα του ελληνισμού» και
 την διά της βίας αποκατάστα-
 ση των αδικιών που υφίσταται

από τους αλλοεθνείς ογκούται
 όλο και περισσότερο. Ένα κλί-
 μα που, όσο κι αν επισήμως η
 κυβέρνηση το καταδικάζει, εί-
 τε το υποβαθμίζει (ο κυβερνη-
 τικός εκπρόσωπος μιλά συστη-
 ματικά για «περιθωριακά
 στοιχεία») είτε το ζεσταίνει
 στους κόλπους της (ο κ. Παπα-
 θεμελής, ο κ. Βουνάτσος, εκα-
 τοντάδες μεσαία και ανώτερα
 στελέχη του κυβερνητικού
 κόμματος που συναγωνίζονται

σε κραυγές και «εθνικές κορώ-
 νες» στελέχη της Ν.Δ. και της
 Άνοιξης δεν είναι αποκνήματα
 φαντασίας).

Η ΔΙΚΗ ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ

Παρ' όλα αυτά, η δίκη τελειώ-
 νει. Η καταδίκη των πέντε κα-
 τηγορουμένων φαίνεται προ-
 των πυλών. Όσο κι αν οι ποι-
 νές θα είναι πολύ πιο χαμηλές
 από τα επαπειλούμενα στην
 αρχή ισόβια, δεν παύει να εί-

Και μ' αυτόν τον τρόπο μεθοδεύεται η «επιχεί-
 ρηση επαναπροώθηση» λαθρομεταναστών στην
 Αλβανία. Φωτογραφία αφιερωμένη εξαιρετικά
 στον κ. Παπαθεμελή...

ναι βαριές ποινές. Από την εξέλιξη των πραγμάτων, ωστόσο, δεν θα μπορέσει στο ελάχιστο να βγει κερδισμένη η ελληνική εξωτερική πολιτική:

- Η ένταση με την Αλβανία θα κορυφωθεί· θα προστεθεί, έτσι, ένας ακόμα μόνιμος πονοκέφαλος στους πονοκεφάλους που ήδη υφίστανται στα βόρεια σύνορά μας. Η ένταση με τη FYROM και τα προβλήματα με τη μειονότητα της Θράκης θα συνεχίσουν να υφίστανται και, μάλλον, να επιβαρύνονται.

- Με δεδομένη την άρνηση των Ελλήνων ότι υπάρχει πρόβλημα μειονότητας, κυρίως στη Θράκη, και με επίσης δεδομένη τη συνεχιζόμενη πολιτική των διακρίσεων, δεν θα μπορέσουμε ούτε τα δίκαια της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία να προασπίσουμε. Όταν μάλιστα επικαλούμαστε τα δίκαιά της, προσφεύγοντας μάλιστα σε τυχόν ευνοϊκές γνωμοδοτήσεις μη κυβερνητικών οργανισμών (όπως η «Ελσίνκι Γκούτς») θα κινδυνεύουμε να γινόμαστε καταγέλαστοι, διότι λίγο αργότερα θα είμαστε υποχρεωμένοι να αντιδικούμε με τους οργανι-

Οι φωνές που απένεμαν -και συνεχίζουν να απονέμουν- εύσημα στον «ηρωικό πατριώτη» υπήρξαν πάρα πολλές. Και το χειρότερο: έχουν διαχυθεί μέσα στον πληθυσμό, είναι κοινή γνώμη. Ένα φασίζον κλίμα που διακηρύσσει την «ανωτερότητα του ελληνισμού» και την διά της βίας αποκατάσταση των αδικιών που υφίσταται από τους αλλοεθνείς ογκούται όλο και περισσότερο. Ένα κλίμα που, όσο κι αν επισήμως η κυβέρνηση το καταδικάζει, είτε το υποβαθμίζει είτε το ζεσταίνει στους κόλπους της.

σμούς που τη γνωμοδότησή τους επιλεκτικά χρησιμοποιούμε, όταν εκείνοι ανακαλύπτουν τα προβλήματα των μειονοτήτων της χώρας μας.

- Οι όποιες απόπειρες να μπλοκάρουμε ευρωπαϊκά κεφάλαια με προορισμό την Αλβανία, στα όργανα της Ένωμένης Ευρώπης, όπου έχουμε δικαίωμα προβολής βέτο, θα εντείνουν τον εθνικό

απομονωτισμό, μια που μόνο ως επιδειξη αλαζονικής στάσης απέναντι σε γείτονες θα αντιμετωπίζονται από τους εταίρους μας. Ο κίνδυνος να διατηρήσουμε επί μακρόν την εικόνα του *μαύρου προβάτου* εντείνεται. Πόσο αυτό εξυπηρετεί τη διπλωματία μας, σε καιρούς έντονης διεθνούς κινητικότητας, αυτό μένει στους διορατικούς εκπροσώπους της

πολιτικής μας ηγεσίας να το διαβλέψουν.

- Τέλος, τις όποιες εντάσεις σε επιπεδο κρατικής πολιτικής, κυρίως θα πληρώνουν οι πολίτες των εκατέρωθεν χωρών· οι Αλβανοί εργαζόμενοι στην Ελλάδα που, έστω ως λαθρομετανάστες, έστω προπαρακιζόμενοι και υβριζόμενοι (οι εξαιρέσεις δεν είναι ο κανόνας), έστω με χαμηλά μεροκάματα, με τη μαύρη εργασία τους είχαν μια από τις ελάχιστες πηγές προσπορισμού των αναγκών· αλλά κι οι Έλληνες που είχαν προσφορά άφθονων και φτηνών εργατικών χεριών, για διάφορες δουλειές που, τώρα, μοιραία, η έλλειψή τους θα ανεβάσει το κόστος προϊόντων και εν γένει της ζωής.

Όλα αυτά, βεβαίως, αφορούν τους ψύχραιμους και τους νηχεείς. Η ελληνική πολιτική σκηνή, όμως, περιθωριοποιεί τέτοιες περιπτώσεις, επασημενι στις «υπηρεσίες» των Παπαθεμελήδων. Εν αναμονή λοιπόν, του νέου γύρου αναγκών του «κράτους των Παπαθεμελήδων» με το ισοδύναμο σοβαρότητας και λογαριασμού «κράτος των Μπερίσα».

ΓΡΑΝΙΤΑ ΑΠΟ ΡΑΤΣΙΣΜΟ

ΑΠΟ την STAR της 16.8 αντιγράφουμε:

- Λέγαμε, λοιπόν, χθες για τους Αλβανούς. Τους πιάσανε τους δικούς μας και πού σε πονεί και πού σε σφάζει.
- Λένε ότι θα τους διώξουνε από τη χώρα. Είναι σαν να λέμε ότι θα διώξουμε το νέφος από την Αθήνα και θα λύσουμε το κυκλοφοριακό.
- Και εντάξει, λέμε ότι φεύγουν.
- Ποιοι θα μείνουν μετά να δουλεύουν; Οι Έλληνες; Είστε σοβαροί; Οι Αλβανοί ξέρετε τι κάνουν;
- Αυτοί σπέρνουν, αυτοί θερίζουν, αυτοί ποτίζουν, αυτοί χτίζουν, αυτοί ψαρεύουν, αυτοί σερβίρουν, γενικώς μας δουλεύουν.
- Έχουν καλομάθει και κάνουν ό,τι γουστάρουν. Συγκεντρώνεις, διαμαρτυρίες, καταλήψεις.
- Ό,τι και να πάθουν στα σύνορα, θα ξαναέρθουν.
- Και μάλιστα θα κυκλοφορήσουν και δική τους εφημερίδα.
- Η οποία θα γράφει πού υπάρχουν φτηνά ξενοδοχεία, πού δεν υπάρχει αστυνομία, πού πουλάνε μαχαίρια κι όπλα, ποιους δικηγόρους να προτιμήσουν.

- Και φυσικά πού συχνάζουν όμορφες γυναίκες για να τις βιάσουν.
- Πεντακόσιες χιλιάδες Αλβανοί ζούνε στη χώρα. Η κυκλοφορία θα είναι υψηλή. Πάλι θα τα οικονομήσουμε.
- Όπως τα οικονομάνε αυτοί που τους «εκμεταλλεύονται». Τεράστιος τζίρος γίνεται στην ελληνική αγορά από τους Αλβανούς.
- Επιτέλους, ΦΟΡΤΩΣΤΕ τους, όπως λέει κι ο Μπονάτσος.
- Διώξτε τους όλους με τη βία και χτυπήστε στο ψαχνό, αυτούς που θα θελήσουν να ξαναπεράσουν τα σύνορα.

— Αφιερωμένο σε όσους αναπαράγουν κοινούς τόπους και, ιδιαίτερα, στη «Μαύρη Τρύπα» της Ελευθεροτυπίας, που προσφέρει το «στυλάκι». Συνήθως, μέσω της κοινοτοπίας καλλιεργούνται, με τον πιο ανώδυνο τρόπο, τα πιο άγρια ρατσιστικά συναισθήματα. Αυτά τα συναισθήματα που, στις κατάλληλες περιπτώσεις, γεννούν «ηρωικούς Βρακάδες» και ψηφίζουν «ελληνόψυχους Παπαθεμελήδες».

Ρουγκόβα:

«Βυζαντινός βανδαλισμός εναντίον της ειρήνης»

«βυζαντινό βανδαλισμό» μιλάει *ijku*, εφημερίδα των Αλβανών Κοσσυφοπεδίου, όταν φέρεται στον τρόπο με τον *ίο* αντιμετωπίζεται από την *ίδα* η διεξαγωγή της δίκης των *α Τίρανα*. Σχετικά, στο δελτίο της 22.8.94, που εκδίδει στα *ικα* καθημερινά η Δημοκρατική *ση* του Κοσόβου (το κόμμα του *αχήμ Ρουγκόβα*), αναφέρεται:

αλβανική κοινή γνώμη στο Κόσοβο και *Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία Μακεδονίας (FYROM)* παρακολουπενά την πρόσφατη διαμάχη μεταξύ *νίας* και Ελλάδας. Οι αλβανοί πολιτιγέτες και στις δύο χώρες έχουν εκει την ανησυχία τους για το ρόλο της *δας* ως στενού συμμάχου της Σερβίας *ει* των σερβικών αγριότητων στη Βοσ*αι* την Κροατία, της κατοχής του Κοσ*πεδίου* και της επιθετικής πολιτικής *ναντι* της FYROM.

αλβανόφωνη εφημερίδα *Bujku*, που *ίει* στην Πρίστινα, σε κύριο άρθρο *αρακτηρίζει* την τρέχουσα ελληνική *έναντι* της Αλβανίας και των Αλβα*εν* γένει ως «Βυζαντινό βανδαλισμό *ίον της ειρήνης*».

δίκη εναντίον των πέντε Αλβανών ελ*ής* καταγωγής στα Τίρανα, οι οποίοι *γορούνται* για κατασκοπεία προς *ος* της Ελλάδας, με στόχο την από*η* τμημάτων της Αλβανίας και προ*λησή* τους στην Ελλάδα, καθώς και η *ραση* του ελληνικού κράτους και πο*ύν* ιδρυμάτων ως "απάντηση" σε αυτό, *ελούν* αποδείξεις για το ποιος είναι *ος* που αποσταθεροποιεί τα Νότια *άνια*», ισχυρίζεται ο συντάκτης του *ν* άρθρου της εφημερίδας Ρουσνί*ίρι*. Η δίκη της Ομόνοιας έχει ουσια-

στικοποιήσει κατηγορίες για ανατρεπτική δραστηριότητα της Ομόνοιας, για την ανάμειξη της Ελλάδας σ' αυτή τη δραστηριότητα εναντίον της γείτονος χώρας της ιδίως μέσω της ελληνικής ορθόδοξης εκκλησίας και της ελληνικής μυστικής υπηρεσίας, της Ασφάλειας, γράφει η *Bujku*, αποκηρύσσοντας την έντονη «δημοκρατική» αντίδραση της Ελλάδας στη δίκη η οποία μέχρι τώρα είχε αποτέλεσμα την απέλαση χιλιάδων Αλβανών οικονομικών μεταναστών οι οποίοι εργάζονται ως εποχικοί εργάτες στην Ελλάδα και στην επιστροφή Αλβανών είτε σε φέρετρα είτε βαριά τραυματισμένων στην πατρίδα τους, όπως στην περίπτωση ενός Αλβανού του οποίου είχαν σπάσει τη σπονδυλική στήλη οι βάνδαλες ελληνικές δυνάμεις ασφαλείας.

Αφού εξετάζει διάφορες υποθέσεις ως προς το στόχο της πρόσφατης ελληνικής εκστρατείας εναντίον της Αλβανίας –εκ των οποίων ένας είναι ότι η Ελλάδα έχει αρχίσει αυτή την εκστρατεία ώστε να αποσπάσει την παγκόσμια προσοχή από τον πόλεμο της Βοσνίας και ένας άλλος είναι ότι η Ελλάδα δεν θέλει να σταθεροποιηθεί η δημοκρατία στην Αλβανία– ο συντάκτης του άρθρου καταλήγει στο ότι η δίκη εναντίον των πέντε Αλβανών με ελληνική εθνική προέλευση οι οποίοι έχουν αναμειχθεί σε κατασκοπεία προς όφελος της Ελλάδας αποδεικνύει ότι η Ελλάδα είναι ένας από τους κύριους αποσταθεροποιητές της Βαλκανικής.

Σημειώνοντας ότι τη δίκη έχει παρακολουθήσει πρωτοφανής αριθμός ξένων παρατηρητών και αντιπρόσωποι πολλών χωρών, μεταξύ αυτών έλληνες επίσημοι, ο σχολιαστής της *Bujku* καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι αγριότητες της ελληνικής αστυνομίας και του στρατού εναντίον Αλβανών δεν θα επιτύχουν στο να εμποδίσουν την επιβεβαίωση της Αλβανίας ως παράγοντα ειρήνης στην περιοχή.

Ο Αλβανός υπουργός Εξωτερικών

Αλφρεντ Σερέκι καταδίκασε χθες και την Ελλάδα και τη Σερβία για τις πρόσφατες βίαιες εκστρατείες τους εναντίον των Αλβανών. Ο κ. Σερέκι σημείωσε τους πρόσφατους φόνους πέντε Κοσσοβάρων Αλβανών από σερβικές δυνάμεις. Υπενόησε την ύπαρξη συντονισμένης αντιαλβανικής δραστηριότητας από την Ελλάδα και τη Σερβία»

Εξάλλου, μια μέρα πριν, στο ίδιο δελτίο σημειωνόταν:

«Η Ελλάδα διογκώνει ανύπαρκτα προβλήματα με την Αλβανία στοχεύοντας στην επιδείνωση της ήδη τεταμένης κατάστασης στο Κόσοβο και γενικότερα στην περιοχή», ανακοίνωσε χθες το LDK σε μια δήλωση η οποία καταδίκασε την ελληνική πολιτική έναντι της Αλβανίας.

Ομοίως, και άλλα αλβανικά πολιτικά κόμματα του Κοσόβου εξέδωσαν καταδικαστικές ανακοινώσεις για την ελληνική πολιτική. Το προεδρείο του Αλβανικού Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος καταδίκασε σε δήλωσή του «τις τελευταίες ελληνικές προβοκάτσιες εναντίον της Αλβανίας χαρακτηρίζοντάς τις συνέχιση της αντιαλβανικής εκστρατείας από την ελληνοσερβική ορθόδοξη συμμαχία που στόχο έχει την αποσταθεροποίηση του αλβανικού κράτους και των Βαλκανίων».

Το προεδρείο αυτού του κόμματος υποστηρίζει τη θέση του αλβανού προέδρου Μπερίσα και της αλβανικής κυβέρνησης απέναντι στην κατάσταση των ελληνοαλβανικών σχέσεων.

Το αλβανικό Εθνικό Δημοκρατικό Κόμμα σε χτεσινή του ανακοίνωση αποκέρυξε τις «ελληνικές επιθετικές ενέργειες εναντίον της Αλβανίας και του αλβανικού λαού». Ο πρόεδρός του κ. Ρεξέπ Αμπντουλάχου είπε ότι η Ελλάδα στοχεύει στην αποσταθεροποίηση της δημοκρατικής κυβέρνησης της Αλβανίας...»

Προπαγάνδα. Αλλά πώς απαντά η ελληνική εξωτερική πολιτική;

Πολύ κακό για το τίποτα

Σ Δεν μπορεί! Όσοι τα τελευταία τρία χρόνια αναζητήσατε στέγη μέσω αγγελιών, έχετε επισημάνει την παρουσία τους. Με επωνυμίες λιγότερο ή περισσότερο εύγλωττες, πρόκειται για εταιρείες που σκοπό τους έχουν να διευκολύνουν τον υποψήφιο ενοικιαστή στην εξεύρεση στέγης. Στην πραγματικότητα αποδεικνύουν ακόμη μια φορά «το δαιμόνιον της φυλής» που στήνει επιχείρηση με το τίποτα, ίσως γιατί τα πουλιά — ακόμη και τα εξυπνότερα, φευ! — πιάνονται όντως από τη μύτη

Ας το ξεκαθαρίσουμε από την αρχή. Τα περί των ο λόγος γραφεία ουδεμία σχέση έχουν με τα μεσιτικά. Ίσα ίσα βρίσκονται στον αντίποδα τους. Κάθε συνειδητοποιημένος υποψήφιος ενοικιαστής (Υ.Ε.) αποφεύγει τα μεσιτικά όπως ο διάολος το λιβάνι γιατί ξέρει ότι για τις υπηρεσίες που παρέχουν όχι μόνο θα καταβάλει μια εφάπαξ αμοιβή (ίση περίπου με το μίσθωμα) αλλά επιβαρύνεται σε μόνιμη βάση το ενοίκιο. Άλλωστε οι ιδιοκτήτες που αναζητούν ενοικιαστές και από μόνοι τους το κάνουν σαφές ευθύς αμέσως. «Το μεσιτικό έχει ορίσει την τιμή στις τόσες, αφού με βρήκατε από αγγελία μπορώ να σας το αφήσω 10 με 20 χιλ. λιγότερο» (αναλόγως, δε, του ταλέντου και της επιμονής του Υ.Ε. το παζάρεμα μπορεί να αποφέρει και καλύτερα αποτελέσματα).

Τα γραφεία για τα οποία μιλάμε παρουσιάζουν την ακριβώς αντίθετη εικόνα. Ο τρόπος καταχώρισης των αγγελιών αφορά είτε ένα συγκεκριμένο διαμέρισμα είτε τη συνολική δραστηριότητα της επιχείρησης. Το «δόλωμα» είναι και στις δύο περιπτώσεις το ίδιο: η προσφορά διαμερισμάτων σε μια αγορά που εμφανίζεται όλο και πιο συρρικνωμένη σε πάρα πολύ συμφέρουσες τιμές. Εκεί που τα μεσιτικά αποκρύπτουν στην αγγελία τις περισσότερες φορές την τιμή του προς ενοικίαση διαμερίσματος, τα εν λόγω γραφεία τη χρησιμοποιούν ως κράχτη. Δέστε και μόνοι σας: «ΧΟΛΑΡΓΟΣ 3άρι, καινούργιο, λουξ,

Δεν μπορεί! Όσοι τα τελευταία τρία χρόνια αναζητήσατε στέγη μέσω αγγελιών, έχετε επισημάνει την παρουσία τους. Με επωνυμίες λιγότερο ή περισσότερο εύγλωττες, πρόκειται για εταιρείες που σκοπό τους έχουν να διευκολύνουν τον υποψήφιο ενοικιαστή στην εξεύρεση στέγης. Στην πραγματικότητα αποδεικνύουν ακόμη μια φορά «το δαιμόνιον της φυλής» που στήνει επιχείρηση με το τίποτα, ίσως γιατί τα πουλιά — ακόμη και τα εξυπνότερα, φευ! — πιάνονται όντως από τη μύτη

οροφοδιαμέρισμα, τηλέφωνο, τζάκι, παρκινγκ, 2 υπνοδωμάτια, ενιαία σαλοτραπεζαρία, εντοιχισμένη κουζίνα, πάσο, καθιστικό, αυτόνομη θέρμανση, χωρίς κοινόχρηστα, ηλιακός, 92 τ.μ., 85.000» Πως μπορεί να κλείσει τα μάτια σε μια τόσο δολεαστική πρόταση, ακόμη κι αν ψάχνει σπίτι στην άλλη άκρη της Αθήνας.

Αρχίζεις λοιπόν να κάνεις διάφορες υποθέσεις προκειμένου να εξηγήσεις λογικά αυτή την ανέλπιστη τύχη. Ίσως οι ιδιοκτήτες είναι γέροι και πλούσιοι και δεν ενδιαφέρονται τόσο για τα λεφτά. Ίσως να μην έχει ακόμη ολοκληρωθεί η κατασκευή. Ίσως στην περιοχή υπάρχουν πολλές νέες κατασκευές και πέφτει η τιμή. Μήπως να είναι πολύ μέσα,... στον Υμηττό.

Βέβαια, ο προσεκτικός ή πεπειραμένος αναγνώστης γρήγορα θα διαπιστώσει ότι η αγγελία που τράβηξε την προσοχή του δεν είναι η καταπληκτική «ευκαιρία» που νομίζε. Λίγο πιο πάνω, λίγο πιο κάτω, πάντα με ελαφρώς μεγαλύτερα τυπογραφικά στοιχεία από τις υπόλοιπες, θα συναντήσει πανομοιότυπες προσφορές διαμερισμάτων στα τέσσερα σημεία της πρωτεύουσας. Αν μάλιστα ως «άπιστος Θωμάς» επιμένει, θα διαπιστώσει ότι σε όλες αυτές οι αγγελίες επανέρχονται 4-5 αριθμοί τηλεφώνων. Πράγμα που σημαίνει ότι σίγουρα δεν πρόκειται για «ευκαιρία», αλλά για κάποιον επιτήδειο που εκ συστήματος ασχολείται με κελεπούρια. Καλά λοιπόν είχατε καταλάβει από την αρχή ότι κάποιος λάκκο έχει η φάβα!

Εκεί που Υ.Ε. είναι πιο ανίσχυρος είναι στις περιπτώσεις όπου το γραφείο δεν προσπαθεί εξαρχής να παραπλανήσει εκεί δηλαδή όπου δεν ποντάρει στην υπέρπαιδα λογική ΤΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ αλλά προβάλλει τη συνολική του δραστηριότητα σε χαμηλούς τόνους και οι τιμές είναι πιο αληθοφανείς. Επί παραδείγματι ΧΑΛΑΝΔΡΙ, Χολαργός, βόρεια προάστια, ενοικιάζονται διαμερίσματα καινούργιας κατασκευής, με πολλές ανέσεις, βεράντες, παρκινγκ, σε πολύ προσιτές τιμές. Πρότυπη Τράπεζα Πληροφοριών. Η ΚΟΛΩΝΑΚΙ άμεσα εταιρεία ακινήτων

ιαίζει γκαρσονιέρες αρίστης κατα-
εως ορόφου με δυνατότητα επίπλω-
- τηλεφώνου από 40.000, δυάρια κο-
λατεία ή Λυκαβηττό από 60.000, δια-
σματα καινούργια 45-200 τ.μ., με αυ-
τη θέρμανση, πάρκινγκ, βεράντες
νικό Κέντρου Ενοικίασης. Το αδηφά-
ιτι του Υ.Ε. θα σκοντάψει πάνω σε κα-
ρίσεις σαν κι αυτές και θα τις προ-
άσει δεκάδες φορές, δεδομένης της
τικής προδιάθεσης απέναντι στους
ες. Με το πέρασμα των εβδομάδων
και καθώς η αγορά των εφημερίδων
λιών κάθε Δευτέρα και Πέμπτη πείθει
ον μικρό αριθμό αλλά και τη χαμηλή
τητα των διαμερισμάτων προς ενοι-
η, το βλέμμα σου ξαναγυρνά στις κα-
ρίσεις και με το αφοπλιστικό — αν και
ές φορές ολέθριο στις συνέπειές
- επιχείρημα: «Γιατί δεν δοκιμάζου-
έχουμε να χάσουμε», κάνεις το απο-
στικό βήμα. Σηκώνεις το ακουστικό.
υποθέσουμε λοιπόν ότι ψάχνετε δια-
μα κάπου γύρω από τον Λυκαβηττό.
ι σύντομη παύση, η οποία υπαινίσσε-
η χρήση υπολογιστή, η τηλεφωνήτρια
ηροφορεί ότι τη στιγμή που μιλάτε
χουν στην περιοχή που σας ενδιαφέ-
ύο διαμερίσματα, εκ των οποίων μάλι-
ο ένα βρίσκεται κοντά στη Δεξαμενή,
λυκατοικία 7 χρόνων, γύρω στα 100
με ενιαίο καθιστικό, πάσο και μπαλ-
ι. Κι όλα αυτά με 120.000 το μήνα. Εί-
δύνατον να μην αρχίσει η καρδιά σας
εταρίζει. Μετά νέα σύντομη παύση
κολουθεί την από μέρους σας εκδή-
ζωηρού ενδιαφέροντος, η τηλεφωνή-
σας εξηγεί τον τρόπο λειτουργίας του
ρείου. Σε αντίθεση με τα παραδοσια-
εσιτικά που ουσιαστικά ενεργούν στη
του ιδιοκτήτη, οι επιχειρήσεις αυτού
ύπου περιορίζονται σε ένα ρόλο δια-
λαβητικό· φέρνουν δηλαδή τον Υ.Ε.
αφή με ιδιοκτήτες. Γι αυτή την παρο-
ηρεσιών καταβάλλετε εξάπαξ το ευ-
ποσό των 8.000, χωρίς καμία περαι-
επιβάρυνση στο μίσθωμα. Δεν είναι
πληκτικό; Παρατάτε λοιπόν ό,τι κά-
στη μέση, και τρέχετε αλλόφρονες
ραφεία της επιχείρησης στο κέντρο
θήνας μη τυχόν και σας προλάβει κα-

χία, φοιτητές ή εργαζόμενοι με ελάχιστη γνώση της πρωτεύουσας και έχουν κι αυτοί σπεύσει για το διαμέρισμα των ονείρων τους, άλλος στο Παγκράτι, άλλος στον Κορυδαλλό. Καθώς περιμένετε τη σειρά σας, γιατί προηγούνται τουλάχιστον πέντε-έξι άτομα, αρχίζουν να εμφανίζονται οι πρώτες παραφωνίες. Για να σας δοθεί η οποιαδήποτε πληροφορία πρέπει πρώτα να γραφτείτε. Το ποσό είναι 8.000 χωρίς ΦΠΑ, με ΦΠΑ είναι 9.500. Αν το σπíti για το οποίο μιλήσατε στο τηλέφωνο με την καταφερτζού Α. σας κάνει (αφού δηλαδή επικοινωνήσετε προσωπικά με τον ιδιοκτήτη, το δείτε και τα βρείτε), καλώς· αλλιώς θα παίρνετε κάθε μέρα τηλέφωνο, επί δύο μή-

-Σε ποιες εξετάσεις πέτυχα...

της Μαρίας Στρίκη

Η Μαρία Στρίκη είναι ένα δεκαοχτάχρονο κορίτσι από τη Ρόδο. Στις τελευταίες εισαγωγικές εξετάσεις για τα Πανεπιστήμια ήταν ανάμεσα στις αριστεύσασες. Ωστόσο, καθώς φαίνεται, γι' αυτήν, το διάβασμα δεν ήταν στείρα απομνημόνευση και μόνο. Το κείμενό της, που μας εμπιστεύθηκε ο πατέρας της και δημοσιεύουμε στη συνέχεια, κατά τη γνώμη μας, αποτελεί το πιο διεισδυτικό σχόλιο για το ισχύον εξεταστικό σύστημα. Γραμμένο από ένα παιδί, αποκτά το χαρακτήρα μιας συναρπαστικής μαρτυρίας...

Αφού το πνεύμα μου περιπλανήθηκε για κάμποση ώρα στην τάξη, διασχίζοντάς την κατά μήκος, βρήκε τελικά το σώμα μου στο δεύτερο θρανίο στην ακραία πτέρυγα δεξιά και φώλιασε μέσα του.

Γράφω φορτισμένη όχι μόνο με τη δική μου αγωνία, αλλά και μ' αυτή των υπολοίπων 20 παιδιών που βρίσκοντα στην αίθουσα.

Επικρατεί νεκρική ησυχία.

Το μόνο που ακούγεται είναι το τικ-τακ ενός ξεχασμένου ρολογιού.

Ένας βασανιστικός, επίμονος και ρυθμικός περιοδικός ήχος, για να είμαστε μέσα στο πνεύμα της φυσικής.

Στ' αυτιά μου ο ήχος κουδουνίζει με κάμποσες φορές μεγαλύτερη ένταση και σημασία, απασχολεί αυτός και μόνο το ακουστικό μου αισθητήριο.

Το στυλό, βαρύ στο χέρι μου είναι τόσο ξένο προς την κόλλα πάνω στο θρανίο μου. Ο λίγος χρόνος που απομένει δεν αρκεί για ν' αποκτήσουν την ενωτική σχέση για την οποία προορίζονται.

Τα θέματα, παρατεταγμένα το ένα μετά το άλλο στα μάτια μου, ζητούσαν αξιωματικά να επιλυθούν· απλώς δεν μπορούσα ν' αρχίσω.

Ήταν αδύνατο ν' αναζητήσω το μηχανισμό κατευνασμού της έντασής μου.

Είχαν περάσει κιόλας δύο ώρες. Έξαφνα ένιωσα την επιθυμία να κλάψω, να ουρλιάξω. Κραυγές απελπισίας, προαιώνιοι ήχοι του σκότους και της ανυπαρξίας, έχοντας μεταλλαχθεί σε ρόδες με μυτερά δόντια, αναδύονταν από το έρεβος της ψυχής

μου, έφταναν στο στομάχι, διείσδυαν στον οισοφάγο, διέσχιζαν το λάρυγγα και γλιστρούσαν στο στόμα αλλά εύρισκαν αδιέξοδο στα χείλη που παρέμεναν πεισματικά κλειστά.

Όχι ότι φοβόμουν να παρέμβω στη συναυλία της σιωπής· ούτε θα δίσταζα να κάνω ακουστικά αισθητή την παρουσία μου πνίγοντας τον αυταρχικό θόρυβο του ρολογιού που έχοντας λάβει μεταφυσική υπόσταση έμοιαζε να μπορεί να σημαίνει την αρχή και το τέλος του κόσμου· φαινόταν σαν να είναι ο ρυθμιστής του σύμπαντος. Σαν το μόνο εχέγγυο, τη μόνη σίγουρη ύπαρξη σε τούτο το οντολογικό επίπεδο· υπήρχε πριν υπάρξουμε εμείς και θα υπάρχει όταν εμάς θα μας έχει προδώσει η ταπεινή μας φύση.

Κι όμως, οι ήχοι απ' όλα τα ναυάγια στις τρικυμισμένες θάλασσες της γης είχαν ξυπνήσει· από την περιπλάνησή τους σαν παλιά ξεθωριασμένα οράματα, καταδιωκόμενα από την υψωμένη τρίαινα του θυμωμένου Ποσειδώνα βρίσκονταν ξάφνου εδώ σαν μυστικές φευγαλέες σκιές που όμως είχαν πιαστεί στους καφέ ιστούς της μπέζ κουρτίνας στα παράθυρα της τάξης που με φιλοξενούσε κι αγκομαχούσαν να διαφύγουν.

Σε λίγο, οι σκιές αυτές έγιναν πανάρχαια θεϊκή ιαχή, από έναν ονειρικό κόσμο, που είχε μεταβιβαστεί στον ουρανίσκο μου.

Δεν ήμουν σίγουρη όμως αν η μεταβίβαση αυτή έγινε μέσω κάποιου πεδίου ή όχι. Ειδικά σήμερα, το καλύτερο που είχα να κάνω ήταν να υποταχθώ στους νόμους της φυσικής που προϋπέθεταν την ύπαρξη

ενός πεδίου για κάθε είδους μεταβίβαση. Έφαχνα απεγνωσμένα ν' ανιχνεύσω το ζητούμενο πεδίο. Και τότε ναι, το εντόπισα επιτέλους· η μεταφορά έγινε μέσω της λεπτής διακριτικής σκόνης της φωτεινής αχτίδας που έμπαινε απ' τα παράθυρα ανάμεσα από κάποιο κενό που αφήναν οι τραβηγμένες κουρτίνες. Τώρα, οι αγνές ανάσες των θεών και οι άγριες φωνές των πειρατών έδιναν αξιόλογη μάχη να εξορμήσουν στον έξω κόσμο, αδράχνοντας την κουρασμένη σκόνη και να συνεχίσουν τα ταξίδι τους στα βάθη της ιστορίας. Όμως όχι, δεν τους έδωσα αυτή την ευχαρίστηση.

Για κανένα λόγο δεν θα διατάραζα τη «Λευκή Συμμαχία».

Είκοσι παιδιά, σχεδόν άγνωστα μεταξύ τους μέχρι τη στιγμή που η τύχη τα έφερε σε τούτο το δωμάτιο, θα έδιναν τα πάντα να σπάσουν την εύθραυστη κρούστα της σιωπής, αλλά δεν το έκαναν. Όχι για τους εαυτούς τους, αλλά γι' αυτούς τους άγνωστους κι όμως τόσο γνωστούς άλλους. Σιωπούσαν ευλαβικά γνωρίζοντας ότι υπηρετούν ιερό σκοπό· συνεργούσαν μυστικά ο ένας για όλους και όλοι για τον έναν. Και ήταν τόσο ισχυροί οι δεσμοί του σεβασμού μεταξύ μας, ώστε από την άτυπη «Λευκή Συμμαχία» μας, γεννήθηκε μια γαλήνια και συγχρόνως πανίσχυρη ελπιδοφόρος δύναμη· μια δύναμη ικανή ν' αναπαραγάγει έναν καλύτερο και αληθινότερο κόσμο. Τη γλυκιά αυτή ψευδαίσθηση θα διέλυε το πλήρωμα του χρόνου, που θα έφερνε το πέρας των εξετάσεων.

Είχαν περάσει δύο ώρες κι ένα τέταρτο.

χαμένο τέταρτο, παραγεμισμένο με
 ρητες παραληρηματικές σκέψεις.
 ίθεση με τους μυς του σωματός μου
 αγωνία τούς είχε πλήρως ακινητο-
 ει σαν να βρισκόμουν σε νεκρική
 ρία, η αδέσμευτη σκέψη μου ήταν
 να χαλιναγωγήθει. Θυμήθηκα
 ά τότε, ότι τώρα πρόσφατα είχα ξα-
 ταστεί στο μάθημα της Φυσικής και
 ακόμα στο στόμα μου μια γεύση
 βου από το διαγωνισμό αυτό. Γιατί
 να ξαναπιώ Θεέ μου το ποτήριον
 Γιατί ξανά το ίδιο βασανιστήριο;
 μάτια μου τρεμόπαιξαν διστακτικά
 να καρφωθούν στο λευκό σαγρέ
 του εξοχικού δωματίου. Αναρωτή-
 πριν λίγο δεν βρισκόμουν στην κά-
 νον φερέλπιδων εκείνων νέων που
 ύσαν μέσα από την «εθελοντική»
 ασία απόδειξης της αξίας τους για
 ίση στον «οργανωμένο» κι «αξιο-
 ιά τακτοποιημένο» κόσμο μας!

ΑΣ ΕΦΙΑΛΤΗΣ, ΜΑ ΤΙ ΕΦΙΑΛΤΗΣ

ήταν όλα ένας εφιάλτης, απ' αυτούς
 βασανίζουν αφότου έληξαν οι εξε-
 . Ανάσανα με ανακούφιση, την
 ατική ανακούφιση της αποδέσμευ-
 ιό αυτόν τον ασφυκτικό κλοιό όπου
 λυσοδοθεί δύο χρόνια τώρα. Από
 α που τελείωσαν, βλέπω ανελλιπώς
 ι όνειρα-εφιάλτες, με μόνη παραλα-
 ο εξεταζόμενο μάθημα. Την πρώτη
 ήταν Έκθεση — φρικτή εμπειρία —
 ατι — κατόπιν Μαθηματικά κι ακο-
 ύσε Χημεία και Φυσική. Το φαινό-
 υπό αποτελεί σύμπτωμα μιας αρρώ-
 που εγώ αποκαλώ μετεξεταστικό
 ομο ή κάτι τέτοιο.

ς τόσο κοινότοπα αρέσει στους γύ-
 να επαναλαμβάνουν, τώρα βγήκε
 άγχος των δύο χρόνων της προετοι-
 μου. Φανταστείτε όμως να έβγαине
 ο πριν. Κι αυτοί που δεν το προλά-
 αι τους βγήκε γρηγορότερα; Αυτά
 γματα δεν τα προγραμματίζεις.

εύκολο για τους «επιτυχόντες» — συ-
 αμβανομένου και του ατόμου μου —
 ις ξεφύγει από το βάραθρο της κα-
 ικής χωρίς απώλειες να δίνουν άφε-
 ιριτών στα πάντα· στον αγώνα τους,
 ιρήσεις τους, στην υποκριτική και
 ρωπη πίεση που υφίστανται μεθοδι-
 και δύο χρόνια (αφού το μεθοδικό
 μα τους ανοίγει τις πύλες του «πα-
 ου»). Μέσα στο ανώδυνο «μετεξε-
 ό σύνδρομο» έχει εγκλειστεί η αδυ-
 μου ν' αφήσω την ανήσυχη φύση μου
 ρβάζει περί πολλά». Κι όμως, έχασα

Πόσο, πίσω απ' τα χαμόγελα και τη διάθεση για
 ζωή, παρεμβαίνει άτεγκτο το «σύστημα»;

δύο πολύτιμα παραγωγικά χρόνια. Ποιος
 θα μπορέσει ποτέ να μου αναπληρώσει
 τον χαμένο καιρό; Και στίφη απο υποψίες
 των στιγμών που θα είχα ζήσει αν τα πράγ-
 ματα ήταν όπως οραματιζόμουν κατά τη
 διάρκεια των σύντομων φτερουγισμάτων
 του μυαλού έξω και πέρα από τα σύνορα
 της Φυσικής και της Χημείας, έρχονται, με
 χτυπούν αδυσώπητα και με ταπεινώνουν.

Βυθίζομαι στην απύθμενη δίνη του χρό-
 νου· κοιτάζω γύρω μου και μόνο εγώ κατε-
 βαίνω με ιλιγγιώδη ρυθμό. Οι στιγμές που
 τόσο ονειρεύομαι εμφανίζονται κατά και-
 ρούς σαν σανίδες σωτηρίας, αλλά δεν κα-
 ταφέρνω ν' αγκιστρωθώ πάνω τους. Και
 είμαι απελπιστικά μόνη αντιμέτωπη με το
 μένος του υδάτινου στοιχείου της φύσης.
 Μέσα από το περίπλοκο σύμπλεγμα των
 πτυχών του σκοτεινού υγρού και των δια-
 θλωμένων ακτίνων του ουρανού, αχνίζουν
 οι μορφές των γονιών μου, που με αυταρ-
 χικό ύφος, χαλώντας τη γαλήνια κατάβασή

μου φωνάζουν: «Με τίποτα δεν είσαι ευχα-
 ριστημένη; Πέρασες στην καλύτερη σχολή·
 η αχαριστία πάντα τιμωρείται». Τη βαρυ-
 σήμαντη αυτή δήλωση δεν μπορεί ν' αντέ-
 ξει το αλαφροϊσκιωτο σκηνικό μου και κα-
 ταρρέει.

«Σύνελθε», λέει μια υπόκωφη φωνή στον
 εαυτό μου, κατά τη μετάβαση στην πεζή
 πραγματικότητα, «πέρασες στους Ηλ.-
 Μηχ. και Μηχ. Η/Υ του Ε.Μ.Π., που είναι
 μια πάρα πολύ καλή σχολή. Άσε που αρί-
 στευσες και πιθανόν να σε γράψουν οι εφη-
 μερίδες». Η δήλωση αυτή λειτουργεί σαν
 στιγμιαίο καταπραϋντικό του πνεύματός
 μου. Κουλουριάζομαι κι ένα μειδίαμα χα-
 ράζεται στα χείλη μου αυτάρεσκα μπρος
 στις ανταύγειες μιας ευπροσήγορης κι
 εξευγενισμένης ματαιότητας, ενός κούφι-
 ου, εφήμερου θριάμβου — στιγμιαίο είπα,
 γιατί έχω τις αμφιβολίες μου γι' αυτό. Δεν
 ξέρω κατά πόσο δύο-τρία ογδοηκοστά πα-
 ραπάνω — σαφές κριτήριο διαφοροποίη-

σης στις εισαγωγικές εξετάσεις — που εξασφαλίζουν την πρωτιά, εξασφαλίζουν και τίποτε άλλο. Όπως και να έχει το πράγμα, είναι από τις πιο ποιοτικές και ανταμείβουσες παρηγοριές ενός υποψηφίου η πρωτιά πίσω από τους τάδε δημοσιογράφους να σε πολιορκούν, την αναφορά του ονόματός σου να δεσπόζει στην πρώτη σελίδα των εφημερίδων, γίνεται μεθοδευμένη προσπάθεια να σε εξαγοράσουν ώστε να μην μιλήσεις, να μην διαλαλήσεις τα αναρίθμητα ψεγάδια του διαλεκτού μας συστήματος. Ένα ιδιότελές δώρο που το πιπιλάς σαν την καραμέλα ώσπου να λιώσει αφήνοντας το στόμα σου στικτό, με την υποψία μιας αλλοτινής γλυκύτητας.

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΟΥ ΟΛΑ ΤΑ ΦΤΑΙΕΙ

Είναι πολύ εύκολο και συμφέρον κάθε στραβό στην παιδεία να το επιρρίπτουμε στο «σύστημα». Το «σύστημα» αποτελεί την «απόληξη» κάθε συζήτησης· κάθε αναζήτησης αιτίων και αιτιατών είναι η καταβόθρα ποικίλων αφορισμών. Ετσι εξοικονομούνται πνευματικές αλλά και υλικές δυνάμεις που από το λυκαυγές κάθε κυβερνητικής αλλαγής κατασπαταλώνται στην αναζήτηση πιο ελκυστικού περιτυλίγματος για το ίδιο δώρο. Τελικά λοιπόν το «σύστημα» έχει μετατραπεί σε ελαττωματικό μπαλάκι αντισφαίρισης.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες θεωρώ ότι και το δικό μου πρόβλημα αφορά τόσο στο «σύστημα» όσο ίσως και στη δική μου επιπολαιότητα και ανεμελιά. Η έρευνα που προϋποθέτουν οι θετικές επιστήμες νικά το χρόνο, υπερβαίνει τη ζωή και καταργεί την αγωνία που γεννά η ασημαντότητα της ύπαρξής μας. Πόσο ωραίο θα ήταν από τη μελέτη των χαωτικών εξισώσεων να μεταπηδώ στην παρατήρηση των ζωνών ακτινοβολίας Van Allen, να βουτάω στα νερά της εντροπίας και ν' αναδύομαι στο φως της έκρηξης από την αντίδραση υπεροξειδίου του Υδρογόνου και Οξυγόνου με καταλύτη περίσσεια σκόνη κόκκου του διοξειδίου του Μαγγανίου.

Κάπως έτσι πλανιόταν το όραμα της γνώσης στα αυλάκια του μυαλού μου. Η εμφάνιση όμως του περιβόητου μηχανογραφικού ήρθε να διαταράξει τον «ρου» των εφησυχασμένων νερών που χρόνια τώρα ακολουθούσαν ανύποπτα τη σταθερή πορεία τους. Ήρθε να ιεραρχήσει, να κατηγοριοποιήσει, να διασπάσει τη μάθηση σ' εύπεπτα τεμάχια εφαρμοσμένης γνώσης.

Έλειπα από πίεση του καθοριστικού χρό-

Διαβαίνοντας αποφασιστικά μεστά από εμπειρίες μονοπάτια...

νου των δεκαπέντε ημερών αναγκάστηκα να υποκύψω. Έτσι η «γνώση» μου στρατεύτηκε στην υπηρεσία της προτεραιότητας: 01 — ηλ. μηχαν. και μηχαν. Η/Υ Ε.Μ.Π., 02 — Χημ. μηχαν. Ε.Μ.Π., 03 — Χημικοί, 04 — Φυσικοί κ.ο.κ. και όλα τακτοποιήθηκαν ικανοποιητικά.

Όταν καταπιανόμουν μ' αυτούς τους φοβερούς συλλογισμούς δεν μπορούσα να εμποδίσω τον εαυτό μου από το να φαντάζεται ότι βρίσκεται σ' ένα λαβυρινθώδες δωμάτιο με τέσσερις πύλες που σε παρέπεμπαν στο Μεσαίωνα.

Τις πύλες αυτές φρουρούσαν τέσσερις σχολές-θεότητες: Η θεότητα Ηλεκτρολόγος-Μηχανολόγος, η θεότητα Φυσική, η θεότητα Χημεία και η θεότητα Μαθηματικά. Κάθε μία με προσκαλούσε να βρω διέξοδο από τη δική της πύλη γνέφοντάς μου με στωικότητα και αυτοπεποίθηση.

Κι έξαφνα οι αινιγματικές μελωδίες που είχαν σταδιακά παρεισφρήσει στο σκηνικό μου από έναν άλλο κόσμο, έγιναν άψυχες μεταλλικές φοβέρες και οι θεότητες είχαν μεταλλαχθεί σε φοβερά τέρατα που αξίωναν με απειλές ότι είχα χρέος να τους ακολουθήσω στο δικό τους τέλμα ως το τέλος του κόσμου. Και καθ' όσο στεκόμουν

αιήχανη βασιτώντας το γεμάτο παγίδες «μίτο της ζωής», εμφανιζόταν το μηχανογραφικό με τη μορφή τσοπανόσκυλου στην ουρά του οποίου ήταν δεμένα σκουριασμένα κονσερβοκούτια που έγραφαν «δεοντολογία, αναγκαιότητα, εξειδίκευση, τεχνολογία». Μπροστά σ' αυτή τη ζοφερή προοπτική, πώς μπορούμε να κάνουμε καλύτερα όνειρα;

Τελικά, καθώς καταλάβατε, ακολούθησα το δρόμο της Σχολής Ηλεκτρολόγων-Μηχανολόγων, κλαίγοντας με μαύρο δάκρυ που απαρνήθηκα τις άλλες τρεις. Ελπίζω μόνο την πύλη της ζωής να μου την ανοίξει η θεότητα κι όχι το ατσάλινο τέρας. Οι φετινές διακοπές είναι μία ευχάριστη ανύπανυλα που συγχρόνως παρατείνει την αγωνία και ανυπομονησία για το άγνωστο. Εν τω μεταξύ αναζητώ εναγωνίως από ανθρώπους που εμπιστεύομαι να με καθησυχάσουν, ότι δεν έχω κάνει κάποιο τραγικό λάθος. Θέλω ν' αδράξω την κάθε ενθαρρυντική κουβέντα και να τη χρησιμοποιήσω ως τέτοια στο κτίσμα μου. Ένα κτίσμα που μάλλον μοιάζει σαν παράταρος πίνακας-γρίφος του Νταλί. Ναί, τελικά διαλέγω με «συγκρατημένη αισιοδοξία» να βαδίσω στα ήδη περπατημένα μονοπάτια, που οδηγούν στις καθερωμένες «Ιθάκες», προσδοκώντας ότι εγώ θα εξστρατίσω κάπου στο δρόμο και θα προσεγγίσω την «Ιθάκη» που επιθυμώ, από άλλα απάτητα, γεμάτα περιπέτειες και δοκιμασίες και μεστά από κρυμμένες εμπειρίες μονοπάτια.

Κλείνοντας, συνειδητοποιώ ότι δεν χρησιμοποίησα στο κείμενο μου στίχους από κάποιο μεγάλο ποιητή που χρησιμοποιούνται κατά κόρον στην Έκθεση· έχουν δικό χαρακτήρα: αφενός χρωματίζουν πικρουντό κι άχαρο τοπίο της «ελεύθερης» ανάπτυξης του θέματος κι αφετέρου η φαινομένη ευρυμάθεια του εξεταζόμενου αποπλίζει τον εξεταστή. Αναγνωρίζοντας την αποτελεσματικότητα της τεχνικής αυτής θα παραθέσω κάποιους στίχους που θεωρώ ότι αρμόζουν στο πνεύμα του κειμένου μου.

Από το ποίημα *Θερμοπύλες* του Καβάφη διαλέγω τους εξής στίχους:

*Και περισσότερη τιμή τους πρέπει
όταν προβλέπουν (και πολλοί
προβλέπουν)*

*πως ο Εφιάλτης θα φανεί στο τέλος,
κι οι Μήδοι επί τέλους θα διαβούνε.*

Αυτά ήταν μερικά από τα προπανεπιστημιακά μου προβλήματα.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

Περιπλοκή στη Βοσνία

Με συντριπτική πλειοψηφία οι Σέρβοι της Βοσνίας απέρριψαν με δημοψήφισμα το ειρηνευτικό σχέδιο της Γενεύης, πράγμα που άλλωστε ιενόταν. Το αποτέλεσμα βέβαια πιστοί τη ρήξη με το Βελιγράδι, το οποίο και άλλει πραγματικό εμπόδιο προς τους «λφούς» Σέρβους της Βοσνίας. Είναι άλλε και το μόνο πειστικό χαρτί που έχει να ει ο Μιλόσεβιτς προς τη Δύση για να ει ότι επιθυμεί τον τερματισμό της σύρς, ενώ ταυτόχρονα διαπραγματεύεται ρική άρση των οικονομικών κυρώσεων ίον της χώρας του με αντάλλαγμα την πυξη παρατηρητών στα σύνορα με τη ία.

ροστά στο νέο φαινομενικά αδιέξοδο ού μπορεί να προέλθει η ειρήνη; Η άρ-ν εμπόδιο όπλων θα ενισχύσει μονό-ρα τη μουσουλμανική πλευρά, θα οδη-

Κλειδί στις
εξελίξεις, η
δυτική
ανταπόκριση
απέναντι στη
νέα πολιτική
του
Μιλόσεβιτς

γήσει στην αποχώρηση των κυανοκράνων και θα παρατείνει τον αιματηρό πόλεμο, στον οποίο είναι αμφίβολο αν στο τέλος υπάρξει κάποιος νικητής επί των τελευταίων ερειπίων της χώρας.

Πολλά εξαρτώνται απ' τις επόμενες κινήσεις του Μιλόσεβιτς και την υπομονετική διπλωματία. Αλλά ο δρόμος είναι μακρύς και δύσβατος και οι αντιθέσεις μεταξύ των μελών της Ομάδας Επαφής εμφανείς. Ήδη η Ρωσία, μέσω του ΥΠΕΞ Αντρέι Κόζιρεφ, δεν δίστασε να επικρίνει τη στάση των δυτικών χωρών και να διαχωρίσει τη θέση της απ' αυτούς σε σχέση με την πολιτική απέναντι στον Μιλόσεβιτς. Το αίτημα της Ρωσίας για επανεξέταση του θέματος με νέα σύγκλιση της Ομάδας Επαφής δεν αποκλείεται να ικανοποιηθεί, οπότε θα εξεταστούν τα νέα δεδομένα του προβλήματος. Πράγμα που στην ουσία σημαίνει επανεξέταση της δυτικής πολιτικής απέναντι στον Μιλόσεβιτς.

Η μοιρασιά θα συνεχιστεί με τα όπλα

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Το Βελιγράδι, για να είμαστε πιο ακριβείς ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, αποφασίζει να πάρει τον έλεγχο της κατάστασης στα χέρια του και διακόπτει, ως ποιο σημείο κανείς δεν ξέρει, τις σχέσεις του με τους Βόσνιους Σέρβους, για να είμαστε πιο ακριβείς με τον Ράντοβαν Κάρατζιτς. Η διεθνής κοινότητα περιορίζεται σε ρόλο παρατηρητή και, όπως φαίνεται, μετά και το «όχι» των Βόσνιων Σέρβων στο ειρηνευτικό σχέδιο, η οριστική διευθέτηση της βοσνιακής κρίσης θα γίνει με τα όπλα, στα πεδία των μαχών.

Στις 5 Αυγούστου, το Βελιγράδι αποφασίζει να κλείσει τα σύνορά του με τις σερβοκρατούμενες περιοχές της Βοσνίας γιατί η Βουλή των Σερβοβόσνιων απέρριψε στις 3 Αυγούστου το τελευταίο ειρηνευτικό σχέδιο που εκπόνησε η ομάδα επαφών (Αμερική, Ρωσία, Γαλλία, Γερμανία, Βρετανία) και προέβλεπε την απόδοση 49% του βοσνιακού εδάφους στους Σέρβους και 51% στην κροατομουσουλμανική συνομοσπονδία. Διακόπτονται οι τηλεφωνικές επικοινωνίες και τις επόμενες μέρες δεκάδες φορητά βρίσκονται συγκεντρωμένα μπροστά από τα κλειστά σύνορα Σερβίας και σερβοκρατούμενης Βοσνίας. Η ηγεσία των Σερβοβόσνιων εκφράζει καταρχήν κατανόηση. Ο Ράντοβαν Κάρατζιτς δηλώνει χαρακτηριστικά: «Κατανοούμε την απόφασή τους, αλλά πρέπει και εμείς να αποφασίσουμε για την τύχη του κράτους μας». Ακολουθεί δριμύτατη φραστική επίθεση του Βελιγραδίου, η πρώτη από την έναρξη του πολέμου, εναντίον της ηγεσίας των Βόσνιων Σέρβων. Ο πρόεδρος της Νέας Γιουγκοσλαβίας, Λίλιτς, κατηγορεί ανοιχτά, σε συνέντευξή του στην Πολίτικα, την ηγεσία των Σέρβων για ασυνέπεια, για

πολιτική εθνικών εκκαθαρίσεων (δηλαδή εγκλήματα πολέμου) και για τυχοδιωκτική πολιτική σε βάρος όλου του σερβικού έθνους. Ανέφερε χαρακτηριστικά: «Αυτή η ηγεσία των Σερβοβόσνιων οργανώνει τώρα δημοψήφισμα ενώ αρνείται να πιστοποιήσει τη νομιμότητά της με εκλογές, με την αιτιολογία της εμπόλεμης κατάστασης. Μόνο μια τέτοια ηγεσία, που δεν έχει προέλθει από τις νόμιμες διαδικασίες μπορεί να ενεργεί ανεύθυνα απέναντι στο λαό της και τόσο ανελέητα, αδιαφορώντας για τις ζωές των καλύτερων συμμάχων τους. Η ηγεσία των Σέρβων της Βοσνίας έχει αθετήσει τόσες φορές το λόγο της, υποσχέθηκαν τόσες φορές ότι δεν θα βομβαρδίσουν το Σαράγεβο και όμως παρέτειναν την αγωνία των κατοίκων της πόλης, υποσχέθηκαν τόσες φορές ότι θα φυλακίσουν τις συμμορίες και τις παραστρατιωτικές οργανώσεις που τρομοκρατούσαν τους πολίτες και έσφαζαν στο όνομα του σερβικού λαού. Αρνήθηκαν τόσες φορές ότι εκτελούσαν τους πολίτες που δεν ήταν Σέρβοι σε συγκεκριμένες πόλεις και υπόσχονταν ότι θα τιμωρούσαν ανστηρά τους εξτρεμιστές». Και καταλήγει σε κάποιο σημείο ο πρόεδρος της Νέας Γιουγκοσλαβίας λέγοντας ότι η Σερβία νίπτει τας χείρας της και ότι τίποτα δεν γνώ-

ριζε για την πολιτική αυτή των εκκαθαρίσεων και δεν προτίθεται να ακολουθήσει την ηγεσία των Βόσνιων Σέρβων στον παραλογισμό της.

ΑΛΛΑΓΗ ΠΛΕΥΣΗΣ ΜΕ ΤΟ ΠΛΗΡΩΜΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Η μεταστροφή αυτή του Βελιγραδίου ήθε με το πλήρωμα του χρόνου και ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς από εμπνευστής και εισηγητής της πολιτικής των εθνικών εκκαθαρίσεων γίνεται τώρα επικριτής των κινήσεων των Σερβοβόσνιων. Η αλήθεια είναι ότι έχει τουλάχιστον τρεις λόγους για να γράψει σελίδα. Ο πρώτος, και ίσως κυριότερος, είναι προσωπικός. Πρέπει να βγει από τη μέση ο Ράντοβαν Κάρατζιτς που όλα δείχνουν ότι τείνει να ανακηρυχθεί εθνικός ήρωας των Σέρβων. Επιπλέον αποποιείται με τον πιο εύσχημο τρόπο τη πολιτική των εθνικών εκκαθαρίσεων που τόσες ανθρώπινες ζωές στοίχισε και τελικά βγάζει τη Σερβία από τη διεθνή απομόνωση, δίνει ένα αβαντάζ στη ρωσική διπλωματία που τόσο καταρρακώθηκε με τη διαμεσολάβησή της στη βοσνιακή κρίση και τώρα ελπίζει σε σταδιακή άρση του εμπορικού αποκλεισμού που έχει επιβληθεί στη Σερβία και πιθανόν σε μια συνο-

Ένα δάκρυ για τον αγαπημένο νεκρό. Οι μάχες όμως θα συνεχιστούν.

ία με τις σερβοκρατούμενες περιοχές Βοσνίας, όπως του υποσχέθηκε ο γαλλός παράγοντας, σε περίπτωση που τελικά αποδεκτός ο διακανονισμός 1% και 51%.

Πάλε πάντως οι Βόσνιοι Σέρβοι αντι-αίζουν την κατάσταση με ψυχραιμία. Ταποκριτής της γαλλικής *Le Monde* ερβοβοσνιακή πρωτεύουσα μεταφές δηλώσεις της Αντζα, που πουλάει μα στο κέντρο του Πάλε: «Οι αρχη-ις έχουν λόγο που απέρριψαν το ειρη-ιώ σχέδιο. Ποτέ δεν θα εγκαταλείψου-εδάφη που οι συναγωνιστές μας κατέ-1. Αυτά τα εδάφη ήταν ανέκαθεν σερ-2.

υπόψεις αυτές δικαιολογούν και την ήφιση του χάρτη που πρότεινε το ει-πικό σχέδιο στο δημοψήφισμα που στις 27 και 28 Αυγούστου στη σερβο-ύμενη Βοσνία.

ΚΟΒΕ-ΡΑΒΕ...

έντε χώρες που εκπόνησαν το σχέδιο αίνονται διατεθειμένες να το επιβά-δεν θα μπορούσαν άλλωστε. Από τη

στιγμή που ο χάρτης που προτείνουν είναι ένα πολύ κακό και πρόχειρο κόψιμο-ράφι-μο που δεν έχει λάβει υπόψη την περίπλο-κη γεωπολιτική σύσταση της περιοχής, ο βρετανός υπουργός Εξωτερικών ήταν σα-φής στις δηλώσεις του στη διάσκεψη της Γενεύης στις 30 Ιουλίου: «Δεν έχουμε τη δυνατότητα να επιβάλουμε μια λύση»³. Θα μείνουν, λοιπόν, όπως αναμένεται, απλοί θεατές των εξελίξεων.

Προς το παρόν επισείουν το φόβο άρσης του εμπάργκο όπλων προς τους Μουσουλ-μάνους. Πρόκειται, μάλλον, για φραστικό πυροτέχνημα, όπως φανερώνει πρόσφατο δημοσίευμα του περιοδικού *Economist*⁴.

Έγγραφα του Ινστιτούτου Στρατηγικών Σπουδών του Λονδίνου φανερώνουν ότι ο αριθμός των όπλων που κατέχουν οι Μου-σουλμάνοι έχει διπλασιαστεί από την αρχή του πολέμου τον Απρίλιο του '92, πράγμα που σημαίνει ότι και τώρα το εμπάργκο δεν εφαρμόζεται επί της ουσίας. Επιπλέον, από έγγραφα του ίδιου ινστιτούτου γίνεται γνωστό ότι οι Σέρβοι υπερτερούν των αντι-πάλων τους κατά πολύ σε εξοπλισμό. Οι

αναλογίες είναι τέσσερα προς ένα στα τανκς, δύο προς ένα στα όπλα και δέκα προς ένα στα αεροσκάφη, που σημαίνει ότι ακόμα και αν αρθεί το εμπάργκο όπλων θα χρειαστεί πολύς χρόνος ώστε οι Μουσουλ-μάνοι να αποκτήσουν έναν καλά εξοπλι-σμένο, αξιόμαχο και τακτικό στρατό.

Τα μέλη της ομάδας επαφών (Γερμανία, ΗΠΑ, Γαλλία, Βρετανία, Ρωσία) δεν φαί-νεται ότι θα ακολουθήσουν κοινή πολιτική στο θέμα της άρσης του εμπάργκο όπλων προς τους Μουσουλμάνους. Η Ρωσία, η Βρετανία και η Γαλλία αναμένεται να δώ-σουν αρνητική ψήφο όταν το Συμβούλιο του ΟΗΕ κληθεί να αποφασίσει για το θέ-μα.

Το ζήτημα βέβαια είναι ότι με ή χωρίς άρ-ση του εμπάργκο όπλων, η οριστική διευ-θέτηση της βοσνιακής κρίσης και το νέο μοίρασμα της Βοσνίας θα γίνει στα πεδία των μαχών, με τα όπλα.

1. *Politika*, 19.8
2. *Le Monde*, 9.8
3. *Economist*, 6-12.8
4. *Economist*, 6-12.8

Ο θάνατος το στρώνει

Η αποχώρηση των γάλλων λεγεωναρίων δεν προκάλεσε, όπως προέβλεπαν πολλοί, ένα νέο, ακόμη μεγαλύτερο, κύμα προσφύγων. Το δράμα όμως αυτών που απέμειναν στη Ρουάντα, και πολύ περισσότερο αυτών που πήραν το δρόμο της προσφυγιάς, έχει πολλές πράξεις.

της Κατερίνας
Καρύγιαννη

Το γαλλικό εκστρατευτικό σώμα ολοκλήρωσε τελικά την αποχώρησή του στις 21 Αυγούστου. Η παράταση της παραμονής των Γάλλων, έπειτα από έκκληση των Ηνωμένων Εθνών, ενίσχυσε ακόμα περισσότερο την άποψη περί επιτυχίας της γαλλικής επιχείρησης «Τυρκουάιζ». Η Γαλλία σίγουρα μπορεί τώρα να ισχυριστεί ότι συνέβαλε καταλυτικά στη σταθεροποίηση της κατάστασης στην περιοχή και στη σωτηρία χιλιάδων ανθρώπων ζωών, δημιουργώντας τη «ζώνη ασφαλείας» στα σύνορα της Ρουάντα με το Ζαΐρ. Το βέβαιο είναι ότι κατόρθωσαν όσο μπορούσαν να βοηθήσουν τους προσφιλείς τους, της φυλής των Χούτου, και οπωσδήποτε να έρθουν σε μια πρώτη συνεννόηση με τους νικητές και μέχρι πρόσφατα αντιπάλους τους, τη φυλή των Τούτσι.

Τέτοιες μονομερείς όμως προσπάθειες που διαμορφώνονται με γνώμονα τα συμφέροντα της κάθε νεοαποικιοκρατικής δύναμης υποβαθμίζουν σαφώς το ρόλο των Ηνωμένων Εθνών. Από το Μάιο του 1994 έχει αποφασίσει το Συμβούλιο του Οργανισμού την αποστολή 5.500 κυανοκράνων, προς το παρόν όμως μόνο 1.000, οι περισσότεροι από τις αφρικανικές χώρες, στρατοπεδεύουν στην περιοχή και η αποστολή άλλων δεν φαίνεται ορατή στο άμεσο μέλλον.

Το ενθαρρυντικό στοιχείο είναι ότι η αποχώρηση των γάλλων λεγεωνάριων δεν συνοδεύτηκε από νέα μαζική έξοδο προσφύγων προς το γειτονικό Ζαΐρ. Η αλήθεια είναι ότι οι ψήμες για νέες σφαγές και για

αντίποινα από τους αντάρτες του Πατριωτικού Μετώπου, που τώρα κατέχουν την εξουσία στη Ρουάντα, διαδίδονται από διάφορες πλευρές. Όμως, φαίνεται ότι δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Το νέο «μαζικό» όπως αναμενόταν κύμα προσφύγων δεν ξεπέρασε τελικά τις 50.000 χιλιάδες, ενώ η νέα κυβέρνηση των Τούτσι φαίνεται διατεθειμένη να διευρύνει τα ερείσματά της και στην πλειοψηφία των αντιπάλων Χούτου.

ΜΠΡΟΣ Ή ΠΙΣΩ;

Υπάρχουν πολλές μαρτυρίες για στρατιωτικούς των πρώην κυβερνητικών δυνάμεων που επιστρέφουν στη Ρουάντα και κατατάσσονται στις μονάδες των ανταρτών του Πατριωτικού Μετώπου, η πλειοψηφία όμως των προσφύγων δεν είναι εύκολο να πεισθεί από τις διακηρύξεις της νέας κυβέρνησης και να επιστρέψει. Οι εκπρόσωποι των ανθρωπιστικών οργανώσεων υπολογίζουν ότι τα στρατόπεδα προσφύγων στη Ρουάντα θα λειτουργήσουν, το λιγότερο, για ένα χρόνο ακόμα. Γι' αυτό προσπαθούν να βελτιώσουν τις συνθήκες προκειμένου να αποφευχθεί η έξαρση των επιδημιών. Οι ίδιες πηγές αναφέρουν ότι από την αρχή της μεγάλης εξόδου προς το Ζαΐρ, 45.000 άνθρωποι έχουν χάσει τη ζωή τους ενώ 400 με 500 πεθαίνουν καθημερινά στους προσφυγικούς καταυλισμούς. Οι πρώτες βροχές έχουν μετατρέψει από τώρα τα στρατόπεδα σε απέραντα πεδία λάσπης, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται δραματικά η μεταφορά και διανομή ανθρωπιστικής βοήθειας. Επιπλέον, μεγάλες

διαστάσεις έχουν πάρει οι συγκρούσεις μέσα στους προσφυγικούς καταυλισμούς. Στις 23 Αυγούστου, πέντε πρόσφυγες σφαγιάστηκαν από συμπατριώτες τους ενώ προσπαθούσαν να κλέψουν τρόφιμα και ομάδα 50 εξτρεμιστών επιτέθηκε εναντίον 250 συμπατριωτών τους για να τους εμποδίσουν να επιστρέψουν στη Ρουάντα. Οι εκπρόσωποι των ανθρωπιστικών οργανώσεων δηλώνουν τώρα ότι πολλοί συνάδελφοι τους δέχονται απειλές για τη ζωή τους και ότι πραγματικά φοβούνται τη δράση οργανωμένων εξτρεμιστικών ομάδων μέσα στα στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Οι συνέπειες της μαζικής αυτής εξόδου θα ταλανίζουν για πολύ καιρό ακόμα τη Ρουάντα. Το βέβαιο είναι ότι φέτος το μεγαλύτερο μέρος της σοδειάς θα σαπίσει στο χώμα, ενώ για την επόμενη χρονιά τα πράγματα είναι ακόμα πιο δυσόικνα. αφού ακόμα και οι αποδοτικότερες εκτάσεις θα μείνουν χέρσες, λόγω έλλειψης εργατικών χεριών. Η πείνα και ο θάνατος θα απειλήσουν αυτόν και τον επόμενο χειμώνα και αυτούς που έμειναν στη Ρουάντα.

Επείγει, λοιπόν, η έγκαιρη κινητοποίηση της διεθνούς κοινότητας στον τομέα της αποστολής και διανομής της ανθρωπιστικής βοήθειας. Είναι το ελάχιστο που μπορεί να κάνει η Δύση για το λαό της Ρουάντα, ο οποίος ζει και πάλι τις συνέπειες της πρώτης αποικιοκρατίας και αντιμετωπίζει επιπλέον τον κίνδυνο νεοαποικιοκρατικών παρεμβάσεων από γάλλους, βρετανούς και αμερικανούς «μεσολαβητές» και «ειρηνοποιούς».

Η μεγάλη έξοδος

Το κύμα των προσφύγων απην Κούβα δημιούργησε για μια ακόμη φορά ένταση στις σχέσεις του τελευταίου προπύργιου του «σοσιαλισμού» με τις ΗΠΑ.

Οι συνομιλίες που αναμένεται να αρχίσουν μεταξύ των δύο πλευρών θα επικεντρωθούν στο θέμα αυτό μολονότι ο Φιντέλ Κάστρο θα επιθυμούσε μια διευρυμένη ατζέντα για να συζητηθούν όλα τα θέματα και να επέλθει η εξομάλυνση των σχέσεων των δύο χωρών μετά από 30 ολόκληρα χρόνια. Είναι φανερό ότι το καθεστώς του Κάστρο περνάει δύσκολες στιγμές.

του Κ. Βασιλείου

Πολλοί δεν αντιλαμβάνονται πως κάτω από τέτοιες συνθήκες το καθεστώς διατηρεί σημαντικό βαθμό υποστήριξης.

Από την άλλη μεριά η σημερινή κρίση στην Κούβα είναι βαθειά. Το βιοτικό επίπεδο πέσει, οι συνθήκες είναι σκληρές και αντιδράσεις δυσαρέσκειας — ακόμα και βίαιες συγκρούσεις με την αστυνομία — συνεχίζονται. Έτσι, το κύμα των προσφύγων γίνεται και είναι φυσιολογική αντίδραση. Άλλωστε, πάντα ήταν ασφαλιστική δικλείδα για τον Κάστρο οσάκις τα πράγματα γίνονταν δύσκολα. Οι πιέσεις εξατμιζόνταν. Ο Κάστρο επέτρεπε στον κόσμο να φεύγει εύκολα απ' τη χώρα του.

Αν πρέπει κανείς να ξεχνά ότι η Κούβα, μετά τη μόνη ίσως εμφανή και επικίνδυνη σύγκρουση των δύο υπερδυνάμεων στην εποχή του ψυχρού πολέμου με την «ρίση των πυραύλων» το 1961. Είχαν φτάσει τότε τα πράγματα στο χείλος του πυρηνικού όλεθρου. Διασώθηκε τότε το καθεστώς του Κάστρο, το οποίο λόγω του αμερικανικού εμπορικού αποκλεισμού των ΗΠΑ, στήριξε την επιβίωσή του στη σοβιετική βοήθεια και στο εμπόριο με τις χώρες του ανατολικού μπλοκ. Η επαναστατική προοπτική ενός μισητού δικτατορικού καπιτώτος απ' τον Κάστρο, τον Τσε Γκεβάρα και τους συντρόφους τους δημιούργησε μια λαϊκή συγκατάθεση και κινητοποίηση που σ' ένα βαθμό διατηρείται μέχρι σήμερα.

Αντιθέτως, οι ΗΠΑ έκαναν τα πράγματα ακόμα πιο δύσκολα με τον εμπορικό αποκλεισμό,

Οι πρόσφυγες πάντα ήταν ασφαλιστική δικλείδα για το καθεστώς του Κάστρο οσάκις τα πράγματα γίνονταν δύσκολα.

αλλά ουδέποτε είχαν και κάποια συνεκτική πολιτική απέναντι στην Κούβα. Το πρόβλημα προκύπτει κατά καιρούς λόγω των προσφύγων, ή επειδή κάποιοι πολιτικοί το θυμούνται για εσωτερική κατανάλωση. Άλλωστε, κανένα στρατηγικό ή άλλο ενδιαφέρον δεν παρουσιάζει σήμερα το νησί για τις ΗΠΑ ούτε βέβαια κάποια απειλή. Ορισμένοι θερμοκέφαλοι πιέζουν για ναυτικό αποκλεισμό, ενώ άλλοι νομίζουν ότι η οικονομική πίεση και η ολοκληρωτική εξαθλίωση του λαού της Κούβας θα οδηγήσει τελικά στην ανατροπή του καθεστώτος.

Μια πιο εποικοδομητική στάση των ΗΠΑ, η διάθεση να συζητήσει το σύνολο των σχέ-

σεων, η στενή οικονομική συνεργασία των δύο χωρών θα αποτελούσε ίσως ισχυρό κίνητρο μεταρρυθμίσεων και εκδημοκρατισμού του καθεστώτος και θα επέφερε βελτίωση στις συνθήκες διαβίωσης του λαού της Κούβας. Μια τέτοια πολιτική θα ενθάρρυνε μια πιο ανοιχτή αντιπολίτευση και θα έσπαγε σταδιακά τη μονολιθικότητα του καθεστώτος. Προς το παρόν τέτοια πολιτική δεν φαίνεται να θέλουν να ακολουθήσουν οι ΗΠΑ. Θα ταίριαζε όμως σε μια υπεύθυνη υπερδύναμη. Διότι, στο κάτω κάτω η Κούβα σήμερα ούτε σύμβολο επαναστατικό είναι ούτε καμιά άλλη σημασία έχει.

Υπάρχει δομή στην ανθρώπινη ιστορία;

του Κωστή Χλουβεράκη

Με αφορμή το βιβλίο του Henry Kissinger: *Diplomacy*, που κυκλοφόρησε πρόσφατα (Simon & Schuster 1994, 912 σελίδες)

«Ήρωες πέφτουν

Ιερουσαλήμ, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, Βιέννη, Λόντρα, Ανύπαρκτες»

T.S. Eliot (Από την Έρημη χώρα.

Μετάφραση Γ. Σεφέρη)

Λέγεται ότι όταν ο πάπας Ουρβανός ο 8ος πληροφορήθηκε το θάνατο του καρδινάλιου Ρισελιέ, πρωθυπουργού της Γαλλίας επί Λουδοβίκου 13ου, είπε: «Αν υπάρχει Θεός, ο καρδινάλιος Ρισελιέ θα πρέπει να λογοδοτήσει για πολλά. Αν δεν υπάρχει, εκείνο που μπορώ να πω είναι πως ο καρδινάλιος είχε μια ζωή πολύ επιτυχημένη».

Το αμάρτημα του καρδινάλιου ήταν πως θυσίασε μια ενωμένη, χριστιανική, καθολική Ευρώπη, υπό τους Αψβούργους, όντας ο ίδιος χριστιανός καθολικός και μάλιστα καρδινάλιος, στο βωμό του *raison d'etat*, δηλαδή προς το συμφέρον του γαλλικού έθνους.

Η επιτυχία του συνίστατο στο ότι η Γερμανία, αποδεκατισμένη από τη δίνη του τριακονταετή πολέμου, έπεφτε στην αφάνεια, διαιρεμένη σε τριακόσια κρατίδια, με τη Γαλλία αναδεικνυόμενη ως την κυρίαρχη ευρωπαϊκή δύναμη.

Στη νέα τάξη πραγμάτων και για την αντιμετώπιση της γαλλικής απειλής, το δόγμα του *raison d'etat* του ευσεβούς καρδινάλιου συμπληρωνόταν με το δόγμα της «ισορροπίας των δυνάμεων». σύμφωνα με το οποίο οι ασθενέστερες δυνάμεις έπρεπε να συμμαχήσουν για να αποκαταστήσουν την ισορροπία και να αντιμετωπίσουν την απειλή της ισχυρότερης δύναμης. Εισηγητής και εφευρέτης του νέου δόγματος ήταν ο βασι-

λιάς της Αγγλίας Γουλιέλμος 3ος της Οράγγης, πρώην ολλανδός προτεστάντης πρίγκιπας, που διαδέχτηκε τον εκδιωχθέντα καθολικό πεθερό του (και όχι κουνιάδο του, όπως τον θέλει ο Κίσιγκερ), Ιάκωβο 2ο, μετά την αγγλική «ένδοξη επανάσταση» του 1688. Το σκηνικό είχε στηθεί για ένα παιχνίδι συμμαχιών στο οποίο η Αγγλία θα αναδεικνυόταν ο αναμφισβήτητος μάεστρος, που θα κρατούσε την «ισορροπία των δυνάμεων» επί ενάμιση περίπου αιώνα (από τη συνθήκη της Βεσφαλίας ως το Συνέδριο της Βιέννης) και που, τελικά, θα αντιμετώπιζε επιτυχώς την απειλή με την τελική ήττα του Ναπολέοντα και την οριστική δύση του ως τότε λαμπρού αστέρα της Γαλλίας.

Η νέα τάξη πραγμάτων που εγκαινιαζόταν με το Συνέδριο της Βιέννης, με μια μικρή διακοπή κατά τον κριμαϊκό πόλεμο, θα κρατούσε ένα ολόκληρο αιώνα και θα τερματιζόταν με τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο του 1914. Κατά το διάστημα αυτό, το *enfant terrible* της Ευρώπης ήταν η Γαλλία που θα υποκαθίστατο αργότερα στο ρόλο αυτό από τη Γερμανία. Η τελευταία, από τη στιγμή που από θύμα μεταβαλλόταν σε απειλή, ήταν αναπόφευκτο πως, με βάση την αρχή της «ισορροπίας των δυνάμεων», θα οδηγούσε σε συμμαχία τις κύριες ευρωπαϊκές δυνάμεις εναντίον της. Ο σπόρος είχε ριφθεί για την αιματηρή τραγωδία των δύο διαδοχικών παγκοσμίων πολέμων, τα σαράντα χρόνια του ψυχρού πολέμου με τη σαφή απειλή ενός πυρηνικού ολοκαυτώματος, και τη σαν χάρτινου πύργου κατάρρευση της σοβιετικής αυτοκρατορίας, μια από τις μεγαλύτερες που γνώρισε ποτέ ο πλανήτης μας.

Θα μπορούσε κανείς να ισχυρισθεί ότι η *Διπλωματία*, το τελευταίο βιβλίο του Χένρυ

Κίσιγκερ, αποτελεί ένα τυπικό παράδειγμα Διπλωματικής Ιστορίας, από το 17ο αιώνα ως τις μέρες μας, από τον Ρισελιέ ως τον Γέλτσιν. Η θεώρηση του Κίσιγκερ είναι εκείνη ενός «κλασικού» διπλωμάτη, συμβατική και επειδοσιακή. Η ιστορία του, κυλώντας αβίαστα και ελεύθερα, απαλλαγμένη από υποκείμενους ιστορικούς ή ιδεολογικούς νόμους ή προκαταλήψεις που να τη διέπουν και να την κατευθύνουν, είναι ουσιαστικά μια ιστορία των *elites*, το χρονικό μιας ατέλειωτης σειράς από «ιστορικούς ήρωες» που κάνουν ό,τι νομίζουν καλύτερο για τις χώρες τους, αλλά των οποίων οι πράξεις αποβαίνουν πάντοτε, κατά μοιραίο τρόπο, μια ατέλειωτη σειρά από ιστορικά «ατυχήματα», εκατόμβες και συμφορές, «*one damned thing after another*» κατά τη μνημειώδη έκφραση του Churchill.

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ

Όλες οι ιστορικές συγκρούσεις είναι ουσιαστικά αντιπαραθέσεις προσωπικοτήτων με τις οποιεσδήποτε αρετές, πάθη, πλέγματα και αδυναμίες τους. Η Γερμανία θα θρυμματισθεί και η Γαλλία θα αναδειχθεί νικήτρια στον τριακονταετή πόλεμο χάρη στην πανουργία και τον μακιαβελισμό του Ρισελιέ που αντιμετωπίζει τον Αψβούργο αυτοκράτορα Φερδινάνδο 2ο, έναν μικρόνοα φανατικό θρήσκο. Όμως, τα επιτεύγματα του Ρισελιέ θα ανατραπούν όταν η διορατικότητα, τα ατσάλινα νεύρα και η πειθαρχημένη σκέψη του Μπίσμαρκ βρεθεί αντιμέτωπη με τη μετριότητα και την τυχοδιωκτική επιπολαιότητα του Ναπολέοντα 3ου. Με τη σειρά τους, τα επιτεύγματα του Μπίσμαρκ θα καταλήξουν σε τραγωδία εξαιτίας της ηγεμονικής αλαζονείας του κάιζερ Γουλιέλμου 2ου, και αργότερα ης μανιακής τακτικής του Χίτλερ που ανέκο-

πε τη μετριοπαθή πολιτική του συνετού κα-
κελαρίου Στρέσμαν και, κατά συνέπεια,
ην ομαλή, ειρηνική ανόρθωση της Γερμα-
νίας.

Είναι φυσικό πως μια τέτοια ιστορία που
αυξάνεται στα ταμπεραμέντα και τους χα-
κκτήρες των ηρώων της καταλήγει να γίνει
αναγκαστικά άκρως «ιδιοσυγκρασική» και
τυχαία», μια άλογη διεργασία με απρό-
λεπτη πορεία και έκβαση. Ωστόσο, κάτω
από τη φαινομενική «τυχειότητα» της ιστο-
ρίας του Κίσιγκερ επαναλαμβάνεται σαν
leitmotiv, προσλαμβάνοντας τις διαστάσεις
νός θεμελιώδους ιστορικού νόμου, μιας
ασικής κινητήριας δύναμης ή μιας «δο-
λής», η ασίγαστη, μονοσήμαντη και ακατα-
ίκητη τάση των elites για επικράτηση και
υριαρχία. Στους τέσσερις αιώνες που
ραγματεύεται, η Ιστορία του Κίσιγκερ
εν αποτελεί παρά έναν συνεχή ανταγωνι-
μό για την απόκτηση (και τη μετέπειτα
παύση) δύναμης. Ο δυνατός (και απει-
ύν) μάχεται για να επεκτείνει την κυριαρ-
ά του και ο αδύνατος (και απειλούμενος)
ντιμετωπίζει την απειλή του ισχυρού με
υμμάχους, συνεργασίες, συσχετισμούς δυ-
άμεων και ό,τι άλλο, αποκτώντας κατά τη
άρκεια της διεργασίας ο ίδιος ισχύ για να
πειλήσει άλλους και να συνεχίσει το παι-
ίδι της κυριαρχίας. Έτσι, κάτω από τις
αινομενικά συμπτωματικές ενέργειες και
ράξεις των ηγετών, κρύβεται η ενδελεχής,
υποχώρητη ροπή τους για δύναμη. Οι κυ-
ερνήτες συναγωνίζονται να μεγιστοποιή-
ουν τη δύναμή τους όπως οι καπιταλιστές
υναγωνίζονται για να μεγιστοποιήσουν τα
έρδη τους. Και ο συναγωνισμός αυτός εί-
αι ταυτόσημος με την επιθετικότητα, αφού,
πως τονίζει ο Κίσιγκερ, αποτελεί ιστορι-
ό αξίωμα ότι η δύναμη, ανεξάρτητα από
ς προθέσεις, αποκτάται για να χρησιμο-
οποιηθεί στη μάχη για επιβίωση ή επικράτη-
η (η μεταξύ τους διάκριση είναι σε τελική
άλυση θολή), οδηγώντας σε ένα χαώδη,
κίνδυνο, απρόβλεπτο χομπσιανό κόσμο
του δεσπόζει η τυφλή βούληση και ο πόλε-
ς όλων εναντίον όλων.

Στη μνημειώδη διάλεξη του *Τι είναι ιστο-
α*; ο E.H. Carr γράφει:

*Μιλάμε για ανθρώπινη ιστορία αλλά εννοούμε
ν ιστορία της πολιτικής δύναμης. Αλλά γιατί
ουμε επιλέξει την ιστορία της δύναμης και όχι,
ι παράδειγμα, την ιστορία της ποίησης; Υπάρ-
ουν πολλοί λόγοι: ένας είναι ότι η δύναμη μας
ηρεάζει όλους ενώ η ποίηση μόνο λίγους.
νας άλλος είναι ότι οι άνθρωποι έχουν την τά-
να λατρεύουν τη δύναμη. Όμως, δεν υπάρχει*

*καμιά αμφιβολία ότι η λατρεία της δύναμης εί-
ναι ένα από τα χειρότερα είδη ανθρώπινης ειδω-
ολατρείας, ένα λείψανο της εποχής των σπηλαί-
ων, της ανθρώπινης δουλείας. Η λατρεία της δύ-
ναμης είναι απότοκος φόβου, ενός αισθήματος
που, ορθώς, αντιμετωπίζεται με περιφρόνηση.*

Ο Carr θεωρούσε χρέος μας να αντιστα-
θούμε στην πρωτόγονη, κτηνώδη αυτή λα-
τρεία και ο T.H. Huxley, ο μαχητικός φίλος
και υποστηρικτής του Δαρβίνου μάς παρώ-
τρυνε να πολεμήσουμε την «κοσμική διερ-
γασία» της επιθετικότητας.

«ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΔΥΝΑΜΕΩΝ»;

Ο Κίσιγκερ ως ένα βαθμό φαίνεται να
τους ακολουθεί, παρατηρώντας ότι διεθνή
συστήματα που στηρίζονται στην απλή δύ-
ναμη είναι βραχύβια και εύθραυστα. Δεν
κρύβει το θαυμασμό του για την τάξη πραγ-
μάτων που ακολούθησε το Συνέδριο της
Βιέννης και που διήρκεσε ένα ολόκληρο αι-
ώνα επειδή, όπως επισημαίνει, στηριζόταν
«όχι μόνο σε μια φυσική αλλά και σε μια
ηθική ισορροπία. Δύναμη και Δικαιοσύνη
συνυπήρχαν σε αγαστή αρμονία». Ανάλογο
θαυμασμό εκφράζει για τον πρόεδρο
Woodrow Willson που απέρριπτε το δόγμα
της «ισορροπίας των δυνάμεων», θεωρούσε
ανήθικη την πρακτική της realpolitik και πί-
στευε πως τα κριτήρια της διεθνούς πολιτι-
κής έπρεπε να είναι η δημοκρατία, η συλλο-
γική ασφάλεια και η αυτοδιάθεση. «Όχι
ισορροπία δυνάμεων», τόνιζε, «αλλά κοι-
ωνία δυνάμεων». Τέλος, ως πρακτικό οδη-
γό της αμερικανικής πολιτικής, ο Κίσιγκερ
προτείνει «την ακριβή ισορροπία μεταξύ
ηθικών και στρατηγικών στοιχείων».

Εντούτοις τα «πιστεύω» του Κίσιγκερ μό-
νο κατ' επίφαση συνάδουν με τις αρχές του
προέδρου Willson, τον οποίον ο συγγραφέ-
ας της «Διπλωματίας» φαίνεται να θαυμά-
ζει. Το πλήθος των πολέμων και επαναστά-
σεων, απελευθερωτικών και εθνικών, που
ακολούθησαν το Συνέδριο της Βιέννης κα-
θιστούν την ιστορία της περιόδου εκείνης
απειλητική και ανήσυχη, όμοια πιο πολύ με
«καζάνι που βράζει» παρά με ειρηνική «τά-
ξη πραγμάτων» και τις συμμαχίες του Συνε-
δρίου (την τετραπλή και την Αγία) πιο πολύ
με όργανα καταπίεσης παρά με όργανα ει-
ρήνης.

Κατ' αναλογία, η ταυτόχρονη προσήλωση
στις ηθικές αρχές και στα γεωπολιτικά συμ-
φέροντα των ΗΠΑ στην αμερικανική εξω-
τερική πολιτική που ο Κίσιγκερ προτείνει,
αν δεν πρόκειται περί καθαρής υποκρισίας,
μόνο σαν αφελές ευχολόγιο μπορεί να

εκληφθεί, αφού η μέχρι τούδε πείρα έχει
δείξει ότι, οσάκις υπήρξε σύγκρουση μετα-
ξύ ηθικών αρχών και αμερικανικών συμφε-
ρόντων, οι ηθικές αρχές παραμερίζονταν
συστηματικά (ίδε και Χιλή του Allende,
Αργεντινή του Peron, Περσία του
Mossadeq, Τουρκία, Κύπρος κ.λπ.), ενώ
όταν δεν υπήρχε σύγκρουση, εξυπηρετού-
ντο απλώς τα αμερικανικά συμφέροντα εν
ονόματι, δήθεν, των ηθικών αρχών (ίδε και
πρόσφατο παράδειγμα του πολέμου στον
Περσικό Κόλπο).

Το κυριότερο όμως, κατά τη γνώμη μου κε-
νό στη *Διπλωματία* του Κίσιγκερ είναι η
παράλειψη του να δώσει την πρέπουσα έμ-
φαση στην αλλαγή της μορφής των συ-
γκρούσεων και των συναγωνισμών ανάμε-
σα στις διαδοχικές «τάξεις πραγμάτων» και
«συστήματα» που πραγματεύεται και ιδιαι-
τερα στον οικονομικό χαρακτήρα των σημε-
ρινών συγκρούσεων και ανταγωνισμών.
Όπως επισημαίνει ο **Johan Galtung**, «μό-
νον ο ατελής, ερασιτεχνικός ιμπεριαλισμός
χρειάζεται όπλα. Ο επαγγελματικός ιμπε-
ριαλισμός βασίζεται περισσότερο σε δομική
παρά σε άμεση βία». Οι αλληπάλληλοι οικο-
νομικοί και νομισματικοί «πόλεμοι», το
πρόβλημα της καπιταλιστικής διεύθυνσης
και εκμετάλλευσης, η παγκόσμια ανισότητα
και το χάσμα Βορρά και Νότου δεν αποτε-
λούν θέματα προς εξέταση στη νέα τάξη
πραγμάτων του Κίσιγκερ.

Όμως, η οικονομική μορφή των διεθνών
ανταγωνισμών που ο Κίσιγκερ απαξιοί να
εξετάσει, μπορεί να έχει συνέπεια μια κα-
ταστροφική βιβλικών διαστάσεων, πολύ σο-
βαρότερη από οποιαδήποτε από τις «θερ-
μές» συγκρούσεις που εκτίθενται στο πανό-
ραμα της *Διπλωματίας*. Η συνέπεια αυτή
συνίσταται στο ότι με τους σημερινούς
αστρονομικούς, και επιθετικά αυξανόμε-
νους ρυθμούς εκμετάλλευσης και κατανά-
λωσης των πλουτοπαραγωγικών πόρων και
αγαθών του πλανήτη μας, που ο οικονομι-
κός αυτός ανταγωνισμός επιβάλλει, κινδυ-
νεύουμε όλοι μας, φτωχοί και πλούσιοι,
Ανατολικοί και Δυτικοί, Βόρειοι και Νότι-
οι, με ή χωρίς πόλεμο —θερμό ή ψυχρό—
να έχουμε κοινή μοίρα και κατάληξη με
εκείνη των Γεργεσηνών χοίρων που ο
Ευαγγελιστής Ματθαίος περιγράφει:

*Και είπεν αυτοίς, υπάγετε, οι δε εξελθόντες
απήλθον εις την αγέλην των χοίρων. και ιδού
ώρμησε πάσα η αγέλη των χοίρων κατά του
κρημνού εις την θάλασσαν και απέθανον εν
τοις ύδασιν.*

ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

ΚΑΛΟΣ ΟΙΩΝΟΣ

Τα νέα που έρχονται από το Δουβλίνο είναι απολύτως ενθαρρυντικά, για ένα πρόβλημα που χρόνια απασχολεί τη διεθνή κοινή γνώμη. Ο Ιρλανδικός Δημοκρατικός Στρατός (IRA) κήρυξε μονομερώς και άνευ όρων κατάπαυση του πυρός, μ' άλλα λόγια εκχειρίρα.

Πρόκειται για μια πολύ σημαντική πολιτική χειρονομία που ασφαλώς έχει κάποιο «αντίκρισμα» στο διπλωματικό παρασκήνιο, μολονότι η βρετανική πλευρά αρνείται το ενδεχόμενο ανταλλαγμάτων. Ωστόσο, μια τέτοια κίνηση, παρά τις αναμενόμενες αντιδράσεις των φανατικών οργανώσεων, ασφαλώς θα συντελέσει στη δημιουργία ευνοϊκών πολιτικών συνθηκών για τη συνέχιση των μυστικών διαπραγματεύσεων με τη βρετανική πλευρά.

Ένα πρόβλημα, σχεδόν «άλυτο» τόσα χρόνια, ίσως βρει την απαρχή της λύσης του όταν σταματήσει να χύνεται το αίμα κι όταν απομονωθεί ο φανατισμός και οι εξτρεμιστές κι απ' τις δύο πλευρές.

Η βρετανική πλευρά οφείλει επίσης να αντιληφθεί ότι δεν μπορεί να κάνει την «έξυπνη» διεθνώς σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και σε «δίκαιες» διευθετήσεις διαφορών, όταν η ίδια στην «πίσω» αυλή της» δεν μπορεί να τακτοποιήσει τα δικά της.

ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΙΜΩΝ

Συνεχίζεται ο πόλεμος τιμών των εφημερίδων στη Βρετανία, πόλεμος που άρχισε πριν από ένα χρόνο ο **Μέρντοκ** με την αυτοκρατορία του Τύπου που διαθέτει. Ο πόλεμος αυτός στοιχίζει στο συγκρότημα του Μέρντοκ 370 εκατ. δρχ. περίπου την εβδομάδα. Ο ένας προσπαθεί να κόψει τον λαιμό του άλλου. Κι όποιος επιβιώσει. Στον «ελεύθερο ανταγωνισμό» όλα σχεδόν επιτρέπονται, με τη διαφορά ότι κερδίζει πάντα ο ισχυρότερος. Το μυστικό βρίσκεται στην κυκλοφορία. Μη ανταγωνιστική τιμή οδηγεί σε πτώση και κατά συνέπεια σε απώλεια διαφημιστικού εισοδήματος με αλυσιδωτές συνέπειες. Η πο-

λιτική του Μέρντοκ μπορεί να οδηγήσει σε μονοπωλιακές καταστάσεις στο χώρο του Τύπου. Ήδη, οι *Times* έχουν φτάσει στα 600.000 φύλλα κυκλοφορία ημερησίως, απειλώντας την παραδοσιακή συντηρητική *Daily Telegraph*, με κυκλοφορία 1 εκατ. περίπου. Πώς θα τελειώσει ο πόλεμος αυτός;

ΑΠ' ΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

Στη φυλακή του στο Παρίσι ο τρομοκράτης **Κάρλος** περνάει τις ώρες του παρακολουθώντας τηλεόραση. Απ' έξω ο δικηγόρος του κάνει ό,τι μπορεί για να αποσπάσει την προσοχή της κοινής γνώμης απ' τα αδικήματα για το οποία κατηγορείται ο Κάρλος. Τη δουλειά του

κάνει. Δεν είναι τυχαίος δικηγόρος. Είναι ο **Βερζές**, που υπερασπίστηκε τον ναζιστή εγκληματία πολέμου **Κλάους Μπάμπι** και δεν κρύβει το θαυμασμό του για τη φιλενάδα του Χίτλερ **Εύα Μπράουν** καθώς και το «χιούμορ» του **Πολ Ποτ**, του ηγέτη των Κόκκινων Χμερ της Καμπότζης, υπεύθυνου για σφαγές εκατομμυρίων συμπολιτών του. Η δίκη αναμένεται συνταρακτική τόσο για τα όσα αναμένεται να αποκαλυφθούν περί «διεθνούς τρομοκρατίας» και τις διασυνδέσεις του Κάρλος όσο και για τις ίντριγκες του γαλλικού κατεστημένου γύρω απ' την υπόθεση της τρομοκρατίας.

Τα λόγια είναι φτηνά για να περιγράψουν το δράμα των όσων κατοίκων της Ρουάντα έχουν γλιτώσει απ' τις σφαγές. Η πλειοδοσία στη δημοσιότητα και τους κανόνες της, μας κάνει να λησμονούμε ότι εκεί, πράγματι, κάποιοι έχουν την ανάγκη μας.

Η απειλή της κρίσης...

του Α. Καζαρία

Η σημερινή κρίση της Αριστεράς πολλά έχουν άψει τελευταίως και ήδη κετές ιδέες έχουν οταθεί για την έξοδο από τή. Αυτό το άρθρο όμως επιδιώκει κάτι διαφορετικό: όχι τόσο να οστηρίξει την ανάγκη της Αριστεράς για μια νέα μνημία των διεθνών σχέσεων όσο την ανάγκη των διεθνών σχέσεων για μια νέα Αριστερά. Με άλλα λόγια, στόχους του είναι να ήσει δύο βασικές ιδέες: πρώτον, πως στο πασιφυχροπολεμικό πλαίσιο η προοπτική της κλιωριοποίησης της Αριστεράς μονάχα στο να είνει τη σημερινή ασφάλεια κι αβεβαιότητα ορεί να συντείνει και, περον, πως η ίδια η γέννηση της Αριστεράς κριθεί από το βαθμό στον οίο αυτή θα προσφέρει έξοδο των διεθνών σχέσεων από τη δική τους σπ.

ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ και η Αριστερά θα απασχολήσουν αντίστοιχα το σημερινό πρώτο μέρος του άρθρου μου καθώς και το προσεχές δεύτερο. Στο πλαίσιο όμως μιας γενικής εισαγωγής και για τα δύο, οφείλεται προηγουμένως να γίνει μια διευκρίνιση των όρων «Αριστερά» και «κρίσης των διεθνών σχέσεων».

Η χρήση του όρου «Αριστερά» γίνεται με την πλατιά έννοια, και θέλει να περιγράψει ένα σύστημα ιδεών και πρακτικών που πιστεύει πως το καπιταλιστικό σύστημα κοινωνικής οργάνωσης ενέχει έντονες αντιθέσεις στο εσωτερικό του, οι οποίες συνεχώς το οδηγούν σε καταστάσεις κρίσης και για αυτό το λόγο, δρα για την αντικατάστασή του από ένα διαφορετικό σύστημα κοινωνικής οργάνωσης που θα μπορεί, συμβιβάζοντας τις αντιθέσεις, να αποφεύγει τις κρίσεις. Είναι ανάγκη να επισημανθεί εδώ πως, μόνο μέσα από έναν τόσο γενικόλογο ορισμό θα ήταν δυνατό να μιλήσει κανείς για την Αριστερά δίχως να αποκλείει σημαντικά κομμάτια της και μονάχα κατά αυτό τον τρόπο μπορεί να γίνεται λόγος γι' αυτήν ως μιας ενιαίας παράδοσης για τον εκσυγχρονισμό και την υπέρβαση των κρίσεων στις μοντέρνες κοινωνίες, που ξεκίνησε ουσιαστικά με τη Γαλλική Επανάσταση. Μια τέτοια «ολιστική / ιστορική» αναφορά στην Αριστερά είναι ζωτικής σημασίας, σήμερα που υπάρχει σοβαρό θέμα ταυτότητάς της, κάτι που επιδιώκω να πετύχω μεταφέροντας τον όρο «κρίση των διεθνών σχέσεων» (του παγκόσμιου καπιταλισμού) στο επίκεντρο της συζήτησης.

Ο όρος «κρίση των διεθνών σχέσεων» στοχεύει στην περιγραφή μιας κατάστασης κατά την οποία δεν υφίσταται ενιαία τάξη πραγμάτων στο παγκόσμιο σύστημα. Πρόκειται συγκεκριμένα για μια εμπειρία αποσύνθεσης και κατακερματισμού των δομών της παλιάς τάξης, η οποία όμως δεν συνοδεύεται από την εμφάνιση νέων δομών που θα μπορούσαν να τις αντικατα-

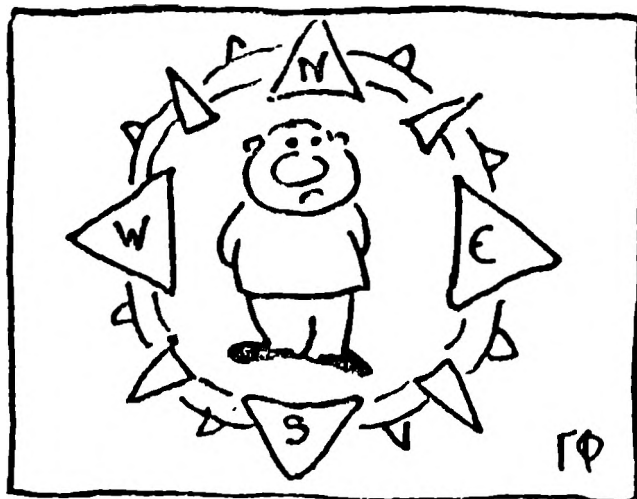
στήσουν. Εδώ ίσως χρειάζεται να διευκρινιστεί η διαφορά μεταξύ των όρων «κρίση» και «υπέρβαση». Στη μια περίπτωση (υπέρβαση), ο μαρασμός της παλιάς τάξης προκαλείται από την εμφάνιση μιας εναλλακτικής τάξης πραγμάτων, η οποία απειλώντας να αντικαταστήσει την παλιά τάξη την οδηγεί στην παρακμή, ενώ στην άλλη (κρίση), η παρακμή και αποσύνθεση μιας τάξης προκαλείται όχι από εξωτερικά, αλλά από εσωτερικά αίτια, δηλαδή μια κόπωση των παλαιών δομών που αδυνατούν πια να ανανεωθούν για να αντιμετωπίσουν τις νέες συνθήκες. Ο όρος «κρίση των διεθνών σχέσεων», λοιπόν, γι' αυτό το είδος παρακμής κι αποσύνθεσης θα κάνει λόγο.

ΗΓΕΜΟΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ «ΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ»

Αρχικά, είναι ανάγκη με δύο λόγια να εξηγηθεί ο κεντρικός ρόλος που έχει σήμερα η παρακάτω συζήτηση για το θέμα της «κρίσης». Είναι γενικά αποδεκτό πως με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου εμφανίστηκαν έντονα φαινόμενα ρευστότητας κι ανασφάλειας, αφού οι δομές που στήριξαν την αμερικανική ηγεμονία της περιόδου 1945-89, δηλαδή το NATO και το οικονομικό σύστημα του Bretton Woods δείχνουν μεγάλη κόπωση κι αδυναμία προσαρμογής στις νέες συνθήκες. Αντίθετα με τις αρχικές προσδοκίες, η ηγεμονία των ΗΠΑ όχι μόνο δεν κατάφερε να επεκτείνει τις δομές της για να καλύψει το κενό που άφησε η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων, αλλά διαρκώς βρίσκεται έκτοτε κάτω από την αμφισβήτηση και απειλή των δυνάμεων του έθνους-κράτους. Όπως ανέπτυξα παλιότερα, από το 1989 είναι φανερό πως ενιαία τάξη πραγμάτων δεν υπάρχει στο παγκόσμιο σύστημα, αφού βρισκόμαστε σε μια μεταβατική κατάσταση όπου φαίνεται να συνυπάρχουν δύο αντίθετα και ανταγωνιστικά καθεστώτα,

ένα αμερικανοκεντρικό και ένα εθνοκεντρικό ταυτόχρονα. Σε αυτή λοιπόν τη βάση, πιστεύω πως από τη μία θα ήταν μεν πρόωρο να περιγραφεί η παρούσα κατάσταση με τον όρο «κρίση», διότι η ρευστότητα του συστήματος δεν είναι ολοκληρωτική (όπως φερείται ήταν στην περίοδο 1914-45)· από την άλλη όμως, η απουσία νέων δομών που θα μπορούσαν να στηρίξουν μια «νέα τάξη» δίνει έντονα την εντύπωση ότι βρισκόμαστε όντως στα πρόθυρα μιας γενικής κρίσης. Δηλαδή, ούτε να προεξοφληθεί μια καταστροφική κατάληξη της παρούσας μετάβασης θα ήταν ορθό ούτε όμως και να αποκλεισθεί. Το μόνο βέβαιο: η ισορροπία είναι πολύ εύθραυστη και γι' αυτό το να κάνει κανείς λόγο σήμερα για «κρίση», σαφώς θα είχε νόημα. Φυσικά, εξίσου νόημα θα είχε το να κάνει κανείς λόγο για τη γέννηση μιας νέας παγκόσμιας τάξης, μονάχα που τότε θα επρόκειτο για διαφορετικό θέμα.

Α. Από την εμφάνισή του, το παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα ενέχει μια θεμελιώδη αντίφαση ανάμεσα στον τρόπο οργάνωσης των οικονομικών σχέσεων από τη μία και των πολιτικών σχέσεων από την άλ-

στην αδυναμία τους να εξηγήσουν πως ο «δουρισμός» του καπιταλισμού (δηλαδή η αντίθεση στην οικονομική διεθνοποίηση και τον πολιτικό τοπικισμό) στην περίοδο 1945-89 δεν απείλησε την ειρήνη κι ευημερία του μεταπολεμικού παγκοσμίου συστήματος.

Β. Από το 1945, έγινε λοιπόν φανερό πως το καπιταλιστικό σύστημα είναι ένα πολύ πιο σύνθετο φαινόμενο από ό,τι αρχικά πιστευόταν. Μια νέα γενιά διεθνολόγων της Δεξιάς (R. Gilpin, S. Hoffmann) αλλά και της Αριστεράς (Wallerstein, Cox), χρησιμοποιώντας τον όρο «ηγεμονία» που ανέπτυξε ο φιλόσοφος A. Gramsci, επιχειρή-

πολιτική των μικροτέρων κρατών. Αλλά σε αυτό ακριβώς το σημείο έγκειται η υπέρβαση της σύγκρουσης ανάμεσα στο κράτος και στη διεθνοποίηση της οικονομίας που συντελέστηκε μετά το 1945.

Έτσι, η στρατηγική του ηγεμόνα στηρίχτηκε στην αποσύνδεση των οικονομικών διεθνών σχέσεων από τις πολιτικο-στρατηγικές, επιδιώκοντας την άρση του προστατευτισμού των εθνικών οικονομιών για περαιτέρω διεθνοποίηση του εμπορίου και της παραγωγής (μέσω του συστήματος Bretton Woods, GATT καθώς και του Σχεδίου Marshall), ενώ συνάμα καταγγέλλθηκε και πολεμήθηκε κάθε μορφής πολιτικός ιμπεριαλισμός που καταργούσε την ανεξαρτησία του έθνους-κράτους και τον πολιτικό τοπικισμό (π.χ. στη Γιουγκοσλαβία το 1948, στο Σουέζ και την Ουγγαρία το 1956, ανοχή της ανεξαρτησίας του De Gaulle, κ.λπ.). Φυσικά, πρέπει να ειπωθεί πως από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 άρχισαν να συγχέονται οι διαφορές ανάμεσα στην «ηγεμονική» και την «ιμπεριαλιστική» πολιτική και υπήρξαν οι γνωστές καταπατήσεις της κυριαρχίας του κράτους (Βιετνάμ, Ελλάδα, Χιλή, Σαλβαδόρ, Νι-

Το επιχείρημα περί αναπόφευκτης δομικής σύγκρουσης μεταξύ των δυνάμεων του έθνους-κράτους και των μηχανισμών της παγκόσμιας οικονομίας μέσα από μια τελεολογική ανάλυση, δεν έχει καμία απολύτως βάση.

λη. Πρόκειται δηλαδή για την αντίθεση που υπάρχει ανάμεσα στο «συγκεντρωτικό / διεθνικό» τρόπο παραγωγής, που συνιστά την οικονομική δομή του συστήματος και στον αποκεντρωτικό / εθνοκεντρικό τρόπο άσκησης εξουσίας κι επιβολής νόμων, που αποτελεί την πολιτική του δομή. Τις καταστροφικές συνέπειες που εγκυμονούσε η αντίθεση αυτή, επισήμαναν πρώτοι, αν και όχι συστηματικά, οι λεγόμενοι θεωρητικοί του ιμπεριαλισμού, Hobson, Kautsky, Hilferdin, αλλά ο ίδιος ο Lenin, από τις αρχές του αιώνα. Πράγματι, η παρατεταμένη κρίση της περιόδου 1914-45 έμοιαζε να δικαιώνει τις προβλέψεις τους, αφού τα έθνη-κράτη της Ευρώπης αντέδρασαν με μια άνευ προηγουμένου βία, απέναντι στη διεθνοποίηση της ζωής που επέφερε η εκβιομηχάνιση, δημιουργώντας έτσι την μεγαλύτερη κρίση του παγκόσμιου πολιτισμού από τη Γαλλική Επανάσταση. Όμως, τα όρια των αναλύσεων αυτών φάνηκαν

σαν να εξηγήσουν τη νέα σχέση ανάμεσα στην παγκόσμια οικονομία και το έθνος-κράτος. Κοινή διαπίστωση τους ήταν πως η εμφάνιση ενός «υπερκράτους» όπως οι ΗΠΑ μετά το 1945 που να συγκεντρώνει ταυτόχρονα μεγάλη δύναμη στο οικονομικό πεδίο (29% του παγκοσμίου Α.Ε.Π. το 1948) καθώς και στο πολιτικό/στρατηγικό πεδίο, δημιούργησε τις προϋποθέσεις για μια ηγεμονία που να δύναται να εγγυηθεί την παγκόσμια τάξη. Μεγαλύτερης όμως σημασίας ήταν η συνειδητή απόφαση των ΗΠΑ να αναλάβουν το ρόλο του ηγεμόνα που υπαγόρευε η μοναδική τους θέση στο μετα-πολεμικό σύστημα, δηλαδή να ασκήσουν μια εξωτερική πολιτική παγκοσμίου κλίμακας, ταυτίζοντας έτσι το «εθνικό συμφέρον» με το διεθνές. Φυσικά μόνο ένα «υπερ-κράτος» δύναται να επιδιώξει κάτι τέτοιο, αφού συνήθως το «εθνικό συμφέρον» έρχεται σε αντίθεση με το «διεθνές» στην εξωτερική

καράγωνα, Γρανάδα) στο όνομα του αυτοκρατορισμού. Όμως, πρέπει να τονιστεί πως κατά το μέγιστο, ο μεταπολεμικός ρόλος των ΗΠΑ ήταν ρόλος ηγεμονίας και όχι ιμπεριαλισμού, και πως η παγκόσμια τάξη που επέβαλαν στηρίχθηκε στη διατήρηση, και όχι στην κατάργηση, του «δουρισμού» των διεθνών σχέσεων του παγκόσμιου καπιταλισμού.

Γ. Για να γίνει περισσότερο κατανοητός ο χαρακτήρας της παγκόσμιας τάξης του ηγεμόνα, ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στον κεντρικό ρόλο που αποκτά η ιδεολογία του φιλελευθερισμού, γιατί σε τελευταία ανάλυση η ηγεμονία επιτυγχάνεται μέσω της θεληματικής κι όχι καταναγκαστικής ένταξης των εθνικών οικονομιών στην παγκόσμια οικονομία. Θεμελιώδες δόγμα του φιλελευθερισμού, λοιπόν, όπως αναπτύχθηκε αρχικά από το Smith και τον Ricardo, είναι η ιδέα της ολοκληρωτικής αυτονομίας των πολιτικών από τις οικονο-

ές σχέσεις, κάτι που οι νεότεροι φιλε-
θεροι S. Hoffmann, Gilpin, Kind-
erger, θεμελίωσαν επιβάλλοντας το
χωρισμό ανάμεσα στην «υψηλή» (πολι-
-στρατηγικές σχέσεις) και «χαμηλή»
ιονομικο-πολιτιστικές σχέσεις) διπλω-
ία («high» και «low» politics), ισχυρι-
ενοι πως η ένταξη στην παγκόσμια οι-
ομία δεν γίνεται σε βάρος της αυτονο-
-των κρατών. Αντικαθιστώντας λοιπόν
-μηχανισμούς κυριαρχίας του ιμπερια-
ιού και εθνικισμού που αρνούνται κα-
ρηματικά αυτό το διαχωρισμό ανάμε-
πο πολιτικό και το οικονομικό (το «έ-
-ς» είναι ένα οργανικό όλο και ο ιμπε-
-λισμός ταύτισε την οικονομική με την
-τική κυριαρχία), ο φιλελευθερισμός
-ρασπίστηκε το δνισμό των διεθνών
-σεων του καπιταλισμού. Η επιτυχία και
-ποδοχή της (είτε από πειθώ είτε από
-γνη) από την Δυτική Ευρώπη και πολ-
-χώρες του Τρίτου Κόσμου πραγματο-
-ησε την υπέρβαση της κρίσης της πε-
-δου 1914-45 .

ε βάση τα παραπάνω, χρειάζεται να το-
-ούν δύο σημεία:
-ρώτον, μέσω του πολύπλοκου μηχανι-

σμού της ηγεμονίας, το παγκόσμιο καπιτα-
-λιστικό σύστημα πραγματι κατασκεύασε
-ια μέθοδο για την αντιμετώπιση της κρί-
-σης. Κατά συνέπεια, το επιχείρημα περί
-αναπόφευκτης δομικής σύγκρουσης μετα-
-ξύ των δυνάμεων του έθνους-κράτους και
-των μηχανισμών της παγκόσμιας οικονο-
-μίας μέσα από μια τελεολογική ανάλυση,
-δεν έχει καμία απολύτως βάση. Είναι σα-
-φές, λοιπόν, πως καμία εκ των προτέρων
-καταδίκη των διεθνών σχέσεων σε κρίση
-δεν μπορεί να θεωρείται βάσιμη.

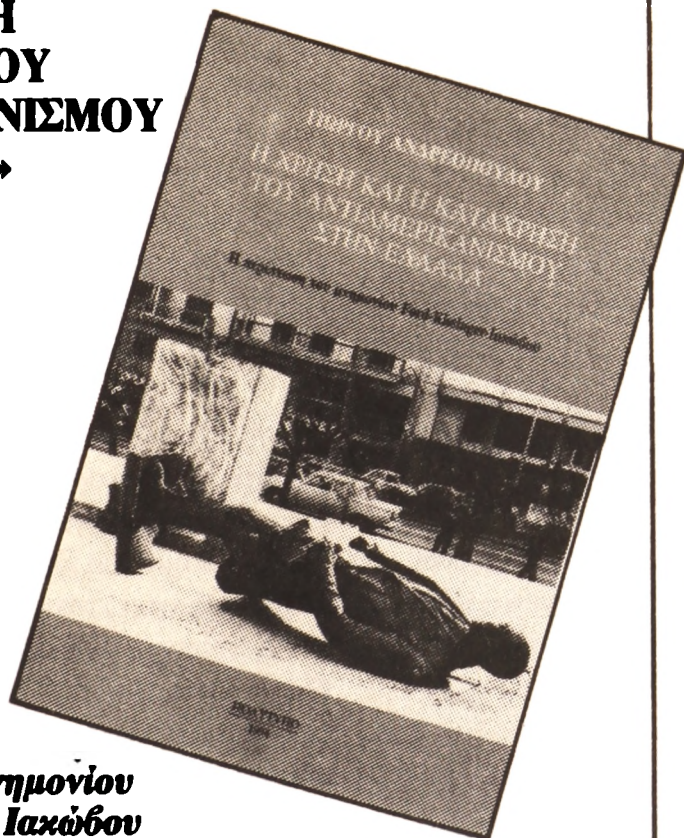
Δεύτερον, πρέπει να τονιστεί από την άλ-
-λη όμως πως ούτε και η κατασκευή του μη-
-χανισμού της ηγεμονίας μπορεί να θεωρη-
-θεί πως έχει απαλλάξει τις διεθνείς σχέ-
-σεις από το ενδεχόμενο της κρίσης, μιας
-και το πρόβλημα του δνισμού συνεχίζει να
-υπάρχει. Αναπτύσσοντας μια ιδεολογία,
-το φιλελευθερισμό, ο ηγεμόνας απλώς συ-
-μπιέζει από τα πάνω κι αποσιωπεί τις τρι-
-βές ανάμεσα στην παγκόσμια οικονομία
-και στο έθνος-κράτος. Ο «δνισμός» όμως
-συνεχίζει να υπάρχει άθικτος, και οι προϋ-
-ποθέσεις για μια νέα κρίση συνεχίζουν να
-υποβόσκουν, απειλώντας έτσι διαρκώς την
-ειρήνη και την τάξη. Σε περίπτωση όμως

παρακμής ή απουσίας ενός υπερ-κράτους
-που να δύναται να ασκήσει ηγεμονία,
-όπως συνέβαινε κατά το μεσοπόλεμο ή
-όπως κινδυνεύει να σύμβει στις μέρες μας,
-η λεπτή ισορροπία ανάμεσα στο
-«έθνος-κράτος» και την παγκόσμια οικο-
-νομία ενδέχεται να σπάσει, απελευθερώ-
-νοντας έτσι τις μέχρι τώρα συμπιεσμένες
-δυνάμεις της «κρίσης». Άρα, ενώ το πρό-
-βλημα της κρίσης από το 1945 αναχαιτίζε-
-ται και ελέγχεται, ο κίνδυνος εμφάνισης
-του δεν έχει με κανένα τρόπο απαλειφθεί.

Με αφετηρία τα δύο αυτά συμπεράσματα
-λοιπόν, μπορεί να ξεκινήσει κανείς μια
-προσπάθεια άρθρωσης νέων στρατηγικών
-για την Αριστερά με κεντρικό στόχο την
-αντικατάσταση του μηχανισμού της ηγεμο-
-νίας και την οικοδόμηση νέων μηχανισμών
-που να αμβλύνουν τις αντιθέσεις ανάμεσα
-στις πολιτικές και τις οικονομικές διεθνείς
-σχέσεις, προσφέροντας έτσι μια διέξοδο
-από τη σημερινή απειλή του φόβου της κρί-
-σης. Για το συγκεκριμένο χαρακτήρα και
-για τις μεθόδους εφαρμογής των νέων αυ-
-τών στρατηγικών πρόκειται να γίνει λόγος
-στο δεύτερο και τελευταίο μέρος του άρ-
-θρου.

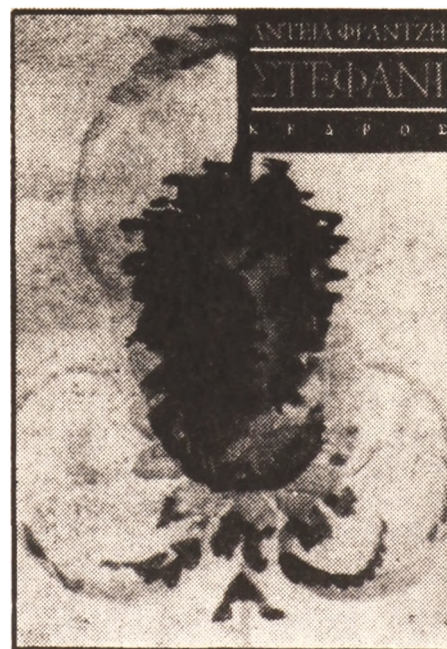

ΓΩΡΓΟΥ ΑΝΔΡΕΟΠΟΥΛΟΥ: Η ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙΑΜΕΡΙΚΑΝΙΣΜΟΥ ΕΝΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

Η περίπτωση του μνημονίου
-Φορντ - Κίσινγκερ - Ιακώδου
-Το βιβλίο αυτό προσεγγίζει -με
-μορφή το περίφημο «μνημόνιο
-Ιακώδου»- το πρόβλημα του
-αντιαμερικανισμού στην Ελλάδα,
-εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο
-επισημοποιήθηκε στον ελληνικό
-πολιτικό λόγο, σε μία κρίσιμη καμπή
-της πολιτικής ζωής της χώρας.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ Η ΝΕΑ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΗΣ ΑΝΤΕΙΑΣ ΦΡΑΝΤΖΗ ΣΤΕΦΑΝΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ
Γ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 3, ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.02.007

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ · ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ · ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ · ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Επτά κείμενα για το Νίκο Καββαδία. Συναγωγή άρθρων για τον ποιητή Νίκο Καββαδία.

ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ

Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη. Συστηματική καταγραφή των αρχαιοελληνικών πηγών του Οδυσσέα Ελύτη.

Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ

«ΑΡΙΑΔΗΝ». Μια σπουδή στον ερωτικό Σεφέρη.

Προσπάθεια αποκρυπτογράφησης της ερωτικής ποιητικής του Γ. Σεφέρη, μέσα από την προσέγγιση του ποιήματος «Αριάδνη».

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

«ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ» ΤΟΥ Α. ΕΜΠΕΡΙΚΟΥ.

Ανάγνωση φιλολογική και κριτική του ποιήματος και διερεύνηση των μορφών αφήγησης.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και πνευματική ζωή.

Συναγωγή κειμένων για το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΛΙΟΡΗΣ

Ο γλωσσικός αφελληνισμός. Πέραν του μισοξενισμού και της υποτέλειας.

Εξέταση του θέματος της συστηματικής χρήσης ξένων λέξεων, οι οποίες παραμένουν έξω από τη μορφολογία της ελληνικής γλώσσας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

«Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ» ΤΟΥ ΑΛ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Υφολογική προσέγγιση του διηγήματος «Ο έρωτας στα χιόνια».

ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ

Ούτως ή άλλως: Αναγνωστάκης, Εγγονόπουλος, Καχτίσης, Χατζής.

Τέσσερις μεταπολεμικοί συγγραφείς, δυο ποιητές και δυο πεζογράφοι επιλεγμένοι παραδειγματικά αλλά και παρουσιασμένοι με υποδειγματικά διαφοροποιημένες μεθοδεύσεις.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ
ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ •
ΤΗΛ: 3645133 • FAX: 3607878

ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

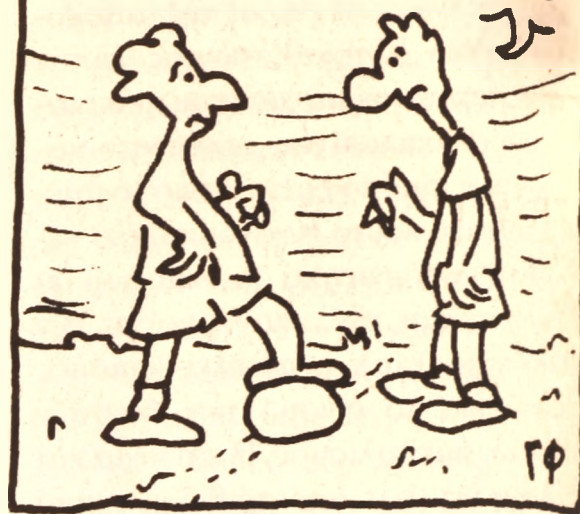
• Η 4η θέση που κατέλαβε το εθνικό μας συγκρότημα μπάσκετ στο Παγκόσμιο Πρωτάθλημα του Καναδά ήταν το κορυφαίο γεγονός του καλοκαιριού και –γιατί όχι– της χρονιάς. Με την καθοδήγηση του μετριοπαθούς Μ. Δενδρινού, οι Έλληνες κατάφεραν να ανατρέψουν τα προγνωστικά και να συγκινήσουν τους φιλάθλους σε ορισμένα παιχνίδια, όπου έλαμψε το ταλέντο μας στο άθλημα. Ο Φάνης Χριστοδούλου και ο Παναγιώτης Φασούλας στάθηκαν σε υψηλό επίπεδο και ο ΓΓΑ Γιώργος Βασιλακόπουλος βρήκε την ευκαιρία προκειμένου να προπαγανδίσει το άθλημα από το οποίο «προέρχεται». Ήταν μια πολύ σημαντική επιτυχία, που –όπως είπαμε– ανέτρεψε τα προγνωστικά. Τον τίτλο κατέκτησε το σούπερ φαβορί: η ομάδα των επαγγελματιών του αμερικανικού NBA. Ήταν τόσο μεγάλη η διαφορά αυτής της ομάδας από τις ευρωπαϊκές, που η νίκη της μοιάζει με «κλοπή».

• Στο ποδόσφαιρο, η πρωταθλήτρια ΑΕΚ κατάφερε να αποκλείσει τη θεωρητικά ισχυρότερη της Ρέντζερς της Γλασκώβης με δύο νίκες. Ήταν συνέπεια της σωστής δουλειάς που κάνει εδώ και πέντε χρόνια στην αθηναϊκή ομάδα ο σοβαρός και μεθοδικός προπονητής Ντ. Μπάγεβιτς. Έτσι, τώρα η εκπρόσωπός μας στο Κύπελλο Πρωταθλητριών αναμένεται να αποκομίσει φήμη (στην Ευρώπη) και αρκετά χρήματα δεδομένων των εισπραξιών από τις αναμετρήσεις με εμπορικές ευρωπαϊκές ομάδες, όπως η Μίλαν, ο Άγιαξ κ.λπ.

• Θετικό ήταν και το ξεκίνημα για τον Άρη Θεσσαλονίκης, επίσης νικητή στις δύο αναμετρήσεις του για το Κύπελλο ΟΥΕΦΑ. Γενικά, η φετινή μας εξόρμηση στα ευρωπαϊκά κύπελλα αναμένεται να φέρει θετικά αποτελέσματα. Η κλήρωση για τις τέσσερις ομάδες ήταν ικανοποιητική.

• Ξεκίνησε την περασμένη Κυριακή το πρωτάθλημα της Α' κατηγορίας, με μπόλικά γκολ (25), λίγα εισιτήρια (έξι χιλιάδες λιγότερα από την αντίστοιχη προεμέρα πέρυσι) και αιματηρά επεισόδια στη Δράμα, όπου ο φιλόδοξος Ολυμπιακός πέτυχε νίκη. Τραυματισμοί, συλλήψεις και οδομαχίες θύμισαν το κακό παρελθόν του

Η ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΔΕΝ ΘΑ ΤΟ ΔΕΙΞΕΙ. ΣΤΟ ΓΗΠΕΔΟ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΕΡΘΕΙ ΚΑΝΕΙΣ. ΤΟ ΠΑΙΖΟΥΜΕ ΣΤΟ ΖΑΡΙ;

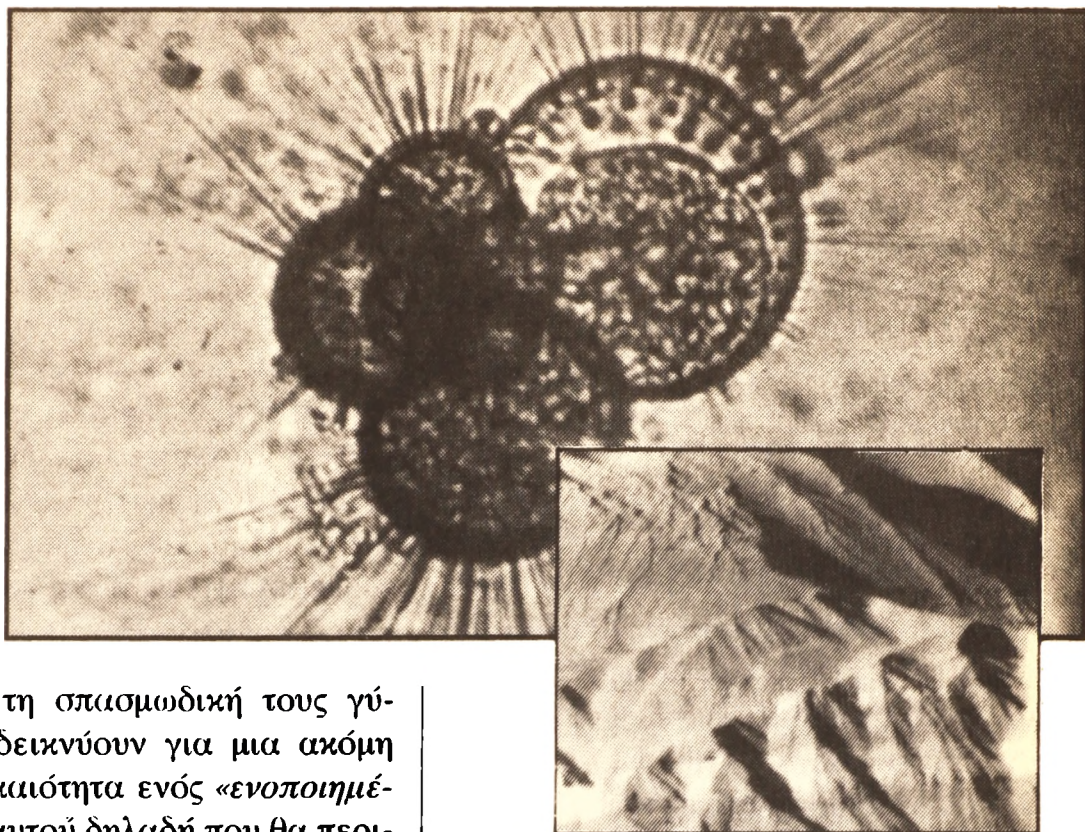
αθλήματος, όταν το περιβάλλει ο φανατισμός. Την ίδια ώρα, ο Παναθηναϊκός ξεκινούσε με νίκη την προσπάθειά του επί του Απόλλωνα, στην Ριζούπολη, όπου ο διαιτητής σφύριξε πέναλτυ στην εκπνοή. Ένα πέναλτυ που δεν ήταν...

• Τηλεοπτικά το ποδόσφαιρο δεν είχε την γνωστή περιποίηση προηγούμενων περιόδων. Μία «ζωντανή» αναμέτρηση δείχνει πλέον το κανάλι Σκάι του κ. Αλαφούζου, αρχής γενομένης με το ντέρμπυ Λάρισας–Άρη, και σε ώρα που δεν επηρεάζονται τα υπόλοιπα παιχνίδια. Δυστυχώς, για πρώτη φορά η κρατική ΕΡΤ δεν μπόρεσε να ξεπεράσει τα οικονομικά της προβλήματα και την «πλήρωσαν» οι φιλάθλοι συνδρομητές της. Απέτυχε να εξασφαλίσει ακόμη και τα «τρίλεπτα» από τους αγώνες, για απλή ενημέρωση... Γιαννακόπουλε;

• Αρκετά καλά πήγαν οι έλληνες/νίδες αθλητές στο Ελσίνκι, όπου διεξήχθησαν οι αγώνες του Πανευρωπαϊκού Πρωταθλήματος Στίβου. Ο Αλέξανδρος Τερζιάν μπήκε στον τελικό των 100 μ., όπως και ο αθλητής των 200 μ. Παναγιωτόπουλος. Ελπίδες, ωστόσο, για μελλοντικές επιτυχίες άφησε η νεαρή ρόδια άλτρια του μήκους Νίκη Ξανθού. Η ελληνική ομάδα θα μπορούσε σαφώς να είχε καλύτερη τύχη (και επιδόσεις) στη Φινλανδία, όπου το μοναδικό μας μετάλλιο κέρδισε (3ος) ο Κώστας Κουκοδήμος. Άλλωστε, αυτό δεν αποτέλεσε έκπληξη, μια και ο αθλητής πήγε στο στάδιο «Πάολο Νούρμι» με την καλύτερη φετινή επίδοση στην Ευρώπη.

ΠΟΥ ΠΗΓΕ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ;

Οι ενώσεις
θείου που
ελευθερώνονται
στην
ατμόσφαιρα
μέσω της
θάλασσας,
από το
πλαγκτόν,
καθώς και
η άμμος
από τις
ερήμους
πιστεύεται ότι
συνεισφέρουν
στην απο-
μάκρυνση της
παγκόσμιας
θέρμανσης

ΖΗΤΗΜΑ της αυτορρύθμισης της ατμόσφαιρας έχει και συνέχεια με ίσως, καλύτερο ακόμη, ενδιαφέρον. Η αφορμή αυτή τη φορά, είναι η απουσία του φαινομένου θερμοκηπίου από τις μετρήσεις θερμοκρασίας της τελευταίας χρονιάς. Η μάχη για την ύπαρξη ή όχι του θερμοκηπίου, υπάρχουν οι υποστηρικτές της παγκόσμιας θέρμανσης, που κρούουν τον κώ-να κινδύνου για τη μείωση των εκπο-ών διοξειδίου του άνθρακα, μεθανίου, C, και άλλων αερίων θερμοκηπίου. Η νίκη αυτή πήρε τεράστια δημοσιότητα, κάλεσε πιέσεις και τρομοκράτησε κυ-νήσεις και βιομηχανικά λόμπυ σε όλο κόσμο. Στην αντίπερα όχθη, όμως, ίρχουν εκείνοι που υποστηρίζουν την νίκη ότι η παγκόσμια θέρμανση τελικά θα συμβεί, για μια σειρά αιτιών, η ση-πτικότερη των οποίων είναι η αύξηση νεφών που τελικά θα κρατούν τις ακτί-του ήλιου μακριά από τη γη.

Έπειτα από μια πολύχρονη ομοβροντία παρατηρήσεων που τοποθετούσαν το θερ-ήπιο όλο και πιο βαρύ επάνω στο γήινο οσύστημα, κάποιες νέες θερμοκρασια-εκτιμήσεις δείχνουν για πρώτη φορά αντί για θέρμανση, στην πραγματικότη-ίως έχει συμβεί μια μείωση της θερμο-κίας σε μεγάλες περιοχές της γης. Τα αυρα επιστημονικά περιοδικά σε όλο κόσμο συζητούν πλέον την πιθανή χρε-πία της ιδέας του θερμοκηπίου, ή αλλακτικά, κάποια, αγνώστου βαθμού, μείωση της παγκόσμιας θέρμανσης με παράλληλο φαινόμενο που ελαττώνει θερμοκρασία μεγάλων γεωγραφικών οχών. Οι παρατηρήσεις αυτές έρχο-να να προστεθούν σε κάποιες άλλες, εξί-αναπάντεχες, που εμφανίζουν μερι-ς από τους σημαντικότερους ατμοσφαι-ούς ρύπους να εμφανίζουν μικρότερη ήση από τις προβλέψεις.

Εικόνα που έχουμε για την ατμόσφαιρα γης, θα πουν πολλοί (ανάμεσά τους οι επιστήμονες), γίνεται ακόμα πιο συ-χυμένη. Τα υπάρχοντα — και συχνά ακρουόμενα — κλιματολογικά μοντέλα

απο-δεικνύουν τη σπασμωδική τους γύ-μνια, και καταδεικνύουν για μια ακόμη φορά την αναγκαιότητα ενός «ενοποιημέ-νου μοντέλου», αυτού δηλαδή που θα περι-λαμβάνει όλους τους παράγοντες με τη βα-ρύτητα που πραγματικά έχουν. Η φύση για μια ακόμη φορά αποδεικνύεται υπερβολι-κά πολύπλοκη για να την κατανοήσουμε. Πριν αρχίσουν να θριαμβολογούν, λοιπόν, οι πολέμιοι του θερμοκηπίου, και γενικό-τερα της «οικοτρομοκρατίας», πρέπει να βρεθεί η πραγματική αιτία — ή οι αιτίες — που προκαλούν την αυξημένη νέφωση και οι περαιτέρω επιπτώσεις. Ορισμένα θεω-ρητικά μοντέλα, βασισμένα σε πολύπλο-κους μαθηματικούς υπολογισμούς, δέχο-νται ότι οι εκπομπές διοξειδίου του θείου στην ατμόσφαιρα, ικανές να αυξήσουν τις νεφώσεις, μπορούν με τη σειρά τους να μειώσουν τη θερμοκρασία μεγάλων περιο-χών. Την ίδια επίπτωση πιθανότατα έχει και η στάχτη από τα καιόμενα δάση σε όλα τα πλάτη της γης, καθώς επίσης και η σκό-νη από τις ερήμους που χρόνο με το χρόνο αυξάνουν την έκτασή τους.

Στη χρονιά που διανύουμε, πολλά δεδο-μένα έρχονται για πρώτη φορά να επιβε-βαιώσουν τις προβλέψεις αυτές. Στο βό-ρειο ημισφαίριο και στην Αυστραλία, η νε-φοκάλυψη έχει αυξηθεί τα τελευταία σα-ράντα χρόνια, και η θερμοκρασία τους κα-λοκαιρινούς μήνες (αλλά και πιο βραχυ-πρόθεσμα, κατά τη διάρκεια της ημέρας) έχει ελαττωθεί κατά 0,4°C. Αντίθετα, τους

χειμερινούς μήνες, φαίνεται ότι το θερμο-κήπιο επικρατεί, αφού παρατηρείται η αναμενόμενη αύξηση των 0,8°C.

Άλλες πηγές θείου στην ατμόσφαιρα απο-τελούν οι εκρήξεις των ηφαιστείων (που τα τρία τελευταία χρόνια ήταν σημαντικές), καθώς και το πλαγκτόν. Αυτό το τελευταίο, μελετά επισταμένα ο Τζέιμς Λάβλοκ, ο εμπνευστής της θεωρίας της Γαίας, και κα-ταλήγει στο συμπέρασμα ότι, αν και η πο-σότητα θείου που ελευθερώνεται με αυτό τον τρόπο στην ατμόσφαιρα είναι σημαντι-κή, η επίδρασή του στο παγκόσμιο κλίμα, κυρίως στις θερμές περιοχές της γης, θα πρέπει να υπολογίζεται μόνο σε συνδυα-σμό με άλλες διαδικασίες.

Το ερώτημα είναι αν θα πρέπει να ησυχά-σουμε επιτέλους, ή να συνεχίσουμε να ανησυχούμε. Η απάντηση γίνεται όλο και πιο δύσκολη. Όμως, πρέπει πάντα να θυ-μόμαστε, πρώτον, ότι οι ανθρωπογενείς εκπομπές του θείου (όπως και του άνθρα-κα) στην ατμόσφαιρα προέρχονται από μια ήδη επιβλαβή διαδικασία όπως είναι η καύση της βιομάζας και των υγρών καυσί-μων, και, δεύτερον, ότι η μείωση της θερ-μοκρασίας κάνει την εικόνα του παγκόσμι-ου κλίματος πιο ασαφή. Δεν γνωρίζουμε, δηλαδή, αν θα δημιουργεί καταιγίδες ή άλ-λα καταστροφικά καιρικά φαινόμενα. ■

ΔΙΆΛΟΓΟΣ

ΔΑΣΟΣ ΠΑΡΑΞΕΝΟ ΜΑΓΕΥΕΙ ΤΗ ΦΩΝΗ ΜΟΥ

Την περσινή περίοδο δασοφυτότητας, στην Ηλεία, ο σμηνναγός Στέλιος Κελετσέκης κατέπεσε με το πυροσβεστικό αεροσκάφος που χειριζόταν και σκοτώθηκε. Για έναν πολίτη, που πέθανε εκπληρώνοντας προς την κοινωνία και την πολιτεία το λελογισμένο χρέος του, γράφει ο Στέλιος Ρογκάκος.

Είναι πια αργά. Ακούω το όνομά σου — το όνομά μας — μες στο όνειρό μου. Επίμονα κάποιος μάς καλεί. Ο ψίθυρος τρίζει στ' αφτιά μου σαν φύλλο ξερό που θρυμματίζεται. Τινάζομαι ανήσυχος. Ανακαλώ προσφιλή πρόσωπα, προτάσσω θνησιγενείς ελπίδες, εκφράσεις περίτεχνες, αισθήματα αμηχανίας για το παρόν που ασπάζεται, το παρελθόν που επαγρυπνά· είναι πια αργά για να δομήσω την πλάνη μου πάνω σε κάτι τόσο εφήμερο όσο η διήγηση του συμβάντος. Αναζητώ αγωνιωδώς στη γραφή μια δικαιολογία για την άδικη φυγή σου κι αναλογίζομαι με έκσταση τις επίγειες εύνοιες στις οποίες αρνήθηκες να παραδοθείς — ολομόναχος κι απερίσπαστος, κυβερνήτης του χρέους, ακόλουθος μιας ανάρτης πορείας που θα σε διαμέλιζε πλήρη καθήκοντος στην άγρια φιλοξενία της πύρινης έκβασης. Αναζητώ το αιμάτινο νήμα μιας παράδοσης που δεν δίστασες ν' αδράξεις, γενναίος όπως άρμοζε, αφίλαυτος όπως γνώριζες, ακέραιος όπως σε θαύμαζα. Οφείλω να εντοπίσω τον αείφυλλο χώρο που εσύ οροθέτησες με το σώμα σου, το χρόνο που εσύ πάγωσες με την τόλμη σου.

Ο ίλιγγος της μνημοσύνης συνοδεύει στην αρχή τα δάκρυα. Ο πόνος γεμίζει περισσότερο από κάθε τι άλλο τις ώρες μου. Ξεπροβάλλουν οικείες εικόνες, διευθετημένες με αξιοπερίεργη ακρίβεια. Το πρώτο συναπάντημα : «ο ξάδελφός σου» — η ακοή στραμμένη στη μητέρα μου, σε άλλους ήχους

απροσδιόριστους, η όρασή μου καθηλωμένη προς τη μεριά σου. Είσαι ξαπλωμένος στο γρασίδι του γειτονικού πάρκου και χαμογελάς μ' εκείνη την πρόσχαρη γνώση του μέλλοντός σου. Το προσωπό σου λάμπει από μια ουράνια ομορφιά.

Περιδιαβάω τις φωτογραφίες σου. Σοβαρός σε όλες, αγέλαστος, με μια μελαγχολική απορία. Από πού έρχεται το φώς ή πού πηγαίνει ούτε σε αφορά ούτε σε ξαφνιάζει· απλώς και μόνο σε απαθανατίζει με την απογοήτευση του ασύλληπτου. Ωστόσο, τίποτα δεν ήταν για σένα ασύλληπτο αφού είχες ξεπεράσει τον γλοιώδη φόβο του θανάτου. Είχες αντικαταστήσει τη συμβατική γνώση — αποτυχίες, κενότητα, γνωριμίες — με το ασύμβατο γνώρισμα : ήσουν ο Ίκαρος που επιζητούσε πεισματικά την κέρνη πτήση του, την καίρια πτώση του.

Στην καθημερινή σου ζωή ήσουν πάντα χαμογελαστός. Όπως τότε, θυμάμαι, που έπρεπε να κάνω κάποιο εμβόλιο. Ενώ όλοι οι άλλοι αστειεύονταν καλοπροαίρετα μαζί μου, εσύ χαμογελούσες αμίλητος με την τόσο θελκτική σου συγκατάβαση. Δεν μίλησες ούτε όταν συνέκριναν την αφοβία σου για κάτι που σίγουρα θα σου φάνταζε ευτελές με τον τρόπο των περισσότερων παιδιών απέναντι σ' αυτή τη διαπεραστική βελόνα. Συνέχισες να χαμογελάς, είχες προσπεράσει το γεγονός, ήσουν ήδη αλλού και άλλος.

Σε μια μονάχα φωτογραφία εμφανίζεσαι ιλαροπρόσωπος. Είσαι μέσα στο αεροπλάνο και κοιτάξεις κατάματα το φακό. Τα χείλη σου μισάνοιχτα, τα μάτια σου ακινητοποιημένα για πάντα στο άπειρο. Μολονότι είναι μια από τις τελευταίες φωτογραφίες σου, φαντάζεσαι νεότατος. Καμιά ρυτίδα, καμιά κόπωση, κανένα μετάνιωμα. Είσαι ολόιδιος στην έκφραση αυτή με τον παππού μας, πριν από πενήντα χρόνια στη Ρώμη. Καταπονημένος εκείνος αλλά περήφανος καρφώνει το βλέμμα

του στο φακό ενός πλανόδιου έξω από τη βίλα Μποργκέζε. Ψιλοβρέχει, στο βάθος δύο γυναίκες προστατεύονται από μια ομπρέλα. Ο παππούς έχει βγάλει το καπέλο του, το κρατά στο αριστερό χέρι, είναι αναμαλλιασμένος — όπως και συ — και χαμογελά στους άγνωστους απογόνους. Αναμφίβολα, χαμογελά σε σένα, που με κάποιο μυστικό τρόπο θα σε περιμένει ακριβώς μισόν αιώνα στις χαμηλές πεδιάδες του θανάτου. Δεν είναι μια αυθαίρετη φαντασίωση αυτή η αναμονή. Αντικατοπτρίζει το συναρπαστικό και πένθιμο άγγιγμα της πιο αινιγματικής πραγματικότητας : συγκρίνοντας τις δυο φωτογραφίες έρχομαι σ' επαφή μ' εκείνο που ενώ δεν υπάρχει πια, καθορίζει την ευθύνη σας απέναντι στη ζωή, την ευθύνητά σας απέναντι στο θάνατο. Η μορφή σας δεν έχει διόλου το τυχαίο αντίκρισμα του στιγμιότυπου. Εσείς ειδικά — σ' αντίθεση με άλλους αδέκαστους νεκρούς — δεν ξεστράτισατε, δεν λαθέψατε, δεν σας έπνιξε η λογική.

Φτάνει στη μνήμη μου ο απόηχος της φωνής σου. Ακούγεσαι τόσο ήρεμος, τόσο ήπιος. Ακόμα κι όταν έπρεπε να φωνάξεις, η φωνή σου είχε εκείνη την απόχρωση που συνοδεύει τις αναπόφευκτες εντάσεις : τόνιζες λιγοστές λέξεις, τις πιο απαραίτητες, και στις υπόλοιπες εφάρμοζες απλώς μian ευρηματική ιεράρχηση των όποιων παρατηρήσεών σου. Μπορώ με εγκυρότητα να καταγράψω κάθε τι που σε άκουσα να λες κι επίσης ότι μου μετέφεραν οι οικείοι σου. Έχω συγκρατήσει τις συσπάσεις του προσώπου σου, τις μετρημένες χειρονομίες, το παρόστημά σου, το κλείσιμο του ματιού, κάποιες προτιμήσεις ή απαρésekεις, τον τρόπο που κάπνιζες. (Είχα προσέξει πως κάπνιζες πάντοτε σαν να περιμενες κάτι.) Σε θυμάμαι να σημειώνεις μια διεύθυνση με το αριστερό χέρι, ν' απαντάς με ακρίβεια στις ερωτήσεις μου σχετικά με την αεροπλοία. Όλα αυτά με συντρόφευαν τον πρώτο καιρό όταν έπεφτε το σκοτάδι. Περίμενα να

βυθιστώ κι εγώ σ' έναν νικηφόρο ύπνο, που θα σε βαυκάλιζε πως ο θάνατός σου ήταν ένα ψέμα. Θέλησα να θρηνήσω το χαμό σου, μα σύντομα διαπίστωσα πως η μεγαλύτερη παρηγοριά θα ήταν να μην παρηγορηθώ ποτέ. Να μένει ο πόνος μου ανεπηρέαστος από μικρόψυχα δάκρυα, να μένει η ψυχή μου ευάλωτη στο θαύμα της αλήθειας σου. Ξέρω πως ακόμα και στο δρόμο της αλήθειας σου δεν παρασύρθηκες αλλά προχώρησες μόνος. Συχνά στο παρελθόν σκεφτόμουν πως ήταν ακριβώς η βεβαιότητά σου για τον κόσμο που σε έκανε ξέχωρα απόκοσμο. Ήταν η ίδια βεβαιότητα που παράστεκε επιθυμίες σου τόσο γήινες κι όμως τόσο υψιπετείς. Αυτή η μοναδική μέστωση κάθε φορά που ξεκινούσες από το σπίτι σου για την πτέρυγα μάχης, σίγουρος πως η σημασία της ζωής δεν σου είχε απαντήσει ακόμα. Ο αλαλαγμός των καμπάνων εκείνη την Κυριακή θα πρέπει να σου φάνηκε σαν μια θεία υπενθύμιση της αποστολής σου. Αγνόησες και πάλι τον κίνδυνο — αυτή τη φρικτή ρίψη των κύβων — κι έτρεξες να προλάβεις το αίμα να μην παγώσει, την καρδιά να μην υποκλιθεί. Ολόθερμος απέναντι στα ψυχρά μάρμαρα της απουσίας είχες κερδίσει χωρίς ενδιασμούς, δίχως ταλάντευση την αιωνιότητα. Το αποφασιστικό βήμα είχε γίνει. Δεν απέμενε παρά η άσπιλη επιβεβαίωση της απαντοχής σου.

Ατενίζω άφωνος τον ορίζοντα του ηρωισμού σου. Απομεσήμερο του πιο ζοφερού κατακαλόκαιρου που γνώρισα. Είμαι περιτριγυρισμένος από αναρίθμητα οπτικά βοηθήματα. Η φαντασία μου αναπλάθει σκηνές με αξιοθαύμαστη ταχύτητα. Σε διακρίνω. Έχεις αφήσει πίσω σου τη θάλασσα. Το ύψος ήταν πάντα για σένα η ανεύρετη μελωδία του σύμπαντος. Ο ουρανός πάνω σου αμέτοχος σε εδαφικές ανησυχίες. Μπροστά σου απλώνεται μια πυκνή αδιάβατη βλάστηση. Κουμαριές, μυρτιές, πουρνάρια, ρείκια, αγιοκλήματα, φιλικία. Βοσκοτόπια, πιο πέρα το έρημο χωριό, αμπέλια, χώμα. Γύρω σου οι φλόγες ορμητικές κι ανύποπτες ετοιμάζονται να περιζώσουν το βάρος των ανθρώπινων στιγμών σου. Τα χέρια

σου αδυνατούν να τιθασεύσουν το άλλοτε ορατό μυστήριο της απογείωσης. Το τελευταίο σου μήνυμα σπαράσσεται σε πέντε λέξεις — όσες χρειαζόσουν για να εξυμνήσεις τον ανυπάκουο πόθο σου. Έχεις γκρεμίσει οριστικά το φράγμα του επικαιρικού. Η ζωή σου προβάλλει σαν τοιχογραφία. Τα χρώματα της — χαρμολύπη, ενθουσιασμοί κι αποθαρρύνσεις — είναι όλα ζεστά και δυνατά. Το φώς — η έπαρση της αισιοδοξίας — φωναχτό. Οι σκιές — το άχθος των εκδοτών — διαποτισμένες κι αυτές ακόμα από φώς. Μια καινούργια δύναμη, η θριαμβευτικά ασυμβίβαστη πράξη, σε λυτρώνει από την ύπαρξη ερωτημάτων. Γίνεσαι αμείλικτος, μένεις πραγματικά μόνος.

Είναι πια αργά. Εκθέτω εκ των υστέρων το επιγέννημα της θυσίας σου. Ενστερνίζομαι το δέος ως ανέκκλητη υπόνοια του κακού, το φόβο ως πρόσκαιρη πτόηση. Καταφεύγω σε στοχασμούς που δεν μου προσφέρουν καμιά προσδοκία παρά μονάχα την αυτάρεσκη ικανοποίηση πως εγώ, τουλάχιστον, επέζησα για τούτο το κτέρισμα. Σκέφτομαι τη σιωπή των ανθρώπων που θα σταθούν στο παράδειγμά σου. Σκέφτομαι τα δάση που καίγονται, τα παράξενα ενύπνια, το πολυέδρό σου. Σκέφτομαι, Στέλιο, πως ήρθε η ώρα κι ας είναι πια τόσο αργά. Είμαι στη διάθεσή σου, στη διάταξη των προπατόρων μας.

Στέλιος Ρογκάκος

ΠΕΡΙ ΧΟΝΤΡΩΝ!

Η θεωρία επανέρχεται. Οι χοντροί δεν είναι ωραίοι -τουλάχιστον έτσι συμπεραίνουμε απ' όσα γράφει ο επιστολογράφος μας.

Φίλοι του ANTI

Θα σας κουράσω αν (ANTI-)παραθέσω δύο μικρές (ANTI-)θέσεις μου στον καλό κ. Παύλο Μεθενίτη; Συγχωρήστε τό μου :

Και περί «χοντρών» λόγος, κ.

Μεθενίτη, λοιπόν ...Αλλά η αλαζονεία της γραφής (σε αντίθεση με τον «ευλογημένο» διάλογο) ολισθηρά πορεύεται συνήθως, και οι καλές προθέσεις άγονται σε «ενοχλητικές» (τουλάχιστον) απόψεις... Ενοχλήθηκα: Λιγάκι...

Εντάξει ο σεβασμός (ο πλήρης, μάλιστα) της ιδιαιτερότητας του άλλου, σύμφωνοι για τον περιρρέοντα τη συμπεριφορά μας φασισμό της «εικόνας μας» (ουαί στον διαφέροντά της) και σίγουρα υποχωρεί ο πολιτιστικός φλοιός μας οσάκις πυροβολούμε αντί να διαλεγόμαστε περί του αντιθέτου. Μέχρις εκεί (νομίζω εγώ) !

Αλλά όταν στο BLACK OUT η οπτική δυνατότητά μας εξανεμίζεται, τότε έχουμε περί «χοντρών κόλπων» εγκώμιον, και τούτο είναι πρόκληση για MAXH (κι όχι για συζήτηση).

«Δύσκολοι καιροί και τους χοντρούς (λέτε, εσείς...) γιατί... γεμίζουν... οι σελίδες με μπουτία, κώλους και βυζιά (προφανώς χρησιμοποιείτε την λέξη «βυζιά» για να την αντιδιαστείλετε με το «στήθος» που ίσταται, σπητό, κατά συνήθη και λογική ANΘΡΩΠΙΝΗ εικόνα)... για κατά μόνας απολαύσεις κ.λπ. κ.λπ., όσα κατά μόνας παραθέτετε.

Στην «Ληστεία α λα Ιταλικά», κ. Μεθενίτη, ο ηλεκτρονικός της (παλιο)παρέας δελεάστηκε από χοντρή, πρόθυμη γι' αυτόν, κυρία... Δεν είναι κακό να έχει κανείς τέτοια γούστα, αλλά (διάβoλε) κάπου κοντά στον τόπο γραφής του κειμένου σας είχαν υπάρξει οι Δάσκαλοι του ΜΕΤΡΟΥ. Ή όχι; Μήπως ήταν φασίστες κι αυτοί που έκαναν την Αφροδίτη ΑΡΜΟΝΙΚΗ; Δεν διαβάσαμε δα ότι πετούσαν στον Καιάδα τους χοντρούς! Αλλά όχι και πρότυπο η (παρά μέτρον και αρμονία) εικόνα τους. Ε;

Και σεις τι λέτε: Το θέαμα μιας χοντρής κοπέλας που την κατεβάζουν με γερανό, θα το προσπερνούσατε ως φυσιολογικό; Μπορεί. Γούστα είναι αυτά. Που τα υποψιάζομαι από την αναφορά σας ΣΤΙΣ ΧΟΝΤΡΕΣ (και

ΔΙΆΛΟΓΟΣ

όχι ΚΑΙ στους χοντρούς)...

Φυσιολογικό (για το ανθρώπινο είδος) λοιπόν η χοντρή κυρία, και ντροπή στην άθλια νεαρά, που ακκίζεται όλο γραμμές και κίνηση υγείας, αντί να ΠΕΡΙ-ΦΕΡΕΙ το σαρκίον της. Αυτό λέτε;

Αγαπήστε τη διαφωνία μου και αφήστε τους ΔΥΣ-ΤΥ-ΧΟΥΣ χοντρούς να προσπαθούν ΑΥΤΟΙ να αδυνατίσουν (βάρβαρα και φαιδρά τα «ινσιτιούτα», κυρ Παύλο μας, αλλά όχι και κρεματόρια του Άουσβιτς). Πλη-ρώνουν για να πάνε οι χοντροί, επειδή φουσκώνουν στα πρώτα βήματα, συνθλίβουν την καρδιά τους, αηδιάζουν με το παλλόμενο νεκρό ξύγκι τους και δυσκολεύεται η ζωή τους. Γι' αυτό. Και όχι επειδή είδαν στην τηλεόραση το μανούλι. Γιατί ΠΡΙΝ την τηλεόραση έβλεπαν ζωγραφικούς πίνακες, αγάλματα, ανθρώπους της υπαίθρου (ήτοι ΦΥΣΗ-ολογικούς), διπλανούς τους.

«Είναι ντροπή ή αρρώστια να είσαι χον-τρός»; ΠΡΟΣΒΟΛΗ στο ανθρώπινο είδος είναι κύριε. Κι αν πιστεύετε ότι οι λοιποί δεν έχουν σκοπό να παχύνουν... τρώγοντας χοντρούς, απλά λυπούνται γι' αυτούς, ΜΕΣΑ ΕΙΣΤΕ !

Έτσι για τον αντίλογο.

Νικόλαος Περδίκη
Δικηγόρος,
Ικτίνου 3, Αθήνα

ΚΟΥΠΟΝΙΑ

Κουπόνια στις εφημερίδες. Οι πιο πολλοί το συνηθίσαμε. Ο τακτικός μας αναγνώστης, όμως, δεν λέει να το συνηθίσει, γι' αυτό και έκανε μόνος του την έρευνα που περιγράφει. Τι διαπίστωσε, το περιγράφει
στη συνέχεια:

Αγαπητέ κ. διευθυντά,

Θερμά σας χαιρετώ. Το παρόν σαν follow up του «Ο Τύπος την έκανε λαχείο»! (Αντί, 15.4.94) και του BLACK OUT «Προσφορές και γιαούρτια» (Αντί, στο ίδιο τεύχος).

Ύστερα από σειρά γραμμάτων προς τον Δημοσιογραφικό Οργανισμό Λαμπράκη (ΔΟΛ), που δεν απαντούσαν, τελικά μου ήλθε το ακόλουθο σημείωμα:

«Σχετικά με απορία που εκφράσατε, σας επισυνάπτουμε τους καταλόγους βιβλίων στους οποίους εμφανίζεται πως η εγκυκλοπαίδεια ΑΛΦΑ πωλείται στα βιβλιοπωλεία προς 50.000 και από πλασιέ με δόσεις 60.000 δρχ.».

Φαίνεται όμως πως και στη γραμματεία του ΔΟΛ υπάρχουν ευήθειες. Δεν φαντάστηκαν ότι και μόνο απ' τα συνημμένα στην επιστολή της γραμματείας αποδείχεται ότι η τιμή των 50.000 της επτάτομης εγκυκλοπαίδειας ΑΛΦΑ, που προσέφεραν με κουπόνια τα Νέα, είναι υπερβολική.

Αυτό, δηλαδή, που αρχικά εγώ επέμενα να λέγω.

Έγραφα μετά τις 28.1.94 άλλα πέντε γράμματα στον ΔΟΛ, αλλά αυτοί αναιδέστατα με αγνόησαν.

Τώρα μάθαμε ότι διανεμήθηκαν 140.000 σειρές της επτάτομης εγκυκλοπαίδειας ΑΛΦΑ. Άρα θα πρέπει η Α.Ε. Εκδόσεις ΑΛΦΑ να έχει εκδώσει τιμολόγιο στην INTERAMERICAN (αυτή ήτο ο σπόνσορας) αξίας δρχ. 7.000.000.000!!! Δηλαδή, η Χρήστου Λαδά μας περνάει για τόσο μπαγλαμάδες; Αν πιστέψουμε το συνημμένο, ότι η δεκάτομη έχει 50.000, η επτάτομη θα πρέπει να έχει 35.000. Και 40% έκπτωση, άρα βγαίνει η επτάτομη 21.000 δρχ.

Αλλά και πάλι δεν μπορεί η INTERAMERICAN να πλήρωσε για 140.000 σειρές δρχ. 2 δισεκατομμύρια 940 εκατομμύρια. Εγώ λέω ότι θα πλήρωσαν μόνο το χαρτί και την εκτύπωση κ.λπ.

Απομένει να μας πουν τελικά την αλή-

θεια η ΑΛΦΑ, η INTERAMERICAN και ο ΔΟΛ.

Με πολλή τιμή
Ν. Κασνακίδης,
Χαλάνδρι

ΕΜΜΕΤΡΕΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ

Ποιητής φίλος αφιερώνει στους «συντέκνους του Λεωνίδα και Τασία» (συνεργάτες του περιοδικού) τους παρακάτω στίχους. Τους δημοσιεύουμε γιατί, εκτός των άλλων, περάσαμε θαυμάσια στις διακοπές με την εξαιρετική συντροφιά του.

Μ' έρχεστε σαν τον Αποσπερίτη
π' αγναντεύει ψηλά στον Ψηλορείτη
Μ' έρχεστε σαν τον έμορφο αυγερινό
μεταξωτένιο κύμα θαλασσινό

μαζί με την πούλια την ερωτική
παρέα με τον ταχύποδα Ερμή
κι όταν φεύγετε γοργά γοργά
με του ανέμου τα φουσκωτά πανιά

δεν προλαβαίνω να ετοιμαστώ
έχω παρέα πρέπει να βιαστώ
να σορδινιάσω ό,τι μπορώ
απ' τη συντροφιά σας να χαρώ

απ' την κουβέντα τη σοφή
ν' αλλάξει μέσα μου η σιωπή.
Κάτι το ταίρι μου ετοιμάζει
κι όλα γίνονται βιάση, βιάση.

Τ' αστέρια που 'ρθαν από ψηλά
δώσαν αναπάντεχη χαρά
κάνανε τροχιά μεγάλη·
είναι του σύμπαντου η χάρη!

Και φεύγουν πάλι μακριά
σκοτείνιασε η γειτονιά
σαν φύγουνε σαν τα πουλιά
μας σκέπασε η μοναξιά

Μανόλης Μπερβανής
Ρέθυμνο

ΕΠΙσημαίνουμε

Σε λάθος κατεύθυνση κινητοποιεί τα φιλότεχνα αισθήματα του υληνικού κοινού η νική Πινακοθήκη. θέλει πραγματικά να πιάσει τόπο η κινητοποίηση του όσμου, ας βγει με λιτά και σταράτα λόγια να πει ότι ιαφέρεται για την ιγορά του πίνακα του Ελ Γκρέκο, επειδή την ενδιαφέρει η επίδραση του ζωγράφου και της γραφικής του στο σώμα της παγκόσμιας ζωγραφικής, στο σώμα του παγκόσμιου πολιτισμού. Αλλά, τότε, οφείλει να μιλήσει με όρους ωρίας της τέχνης τί να προσφεύγει στο θόρυβο, στα θνικά απωθημένα στις διαφημίσεις με την Αλεξίου.

48 ΠΩΛ ΜΠΟΟΥΛΣ:

Ο ΤΑΞΙΔΙΩΤΗΣ ΠΟΥ ΑΠΟΜΕΙΝΕ ΣΤΗΝ ΤΑΓΓΕΡΗ

Ο Πωλ Μπόουλς δεν δίνει δεκάρα αν τον ανακάλυψαν –όψιμα, βεβαίως– οι σύγχρονοι κυνηγοί λογοτεχνικών αξιών.

Του αρκούν η φήμη του Τιτάνα της Ταγγέρης, οι φίλοι του και το διαμέρισμά του στην πρωτεύουσα του Μαρόκου. Για τον μεγάλο αμερικανό υπαρξιστή γράφει ο Σπύρος Μοσκόβου.

51

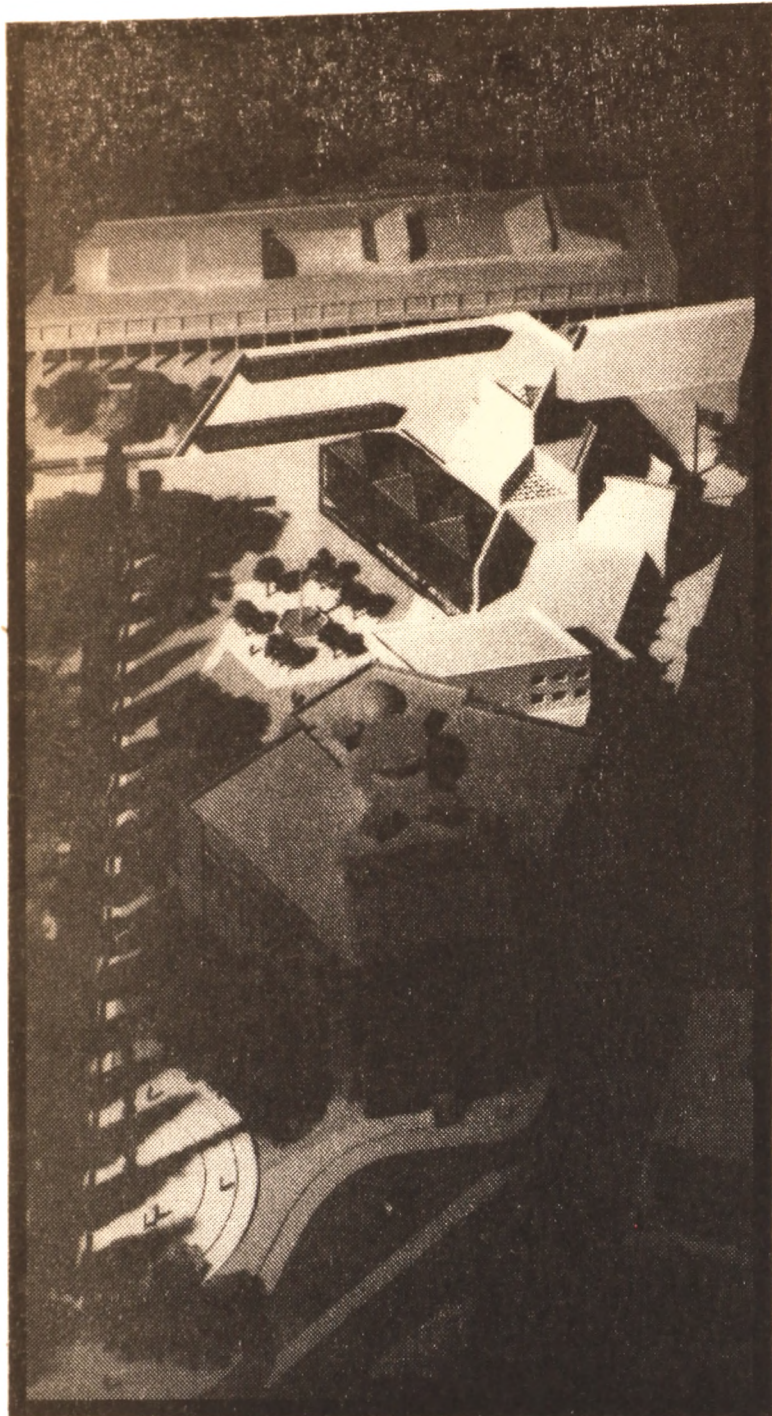
ΕΛΙΑΣ ΚΑΝΕΤΤΙ

Γεννήθηκε στη Βουλγαρία αλλά έγραψε στα γερμανικά. Πέθανε πριν από λίγες μέρες. Για τον Κανέττι γράφει η μεταφράστριά του στα ελληνικά Τζένη Μαστοράκη.

46

ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΟΝΤΕΡΝΑΣ ΤΕΧΝΗΣ

Ο Αλέξανδρος Ξύδης έχει μια πρόταση: μήπως πρέπει το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης να γίνει σε κάποιο παλιό εργοστάσιο που δεν χρησιμοποιείται και όχι στο Πάρκο Ρηγίλλης;

ΜΑΚΕΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ Ι.Μ. ΠΕΙ

Η ΛΥΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΟΝΤΕΡΝΑΣ ΤΕΧΝΗΣ

Το φθινόπωρο μπαίνει. Υπουργοί, δημόσιοι υπάλληλοι και απλοί θνητοί, όλοι επιστρέφουν από τις διακοπές τους και προσπαθούν να δραστηριοποιηθούν στους τομείς τους. Ένας τομέας που εμφανίζεται κιόλας πολύ ζωντός και κινητικός είναι των εικαστικών τεχνών και της αντιμετώπισης τους από το κράτος: Εικαστική πολιτική, Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, αγορές και προσκτήσεις έργων, διεθνείς και εθνικές εκθέσεις, «Άγιος Πέτρος» Θεοτοκόπουλου, Πολιτιστική Πρωτεύουσα Θεσσαλονίκη. Ας τα δούμε από πιο κοντά.

Η νέα ηγεσία του «μετά Μελίαν» υπουργείου Πολιτισμού δείχνει κινητικότητα γύρω από τα σύγχρονα εικαστικά θέματα (τέχνες, μουσεία, εκθέσεις κ.τ.λ.). Επιτροπές και συμβούλια ανασυγκροτούνται «κατά τον Νόμο» όπου είχε λήξει η θητεία τους (Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών, Πινακοθήκη, διάφορες επιτροπές εξαρτημένες ευθέως από το υπουργείο Πολιτισμού). Άλλες συγκροτούνται από το μηδέν δίχως να ενημερώνεται το (φορολογούμενο) κοινό. Δεν είναι κακή η αποφυγή πανηγυρικών εξαγγελιών για τα καινούργια αυτά σώματα, αλλά και η έλλειψη στοιχειώδους ακόμα πληροφόρησης δεν συμβάλλει στην επιβαλλόμενη διαφάνεια.

Έτσι η *Καθημερινή* της 3.8.94 μας αποκαλύπτει μια «επιτροπή λαθροβώσασα (που) σχεδιάζει

την εικαστική πολιτική» δημοσιευμένη στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης. Κατά την εφημερίδα, η επιτροπή ασχολείται ειδικότερα με το χρονίζον θέμα του Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης (ΜΣΤ). Για τούτο, κατά πληροφορίες μου, έχει συσταθεί και δεύτερη επιτροπή από αρχιτέκτονες για την αναζήτηση κτιρίων κατάλληλων για το Μουσείο.

Όσοι έχουμε ασχοληθεί με το θέμα, τουλάχιστον από το Συνέδριο των Εικαστικών Καλλιτεχνών (Μάρτιος 1966) –κι έπειτα σε διάφορες συζητήσεις– συμπόσια - συνέδρια στον Παλιό «Δεσμό», στην Πάντειο, στα περιοδικά *Αντί* και *Θέματα Χώρου και Τεχνών* γνωρίζουμε αφ' ενός ότι το ΜΣΤ είναι ύψιστη ανάγκη για την Αθήνα, αφ' ετέρου ότι τέτοια κτίρια δεν είναι πολλά –κι από τότε έχουν λιγοστεύσει με την

εγκατάσταση των γραφείων του Μουσείου της Ακρόπολης στο κτίριο Βάιλερ (Μακρυγιάννη), της ΑΣΚΤ στο παλιό εργοστάσιο Σικιαρίδη (οδός Πειραιώς), με την χρησιμοποίηση του εργοστασίου Πουλόπουλου από τον Δήμο Αθηναίων. Τα δύο κτίρια τα είχα ζητήσει ως Πρόεδρος του σωματείου των «Φίλων του Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης» από τους τότε κυρίους τους, την Εμπορική Τράπεζα (διοικητής Αδ. Πεπελάσης) και τον Δήμο Αθηναίων (δήμαρχος Αντώνης Τρίτσης). Δεν μένουν ουσιαστικά σήμερα παρά τα εργοστάσια ζυθοποιίας Φίστη Συγγρού και Κλωναρίδη στο τέarma Πατησίων και ίσως ένα-δύο άλλα που τα διαχειρίζεται η Εθνική Τράπεζα. Σε μια στιγμή ενδιαφέροντός της για τη σύγχρονη τέχνη η *Μελίνα Μερκούρη*, στην πρώτη υπουργία της, είχε εν-

αφερθεί για το εργοστάσιο της ΕΗ στο Μοσχάτο και, τον περασμένο Δεκέμβρη, στην τελευταία του συνάντηση μαζί της, με είχε παρακαλέσει τις περί το ΜΣΤ ερωτήσεις μου να τις κουβεντιάσω μαζί της μόλις γυρίσει από τη νέα Υόρκη· δυστυχώς όμως...

Δεν χρειάζονται λοιπόν ούτε τιποτές ούτε άλλες διαβουλεύσεις για να συμφωνήσουμε όλοι να αναμφίβολα έχει ανάγκη η ρωτεύουσα ένα κτίριο ή ένα χώρο για να στηθεί ένα ΜΣΤ που να μά την Αθήνα.

Χρειάζεται όμως πριν απ' όλα η αφής συνειδητοποίηση από το κράτος ότι το ΜΣΤ είναι ευθύνη που κι' αυτό σημαίνει διάθεση μεγάλων δισεκατομμυρίων από τον κρατικό κορβανά. Ας μη μου επιταχθεί η έλλειψη πόρων όταν υπομνηστούμε πόσο «εύκολα» πριν λίγα χρόνια είχαν διατεθεί από το κράτος τα δύο δισεκατομμύρια για τη αγορά και εγκατάσταση

της ΑΣΚΤ στο νέο της κτίριο της οδού Πειραιώς. Δεν μπορεί να ξεφύγει το Κράτος με λύσεις - υπεκφυγές οι οποίες παραμένουν στον χορηγικό πατριωτισμό των Ελλήνων για δωρεές που συχνά παρέχονται με όρους λεόντειους υπέρ του χορηγού, που επιβάλλει έτσι και τη γνώμη του.

Χρειάζεται ακόμα η αφομοίωση μιας πραγματικότητας δυσάρεστης για πολλούς, απρόοπτης για άλλους, προφανούς μόνο για πολλούς λίγους, ότι σύγχρονη τέχνη δεν νοείται μόνη ή κυρίως η ελληνική, αλλά η ευρωπαϊκή, η αμερικανική, η ασιατική κ.τ.λ. και ότι ένα αληθινά σύγχρονο ΜΣΤ πρέπει να παρουσιάζει στο ελληνικό κοινό δείγματα τουλάχιστον από τις τέχνες εκείνες, και ότι οι χώροι του πρέπει να είναι κυρίως αφιερωμένοι σ' εκείνες, όχι τόσο σε έλληνες καλλιτέχνες όσο και διακεκριμένοι και αναγνωρισμένοι ακόμα. Στην Ελλάδα από τα δη-

Δεν μένουν
ουσιαστικά
σήμερα
παρά τα
εργοστάσια
ζυθοποιίας
Φιξ στη
Συγγρού και
Κλωναρίδη
στο τέρμα
Πατησίων.

μόσια ιδρύματα μόνο το Μακεδονικό Κέντρο Σ.Τ. έχει αντιληφθεί αυτή την αλήθεια. Από τις ιδιωτικές γκαλερί πρώτη και παλιότερη η Γκαλερί Μπερνιέ - Ηλιάδη και από τους συλλέκτες ο Δάκης Ιωάννου. Αυτό δεν είναι βέβαια απαραίτητος λόγος να μετέχουν σ' επιτροπή που «σχεδιάζουν την εικαστική πολιτική» του τόπου παρά μόνο αν είναι έτοιμοι να συμβάλουν με την πείρα και τις επαφές τους με ξένους καλλιτέχνες και γκαλερί στον εμπλουτισμό του ΜΣΤ, όταν συγκροτηθεί. Δεν θα ήθελα να επεκταθώ τώρα στο σχολιασμό της καταλληλότητας των προσώπων που μετέχουν στις επιτροπές. Όσο για το ποιων ελλήνων καλλιτεχνών έργα θα παρουσιάζει το ΜΣΤ είναι το πιο λεπτό και δυσεπίλυτο θέμα. Ας μείνει για το επόμενο σημείωμά μου μαζί με το ακανθώδες ερώτημα ποια είναι η σύγχρονη τέχνη στο τέλος τούτου του αιώνα.

ΣΥΝΤΟΜΑ ΣΤΟ **ANTI** ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗ ΣΥΚΟΥΤΡΗ

Σύντομα θα κυκλοφορήσει ειδικό τεύχος - αφιέρωμα του ANTI στον
φιλόλογο και διανοητή Ιωάννη Συκουτρή.

Μαθητές του, συνεργάτες και μελετητές του έργου του συναντώνται στις
σελίδες του ANTI προκειμένου να φωτίσουν την προσωπικότητά του και
να αποτιμήσουν, εξήντα επτά χρόνια μετά το θάνατό του,
τη συμβολή του στα ελληνικά γράμματα.

Η ειδική αυτή έκδοση απευθύνεται σε όλους, αφού η παιδεία είναι
υπόθεση όλων.

Ο ταξιδιώτης που απόμεινε στην Ταγγέρη...

Ο αμερικανός συγγραφέας Paul Bowles δεν ταξιδεύει πια. Πέρασε τα ογδόντα και ζει σ' ένα μικρό διαμέρισμα με γραματοκιβώτιο αλλά χωρίς τηλέφωνο στην Ταγγέρη του Μαρόκου. Ο τελευταίος που τον κατάφερε να μετακινηθεί ήταν ένας γάλλος εκδότης τον Νοέμβριο του 1988. Ξεσιτιώθηκε για 45 ολόκληρες ώρες, εμφανίστηκε στο Παρίσι στην περίφημη λογοτεχνική τηλεοπτική εκπομπή *Apostrophes* κι όταν γύρισε ορκίστηκε να μην το ξανακουνήσει παρά μόνο για το θάνατο. Μέχρι να 'ρθει αυτός ο αποκλειστικός του επισκέπτης, δέχεται συχνά τους αμερικανούς τουρίστες που επισκέπτονται την Ταγγέρη και δεν παραλείπουν να περιεργαστούν τον διάσημο συμπατριώτη τους. Οι καιροί άλλαξαν, ο μαζικός τουρισμός εξαπλώθηκε, ο Bowles πεισματώσε. Το ταξίδι ήταν γι' αυτόν μια αναχώρηση χωρίς τακτές ημερομηνίες και συγκεκριμένο προορισμό, η έκφραση μιας αδιάκοπης αναζήτησης χωρίς απτό αντικείμενο. Ήταν το καιρό που όργωνε την Ευρώπη και τη Λατινική Αμερική, τη Βόρεια Αφρική και τη Νότια Ασία, ο καιρός που έδωσε το 1972 τον τίτλο του βιβλίου του

του Σπύρου Μοσκόβου

Υπάρχουν συγγραφείς που ανακαλύπτονται εν ζωή και άλλοι μετά θάνατον. Η ιδιοτυπία του Paul Bowles έγκειται στην ύστερη ανακάλυψή του από τους συγχρόνους, αλλά αρκετά αργά μια και έχει πουλήσει από καιρό τα δικαιώματα των μυθιστορημάτων του. Αρκείται έτσι στη φήμη του «Τιτάνα της Ταγγέρης», του μεγάλου αμερικανού υπαρξιστή, του ιστορητή των θαυμάτων του αραβικού κόσμου. Στη χώρα μας παρέμεινε για δεκαετίες σχεδόν άγνωστος, μέχρις ότου τα τελευταία χρόνια ο φιλότιμος εκδοτικός οίκος Απόπειρα ανέλαβε σιγά σιγά την έκδοση των βιβλίων του στα ελληνικά.

Without Stopping (Χωρίς Ανάπαυλα), μια αυτοβιογραφία που γράφτηκε μόνο και μόνο για να ξεπεράσει κάποιες οικονομικές δυσκολίες, αλλά μας αποκάλυψε τη φυγόκεντρη ψυχή του.

Γεννήθηκε το 1910 κοντά στη Νέα Υόρκη κι ο πατέρας του, ένας στριμμένος οδοντίατρος, δεν του συγχώρεσε ποτέ τις μόνιμες βλάβες που προκάλεσε στην υγεία της μαμάς ο δύσκολος τοκετός. Μεγάλωσε σε μια ασφυκτική ατμόσφαιρα μικροασισμού και τον άφησαν να παίζει με άλλα παιδιά μόνο όταν έγινε επτά χρονών. Στα δεκαεννιά του λοιπόν τους έδειξε. Εγκατέλειψε χωρίς να το ξέρουν την Αμερική με 24 δολάρια στην τσέπη και πήγε στο Παρίσι, όπου γνώρισε κατ' αρχήν τον έρωτα. Το κυριακάτικο λιοπύρι με την πρώτη γυναίκα δεν του προκάλεσε ιδιαίτερες εντυπώσεις, αν εξαιρέσει κανείς ένα ελαφρό έγκαυμα. Συμπλήρωσε όμως λίγο αργότερα τις σεξουαλικές του γνώσεις με τον «θείο» Hubert, μια ολοκλήρωση με αναμφίβολα μονιμότερες παρενέργειες στη ζωή του. Στο δεύτερο παρισινό του ταξίδι γνώρισε την Gertrude Stein που του συνέστησε να επισκεφθεί την Ταγγέρη. Πήγε πράγματι

η πρώτη φορά το 1931, ως σπουδαστής μουσικής μαζί με τον συνθέτη Aaron Copland. Η πόλη θα γίνει πόλος έλξης και γότερα μόνιμης παραμονής του.

Είναι η εποχή που αρχίζουν τα ατέλειωτα ξίδια στον κόσμο, οι μουσικές του συνθέσεις για θεατρικά και αργότερα κινηματογραφικά έργα (για τον φίλο του Tennessee Williams και τους Orson Welles και Elia Kazan), οι γνωριμίες. Το 1937 ωρίζεται σ' ένα πάρτυ στο Χάρλεμ υπό την ηγεσία ινδικής καννάβεως την εκκεντρίκενιά της Jane Auer που σε λίγους μήνες, μια μέρα πριν κλείσει τα είκοσί της χρόνια, γίνεται κυρία Bowles. Έχει ο ένας ανάη τον άλλο, αλλά η συμβίωσή τους είναι όρητη. Μόνο με την ποικίλη δράση των αχαστικών προσαρμογών θα βρουν τον όπο τους, όταν η σεξουαλική τους σχέση κοπέει οριστικά και εκλογικεύσουν το όβλημα, που σίγουρα δεν ήταν μόνο ότι τη προτιμούσε τη Λατινική Αμερική κι τός το Μαγκρέμπ. Στο Μαρόκο τελικά η Bowles θα γνωρίσει τον μεγάλο έρω της ζωής της, τη φιλόγυρη μέγαιρα Merifa που υπάρχουν βάσιμες υπόνοιες με διάφορα βότανα υπέσκαψε την εία της ερωμένης της και την οδήγησε ο θάνατο. Η Jane εκτός από την αλόγιη κατανάλωση αλκοόλ έχει την έμμονη έα ότι προορίζεται για συγγραφέας. ιαν το 1943 η κριτική υποδέχεται αρνητιτο πρώτο της βιβλίο *Two Serious Ladies* (ελλ. μετ. *Δύο Σοβαρές Κυρίες*, 1990), ο ul το υπερασπίζεται και την επιπλήττει νο για τα αλλεπάλληλα ορθογραφικά άλματα του χειρογράφου. Ο συνθέτης ζυγος μετατρέπεται βαθμιαία ο ίδιος σε γγραφέα.

Ανεξάρτητα από τις διάφορες προγενέρες σπουδές και τα μεμονωμένα διηγήτα προτείνω ως συμβολική αφετηρία ο έργου του ή ακριβέστερα ως σημείο οκρυστάλλωσης των συγγραφικών του οδιαθέσεων τη συνάντησή του στη Φεζ το 47 με τον Ahmed Yacoubi, έναν αναλβητο τότε δεκαεξάχρονο, που εξελίχθησ' έναν από του γνωστότερους ζωγράυς του Μαρόκου, με τους πίνακές του ισπαρμένους σήμερα σε ιδιωτικές συλγές και μουσεία του κόσμου. Τη συνάηση εκείνη στην ταράτσα του ξενοδοχείPalais Jamaï απάθανάτισε ο ίδιος ο Paul Bowles. Η φωτογραφία, που δείχνει τον αιώδη Ahmed με το λευκό χαντρίσι και ν ανασηκωμένη τζελάμπα του, βρέθηκε όσφατα ξεχασμένη σ' ένα σεντούκι στο μέρισμα του συγγραφέα στην Ταγγέρη και δημοσιεύεται παραπλεύρως. Η φιλία

του Bowles με τον Yacoubi προσωποποιεί την κατάδυσή του στον «απλοϊκό» πολιτισμό των αραβικών χωρών της Βόρειας Αφρικής με όλες τις αλυσιδωτές αντιδράσεις που είχε γι' αυτόν : επιτυχία της αναχώρησης από την αμερικανική κοινωνία, άφηση σ' ένα περιβάλλον που δεν τον αντικατόπτριζε με τα κριτήρια του «πολιτισμένου» κόσμου, συγγραφική τέλος επικύρωση. Ο Yacoubi πέθανε στη Νέα Υόρκη το 1985 από καρκίνο, αλλά έφθασε ως εμάς με τη μορφή του μικρού Amar στο αριστουργηματικό μυθιστόρημα του Bowles *The Spider's House* (Το Σπίτι της Αράχνης).

Γύρω στα τέλη της δεκαετίας του σαράντα, το ζεύγος Bowles είναι εγκατεστημένο στην Ταγγέρη. Η πόλη διοικείται από ένα συμβούλιο, στο οποίο συμμετέχουν τέσσερις Γάλλοι, τρεις Βρετανοί, τρεις Ιταλοί, ένας Βέλγος, ένας Ολλανδός, ένας Πορτογάλος, τέσσερις Ισπανοί και εννιά Μαροκινοί. Τελεί υπό διεθνές καθεστώς κι είναι πραγματικός παράδεισος για παράσιτους και χρηματομεσίτες, εμπόρους όπλων και ναρκωτικών, κατασκόπους και γόητες. Στην κοσμοπολιτική της ατμόσφαιρα ευδοκμούν οι αγοραστές όλων των ονείρων, άλλοι κυνηγούν οδαλίσκες με αμυγδαλωτά μάτια ή έφηβους με στιλπνά μέλη, άλλοι το ξηρό κιφ ή το ζαχαρωτό μαγιούν, ένα αμέτρητο σκυολόι που περιέγραψε αριστοτεχνικά ένας άλλος τρόφιμος της «Διεθνούς Ζώνης», ο William Burroughs, στο ομώνυμο κομμάτι του. Ήταν η εποχή των θρυλικών πάρτυ της κόμισσας de la Faillie, που τροφοδοτούσαν την πόλη με κουτσομπολιά και διαδόσεις, η εποχή των δεξιώσεων της ζάπλουτης Barbara Hutton στο λαβυρινθώδες ανάκτορό της. Εκεί κοντά ζούσαν και οι Bowles, η ατμόσφαιρα της πολιτείας δεν άφησε ανεπηρέαστο το έργο του Paul.

Το πρώτο μεγάλο του έργο, το *The Sheltering Sky* (ελλ. μετ. *Τσάι στη Σαχάρα*, 1991), κυκλοφόρησε το 1949, αλλά έγινε πασίγνωστο μόλις το 1990 με τη μετριότατη κινηματογραφική του μεταφορά από τον Bernardo Bertolucci. Ο Port και η Kit Moresby περιοδεύουν την Αλγερία με τη συνοδεία του ανάλατου φίλου τους Tunner ελπίζοντας ενδόμυχα σ' ένα ξαναζωντάνεμα της αφυδατωμένης σχέσης τους. Η Σαχάρα όμως με τον ατέλειωτο ορίζοντα και τον «προστατευτικό ουρανό» της τους επιφυλάσσει άλλη μοίρα: ο Port πέφτει θύμα του τύφου που εξισώνει τελετουργικά την εσωτερική του ερημιά με την εξωτερική έρημο και η Kit, αφού γίνεται άθυρμα στα χέρια βατευτών νομάδων, χάνει τα λογικά της και τα ίχνη της σβήνουν στη Σαχάρα.

Το 1952 ακολουθεί το *Let It Come Down* (ελλ. μετ. *Καλώς να πέσει*, 1993). Ο αμερικανός Nelson Dyar, ένας τραπεζικός υπαλληλάκος, εγκαταλείπει τη Νέα Υόρκη αναζητώντας άλλη τύχη στη διεθνή ζώνη της Ταγγέρης με τον εφήμερο πλούτο και τους κερδοσκόπους. Η δική του κερδοσκοπία θα αποτύχει και το μυθιστόρημα κλείνει με μια από τις πιο συναρπαστικές σκηνές της σύγχρονης λογοτεχνίας. Υπό την επίδραση του χασίς δεν παραπαίει μόνο η διήγηση, αλλά και τα λογικά του ήρωα, που καρφώνει ένα στιλέτο βαθιά στην ακουστική κοιλότητα του μαροκινού συνενόχου του. Και ο ίδιος ο Paul Bowles μόνο υπό την επήρεια του μαγιούν είχε κατορθώσει να φέρει σε συγγραφικό πέρας το θάνατο του Port στη Σαχάρα από τύφο.

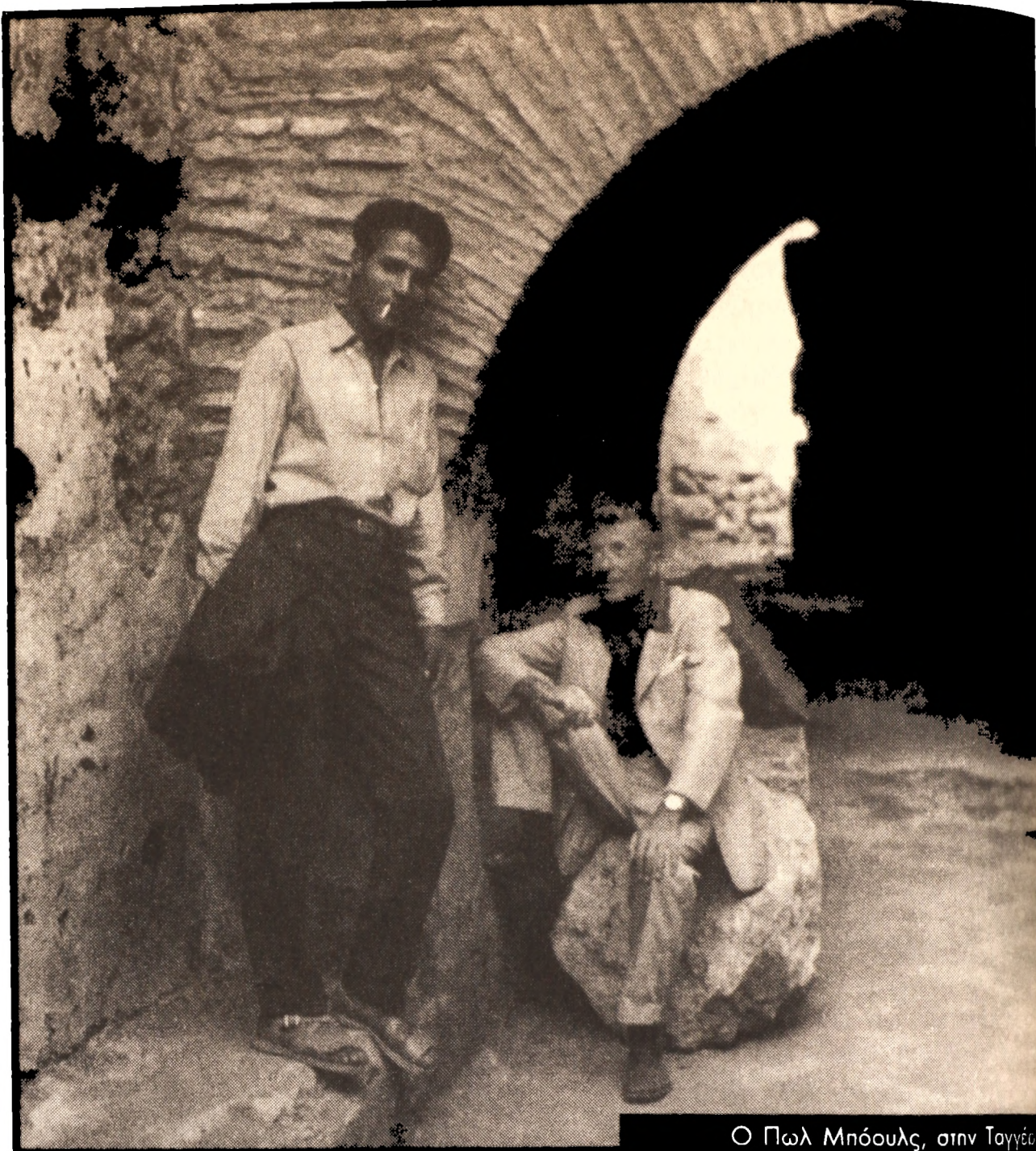
Χρονολογικά έπεται το 1955 το *The Spider's House*, το ποιοτικό αποκορύφωμα του συγγραφέα. Οι ανατρεπτικές ταραχές που οδήγησαν στην ανεξαρτησία του Μαρόκου περιγράφονται από τη χαμηλή σκοπιά, από την προοπτική του μικρού Amar και μέσα από τη σύντομη γνωριμία του με τον συγγραφέα John Stenham και την ταξιδιώτισσα Polly. Το βιβλίο τελειώνει με το βλέμμα του Amar που παρακολουθεί το αυτοκίνητο των δυο αμερικανών φίλων να χάνεται στην άκρη του δρόμου. Η φευγαλέα συνεννόησή τους κλείνει με την ασυνεννοησία και την αναπότρεπτη επέλαση των ιστορικών γεγονότων. Μόνο το τελευταίο μυθιστόρημα του Paul Bowles, το *Up Above The World* (Ψηλότερα απ' τον Κόσμο), που δημοσιεύθηκε το 1966, δεν διαδραματίζεται στη Βόρεια Αφρική. Ένα ζευγάρι Αμερικανών ταξιδεύει στη Λατινική Αμερική, αλλά αντί για την αναψυχή, το περιμένει η αδόκητη εμπλοκή σε μια υπόθεση δολοφονίας. Ο δράστης πιστεύει ότι έχουν δει το φόνο της μητέρας του και καταφέρνει μετά από μια ευγενική πρόσκληση να εξοντώσει και τους δύο υποτιθέμενους μάρτυρες.

Εδώ κλείνει ο μυθιστορηματικός κύκλος του συγγραφέα, όχι όμως και ο βιογραφικός που εξακολουθεί να χαράζει κύκλους όλο και πιο απόμακρους γύρω απ' τον διηγηματικό πυρήνα. Η ζωή επιμένει να μιμείται τα βασικά λογοτεχνικά του θέματα : την αγχώδη αναζήτηση, την ανεπίδοτη αγάπη, την απώλεια και το θάνατο. Ο Paul Bowles αγοράζει στη δεκαετία του πενήντα την ωραία νησίδα Ταπροβάνη έξω από την Κεϋλάνη, που είχε δει κάποτε σε μια φωτογραφία και του άρεσε, κι όπου καταφεύγει κατά διαστήματα παρά τη γκρίνια της Jane. Η γυναίκα του ύστερα από αλλε-

πάλληλα εγκεφαλικά επεισόδια και την ανεξέλεγκτη οινοποσία παραφρονεί. Εγκαθίσταται στο ξενοδοχείο Atlas κι αφού μοιράσει τα τιμαλφή της στη σκιά Cherifa τρέχει στα μπαρ της Ταγγέρης χαρίζοντας επιταγές σε αγνώστους. Θα πεθάνει σε πλήρη πνευματική εξαθλιώση το 1973 σε μια ψυχιατρική κλινική στη Μάλαγα της Ισπανίας. Ο Bowles θα ανακαλύψει νέους μαθητές, νεαρούς που τους αρέσει να διηγούνται ιστορίες. Τις απομαγνητοφωνεί και τις δημοσιεύει στα αγγλικά. Έτσι κάτω από το δικό του προστατευτικό βλέμμα διαπλάστηκαν οι αξιόλογοι μαροκινοί συγγραφείς Mohammed Choukri και Mohammed Mrabet.

Η πρόζα του Bowles είναι λιτή και ψύχραιμη, χωρίς συναισθηματικές εξάρσεις και κολοφώνες, αργόσυρτη και υπαινικτική. Διαθέτει με άλλα λόγια όλα τα προσόντα της υποβολής σαν τη μονότονη λαύρα στις αραβικές πολίχνες που κρύβει το άγνωστο. Έτσι και στη δική του γραφή μέσα στον τετριμμένο βόμβο των πραγμάτων καιροφυλακτεί η καταστροφή, ένας όλεθρος που τυλίγεται γύρω απ' τους ήρωες σιγά σιγά και ανεπαίσθητα. Πρόκειται για μια αφηγηματική τεχνική εναρμονισμένη με την αντίληψη του κόσμου που εκφράζει. Αλλά ποιος είναι ο κόσμος του Bowles και ποια η αντίληψή του; Η κριτική τον χαρακτήρισε αμερικανό «υπαρξιστή» και περιόρισε το θέμα του ιστορικά: ήταν η αναζήτηση του κουρασμένου δυτικού ανθρώπου μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, το κυνήγι ενός νέου μυστηρίου μέσα στην πνευματική κρίση που επέφερε η σύρραξη. Η βιβλιαγορά, θρασύτερη όπως πάντα, εντόπισε το ενδιαφέρον της στο σκηνικό των έργων του. Πρόβαλε το εξωτικό τους στοιχείο και κλείνοντας το μάτι στους τουρίστες που κατακλύζουν τη Βόρεια Αφρική έντυσε τις εκδόσεις τσέπης του Bowles με γραφικές σκηνές μαροκινών πόλεων. Η εκδίκηση του συγγραφέα θα είναι σίγουρα η πλήξη των τουριστών στις παραλίες. Όσο κι αν αναζητούν κάτω απ' τα πολύχρωμα εξώφυλλα γοητευτικές ιστορίες της Ανατολής βρίσκουν μονάχα μαραγκιασμένες ψυχές σε αλγεινά τοπία.

Διατρέχοντας κανείς το έργο του Bowles, τα τέσσερα μυθιστορήματα και τα πενήντα περίπου διηγήματά του, έχει την αίσθηση ότι ο κερδώς Ερμής δεν μας είπε τίποτα και ο λόγιος σίγουρα όχι όλα. Γιατί πέρα από τα εναλλασσόμενα αραβικά και λατινοαμερικάνικα σκηνικά, πέρα από την πνευματική και αισθητική κόπωση των πρώτων μεταπολεμικών χρόνων, το κυ-

Ο Πωλ Μπόουλς, στην Ταγγέρη με έναν μαροκινό φίλο

ρίαρχο υπαρξιακό θέμα του Bowles δεν είναι η αναχώρηση του ατόμου από τη μια κοινωνία στην άλλη. Είναι πολύ περισσότερο και πολύ εντονότερα η αναχώρηση και απομόνωση του εγώ μέσα στον ίδιο κοινωνικό χώρο. Η γεωγραφική μετατόπιση καταντά έτσι απλώς διηγηματικό πρόσχημα ή, εν πάση περιπτώσει, στοιχείο επίτασης και βιογραφικό πλεονέκτημα του συγγραφέα. Κάτι πολύ κοντινό μάς θυμίζουν οι νευρόσπαστες ψυχές του Bowles, που σπαρταράνε στα τελάρα της Ανατολής, κάτι πολύ γνωστό μάς φέρνει στο νου η καταστροφική και αθέλητη εμπλοκή τους στη δίνη. Είναι η διάσταση ανάμεσα στο εγώ και το άλλο, το υποκείμενο και τον κόσμο, είναι η αποτυχία της ένταξης και της εναρμόνισης. Ποιος ξέρει, ίσως αυτό το υπόγειο ρεύμα στο έργο του Bowles, αυτή η διασύνδεσή του με τη σύγχρονη ευαισθησία να εξηγεί ως ένα βαθμό και την ανάνεωση του ενδιαφέροντος για τα βιβλία του τα τελευταία χρόνια.

Τα φώτα έχουν σβήσει στην Ταγγέρη εδώ

και πολύν καιρό. Τελευταία εμφανίζονται κάθε τόσο στην πόλη δεκάδες μαύροι Αφρικανοί από άγνωστες χώρες, χωρίς όνομα, χωρίς φίλους και περιφέρονται στις προβλήτες. Μερικοί ψαράδες αναλαμβάνουν να τους περάσουν μ' ένα γερό αντίτιμο στις απέναντι ισπανικές ακτές, ο ίδιος άδοξος πλους μ' εκείνον του Nelson Dyar στο τέλος του *Let It Come Down*. Η Ταγγέρη δεν διαθέτει πια ίχνος από τη λάμψη της διεθνούς ζώνης, αλλά συνεχίζει να παράγει ιστορίες και φήμες. Οι ντόπιοι διηγούνται πως ένας πονηρός ψαράς εισέπραξε τα ναύλα, αλλά μετέφερε τη νύχτα τους πρόσφυγες από τη μια πλευρά την μαροκινής παραλίας στην άλλη. Τον έπνιξαν το άλλο πρωί και το πτώμα του εκβράστηκε στο λιμάνι. Λίγο πιο πέρα ο Paul Bowles εξακολουθεί να ευχαριστιέται με τα παλιά παραμύθια των μαροκινών φίλων. Αν και είναι πια αργά. Ο Yacoubi πέθανε, ο Choukri γέρασε, ο Mrabet ζάρωσε. Είναι αργά πια για νέους μαθητές, για καινούργια παραμύθια.

«Η γλώσσα που σώθηκε»

της Τζένης Μαστοράκη

ον Βίκτωρα Αρδίττι

Η απαγορευμένη γλώσσα

ποια γλώσσα να είδε ο Κανέττι τον κομήτη πάνω απ' το ουστσούκ; Εκείνη τη νύχτα του 1910 ήταν πέντε χρονών και τον φώναζαν ακόμη Ελιατσίκου, όμως ο κομήτης του ελεϋ δεν έφερε τη συντέλεια του κόσμου.

Ήξερε τότε δυο γλώσσες. Τη μια για τη μέρα, την άλλη για τη νύχτα. Και λαχταρούσε μια τρίτη, απαγορευμένη. Γλώσσες που άκουγε γύρω του ήταν πολλές.

Οι ρουμάνικα της άλλης όχθης ήταν φερέα, σαν την παραμάνα του. Από τους τούρκικους ανέδες του παππού προτιμούσε τις ισπανικές ρομάντσες. Και ως στο παιδικό τραγούδι που αγαπούσε, πάλι στα ισπανικά, τα κόκκινα μηλαράκια ήταν φερέα από την αμπούλ.

ποια άλλα τραγούδια, σε μια γλώσσα που δεν την καταλάβαινε, του έφερναν δάκρυα. Κάθε απόγευμα, ο παππός του έφτανε με το τσεκούρι έκοβε ξύλα πίσω στην αυλή και τραγουδούσε καημούς. Μπροστά του είχαν σφάξει, στην Πόλη, τη μικρή αδερφή του. Στην ίδια Πόλη που έλυνε τα μήλα της στο παιδικό τραγούδι.

Ο βαλκανικό σταυροδρόμι που λεγόταν Ρουστσούκ, έλεγε να μιλάς πολλές γλώσσες για να επιβιώσεις. Ο ριολεκτικά. Σ' ένα ατμόπλοιο που ταξίδευε στον Δούναβη, ο πρόπαππος Αρδίττι είχε κρυφακούσει δυο κούργους που σχεδίαζαν, στα ελληνικά, να σκοτώσουν τον πλούσιο έμπορο και να τον ληστέψουν. Το 'πε του παππώνου, κι η απόπειρα ματαιώθηκε. Νά γιατί έπρεπε να μιλάς πολλές γλώσσες. Χωρίς αυτές, ήσουν χαμένος. Η γλώσσα του σπιτιού ήταν ισπανική, εκείνα τα παλιά ισπανικά της μεγάλης φυγής, που αιώνες μετά Ισαβέλα έσερναν μαζί τους οι Εβραίοι. Τα παραμύθια ήταν στην άλλη γλώσσα. Τα βράδια, πάνω στον τούρκικο σοφά, οι κρότερες βουλγάρες υπηρέτριες έλεγαν τις δικές τους ιστορίες, βγαλμένες απ' το πιο βαθύ βαλκανικό σκοτάδι, οι τρόμοι διαρκούσαν ώσπου να επιστρέψουν οι μεγάλοι να ανάψουν τα φώτα.

«Από τα παραμύθια που άκουγα, στη μνήμη μου έμειναν μονάχα εκείνα που μιλούσαν για λυκανθρώπους και βρικόλακες... Τα έχω συγκρατήσει με κάθε λεπτομέρεια, όχι στη γλώσσα που τα άκουσα όμως. Τότε τα είχα ακούσει στα βουλγάρικα. Τώρα τα ξέρω στα γερμανικά. Αυτή η μυστική μεταβίβαση είναι ίσως το πιο παράξενο πράγμα που έχω να καταθέσω από τα παιδικά μου χρόνια...»

Η απαγορευμένη γλώσσα ήταν τα γερμανικά. Στον κόσμο της κύκλου έκλεινε μόνο τον πατέρα και τη μάνα, κι σ' αυτή τη γλώσσα κρίθηκε η ζωή τους: τα χρόνια σπουδών, η μουσική, το θέατρο, ο έρωτας, ο γάμος.

«Αγαπιόντουσαν πολύ εκείνη την εποχή, κι ανάμεσά τους είχαν τη δική τους γλώσσα, που δεν την καταλάβαινα... Είχα λοιπόν κάθε λόγο να αισθάνομαι αποκλεισμένος».

Τέσσερις μέρες μακριά, για τα ατμόπλοια που ανηφόριζαν τον Δούναβη, ήταν η Βιέννη. Εκεί σπουδάζαν τα παιδιά τους οι τούρκοι μεγαλέμποροι και οι καλές οικογένειες των Ισπανοεβραίων, που περιφρονούσαν τους γερμανοεβραίους Τοδέσκος και απαγόρευαν ρητά τους μικτούς γάμους. Κάποιοι άλλοι γάμοι ήταν ανεπιθύμητοι για λόγους ταξικούς. Για τον πατριάρχη Νισσίμ Αρδίττι, ο συμπεθέρος Ελίας Κανέττι θα 'μενε πάντα εκείνος ο νεόπλουτος απ' την Αδριανούπολη. Και οι δυο τους είχαν ευλογήσει εκ των υστέρων, θέλοντας και μη, τον κρυφό γάμο του Ζακ και της Ματλίντε στη Βιέννη.

«Όλα όσα έζησα αργότερα, είχαν ήδη συμβεί κάποτε στο Ρουστσούκ».

Το Ρουστσούκ, το μεγάλο λιμάνι πάνω στον Δούναβη, ήταν μια πόλη γεμάτη θαύματα, κατοικημένη απ' όλες τις φυλές του κόσμου.

«Εκτός απ' τους Βουλγάρους, που έρχονταν συχνά απ' την ενδοχώρα, υπήρχαν και πολλοί Τούρκοι, που κατοικούσαν σε δική τους συνοικία, και πάλι σ' αυτήν, γειτονικά, βρισκόταν η συνοικία των Ισπανών, η δική μας. Υπήρχαν Έλληνες, Αλβανοί, Αρμένιοι, τσιγγάνοι. Ρουμάνοι έρχονταν από την αντικρινή όχθη του Δούναβη, κι η παραμάνα μου, που δεν τη θυμάμαι, Ρουμάνα ήταν».

Εκείνα τα έξι χρόνια στο Ρουστσούκ κατάφεραν να τα χωρέσουν όλα. Το τρίπατο μαγαζί με τα «Αποικιακά» των Κανέττι, στην απότομη κατηφόρα που οδηγούσε ίσια στο λιμάνι. Τον παππού Ελίας, με την ωραία φωνή και τα θεατρικά καμώματα. Τη γιαγιά Λάουρα, με την ατέλειωτη ανατολίτικη γκρίνια. Τον παππού Νισσίμ, που έβριζε τον συμπεθέρο ψεύτη και θεατρίνο, κι όλο ρωτούσε: «Ποιον αγαπάς πιο καλά; Τον παππού Κανέττι ή τον παππού Αρδίττι;» Τα δυο καινούρια αδέρφια που ήρθαν. Τα μεγάλα σόγια. Τα μπερδεμένα οικονομικά συμφέροντα. Στα χρόνια αυτά συλλαβίστηκαν οι πρώτες λέξεις μιας πανάρχαιης θρησκείας. Όμως οι κλέφτες σ' ένα σπίτι που καιγόταν, έγιναν χρόνια αργότερα ένα με τον πίνακα του Μπρέγκελ. Εμεινε ο τρόμος των τσιγγάνων, που γέμιζαν τα σακούλια τους με κλεμμένα παιδιά. Και το φονικό στην τούρκικη συνοικία δεν ταυτίστηκε ποτέ με τον θάνατο. Την Τουρκοπούλα που τόλμησε να κρυφοκοιτάξει τον βούλγαρο περαστικό, τη βρήκαν πεσμένη σε μια λίμνη από αίμα. «Έπειτα όμως σηκώθηκε. Δε σηκώθηκε;»

Και ο κόσμος που άρχιζε να γεννιέται από την αρχή, μέσα στο κεφάλι. Η πρώτη λαχτάρα για τη γραφή και τα

τυπωμένα γράμματα. Για την εφημερίδα του πατέρα, που ερχόταν από τη Βιέννη. Για το τετράδιο της εξαδέλφης Λαουρίκα, που δεν τον άφηνε να το αγγίξει. Κι η απελπισία που τού όπλισε και τα δυο του χέρια με το τσεκούρι του αρμένιου φίλου, για να τη σκοτώσει.

*«Όλα τα γεγονότα εκείνων των πρώτων χρόνων διαδραματίστηκαν στα ισπανικά ή στα βουλγάρικα. Για μένα, αργότερα, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους μεταφράστηκαν στα γερμανικά. Μόνο τα πιο δραματικά περιστατικά, οι φόντοι κι οι σφαγές, οι πιο άγριοι τρόμοι, έμειναν μέσα μου με τις ισπανικές τους λέξεις, απόλυτα ακριβείς και αναλλοίωτες...
» Τα γεγονότα εκείνων των χρόνων είναι παρόντα, παντοδύναμα και ζωντανά, αυτά με τρέφουν πάνω από εξήντα χρόνια τώρα, κι όμως, στο συντριπτικό ποσοστό τους συνδέονται με λέξεις που τότε δεν τις γνώριζα. Μου φαίνεται φυσικό να τις γράφω τώρα, δεν έχω διόλου την αίσθηση πως, γράφοντας, αλλάζω κάτι ή το παραποιώ. Δεν είναι σαν τη λογοτεχνική μετάφραση ενός βιβλίου από μια γλώσσα σε μιαν άλλη. Είναι μια μετάφραση που έχει συντελεστεί από μόνη της, μέσα στο ασυνείδητο...»*

2. Η γλώσσα του πατέρα, και η μητρική

«Τι έπαιξε όμως η ορχήστρα;» Οι μεγάλοι θύμωσαν και τον αποπήραν, και πώς να ξέρει κανείς τώρα πια σε τι γλώσσα ειπώθηκε αυτή η ερώτηση. Ήταν Απρίλιος του 1912 και το Μάντσεστερ πενθούσε το ναυάγιο του «Τιτανικού». Η μεγάλη έξοδος στην Ευρώπη είχε συντελεστεί ένα χρόνο πριν. Το ανατολίτικο Ρουσσούκ, αφόρητο από την τυραννία του παππού Κανέττι, θα έμενε πια μακριά. Μια νέα επαγγελματική ευκαιρία για τον πατέρα στην Αγγλία, κοντά στον αδελφό της μητέρας, και η ύρνηση του ζευγαριού να δώσει βιβλικό όνομα στον τρίτο γιο που γεννήθηκε τον Ιανουάριο του 1911, προκάλεσαν έναν εμφύλιο πόλεμο, που ακόμη δεν είχε αρχίσει να μετρά τα θύματά του. Ο Τζώρτζι πήρε το όνομα του νέου βασιλιά της Αγγλίας, και ο παππούς Κανέττι προσπάθησε με δάκρυα να εκβιάσει τον εγγονό που είχε το δικό του όνομα, έριξε το φταιξιμο στη νύφη του, και κατευόδωσε τον γιο του με μια επιβλητική κατάρα, μπροστά στους εμβρόντητους συγγενείς.

«Έλεγαν πως δεν υπάρχει τίποτα πιο φριχτό από έναν πατέρα που καταριέται τον γιο του».

Η ευτυχία εκείνου του πρώτου χρόνου μίλησε μια νέα γλώσσα, την αγγλική: το πρώτο σχολείο, τα γράμματα, που δεν χρειαζόταν πια να τα διεκδικήσει με το τσεκούρι, και μια αγγλίδα γκουβερνάντα που απασχολούσε τα δύο ενοχλητικά μικρά. Αδιευκρίνιστο θα παραμείνει τι γλώσσα μιλούσαν οι ιστορίες που άρχισαν να γεννιούνται μέσα στο κεφάλι του. Οι κύκλοι στην ταπετσαρία του παιδικού δωματίου έγιναν ανθρωπάκια, έτοιμα ν' ακούσουν και να πουν, ανθρωπάκια συνένοχα, που σε λίγο έμαθαν να μιλούν σιωπηλά, όπως σιωπηλά τούς μιλούσε κι ο ίδιος, καθώς οι μεγάλοι έβρισκαν ολοένα και πιο αφύσικη αυτή τη συνήθεια.

Ήταν όμως και οι άλλες ιστορίες. Όχι για τον μικρό Παύλο και τα ανιαρά κατορθώματά του, που τού τα μάθαινε

φράση φράση μια βαριεστημένη δασκάλα των γαλλικών, αλλά για τον Αλαντίν, τον Γκιούλιβερ, τον Ροβινσώνα Κρούσο. Τα πρώτα βιβλία, δώρα του πατέρα, έτρεχαν πριν απ' το σχολείο. Οι *Χίλιες και Μία Νύχτες* έγιναν το πρώτο αναγνωστικό.

Μαζί τους ήρθαν τα παραμύθια των αδελφών Γκριμ, «που τα φοβόμουν», οι ιστορίες από τον Σαίξπηρ, ο Δον Κιχώτης, ο Γουλιέλμος Τέλλος, οι πρώτοι εφιάλτες με την Κόλαση του Δάντη, και η ανήσυχη μητέρα που ρωτούσε μήπως είναι ακόμη νωρίς για κάποια διαβάσματα.

«Φοβήθηκα πως δεν θα μου ξαναφέρει άλλα βιβλία, κι έτσι έμαθα να κρατώ τα όνειρά μου κρυφά».

Τα αγγλικά έγιναν η «πατρική» γλώσσα. Σ' αυτή τη γλώσσα κουβέντιαζε με τον πατέρα κάθε βράδυ τα βιβλία που τελείωνε, με το κεφάλι γεμάτο εικόνες, όχι από τις χρωματιστές τους ζωγραφιές, «αυτές ποτέ δεν τις αγάπησα», μα από τις ιστορίες, που έπρεπε τώρα να τις ξαναδιηγηθεί, πολλές φορές με φοβερή ταραχή. Χρειαζόταν τότε να επέμβει ο πατέρας για να τον καθησυχάσει.

«όμως ποτέ δεν μου είπε, όπως κάνουν οι μεγάλοι, ότι τα παραμύθια είναι ψέματα, και τον ευγνωμονώ ιδιαίτερα γι' αυτό. Ίσως, και σήμερα ακόμη, να τα πιστεύω για αληθινά».

Μόνο ένα πράγμα έτρεμαν οι θεοφοβούμενοι Εβραίοι: την πατρική κατάρα. Ο ξαφνικός και αναίτιος θάνατος του πατέρα, το φθινόπωρο του 1912, έσπασε την απόλυτη σχέση με τον πρωτότοκο γιο κι έγινε ισόβια τύψη του παππού Κανέττι. Ο πατέρας που κάποτε είχε θελήσει να γίνει ηθοποιός, γι' αυτό ήξερε να διηγείται τόσο συναρπαστικά τις ιστορίες του, ο πατέρας που δεν ήθελε να τον κάνει έμπορο, ο πατέρας-άλογο, που κάποτε είχε ξεχειλίσει μπροστά του ένα δοχείο νυκτός και με μια πελώρια, αστραφτερή ακτίνα από κάτουρο τον έδεσε μαζί του σε μιαν άλλη γλώσσα, σωματική, πρόλαβε να γίνει πρόσωπο μυθικό πριν κλείσει τα τριάντα ένα του χρόνια. Πρόλαβε ακόμη να μάθει στον Τζώρτζι τα πρώτα του λόγια και τα πρώτα του αγγλικά: τη διεύθυνση του σπιτιού στο Μάντσεστερ. Το βιβλίο για τον Ναπολέοντα, που διάβαζε τότε ο Ελίας, έμεινε στη μέση.

«Απ' όλα τα θύματα του Ναπολέοντα, το πιο μεγάλο, το πιο φριχτό, ήταν για μένα ο πατέρας μου».

Το πρώτο δέσιμο με τη μάνα ήταν η σιωπή ανάμεσα σε δυο φράσεις. Η πρώτη, ένα ουρλιαχτό απ' το παράθυρο: «Γιε μου, εσύ παίζεις, κι ο πατέρας σου είναι νεκρός, είναι νεκρός, είναι νεκρός!» Η δεύτερη, πολύ πιο σιγανή, σ' ένα μοναχικό δείπνο: «Εσύ είσαι ο μεγάλος μου γιος». Ο μεγάλος γιος έγινε φρουρός της Ματίλντε τους πρώτους μήνες του πένθους, ταγμένος να αποτρέψει μια αυτοκτονία που φαινόταν πιθανή. Η σιωπή που τους ένωσε εκείνους τους μήνες λύθηκε μόλις μετακόμισαν στο «Παλάτι του Δράκου», το σπίτι του θείου Σολομώντα. Μόνο μ' αυτόν μιλούσε πια η μητέρα, καταστρώνοντας τα σχέδια της φυγής για τη Βιέννη.

Λίγο πριν μπει το καλοκαίρι του 1913, το Λονδίνο έγινε μια βιαστική εικόνα που χώρεσε τα πλήθη στο σταθμό της Βικτώριας, και το Παρίσι ένα στενόχωρο διαμέρισμα, ο

ίος Δαβίδ και η θεσσαλονικιά θεία Εσθήρ με τα
«εύτικα» κόκκινα μάγουλα. Οι τρεις μήνες του
λοκαιριού θα περνούσαν στη Λωζάννη, σ' ένα σπίτι πάνω
στη λίμνη με τα ιστιοφόρα, και θ' αποκτούσαν
ιτέλους γλώσσα.

μητέρα πήρε την πρώτη αγγλο-γερμανική γραμματική
υ βρήκε μπροστά της σ' ένα βιβλιοπωλείο, και πα
θήματα στην τραπεζαρία, με θέα τη λίμνη, κύλησαν «μέσα
έναν τρόπο, που εκείνη τον θεωρούσε παιδαγωγικό».
μπαρδισμένος από γερμανικές φράσεις, που έπρεπε
τις μαθαίνει ακουστικά, για την άλλη μέρα και για
να, έτρεμε την ειρωνεία της για την αδέξια προφορά
ι, έτρεμε τις απειλές της πως θα τον αφήσει στη
ιζάννη και θα φύγει,

«κοίταξα τα πανιά των ιστιοφόρων σαν να τους
ζητούσα βοήθεια»,
με τα ξεσπάσματά της, τη λέξη «ηλίθιος» που
ουγόταν κάθε τόσο, και μάταια την παρακαλούσε να του
σει το βιβλίο.

«Μου το αρνιόταν, πεισματικά, ανελέητα, κι ας ήξερε
πόσο πολύ αγαπούσα τα βιβλία, πόσο πιο εύκολα θα 'ταν
όλα για μένα μ' ένα βιβλίο. Εκείνη πίστευε ότι τίποτα
δεν πρέπει να γίνεται εύκολα, ότι τα βιβλία κάνουν κακό
στις γλώσσες, ότι τις γλώσσες πρέπει να τις μαθαίνεις
προφορικά...»
θαύμα το έκαναν, πάνω στον μήνα, τα τυπωμένα
ίμματα, εκείνα που κάποτε είχαν κοντέψει να τον κάνουν
οφόνιο. Με τη μεσολάβηση της γκουβερνάντας το βιβλίο
πασσε στα χέρια του, υπό όρους, και σε λίγο η σιωπηλή
ανοποίηση της μητέρας αρθρώθηκε φωναχτά:
«σαι δικός μου γιος εσύ!»

είναι το καλοκαίρι ο Κανέτι έκλεισε τα οχτώ. Ο
κανιστής του ήταν μόλις είκοσι εφτά.

«Πολύ αργότερα κατάλαβα πως τα γερμανικά που μου
μάθαινε τότε με ειρωνείες και βασανιστήρια, δεν μου τα
μάθαινε για μένα. Είχε κι η ίδια μια βαθιά ανάγκη να
μιλήσει μαζί μου γερμανικά, αυτά ήταν η εμπιστευτική της
γλώσσα... Με ανάγκασε λοιπόν, μέσα σε τόσο σύντομο διάστημα,
να κατορθώσω κάτι που ξεπερνούσε τις δυνάμεις ενός
παιδιού, και το πέτυχε. Αυτό καθόρισε τη βαθύτερη
υπόσταση των γερμανικών μου, ήταν μια μητρική
γλώσσα που φυτεύτηκε μέσα μου καθυστερημένα και με αληθινούς
πόνους...

«...με τη βοήθεια της μητέρας ξαναγεννήθηκα στη
γερμανική γλώσσα, και μέσα απ' τους σπασμούς της γέννας
ξεπήδησε το πάθος που με έδεσε και με τις δύο τους, και
με τη γλώσσα και με τη μητέρα. Χωρίς αυτές τις δύο, που
ήταν κατά βάθος ένα και το αυτό, η υπόλοιπη ζωή μου θα
ήταν αδιανόητη...»

Η γλώσσα που σώθηκε

Ξέρω σε τι γλώσσα είδε ο Κανέτι τον σεισμό που
πέδωσε τη σικελική Μεσσίνα το 1908 –ή μήπως ήταν ο
τερος, που την αποτελείωσε το 1912;
σεισμός ξαναπαίχτηκε μπροστά του το 1913 στο Πράτερ,
τερίφημο λούνα παρκ της Βιέννης, και μέσα από το
νάκι του τρόμου έζησε τις βροντές, τις αστραπές, το
νταγμα, το σκοτάδι, τη μεγάλη πυρκαγιά.

Ο Ελίας Κανέτι.

Με μια πυρκαγιά διάλεξε να κλείσει το πρώτο του
βιβλίο, που εκδόθηκε είκοσι δύο χρόνια αργότερα, στην
ίδια πόλη, γραμμένο στα γερμανικά. Ο τίτλος του, *Die
Blendung*, σημαίνει «τύφλωση» και «θάμπωμα των
ματιών» από μια μεγάλη λάμψη.

Κάθε επιπόλαιη ταύτιση του συγγραφέα με τον ήρωα,
τον «διαπρεπέστερο εν ζωή σινολόγο» Κην, θα ήταν
πιθανόν βέβηλη. Είναι ωστόσο αναπόφευκτο να επισημάνει
κανείς κάτι πολύ ουσιαστικό που τους συνδέει, έστω κι αν
γίνεται ακραίο στη μυθιστορηματική του εκδοχή: το πάθος
για τα βιβλία και για τα τυπωμένα γράμματα.

Φαντάσματα κατοικούν στα βιβλία του κλειστού
βιβλιοπωλείου της *Τύφλωσης*. Βιβλία ζωντανά ουρλιάζουν
στους εφιάλτες. Γράμματα, τρεις χιλιάδες ιδεογράμματα,
μαθαίνει κάθε μέρα ο ιδεώδης Ιάπων στα εννιά του χρόνια.
Τα γράμματα χτυπούν τις σελίδες των κλειστών βιβλίων,
ζητώντας να γλιτώσουν από τη φωτιά στην τελευταία,
επιβλητική σκηνή της τρέλας και του ολοκαυτώματος.
Κανένας δεν μπορεί να ξέρει τι απ' αυτά, ή τι άλλο
ακόμη, αναγνώρισε η μητέρα του μέσα στην *Τύφλωση*. Είχαν
προηγηθεί συγκρούσεις που τους χώρισαν, κι εκείνη έκανε
το πρώτο βήμα.

«Το βιβλίο που είχε διαβάσει, έλεγε, ήταν σάρκα
από τη σάρκα της, σ' εμένα αναγνώριζε τον εαυτό της, κι
αυτή έτσι έβλεπε πάντα τους ανθρώπους, έτσι όπως τους
απεικόνιζα εγώ, έτσι, ακριβώς έτσι, θα 'θελε να γράφει
κι αυτή. Δεν ήταν αρκετό, έλεγε, να μου ζητήσει συγγνώμη,
υποκλινόταν μπροστά μου, ομολογούσε πως είμαι γιος της,
δύο φορές γιος της, εγώ είχα γίνει ό,τι λαχταρούσε πιο
πολύ στον κόσμο».

Η γλώσσα –όργανο και λαλιά– έδωσε τον τίτλο στον πρώτο
τόμο της αυτοβιογραφίας του (*Die gerettete Zunge*), απ'
όπου προέρχονται τα αποσπάσματα του κειμένου. Στον τίτλο
αυτόν ο Κανέτι συνόψισε τρυφερά τον τρόπο της πιο
βαθιάς παιδικής του ανάμνησης: τη δεκαπεντάχρονη
υπηρέτρια που τον κρατούσε αγκαλιά, και τον εραστή της,
που μ' ένα σουγιά απειλούσε να του κόψει τη γλώσσα, για
να μη μαρτυρήσει τις κρυφές συναντήσεις τους.
Η γλώσσα που σώθηκε ήταν η γλώσσα που έμαθε να
σπαίνει το καλοκαίρι του 1907. Σε λίγα χρόνια, θα
'βρισκε οριστικά τη φωνή της. Εκείνη τη βία και όψιμα
αποκτημένη «μητρική» φωνή, που τον θάμπωσε με τη λάμψη
της, χωρίς να τον τυφλώσει.

ΘΕΑΤΡΟ

της ΔΗΩΣ ΚΑΓΓΕΛΑΡΗ

Πλούτος από το Εθνικό Θέατρο, Πλούτος και από Θέατρο Τέχνης, στην εκπνοή του φεστιβαλικού καλοκαιριού. Στην πρώτη περίπτωση, το αποτέλεσμα ήταν απογοητευτικό. Στη δεύτερη, τουλάχιστον, η σκηνοθετική εκδοχή διαφύλαξε ένα κάποιο ψήγμα δροσιάς...

Πλούσιοι επτώχευσαν και επείνασαν...

Αχαρος ρόλος να πρέπει να θυμηθείς μια παράσταση που η μνήμη – τελικός κι ακριβοδίκαιος κριτής του θεάτρου – της γύρισε ήδη την πλάτη και την παρέδωσε στις αρμοδιότητες της λήθης...

Ο *Πλούτος* του Αριστοφάνη, που ανέβασε το Εθνικό Θέατρο στο Ηρώδειο σε σκηνοθεσία **Σταμάτη Φασουλή**, κινήθηκε στο ευτελές επίπεδο των «χρηστών» τηλεοπτικών μας

πραγμάτων.

Η τελευταία (από τις σωζόμενες) κωμωδία του Αριστοφάνη (388 π.Χ.) διδάχτηκε στην εξαθλιωμένη από τον πόλεμο Αθήνα, σε εποχή κρίσης, εκφρασμού και λογοκρισίας. Φέρνει επί σκηνής τον Πλούτο τυφλωμένο από τον Δία για να μη βλέπει και ελεεί τους «δίκαιους, τους σοφούς και τους τίμιους». Ο ποιητής θα μετατρέψει την πικρία του σε ουτοπία και θα οδηγήσει τον Πλούτο στο Ιερό του Ασκληπιού, όπου θα βρει το φως του και θα μπορεί πια να ξεχωρίζει ποιοι αξίζουν την εύνοιά του· χωρίς

Σκηνή από τον «Πλούτο» του Αριστοφάνη
Θεάτρου Τέχνης

παράβαση και άμεση κριτική, χωρίς πολιτική σάτιρα για την πολιτεία, με μειωμένο τον Χορό. Ο κύκλος της Παλαιάς Κωμωδίας έχει κλείσει. Οι καιροί επιβάλλουν τη Μέση και κατόπιν τη Νέα Κωμωδία – διαλεκτική σχέση θεάτρου και κοινωνίας.

Ωστόσο, ο *Πλούτος* δεν φαίνεται να έτυχε ούτε έστω μιας στοιχειώδους ανάλυσης από τους συντελεστές της παράστασης του Εθνικού Θεάτρου. Δεν μιλώ για «εμβάθυνση» γιατί αυτή έχει προ πολλού εκλείψει από το λεξιλόγιο του «πρώτου» θεάτρου της χώρας.

Επιθεωρησιακή ατμόσφαιρα, εύκολα αστεϊάκια, απαίδευτοι ηθοποιοί, σουξέ του **Σταμάτη Κραουνάκη** για «σπίτια με μωσαϊκά» (κ.ά.), βωμολοχίες πολύ πέραν του κειμένου, σλόγκαν - εμβόλιμα που δυσκολεύουν να κρίνεις πού τελειώνει η μετάφραση του **Κώστα Γεωργουσόπουλου** και πού αρχίζουν οι αυθαιρεσίες.

Επιστρατεύεται και ο Θεόφιλος. Όχι βέβαια για να διδα-

χτούν οι καλλιτέχνες τον τρόπο του να «βρίσκει αυτά που οι άλλοι εφευρίσκουν», αλλά για να γεμίσει το τεράστιο κακόγουστο σκηνικό – «χτισμένη» πολιτεία με πέτρινο σπίτι, πλατεία, και φυτεμένα δέντρα, κατάλληλη για τηλεοπτικές ηθογραφίες – με θλιβερά θεοφιλικά κακέκτυπα με χαίτη σαν του «Οδυσσέα Ανδρούτσου», που ανεμίζουν ελληνικές σημαίες όταν δεν «ρίχνουν» ζεμπεκιές. Πανηγυρισμοί «για τα πανηγύρια».

Ο **Γιώργος Κιμούλης** - Χρεμύλος, είναι ένας αγρότης της Αττικής με κομπό λευκό κοστούμι και ομπρέλα που, πιστός στη μανιέρα του, αναλώνεται στα γνωστά τεράτια του, μιμείται τα μητσοτακικά, τραγουδάει πλέι μπακ και υποκλίνεται «θριαμβευτικά» τελευταίος: το Εθνικό Θέατρο προάγει τη συλλογικότητα και τιμά την ιστορία του.

Αξιόλογοι ηθοποιοί όπως η **Σμαράγδα Σμυρναίου** – χωριατοπούλα Πενία – χαντακώνονται. Η **Μελίνα Μπατιέλη** ξεχωρίζει με το μπρίο της αλλά ο σκηνοθέτης δεν μπορεί να εκτιμήσει σωστά και τις

ιαντικές φωνητικές δυνα-
ητές της.

Γελικά, μόνον ο Γιώργος
ιένης στο ρόλο του δούλου
ρίωνα κατορθώνει να επι-
θεί με την πηγαία κωμική
βα του ανασύροντας μια
αία ανάμνηση από τις αρι-
φανικές σκηνοθεσίες του
ρολου Κουν.

ς κορεσμένες από την προ-
ρότητα αριστοφανικές πα-
πάσεις, ο Πλούτος του Θέ-
ου Τέχνης φέρνει ένα διά-
μα δροσιάς και ευφορίας.
Μίμης Κουγιουμτζής που
γράφει τη σκηνοθεσία
πάει τους δεσμούς του
ν με τα λαϊκά δρώμενα
προσθέτει πινελιές απο-
άτικου κεφιού, παλιών
ων και παιχνιδιών, κομ-
τια ντελ άρτε. Ο Πλούτος
ουσιάζεται εδώ σαν πα-
ύθι και σαν θεατρική
ρη. Χάνεται μόνον κάποι-
φορές η αίσθηση του μέ-
υ, η ουσία που κρύβεται
ναφαίρεση.

λοι οι συντελεστές της πα-
παςης συνδράμουν δημι-
ργικά... Πρωταγωνιστικό
ο κρατάει η ζωντανή μου-
ή του Χρήστου Λεοντή με
ως που κάνουν νύξη τότε
λαϊκή παράδοση, τότε
Δεν περνάς κυρά Μαρία,
ε στο Χάρτινο το φεγγαρά-
μελαγχολική μνεία στον
αυό συνεργάτη του Θεά-
υ Τέχνης.

κίρια και σε ωραία ελληνι-
η μετάφραση του Γιώργη
τρομανωλάκη εισάγει
κριτικά σημερινές αναφο-

χλαίσθητο -αλλά και υπέρ
δέον εικαστικό- είναι το
ρικό του Δημήτρη Μυτα-
με τα τελάρα - πρόσοψη
σπιτιού του Χρεμύλου,

την πύλη με το αέτωμα και το
κοκκοράκι της τύχης να δια-
σκεδάζει την αίσθηση της
φτώχειας.

Απ' τα κοστούμια ξεχωρί-
ζουν των πρωταγωνιστών με
το στοιχείο της ένδειας δουλε-
μένο με έμπνευση. Αντίθετα
με υπερβολή και ευκολία
αναμειγνύονται τα χρώματα
στα κοστούμια του Χορού και
των δευτεραγωνιστών. Περι-
τεύουν νομίζω τα γεωργικά
εργαλεία και οι κολοκύθες
των εργατών.

Ωστόσο ο πρώτος και ο ανα-
νικατάστατος συντελεστής
κάθε θεατρικής παράστασης
είναι ο ηθοποιός, και ο θίασος
του Θεάτρου Τέχνης το απο-
δεικνύει από την πρώτη σιγ-
μή όταν με κέφι μασκαράδων
εισάγει το κοινό στη χαρά της
κωμωδίας. Όλοι οι ηθοποιοί
μαζί και ο καθένας χωριστά
συμμετέχουν από καρδιάς με
παίξιμο άμεσο και κριτικό με
στυλιζαρισμένη κίνηση, με
πρόσθετες μύτες ή μισές μά-
σκες (όμως οι μάσκες και εν
γένει η εμφάνιση του γυναι-
κείου «Χορού» θυμίζουν κά-
πως αναφομοίωτο δάνειο από
την περσινή Λυσιστράτη του
Πήτερ Χωλ). Ένας συμπαθέ-
στατος, παμπόνηρος Καρίω-
νας σαν «αρχηγός» μιας τρε-
λοπαρέας είναι ο Δημήτρης
Οικονόμου που ολοένα και
ωριμότερος συνεχίζει τη θη-
τεία του στην κωμωδία. Δημι-
ουργεί ένα πολύ ωραίο δίδυ-
μο με τον Αλέξανδρο Μυλωνά
— δυναμικό Χρεμύλο με μα-
κρινή καταγωγή από την κομ-
μέντια. Με σθένος παίζει την
Πενία η Μάνια Παπαδημη-
τρίου. Ο χώρος δεν μας επι-
τρέπει να επεκταθούμε και
στις επιδόσεις των υπόλοιπων
ηθοποιών που διεκδικούν δι-
καίως ένα μερίδιο από την
επιτυχία της βραδιάς.

ΕΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Σάρα Μείτλαντ

ΤΡΕΙΣ ΕΠΙ ΤΡΕΙΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Στις σελίδες αυτού του βιβλίου σκιαγραφούνται
τρεις διαφορετικές γυναίκες, τρεις διαφορετικές
προσωπικότητες. Η άγνωστη στη χώρα μας

Αγγλίδα συγγραφέας Σάρα Μείτλαντ, με
μοναδικό τρόπο διαμορφώνει τη ζωή των ηρώων
της μέσα από το μέγεθος της ελευθερίας και τα
όρια των εμπειριών που έχουν και κατασκευάζει
ένα συγκλονιστικό, φανταστικό μυθιστόρημα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 367744

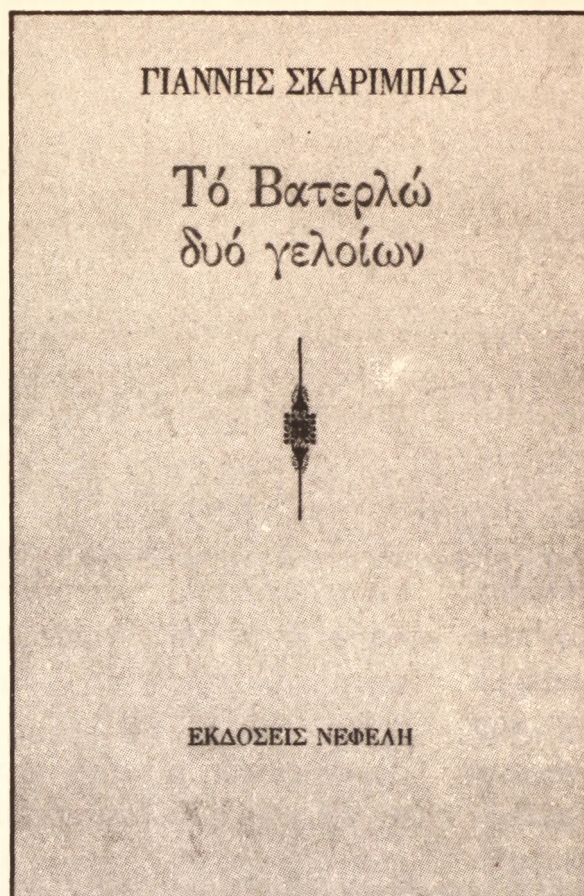
ΑΚΟΥΤΕ

ΑΠΑΝΤΑ ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΙΜΠΑ

Το Βατερλώ δύο γελοίων

(ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

Οι εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ επανεκδίδουν ολόκληρο το έργο του μεγάλου Χαλκιδαίου συγγραφέα σε νέα μορφή και με επιμέλεια της φιλόλογου Κατερίνας Κωστίου. Στις νέες εκδόσεις το κείμενο του έργου συνοδεύεται με κατατοπιστικό σημείωμα της επιμελήτριας, κριτικογραφία με τις κυριότερες κριτικές που έχουν γραφεί για το κάθε έργο, σημειώσεις και γλωσσάρι.

Επίσης κυκλοφορούν

Ο ΜΑΡΙΑΜΠΑΣ
ΤΟ ΣΟΛΟ ΤΟΥ ΦΙΓΚΑΡΩ
ΤΟ ΘΕΙΟ ΤΡΑΓΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

... Προωθούν το ελληνικό βιβλίο
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ. 3607744

ΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΑ

Του ΝΙΚΟΥ ΒΡΑΤΣΑΝΟΥ

Όχι, μην σας παραπλανεί ο τίτλος. Εγώ, λόγω ηλικίας, δεν θα μπορούσα να είμαι εκεί. Εγώ, το Γούντστοκ το έμαθα από το δίσκο που μου έστειλε μερικά χρόνια αργότερα ένας θείος από την Αμερική.

Λίγη προϊστορία όμως: Το Γούντστοκ, ή ακριβέστερα το Φεστιβάλ του Γούντστοκ, έγινε στην ομώνυμη περιοχή της Πολιτείας της Νέας Υόρκης, τον Αύγουστο του 1969. Η μεγάλη προσέλευση κόσμου (πιθανόν 450.000), η διάρκεια (τρεις ημέρες με αντίξοες καιρικές συνθήκες) και η συμμετοχή πληθώρας διασήμων ονομάτων (μεταξύ άλλων: Crosby Stills Nash and Young, Jimmy Hendrix, Joan Baez, The Who), το

κάνουν μοναδικό γεγονός στην ιστορία του ροκ. Και κάπου εδώ αρχίζει η μυθοπλασία.

Καταρχάς, το ίδιο το φεστιβάλ δεν ήταν παρά τοπικής σημασίας, με αντίκτυπο

μόνο μέσα στα όρια των ΗΠΑ. Αυτό που έμεινε στην ιστορία ήταν η αναπαραγωγή της εικόνας του, δηλαδή η ταινία - ντοκουμέντο του Michael Wadleigh που κυκλοφόρησε το 1970. Η παγκόσμια επιτυχία της, όχι μόνον έκανε γνωστό το Φεστιβάλ, αλλά και ανέδειξε πολλά από τα μετέπειτα διάσημα ονόματα, όπως οι **Santana** ή οι **Ten Years After**.

Έπειτα, δεν ήταν ακριβώς αντιπροσωπευτικό της εποχής του. Οι μουσικοί που συγκεντρώθηκαν εκπροσωπούσαν τριτάτessera συγκεκριμένα ρεύματα, με κυρίαρχο το φολκ-ροκ και την ψυχεδελική σκηνή, ενώ ολόκληρες μουσικές σχολές και φιλοσοφίες απουσίαζαν.

Και ήταν όλοι αυτοί που δεν κατάφεραν να συμπεριληφθούν στην ταινία, αν και εξίσου μεγάλα ονόματα, όπως η **Janis Joplin** ή οι **Creedence Clearwater Revival**.

Και βέβαια, κάθε άλλο παρά η αυγή μίας νέας εποχής ήταν το Γούντστοκ. Πιο ταιριαστός θα ήταν ο χαρακτηρισμός: ο επιθανάτιος ρόγχος του «κινήματος» αγάπης και ειρήνης της δεκαετίας του '60. Ο θάνατος ξυλοδαρμός ενός μαύρου θεατή από

τους «Άγγελους της Κολάσεως» στο Φεστιβάλ του Άλταμοντ, η σφαγή της Σάρρον Τέητ από την παρέα του Μάνσον, οι συμπλοκές στο Φεστιβάλ της νήσου Γουάιτ είναι μόνο τα πιο διάσημα από τα γεγονότα που συνέβησαν σχεδόν παράλληλα με το Γούντστοκ και κατέδειξαν ότι το μίσος και οι διαχωρισμοί μπορούσαν να βρεθούν εξίσου και στους κόλπους αυτού του κινήματος, ότι μερικά φανταχτερά συνθήματα, ρούχα και μυρωδικά δεν αρκούσαν. Το Γούντστοκ δεν μπορούσε παρά να είναι το τέλος της εποχής της αθωότητας.

Μερικές φορές, όμως, θα έπρεπε να ξεχνάει κανείς τις κοινωνικές αναλύσεις και να αρκείται στην ταμπελίτσα του μουσικοκριτικού. Και τότε ναι, το Γούντστοκ ήταν σημαντικότερο. Σίγουρα για τους πολύ καλούς μουσικούς που μάζεψε. Σίγουρα για την πολύ καλή μουσική που απαθανάτιστηκε στο βινύλιο και τη σελλουλόζη. Αλλά και για κάτι ακόμη, που τότε μπορεί να πέρασε ασχολίαστο, σήμερα όμως έχει κάνει φανερό τη σημασία του. Και δεν είναι παρά το γεγονός της ευρείας αποδοχής -για πρώτη φορά ίσως- της συνύπαρξης της «λευκής» μουσικής παράδοσης με τη «μαύρη» και με διάφορα τοπικά ιδιώματα (ινδικό από τον **Ραβί Σάνκαρ**, μεξικάνικο από τον **Κάρλος Σαντάνα**). Η σημερινή παγκόσμια εξάπλωση των ρυθμικών-εθνικών ακουσμάτων κάπου από εκεί ξεκινούσε σε εμπορεύσιμη μαζική μορφή.

Και θα σταθώ μόνο σε δύο κομμάτια, απο τα αριστουργήματα του δίσκου. Το ένα από τον παραγνωρισμένο μαύρο μουσικό **Sly Stone**: ένα δαιμονικό αμάλγαμα ακουσμάτων σόουλ, φανκ, ροκ και τζαζ, προάγγελος σημερινών τάσεων και αντιλήψεων. Το δεύτερο, ένα απρόβλεπτο μουσικό κομμάτι: η ωδή που έψαλλε το πλήθος όταν έβρεχε καταρρακτωδώς, συνοδευόμενο από αυτοσχέδια κρουστά όργανα. Ο ρυθμός και η πολυφωνία θυμίζουν έντονα πρωτόγονη φυλετική μουσική, και είναι η μόνη στιγμή όπου πραγματικά αυτοί οι χιλιάδες άνθρωποι ήταν ενωμένοι.

25 χρόνια μετά, μαθαίνουμε από τις ειδήσεις ότι έγινε ένα φεστιβάλ «Γούντστοκ νούμερο Δύο», στην ίδια τοποθεσία, τόσο με επιζώντες τον τότε (Τζόε Κόκερ), όσο με νέα εντελώς ονόματα (**Cranberries**, **Arrested Development** κ.λπ.). Μερικοί απ' αυτούς, μάλιστα, δήλωσαν ότι αγνοούσαν το πρώτο Γούντστοκ. Κρίμα· γιατί τότε θα ήξεραν ότι η ιστορία επαναλαμβάνεται μόνο σαν παρωδία.

Το Γούντστοκ κι εγώ

■ Ε μια πρωτοεφηβική φάση, η με τις ώρες ακρόαση της μουσικής και το απαραίτητο ονειροπόλημα στις φωτογραφίες του εξωφύλλου λειτούργησαν μυθοπλασία και έχτισαν μια εξιδανικευμένη εικόνα του νέου κόσμου που είχε αγγελθεί. ■ Η ομότιτλη ταινία την είδα κι αυτή κανονικά. Ήταν τότε, γύρω στο '80, με έσπασμα των καταλήψεων. Ύστερα μια «μάζωξη» στο Φυσικό και μια ομιλητική ομιλία στην Ακαδημία μέχρι «Όπερα». Την πικρή αίσθηση ότι κάτι άλλο υπήρχε στο κίνημα των καταλήψεων ότι πίσω από τις επαναστατικές απαιτήσεις απλώς μια διάθεση για χαλάρωση και φυγοπονία ήρθε να συμπληρώσει την αίσθηση της ταινίας, με τις εικόνες ενός κωμικού πλήθους που ζητωκραύγαζε κι αν άκουγε (αντικρουόμενα συνθήματα, μουσική, κούρδισμα κιθάρας) και φυσικά με τίποτα δεν θα μπορούσε να εξηγήσει τον κόσμο.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΑ

Του ΗΡΑΚΛΗ ΜΟΣΚΩΦ

Ρέκβιεμ για τον
«καημό της
Ρωμιοσύνης» των
90's, για τη γενιά
του lifestyle και των
πληρωμένων
εμπειριών, που
ασφυκτιά τόσο μέσα
στο χιτώνα της
καταναλωτικής
φιλαυτίας, όσο και
στον αμήχανο
εναγκαλισμό της με
την ελληνορθόδοξη
παράδοση.

πώς να την ακούσουν (π.χ. ο ανίερως συγκρητισμός ρεμπέτικου με techno-acid στα night-clubs), και στην οικουμενικοποίηση της ναρκισσιστικής ηθικής του καταναλωτισμού, που διακοσμεί αλλά δεν δικαιώνει τους καημούς τους.

Πέρα από κάθε ελληνοκεντρικό απομονωτισμό είτε από κάθε δυτικόφρονα πιθηκισμό, η σύγχρονη ελληνική νεολαία σήμερα αναζητεί πώς θα μπορέσει να αποκαταστήσει την αλληλοσυμπληρωματική σχέση του ελληνισμού με την οικουμένη. Πώς θα μπορέσει να αισθάνεται Έλληνας, να υπερβάλλει, να προσδοκά την «παραμυθία», αλλά συνάμα να είναι μνημένος σε μια άλλη ποιότητα διανόησης και οικονομικής ανάπτυξης (π.χ. πληροφορική).

Ενδεικτική της σημασίας για τη σύγχρονη ελληνική νεολαία ενός τέτοιου συγκεκριμένου ποιότητων και φρονημάτων είναι η αλαζονική στάση συντάκτη των *Times*, αναφορικά με την πολιτιστική ταυτότητα των νέων της Ρωσίας (όπου, ως γνωστόν, η ορθοδοξία αποτελεί, ανοιχτά πλέον, κυρίαρχο στοιχείο πολιτισμού): «Ο νέος παγκόσμιος και αποκλειστικός ηλεκτρονικός πολιτισμός θα επιτρέψει στους Ρώσους να τελειώνουν με τις αυταρχικές τους παραδόσεις».

Εύγλωττη, λοιπόν, η προβληματική και εύλογη η προσδοκία: η μυθική πανάκεια του ηλεκτρονικού πολιτισμού, οι νέες τεχνολογίες της επικοινωνίας καθώς και η κοινωνικοοικονομική διάρθρωση που επικαθορίζουν θα ισοπεδώσει «τις αυταρχικές παραδόσεις» και θα αναθρέψει μια παγκόσμια γενιά νέων ανθρώπων οι οποίοι θα εξαλείψουν τις κοινωνικές εντάσεις

μέσα σ' ένα κλίμα καταναλωτικής ευφροσύνης.

Θα έλεγε κανείς πως αυτό ήταν το μεταμοντέρνο βασίλειο του καταναλωτικού ενδαιμονισμού που κυοφορούνταν στις αρχές του '80 με την προσδοκία ότι τα τότε δεκάχρονα παιδιά θα ενσωματώσουν σήμερα, 15 χρόνια μετά, αυτό το νέο «modus vivendi». Αν εξαιρέσουμε τον τομέα της πληροφορικής, που εξελίχθηκε ραγδαία και αποτελεί σήμερα κυρίαρχο τομέα της γνωστικής αυτοπραγμάτωσης κάθε νέου, με δυσκολία βρίσκουμε άλλο σημείο συνάντησης μεταξύ της γενιάς μου και του κρύου πιάτου ενός αμερικανικού ονείρου που βρίσκεται από καιρό σε θεσμική και πολιτισμική κρίση.

Η ανεργία, η αλαζονεία της εξουσίας, η υστεροβουλία της ενασχόλησης με τα κοινά, οι κομματικές πελατείες, ο ξύλινος πολιτικός λόγος και η στείρα κομματική αντιπαράθεση, καθώς και ο εκχυδαϊσμός και η άκρατη εμπορευματοποίηση των ΜΜΕ, ωθούν τη γενιά των σημερινών εικοσάρηδων σε μια έντονη υποψία ότι βράζουν στο ίδιο καζάνι. Και συνεχίζω από το βιβλίο του Κούπλαντ *Generation X*: «...στόχοι αγοράς για κάθε διαφημιστική καμπάνια (οι νέοι της γενιάς X), παρατούν πληκτικές καριέρες και αβέβαιοι για το μέλλον τους ενδίδουν σε έναν τρόπο ζωής με πολύ αλκοόλ και απασχόληση σε δουλειές χωρίς μέλλον στην αγορά υπηρεσιών. Υποαπασχολούμενοι, υπερβολικά μορφωμένοι, πεισματικά αμέτοχοι στα κοινά και απρόβλεπτοι, δεν έχουν πουθενά να διοχετεύσουν το θυμό τους, κανέναν να καθησυχάσει τους φόβους τους και καμιά κουλτούρα

Ο Ελληνορθόδοξος, σημειώνει ο περουβιανός ιερομόναχος Συμεών, ανέκαθεν ζητεί μέσα στο χώρο και το χρόνο την «παραμυθία», τη μυστηριακή υπέρβαση της συμβατικότητας του χώρου, της καθημερινότητας του χρόνου, καθώς και του ίδιου του εαυτού. Το προτεσταντικό φρόνημα της Δύσης, αντίθετα, κατακτά την «παραμυθία», εκκοσμικεύει το μυστήριο μέσα σ' ένα «επίγειο κάλεσμα» όπου μεσουρανεί η ορθή λογική, η υστερόβουλη αποταμίευση, καθώς και η λατρεία του «φαινομενικά ωραίου».

Υπάρχουν, ωστόσο, και οι ειδικότερες αποχρώσεις μιας γενιάς νέων Ελλήνων που παραπαίει ανάμεσα στα δυο φρονήματα, στην παράδοση που δεν ξέρουν πια

τικαταστήσει την ανομία τους».

α σ' αυτή την εκφαιλίζουσα περιρρέ-
ατμόσφαιρα, οι δυσοίωνοι αναθεμα-
ί ορισμένων διανοομένων δεν συνι-
αρωγό σίαση. Αντίθετα, διαποτίζο-
τους νέους μ' ένα αίσθημα ντροπής
ια στυφή γεύση δυσφορίας, επεκτεί-
το χάσμα ανάμεσα στην ελληνική γε-
και στην κριτική-ιστορική ανασύ-
της πολιτιστικής της ταυτότητας,
ιστεύω πως είναι το ζητούμενο.

α από κάθε διάθεση εθελουφλίας,
σαφείς νομίζω οι ενδείξεις για το ότι
η ιστορία δεν τροφοδοτεί πλέον τη
ία (και όχι μόνο αυτή) με τα συλλογι-
ητρα που θα μας έπειθαν να υψώ-
την παντιέρα μας πάνω από τις περι-
ς ώστε να στοχαστούμε το παρόν
μέλλον του συλλογικού μας εαυτού,
ναι η κοινωνία. Η πνευματική μονο-
ι που απαιτείται από την εξειδίκευ-
ην αγορά εργασίας καθώς και ο
ος ναρκισσισμός του lifestyling (που
λπεται από την εμπορευματική πρα-
των ΜΜΕ), σαφώς αντιβαίνουν σε
ιοια προοπτική.

ίσο, η εξέλιξη της τεχνολογίας εισά-
ς δυνατότητες αμφίδρομης και εποι-
ητικής επικοινωνίας, τόσο ανάμεσα
edia και τον λήπτη, όσο και ανάμεσα
ίδιους τους λήπτες. Όπως τονίζει ο
παρί «...ο σύνδεσμος ανάμεσα στην
ακουστική οθόνη, της οθόνη της τη-
κής και την οθόνη της πληροφορι-
μπορούσε να οδηγήσει σε μια αλη-
επανενεργοποίηση της συλλογικής
ητοποίησης και συνεννόησης».

λπίδες επαφίενται στην ικανότητα
ων (του κατ' εξοχήν εκσυγχρονιστι-
αι δυναμικού πεδίου μιας κοινω-
να εμπλουτίσουν τις νέες τεχνολο-
μια εναλλακτική προοπτική που θα
ρατεύεται και τους επαΐοντες της
αλωτικής αποπλάνησης αλλά και το
ειωμένο «modus operandi» της κομ-
ς χειραγώγησης.

πία; Ίσως. Να όμως που η ελληνική
Χ αρχίζει να συνειδητοποιεί ότι το
ίλλον είναι ανέραστο και έχει πάψει
την γοητεύει.

ι να απελευθερωθεί η φιλοσοφική -
ρατική φαντασία που θα συναρ-
την πολιτική με την οικολογία (και
νο με το κέρδος), την ορθόδοξη πα-
η με το σήμερα, τον πολιτισμό με την
ύξη ή, κάπως πιο εξιδανικευμένα,
ηφάλιο μέθη» των αγιορειτών πατέ-
ς με τη γενιά του 2000.

ΚΑΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΕΔΩ...

ΝΕΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΓΑΡΟ

Πέμπτη χρονιά η φετινή για το Μέγαρο Μουσικής και η εκκίνηση θα είναι μια ευχάριστη έκπληξη: Ο διάσημος μαέστρος Κάρλο Μαρία Τζουλίνι, με τη Φιλαρμονική Ορχήστρα του Θεάτρου της Σκάλα του Μιλάνου θα δώσουν δυο συναυλίες στην αίθουσα Φίλων της Μουσικής, την Κυριακή 18 και τη Δευτέρα 19 Σεπτεμβρίου, στο πλαίσιο του κύκλου «Μεγάλες ορχήστρες».

Ο κύκλος αυτός, που συνεχίζεται για τρί-

τη συνεχή χρονιά, φιλοξενεί μεγάλα συμ-
φωνικά συγκροτήματα υπό τη διεύθυνση
μερικών από τους γνωστότερους μαέ-
στρους όχι μόνο της ευρωπαϊκής αλλά
και της παγκόσμιας μουσικής σκηνής.
Λεπτομέρειες, προσεχώς.

Εξάλλου, στο Μέγαρο Μουσικής, η χει-
μερινή περίοδος ξεκινά με Μπετόβεν· η
4η και η 5η Συμφωνία του συνθέτη, η Φι-
λαρμονική Ορχήστρα της Σκάλα, ο Κάρ-
λο Μαρία Τζουλίνι. Καλό χειμώνα.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- Δυο συναυλίες στο Ηρώδειο θα δώσει η Φιλαρμονική Ορχήστρα της Βιέννης, την Τρίτη 6 και την Τετάρτη 7 Σεπτεμβρίου. Ήδη άρχισε η προπώληση των εισιτηρίων, από τα ταμεία του ΕΟΤ. Τιμές: 15.000, 12.000, 10.000, 8.000 και 4.000 δραχ. (φοιτητικά)

- Ξεκινάει την ερχόμενη Δευτέρα στη Δράμα το Φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους, με περισσότερες από 30 ταινίες να διεκδικούν το μεγάλο (πλέον) βραβείο, που ισοδυναμεί με την ανάθεση παραγωγής μιας μεγάλου μήκους ταινίας στον νικητή. Ευχόμαστε κάθε επιτυχία στους συμμετέχοντες...

- Αύριο Σάββατο, στην Επίδαυρο, θα εμφανιστεί ο θίασος του Πήτερ Χωλλ, ο οποίος θα παρουσιάσει τη *Λυσιστράτη* του Αριστοφάνη. Η παράσταση είχε ξαναπαρουσιαστεί πέρυσι. Φέτος, είναι ευκαιρία να τη δουν όσοι δεν είχαν τη δυνατότητα τον περασμένο χρόνο -αλλά να την εμπεδώσουν και οι φανατικοί.

- Την πρώτη του ατομική έκθεση ζωγραφικής παρουσιάζει ο Χρήστος Λοιζόπουλος στο Πνευματικό Κέντρο Παλαιού Φαλήρου. Διάρκεια, ως τις 9.9.

Από τη 1 ως τις 19 Σεπτεμβρίου, στο Κατράκειο Θέατρο του Δήμου Νίκαιας, θα παρουσιάζεται έκθεση γλυπτικής του μεγάλου γλύπτη μας Μέμον Μακρή. Αξίζει μια βόλτα μέχρι τη Νίκαια...

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΑ

Της ΛΙΛΥΣ ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΥ

Σε μια εκπομπή για το βιβλίο *(Άξιον Εστί, ΕΤ2)*, οι παραγωγοί επηρεάζονται από τη μανία να εκφράζουν κάθε ξεχωριστό μήνυμα με σλόγκαν και, καταρχάς, τα βάζουν με το κάπνισμα

AIDS». Εκνευρισμένοι που σας κόβουν στο καλύτερο μετακινείσθε στην πολυθρόνα σας και δίνετε τόπο στην οργή. Το σεξ τελείωσε και ο πρωταγωνιστής ανάβει τσιγάρο. Ευτυχώς που δεν μιλάει γιατί εμφανίζεται το επόμενο λογότυπο-σλόγκαν «*Το κάπνισμα βλάπτει σοβαρά την υγεία*». Μα σουλάτε νευρικά μερικά πατατάκια, αλλάζετε κάθισμα και περιμένετε την επόμενη σκηνή. Μετά από μια υπέροχη βραδιά ατελείωτου σεξ, οι πρωταγωνιστές ξυπνούν

κεφάλτοι, φοράνε με επιμέλεια τα grunge ρουχαλάκια τους και πάνε με τα πόδια στο πλησιέστερο φαστφουντάδικο. Η κοπέλα παραγγέλλει μπέι-

κον και αυγά και ο νεαρός ένα χάμπουργκερ. Σλόγκαν: «*Τα λίπη οδηγούν με βεβαιότητα στην καρδιοπάθεια*». Βρίζετε ακατάσχετα αλλά με κρυφή ικανοποίηση που είστε μόνος / μόνη στο σπίτι σας και δεν υπάρχει περίπτωση να ακουστεί το σχετικό «μπιπ». Στο επόμενο πλάνο, ο πρωταγωνιστής επισκέπτεται την αδελφή του και τη βρίσκει μαστουρωμένη. Λογότυπο: «*Ναι στη ζωή. Όχι στο θάνατο*». Αρχίζετε ένα ενθουσιώδες ζάπινγκ που όμως δεν αποδίδει και αναγκάζεστε να επιστρέψετε στην ερωτικοαστυνομική περιπέτεια. Όμως όλο και κάποια σκηνή πρέπει να έχετε χάσει γιατί τώρα ο πρωταγωνιστής βρίσκεται μόνος του σε μια παραλία, ξαπλωμένος μακάρια πάνω στην ψάθα του. Λογότυπο: «*Η υπερβολική έκθεση στον ήλιο προκαλεί καρκίνο του δέρματος*». Σιχτιρίζετε για μια ακόμη φορά. Εν τω μεταξύ, ο πρωταγωνιστής κάνει σέρφινγκ απόλυτα αμέτοχος των προβληματισμών σας. Μόλις ξαναβγαίνει στην ξηρά, πίνει ένα μπουκάλι νερό. Πριν αποχωρή-

σει από την παραλία.... σλόγκαν: «*Διατηρείτε τις ακτές καθαρές*». Ψάχνετε ενθουσιώως να βρείτε τις κυριακάτικες εφημερίδες που συνήθως αναφέρουν κάτι παράξενα πράγματα, όπως τα τηλέφωνα των σταθμών αποφασισμένος/η αυτή τη φορά να το κάνετε, να πάρετε το εν λόγω κανάλι και να διαμαρτυρηθείτε. Εν τω μεταξύ ο πρωταγωνιστής καταδιώκει με υπερβολική ταχύτητα το προπορευόμενο αμάξι όπου επιβαίνει μια συμμορία τριών ατόμων, ένας εκ των οποίων πλασάρει τα ναρκωτικά στην αδελφή του. Σλόγκαν: «*Όχι άλλο αίμα στην ασφάλτο*». Κλείνετε ενθουσιώως την τηλεόραση γιατί φοβάστε ότι μπορεί να τη σπάσετε. **THE END.**

Εάν πιστεύετε ότι κάτι τέτοιο δεν μπορεί να συμβεί στην τηλεόραση και δη στην ελληνική, απατάσθε. Ή μάλλον δεν είδατε την εκπομπή *Άξιον Εστί* του Βασίλη Βασιλικού της 16.8 με καλεσμένους τους γελοιογράφους **Στάθη, Ανδρέα Πετρούλα, Λογό** και τον συγγραφέα-κριτικό **Δημήτρη Κούρτοβικ**. Μια εκπομπή για την οποία έχουν γραφτεί τα καλύτερα σχόλια στον Τύπο και έχει πολλές φορές διατυπωθεί και σχολιαστεί δυσμενώς η άστοχη ώρα προβολής της στις 11.30 μ.μ. Στην συγκεκριμένη εκπομπή προβλήθηκε και από την αρχή το γνωστό σήμα των τίτλων με διαβατάρικά πουλιά και τον Βασίλη Βασιλικό να περπατάει ανέμελα με πίττα, καπλο, καμπαρντίνα. Κι ως εδώ καλά. Μόλις που ενώ η συζήτηση είχε αρχίσει να αποκτά κάποιο ενδιαφέρον (παρότι ο συνήθως άψογος Βασιλικός έδειχνε κάποια αμηχανία σε σχέση με το αντικείμενο της εκπομπής) ο Στάθης ανάβει τσιγάρο. Ο φακός κάνει ζουμ απάνω του και ... ναι, το μανιψάτε, στο κάτω μέρος της οθόνης εμφανίζεται το φοβερό σλόγκαν «*Το κάπνισμα βλάπτει σοβαρά την υγεία - ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ*». Το αυτό σλόγκαν επανήλθε πολλές φορές στις οθόνες μας, συχνά-πυκνά συνοδευόμενο από το λογότυπο του *Άξιον Εστί*. Δεν γνωρίζω εάν οι παραγωγοί της εκπομπής και οι υπεύθυνοι της ΕΤ2 ήθελαν με αυτό τον τρόπο να δηλώσουν ότι η εκπομπή έχει αποκτήσει και νέο στόχο, δηλαδή να συμβάλλει στην αντικαπνιστική εκστρατεία. Γνωρίζω όμως ότι το αποτέλεσμα ήταν απροσδόκητο. Ο Στάθης από τότε μοφλίζει γελοιογράφος ματασχηματίζοντας μπροστά στα έκπληκτα μάτια μας σε υπήφιο νεκρό του τύπου «χαίρε τηλεθεα-»

Τσιγάρο ή βιβλίο;

και τους καπνιστές. Θα ακολουθήσουν κι άλλες... «μειονότητες»; Αέραα...

Φανταστείτε μια οποιαδήποτε ταινία ή σήριαλ που προβάλλουν τα εθνικά ή ιδιωτικά μας κανάλια. Πλην εξαιρέσεων, η παραγωγή είναι αμερικανική. Περιλαμβάνει -πλήν εξαιρέσεων πάντα- έρωτα, σεξ, βία. Ο νέος και αρρενωπός πρωταγωνιστής συναντά την καλλίγραμμη ξανθιά που θα γίνει για το υπόλοιπο της ταινίας η σύντροφος των περιπετειών του. Αρχίζουν οι εναγκαλισμοί και οι ερωτικές περιπτώσεις. Πάνω από τους υπότιτλους εμφανίζεται με τη μορφή λογότυπου το σλόγκαν «*Σέξ χωρίς προφυλακτικό ισοδυναμεί με θάνατο. Πανελλήνια εκστρατεία κατά του*

«λοθάνατος σε χαιρετά» ή, ακόμη χειρότερα, σε σεσημασμένο εγκληματία. Πόλλοι που ο Στάθης, ως μανιώδης καπνιστής, ξανακάπνισε και έδωσε την ευκαιρία στον τηλεσκηνοθέτη να ζουμάρει ακόμα φορά στο πρόσωπό του και να αναπροβάλλει το προαναφερθέν σλόγκαν. Ήταν, ας πούμε, κάτι σαν serial killer και «εγκλημάτησε» πάνω από 100 φορές. Ενώ ο Βασίλης Βασιλικός άναβε μία φορά την πίπα του και ο Γεώργιος Πετρουλάκης, αφού κατάφερε να αμείψει με το κομπολόι του στο μεγαλύτερο μέρος της εκπομπής, τελικά δεν έμεινε κι αυτός και υπέπεσε στο φοβερό κλισέ του καπνίσματος. Γι' αυτό μάλλον οι υπεύθυνοι της εκπομπής τελικά αποφάσισαν να στιγματίσουν μόνο τον Στάθης, ακολουθώντας μια περίεργη πολιτική ομοιογένειας.

Θέτω ότι η εκπομπή θα μπορούσε να οργανωθεί και για συγκοφαντική δυσφύλαξη, αλλά συνήθως οι γελοιογράφοι αποφεύγουν όλες αυτές τις λίγο ως πολύ ευτράπελες καταστάσεις πολύ πιο εύστοχα. Ενώ να φανταστώ μια γελοιογραφία με το πρόσωπο του Στάθης και από κάτω: **ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΣ ΚΑΠΝΙΣΤΗΣ**. Είμαι όμως σίγουρη ότι ο ίδιος ή οι υπεύθυνοι επιφανείς γελοιογράφοι που συμμετείχαν στην εκπομπή θα απέδιδαν γελοιοτήτα καλύτερα. Τελικά είναι το γέλιο που μέχρι στιγμής δεν παρουσιάζει σλόγκαν κάτω από τους διάφορους τίτλους του στυλ επικίνδυνος φονιάς, κλέφτης, βιαστής κ.λπ. Ίσως σ' αυτές τις

περιπτώσεις δεν το επιτρέπει η δικονομία, η οποία πιθανόν δεν έχει ακόμη προβλέψει τι πρέπει να γίνει με το στιγματισμό των καπνιστών.

«Το κάπνισμα βλάπτει σοβαρά την υγεία. ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ». Πιθανόν και η ποίηση βλάπτει σοβαρά την υγεία, παράδειγμα το ποίημα του νομπελίστα ποιητή απ' όπου πήρε και τον τίτλο της η εκπομπή. Μια εκπομπή που ξαφνικά βρέθηκε να έχει αναλάβει να τονώσει την αντικαπνιστική εκστρατεία ενός κράτους που, όπως και όλα τα άλλα κράτη, προτιμά να καταγγέλλει τα άτομα που καπνίζουν για να μην θίξει τις καπνοβιομηχανίες και κινδυνεύσουν θέσεις εργασίας ή πάψει να απομυζά φόρους. Και σίγουρα είναι πολύ διαφορετικό να επιβάλλεις πάνω στα πακέτα και στις διαφημίσεις των διαφόρων εταιρειών το σχετικό σλόγκαν και διαφορετικό να δακτυλοδειχνεις ένα συγκεκριμένο άτομο. Εάν ο Στάθης είναι εγκληματίας (όπως εξάλλου και ο Βασιλικός ή ο Πετρουλάκης): 1) Θα 'πρεπε να είναι στη φυλακή, 2) να μην τους καλεί η εθνική μας τηλεόραση και 3) να μην τους προβάλλει. Επιπλέον, μια και πρόκειται για την πιο «διανοουμενίστικη» εκπομπή της τηλεόρασης, μήπως οι ιθύνοντες θέλουν να περάσουν ευρύτερα το μήνυμα ότι οι συγγραφείς — μανιώδεις καπνιστές οι περισσότεροι — είναι εγκληματίες; Μετά από το «λαπάδες» που είχε ακουστεί από το στόμα πρώην υπουργού όλα είναι πια πιθανά.

Διανύουμε σίγουρα μια εποχή καπνοαπαγόρευσης, όπως πολύ εύστοχα παρατήρη-

σε σ' ένα πρόσφατο τεύχος του το περιοδικού 01. Όπως όλες οι αναλόγου εμπνεύσεως απαγορεύσεις ξεκίνησε και αυτή από τον «παράδεισο» των ΗΠΑ. Εκεί που εάν είσαι καπνιστής αντιμετωπίζεσαι τουλάχιστον ως λεπρός, ενώ εάν έχεις στην κατοχή σου μερικά όπλα για «νόμιμη άμυνα» θεωρείσαι υγιής. Εκεί που το λόμπυ των κατασκευαστών όπλων είναι πολύ πιο ισχυρό από το λόμπυ των καπνοβιομηχανιών και μπορεί να επηρεάσει τις αποφάσεις του Κογκρέσου και να θορυβήσει την κυβέρνηση Κλίντον. Όσο για τη δική μας κοινωνία, η ξενόφερτη μόδα που χωρίζει και πάλι τους ανθρώπους, αυτή τη φορά σε καπνιστές - αντικαπνιστές, διεισδύει σιγά αλλά διαβρωτικά επιβάλλοντας έναν ακόμα διαχωρισμό που συχνά φτάνει στα όρια του ρατσισμού.

Ας μην ξεχνάμε: πολλοί πολιτικοί μας καπνίζουν, όπως και γελοιογράφοι και συγγραφείς και αθλητές (θυμηθείτε τις φωτογραφίες της Εθνικής μπάσκετ με τον Φασούλα, τον Χριστοδούλου και τα άλλα τα παιδιά να καπνίζουν αρειμανίως). Η πολιτική βλάπτει σοβαρά την υγεία. Όπως πολύ περισσότερο η γελοιογραφία. Όπως και η διανοήση, η τέχνη, ο πολιτισμός. Ακόμη κι ο αθλητισμός. Τελικά η ζωή βλάπτει πολύ σοβαρά την υγεία.

ΔΥΟ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΣΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ

Μια συνάντηση. Σεφέρης - Μακρυγιάννης

Η «ζωντανή έκφραση» που είναι ο Μακρυγιάννης και η συνάντηση που κατ' αρχήν πραγματοποιήθηκε ο Σεφέρης μαζί του, επανεγγράφονται από τον συγγραφέα μαζί με τις ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις του σχετικά με τη νεοελληνική λογοτεχνική σκέψη.

Φύλλα - φτερά

Πέντε ενόητες διηγήματα: Το ριζιμικό λιθάρι, δύο συνθέσεις για κιθάρα, οι ρίζες των μπουζουκιών, παρένθεση με πλαγιάλους, τρεις άλλες ιστορίες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΚΑΛΩΣ**

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131

Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΑ

Του ΑΝΤΩΝΗ ΞΗΡΟΥΧΑΚΗ

Για την ανακατασκευή
του «Δρομέως»
του Κ. Βαρώτσου,
απέναντι
από το Χίλτον,
στο κέντρο της Αθήνας.
Ή, ποιος ο ταύρος και τι
το υαλοπωλείο;

Δρομέως διαδρομές

Και όμως κινείται. Είναι τώρα στη Β. Σοφίας, απέναντι από το Χίλτον όπου και πάλι σπιντάρει ακίνητος, μεταδίδοντάς μου την ίδια αίσθηση βάρους, την ίδια θολή πράσινη έλξη προς τα κάτω, που με πλάκωνε καθημερινά στο πέραςμά μου από την Ομόνοια.

Ξέρω, είναι δρομέας με εισαγωγικά, που σημαίνει πως δεν οφείλει να τρέχει, για τον ίδιο λόγο που ένας πίνακας με θέμα το λιβάδι δεν οφείλει να σου μεταδίδει καμιά αίσθηση χλωροφύλλης. Είναι όμως εκεί, σε κοινή θέα, ορθός εμπρός στο κοινό αίσθημα: κάτι λοιπόν πρέπει να κάνει.

Ας έκανε ένα σπριντ στους ουρανούς ή σ' εκείνους τους μυστικούς διαδρόμους που ανοίγουν έξαφνα μέσα στη πόλη για μια στιγμή, μες στη μεγάλη κίνηση. Αυτούς που πρώτοι οι ποιητές τούς βλέπουν και σπεύδουν με τα χειρόγρατά τους στο πλησιέ-

στερο γραφείο της πολεοδομίας. Εδώ όμως επιχειρούν και πάλι καθ' ημών, όπως τόσοι και τόσα σε αυτή τη πόλη. Εξηγούμαι:

Πολλές αντιρρήσεις, που συμμερίζομαι, ακούστηκαν, όταν το έργο πρωτοστήθηκε στην Ομόνοια. Σαν Ερινύες ορθώνονται μαζί μ' αυτό στη νέα του θέση. Τις παραθέτω μαζί με τις δικές μου:

- Είναι κακοσχεδιασμένο. Κοιτάζοντας το κατά μέτωπο, η διαστολή της φόρμας του σώματος για να αποδοθεί η ταχύτητα τείνει να σχηματίσει τετράγωνο που με την πρόταση της κίνησής του δίνει την αίσθηση ογκώδους μπλοκ που θα σωριαστεί κάτω. Η πίσω όψη είναι απερίγραπτη. Μια επικλινής κακοτράχαλη μάζα

απροσδιόριστου σχήματος.

- Είναι «βαρύ». Όσο αναπόφευκτα «βαριά» γίνεται η κατασκευή στο σχήμα του σώματος, όταν μεγεθύνεται πέραν του φυσικού του μέτρου σε συμπαγές, αδιαφανές υλικό και η απόστασή μας από αυτό δεν είναι αρκετή (δεν ήταν τότε, ούτε τώρα είναι) ώστε να «μειώσει» τις διαστάσεις του σε αποδεκτό για τις οπτικές μας ισορροπίες μέγεθος.

- Είναι εχθρικό. Ανακλά το βλέμμα τραυματίζοντάς το με τις αχμές και τις επάλληλες στρώσεις του σκληρά κομμένου κρυστάλλου. Αν το ζητούμενο ήταν η αίσθηση της ταχύτητας ως υπέρβαση της στατικότητας του σώματος, το σώμα έχει χαθεί, αφού η όποια έκφασή του, το ξέρουμε, είναι πάντα οικεία. Και επιπλέον: ποια η συνάρτηση των μεγεθών, των αξιών του έργου με τα μεγέθη και τις ποιότητες του περιβάλλοντος αστικού χώρου; Εντάξει στην Ομόνοια, εντάξει και στο Χίλτον;

Η μορφολογία της πλατείας Ομοנוίας με την κλειστή περιδίγιση των σκληρών αρχι-

τεκτονικών όγκων «λειτουργικού» μπετόν και «νεολειτουργικού» νεοκλασικισμού επέτεινε την οξύτητα της κατασκευής του Βαρώτσου, οδηγώντας σ' ένα βαθύτερο ερεθισμό των νευρών. Στη Β. Σοφίας ήθελε να προσγειωθεί σαν εξωγήινος αχινός αφήνοντας αδιάφορα τα επιμελημένα σχήματα της περιοχής με τα ευρύχωρα ανοίγματα και τη φυσική αίσθηση αποστάσεων. Να μην εκπλαγούμε αν ακούσουμε κάποια οργισμένα φτερουγίσματα στον αέρα εκεί γύρω. Δίπλα είναι τα γλυπτά της Πινακοθήκης και κοντά πια το πρώτο νεκροταφείο.

Κάποτε πρέπει να μας πάρουν στα σοβαρά. Εννοώ εκείνους που εκλαμβάνουν τη μεγαλομανή κενοδοξία τους ως έκφραση

Τρέχει, τρέχει

«εθνικού» οράματος, την άγνοια και τη πολιτική σκοπιμότητα ως προσφορά έργου στον πολίτη, το θράσος ως αισθητική αξία αποθέτοντάς μας και πάλι στη ράχη ενός φορτίου που μας έχει κουράσει ήδη σε διαδρομές μας, συχνές σ' όλους μας, στο κέντρο της πόλης και που καλούμεθα να σηκώσουμε για ένα δρόμο που προβλέπεται μακρύς (το έργο θα ξηλωθεί ξανά, λίγα συντόμως, μια που στο χώρο απέναντι από το Χίλτον που τώρα έχει στηθεί θα κατασκευαστεί αεραγωγός. Τέλος, όταν έχουν περατωθεί τα έργα του Μετρό, θα ξαναμεταφερθεί στην Ομόνοια, για να στηθεί στην πρώτη του θέση). Επιτέλους! Εδώ είναι πόλη, ζούμε, δεν είναι παίξε-γέλασε.

Βιβλίο

Τελής Μπουκάλης,
άντης.
όσεις Άγρα,
να 1994

ενο ανασύσταση κειμένων
διάλογος και διαλογισμός
«διαλογικότητα» (με τη
τινική της σημασία), κείμε-
νο παρόντος που εμπεριέχει
χρελθόν και το μέλλον του
νούντος υποκειμένου,
μός δίσημος όπως δίσημη
και η υπόσταση του μάντη
μονολογεί και ταυτόχρονα
ενο που αναγιγνώσκοντας
νεύει και ερμηνεύοντας
εί και μεταφράζει τούτη
ανθρώπινη ανάγκη υπέρβα-
του ανθρώπινου και την
που ενέχει, το ποιητικό, με
ννοια του ρυθμού αλλά και
δυσώπησης πάλης με τις λέ-
κείμενο του Παντελή
υκάλα συνιστά έκφραση
λλης εκείνης εκδοχής μιας
τεχνίας που ολοένα αραιό-
προβάλλει το πρόσωπό
κνηγημένη πιθανόν από
ξωθεν επιβαλλόμενη επι-
μιας ρεαλιστικής καταγρα-
της κοινωνικής πραγματι-
ας.

άντης, ο Τειρεσίας, όντας
ής και πέρα από τα όρια
ρόνου και του τόπου, όπως
ής και άχρονος είναι ο λό-
ου εκφέρει, μετέχει, μέσω

Μύθων θεωρία

της τύφλωσης, του βλέμματος
των θεών, ο ίδιος όμως μένο-
ντας θνητός, για τούτο έγκλει-
στος στη διαφορά του. Διφυής
όπως και το σώμα του, αντρικό
και γυναικείο, ύστερα και πάλι
αντρικό, λέει τη «διαφορά» του,
τη δαιμονική του φύση, αποκα-
λύπτει την ολέθρια συνύπαρξη
του «ιδίου» και του «έτερου» σε
ένα σώμα αλλά και μια γραφή,
ανάγοντας τη «διαλογικότητα»
σε τραγικότητα του έργου που
ποιεί με το μονόλογό του.

«Ένας τρόμος η γνώση όταν
διόλου δεν ωφελεί εκείνον που
την κατέχει». Ο μάντης, ανή-
μπορος να δράσει στα μελλού-
μενα, παρ' όλο που τα γνωρίζει,
μετέχει αμέτοχος των συνεπει-
ών τους, όντας στο εκεί και στο
εδώ, στο πριν και στο μετά,
όντας στο κέντρο εκείνο που εκ-
μηδενίζει τη γνώση. Ο μάντης,
άλλωστε, αποκαλύπτει και απο-
κρύπτει μια και ο λόγος του δια-
βάζει στους από τη φύση τους
αινιγματικούς αλλά ουδέποτε
αναληθείς χρησμούς την αλή-
θεια της περιπλάνησης μέσα
στις πολλαπλές οπτικές. Μ' αυ-
τό τον τρόπο θα χρησιμοδοτήσει,
ως σκιά του Άδη, για τη μοίρα
του ταξιδιού του Οδυσσέα.
Αποκαλύπτοντας και αποκρύ-

πτοντας.

Έτσι και το κείμενο που τον
θέλει μονολογούντα με το πα-
ρόν, το παρελθόν και με το μέλ-
λον του, αποκαλύπτει και απο-
κρύπτει τις πηγές του, τις ανα-
φορές του: εγκαθιδρύει διάλο-
γο με το αλλότριο κείμενο, προ-
κειμένου να ανακτήσει τη δική
του ταυτότητα, παραπέμπει στα
αποσπάσματα λόγου άλλων κει-
μένων για να πλάσει το δικό του
σώμα κειμένου. Αναζητεί την
ταυτότητα μέσα από την ετερό-
τητα. Το κείμενο που φιλοξενεί
το διφυές του λόγου του μάντη
γίνεται το ίδιο διφυές: διακειμε-
νικό (με τις παραπομπές, σε
υποσημειώσεις, στα πρωτότυπα
αρχαία κείμενα που δανειοδο-
τούν λέξεις ή προτάσεις), πολύ-
γλωσσο (με τη λειτουργική εν-
σωμάτωση στίχων που παραπέ-
μπουν μορφικά σε δημοτικούς
θρήνους κι άλλοτε σε χορικό
τραγωδίας), διαλογικό (με την
ακύρωση της μιας και μόνης
προβαλλόμενης αλήθειας).

Αλλά, ο Μάντης είναι, πριν απ'
όλα αυτά, η απέραντη ηδονή του
αναγνώστη με τη σάρκα της ελ-
ληνικής γλώσσας.

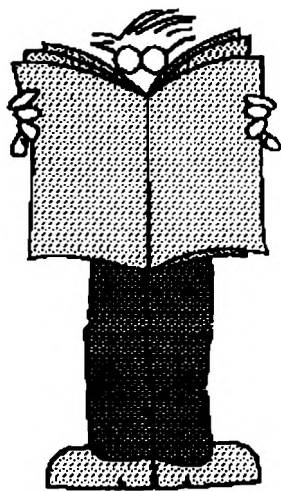
Δημήτρης Τσατσούλης

Μοιραίες γυναίκες

λογία αστυνομικού
ήματος,
ίες με μοιραίες γυναίκες.
ίφραση:
ς Αλεπάκος.
σεις Alien, Αθήνα 1994

Οι μοιραίες γυναίκες έχουν
απασχολήσει κατά κόρον την
αστυνομική λογοτεχνία, ιδίως
εκείνην της αμερικανικής σχο-
λής. Ο Ντάσιελ Χάμετ (βλέπε
στο Γεράκι της Μάλτας την
Μπρίτζιτ Ο' Σόνεσι), ο Ρέημοντ
Τσάντλερ (βλέπε στο Αντίο,

γλυκειά μου την Μις Γκρέηλ), ο
Τζέιμς Κέην (βλέπε στο Ο τα-
χυδρόμος χτυπάει πάντα δύο
φορές την Κόρα Παπαδάκη),
και όλοι οι συγγραφείς του
«σκληρού αφηγήματος» χρησι-
μοποιούν απαραίτητα μια μοι-
ραία γυναίκα (ενίοτε δύο και

Ωφέλιμη η πρωτοβουλία
του Συλλόγου Εκδοτών -
Βιβλιοπωλών για τη δη-
μιουργία της «Πλωτής
Βιβλιοθήκη». Μες στους
καλοκαιρινούς μήνες
ένα πλοίο του πολεμι-
κού ναυτικού ξεκίνησε
από τη Λήμνο και έφτα-
σε στο Καστελλόριζο.
Σε όσα λιμάνια κατάφε-
ρε να δέσει το πλοίο -ο
καιρός αλλά και προ-
βλήματα στα λιμάνια
εμπόδισαν την άφιξή
του σε αρκετούς από
τους προγραμματισμέ-
νους σταθμούς- φαίνε-
ται πως υπήρξε αρκετά
καλή ανταπόκριση από
κατοίκους και τουρί-
στες. Άλλη μια απόδειξη
ότι η πενία πάντα «τέ-
χνας» κατεργάζεται...

Αν και δεν υπήρξα ανα-
γνώστης του περιοδικού
Ελληνόπουλο παρακο-
λουθώ, εδώ και μερικά
χρόνια, τη Μηνιαία
Έκδοση Συνδέσμου
Αναγνωστών Συνεργα-
τών Περιοδικού Ελληνό-
πουλο· κάτι μαθαίνω,
όπως για παράδειγμα,
διαβάζοντας το τχ. 178-
179 (Αύγουστος '94) ξε-
χώρισα την επιστολή του
Ντίνου Χριστιανόπου-
λου (που το ψευδώνυμό
του ανάγεται στην πε-
ρίοδο συνεργασίας του
με το Ελληνόπουλο) και
ο οποίος «μαρτυράει»
και άλλους παλιούς συ-
νεργάτες του περιοδι

κού και τα ψευδώνυμά τους. **Μπιμπίκος**, για παράδειγμα, ήταν ο **Καριοφύλλης-Κάρολος Μητσάκης**.

Βιαστικές, αν και συνειρμικές, ματιές με σπρώχνουν στο εξής πλατωνικό χωρίο: «Ου ράδιον αεί λανθάνειν κακόν όντα»· αντλώ από το βιβλίο του **Νίκου Μουλακάκη**, *Αρχαία Ελληνικά Γνωμικά II. Τα αποφθέγματα του Πλάτωνα* (εκδ. Επικαιρότητα, 1994). Κατά μία χαρτοκοπτική παραλλαγή γνωστού γνωμικού σχολιάζω: «ακόμη και στα χειρότερα, βρίσκει κανείς πάντα κάτι ωφέλιμο».

Γλωσσικές Παρατηρήσεις II. Από τον λεξιλογικό μας πλούτο του **Δημήτρη Λυπουρλή** (εκδ. Παρατηρητής, 1994)· και μη φανταστείτε ένα σχολαστικό βιβλίο που όλοι θα θέλαμε να είχαμε διαβάσει αλλά διαρκώς αναβάλλουμε. Εδώ, η έννοια της παρατήρησης εκφέρεται κυριολεκτικά και τα γλωσσικά φαινόμενα γίνονται αντικείμενο μιας αφήγησης που σε διδάσκει ενώ παραμένει τερπνή. Η έκδοση περιλαμβάνει εξήντα ραδιοφωνικές εκπομπές που έγιναν από τον συγγραφέα στο Ράδιο Παρατηρητής της Θεσσαλονίκης.

Δεν είναι ανάγκη να είστε θρησκευόμενος για να διαβάζετε πότε πότε περιοδικά, όπως για παράδειγμα το *Καθ' οδόν*. Περιοδική Έκδοση του Θεολογι-

τρεις) στην ιστορία τους. Γύρω απ' αυτή τη γυναίκα πλέκεται ο μύθος με τελική έκβαση την κάθαρση και την τιμωρία τους, που συνήθως είναι ο θάνατος.

Σχεδόν σ' όλα τα έργα του Τσάντλερ υπάρχει μια εγκληματική γυναίκα, η οποία καταστρέφει τους άντρες που σχετίζονται μαζί της. Όπως γράφει ο **Ανδρέας Αποστολίδης** στη μελέτη του *Η γοητεία του Ρέιμοντ Τσάντλερ* (περιλαμβάνει στο βιβλίο *Αντίο γλυκειά μου*, Άγρα, 1986) ο ήρωας του συγγραφέα, ντετέκτιβ Φίλιπ Μάρλοου, «αυτοεγκλωβισμένος στον δολοφονικό κόσμο των γυναικών, θα οδηγηθεί σε επαναλαμβανόμενες επιδείξεις ενός έντονου μέχρι κραυγαλέου μισογυνισμού». Επειδή η μανία του Τσάντλερ να χρησιμοποιεί τέτοιες γυναίκες ήταν συστηματική, κι επειδή οι άντρες ήρωες του είναι συμπαθητικοί με αποκορύφωμα τη σχέση του Μάρλοου με τον Τέρρυ Λένοξ στον *Μεγάλο αποχαιρετισμό*, οι κριτικοί απέδωσαν στον συγγραφέα τη μομφή του μισογύνι, αφήνοντας μάλιστα αιχμές για μια πιθανή ομοφυλοφιλία του.

Αλλά και μια γυναίκα συγγραφέας αστυνομικών μυθιστορημάτων, η **Πατρίτσια Χάισμιθ**,

ασχολείται με τις μοιραίες γυναίκες. Στο βιβλίο της *Ιστορίες για μισογύνηδες*, που δεν είναι αστυνομικά διηγήματα, γραμμένα το 1975 (Γράμματα, 1983), περιέχονται 17 μικρές ιστορίες με ηρωίδες γυναίκες. Αυτές, επειδή παραβαίνουν τους ηθικούς νόμους της κοινωνίας τιμωρούνται με θάνατο, τρέλα ή εξαφάνιση. Για παράδειγμα, στην «Χορεύτρια» ο Ροδόλφος στραγγαλίζει πάνω στο χορό την αγαπημένη του (και παρτενέρ του) την Κλοδέτη, επειδή κοιμόταν και με άλλους άντρες.

Πρόσφατα εκδόθηκε από τον νέο εκδοτικό οίκο Aliem μια ανθολογία αστυνομικού διηγήματος με έντεκα ιστορίες ισάριθμων συγγραφέων, Γάλλων, Άγγλων και Αμερικανών, άγνωστων στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό. Είναι οι **Εμάνουελ Έρερ**, **Τζόνθαν Κρεγκ**, **Άρνολντ Μάρμορ**, **Έλεν Νίλσεν**, **Ρίτσαρντ Ντέμιγκ**, **Ρόμπερτ Άρθουρ**, **Χαλ Έλσον**, **Ντέι Κιν**, **Τσαρλς Μπέκιαν**, **Ρόι Κάρολ** και **Κρίστοφερ Μπους**. Σ' αυτούς τους έντεκα συγγραφείς υπάρχει μόνο μία γυναίκα, η **Έλεν Μπέρνις Νίλσεν** από το Ιλινόις των ΗΠΑ, η οποία συμμετέχει με το διήγημα «Με τους άντρες δεν ξέρεις πο-

τέ» (*You Can't Trust a Man*) που ίσως είναι το καλύτερο της συλλογής.

Κοινός παρονομαστής των ιστοριών είναι οι έντεκα γυναίκες, οι οποίες σαγηνεύουν αφέλεις ή έξυπνους άντρες. Κατά κανόνα οι γυναίκες είναι οι θύτες και οι άντρες τα θύματα, εκτός από ορισμένες εξαιρέσεις, οι οποίες, σαν τα έξυπνα πουλιά, πέφτουν στην παγίδα που οι ίδιες έχουν στήσει. Για παράδειγμα, στο διήγημα «Ντι» του Έρερ μια ωραία γυναίκα που ερωτοτροπεί με έναν άντρα, ο οποίος μεταφέρει μια βαλίτσα με δολάρια — υποτίθεται — και στη συνέχεια την κλέβει, σκοτώνεται μαζί με τους επιβάτες του αεροπλάνου με το οποίο ταξιδεύει. Τα δολάρια ήταν στη πραγματικότητα βόμβα.

Αστυνομικοί, τραγουδιστές, ληστές, επιχειρηματίες, απατημένοι σύζυγοι, νοικοκυρές, εκπρόσωποι από κάθε κοινωνική τάξη, όλοι οι ήρωες της ποίησής γοτεχνίας μπλέκονται σ' έναν αγώνα αλληλοεξόντωσης, από όπου επιβιώνουν όχι οι πιο τυχεροί — φυσικά — αλλά οι πιο ανθεκτικοί, σύμφωνα με τη δαρβινική θεωρία της «φυσικής επιλογής».

Φίλιππος Φιλίππος

Οικονομικές θεωρίες

Σταύρος Ιωαννίδης,
Ανταγωνισμός,
Αγορά και Δημοκρατία.
Εκδόσεις Ίδρυμα Καράγιωργα,
Αθήνα 1994

Η συσχέτιση της εσωτερικής συγκρότησης της νεοαυστριακής οικονομικής θεωρίας με την ιδεολογική της αυτοκατανόηση ως συντηρητική κοινωνική ιδεολογία, θέτει το ζήτημα της μετάβασης από την εσωτερική της κρι-

τική στην κριτική της ως ιδεολογία, ένα ζήτημα που κατά κύριο λόγο απασχόλησε τον συγγραφέα.

Η νεοαυστριακή θεωρία διεκδικεί κατά τους υποστηρικτές της τη θέση μιας πραγματικά γενικής οικονομικής θεωρίας, με την έννοια ότι αποσκοπεί ακριβώς στην υπέρβαση του δυισμού της προηγούμενης ορθοδοξίας. Αλλά, για να επιτύχει αυτή την υπέρβαση, αναδεικνύεται ταυτόχρονα σε μια θεωρία ριζοσπαστική, τουλάχιστον επιφα-

νειακά, με την έννοια ότι στρέφει την κριτική της ακόμη και ενάντια σε έννοιες και αντιλήψεις που μέχρι σήμερα ήταν κοινά αποδεκτές και αδιαμφισβήτητες. Π.χ. οι θεωρητικοί της απορρίπτουν τη διάκριση μεταξύ μακρο- και μικρο-οικονομίας, απορρίπτουν την έννοια της ισορροπίας και προτείνουν μια δυναμική θεωρία.

Ο σκοπός της μελέτης του **Σταύρου Ιωαννίδη** εκπληρώνεται με την επικέντρωση της κριτικής του σε δυο σημεία: την άρ-

της αντικειμενικότητας δεδομένων της οικονομίας μέρους των νεοαυστριακών την αντίληψη της δυναμικής ισορροπίας του οικονομικού ήματος, που αποτελούν τις όψεις του ιδίου νομίσματος, δηλ τις δύο συνιστώσες της μίας, κατ' αυτούς, απροδιόριστος της οικονομικής διαδικασίας. Η θεμελιώδης για την γνώση της «υποκειμενικότητας» θεωρία της επιχειρηματικής πάσχει ως προς το ότι αδιασωθεί χρειάζεται την τήρηση μιας αντικειμενικής ισορροπίας, αυτής του κεφαλαίου, ο δυναμικός χαρακτήρας της σχολής αυτής δεν είχε θέση να δώσει απαντήσεις σχετικά με την κατεύθυνση κίνησης στο εσωτερικό του οικονομικού συστήματος. Παρά την πύκνωση της έννοιας του «αυθόρμητου», καταλήγουν σε μια κινή θεωρία της οικονομικής ισορροπίας ελάχιστα διαφορετική από εκείνη της νεοκλασι-

κής σχολής.

Ως προς τις πολιτικές προεκτάσεις της θεωρίας αυτής, οι νεοαυστριακοί αφαιρούν από το κράτος τη δυνατότητα παρέμβασης στην οικονομία, πράγμα που όμως δεν μειώνει, όπως ισχυρίζονται, το ενδεχόμενο του «καταναγκασμού» των πολιτών. Η αποεθνικοποίηση του νομίσματος π.χ. απλώς θα μετέφερε τη δυνατότητα καταναγκασμού από έναν δημόσιο σ' έναν ιδιωτικό φορέα. Η άρνηση εξάλλου εκ μέρους τους της οποιασδήποτε αντικειμενικής οπτικής των κοινωνικών φαινομένων θέτει υπό αμφισβήτηση τη δυνατότητα οποιουδήποτε σχεδιασμού του κοινωνικού γίγνεσθαι. Και είναι φοβερό πως η αντίληψη αυτή καταλήγει στην άκριτη παραδοχή της παράδοσης, με την έννοια των πρακτικών που έχουν επικρατήσει «αυθόρμητα» μέσα στη διαδικασία της κοινωνικής εξέλιξης. Η γνώση που περιέχεται στους

θεσμούς δεν αποτελεί κατ' αυτούς ποτέ αντικείμενο αξιολογικής κρίσης επειδή ακριβώς δεν μπορεί ποτέ να συνειδητοποιηθεί από τα μέλη της κοινωνίας.

Ο ιδιότυπος αγνωστικισμός των νεοαυστριακών σχετικά με την κοινωνική εξέλιξη, συνιστούσε ένα ισχυρό ιδεολογικό όπλο στα χέρια των οπαδών της «ελευθερίας» της αγοράς σε μια ιστορική φάση, τη δεκαετία του '70, (οπότε απονεμήθηκε και το Nobel στον Hayek) όπου ο κρατικός παρεμβατισμός δεν ήταν σε θέση να αντιμετωπίσει τα τεράστια προβλήματα στις χώρες της Δύσης. Με βάση την αλλαγή των προβλημάτων του καπιταλισμού στη δεκαετία του '90, βλέπουμε τη θεωρία αυτή να έχει όλο και μικρότερη απήχηση. Πράγματι, η σχολή αυτή, που η πρώτη της άνθηση τοποθετείται στη δεκαετία του '30, φαίνεται να καθίσταται πλέον ανενεργός.

B.K.

κού Συνδέσμου. Στο τχ. 6 (Ιούλιος 1994) βρήκα την ομιλία του Οικουμενικού Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίου προς την Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, καθώς επίσης και τη «Διακήρυξη του Βοσπόρου», το κείμενο που υπέγραψαν στην Κωνσταντινούπολη το Φεβρουάριο 1994 εκπρόσωποι της Ορθοδοξίας, του Ρωμαιοκαθολικισμού, του Ισλάμ και του Ιουδαϊσμού, ως κοινή διακήρυξη του συνεδρίου «Ειρήνη και Ανεξιθρησκεία». Και τα γραπτά, αν μη τι άλλο, μένουν.

Ένα θαμπό χειρόγραφο. Παρουσίαση ανέκδοτων κειμένων του Γιάννη Σιδέρη. Ο Β' τόμος της Ιστορίας του Νέου Ελληνικού Θεάτρου είναι ο τίτλος μιας σύντομης αλλά ιδιαίτερα ενδιαφέρουσας εργασίας του Πλάτωνα Μαυρομούστακου (εκδ. Καστανιώτης, 1994), ο οποίος μας εισάγει στο λαβύρινθο της προσπάθειας για αποκατάσταση μιας έκδοσης, με όλα εκείνα τα στοιχεία που συνθέτουν την ερευνητική αναζήτηση και της δίνουν συχνά το χαρακτήρα αστυνομικού έργου: χαμένοι φάκελοι που βρίσκονται, αναζήτηση κειμένων με βάση το χρώμα του μελανιού, κ.ά. Το ευχάριστο είναι πως τα κομμάτια στο ερευνητικό του puzzle ενώθηκαν και η ερευνητική περιπέτεια είχε αίσιο τέλος. Αν και, όποιο τέλος και να είχε, η περιπέτεια καθαυτή είναι πάντα γοητευτική. Ο Χαρτοκόπτης

Ο Σιμιγδαλένιος

ανδρος Αδαμόπουλος
σιμιγδαλένιος.
νογράφηση:
Γσακνιά.
Εστία,
α 1994

σιμιγδαλένιος είναι ένα λαϊκό παρα-
ου περιέχει όλα εκείνα τα στοι-
αντασίας και αλληγορίας που χα-
ρίζουν την προφορική παράδοση.
Αδαμόπουλος, στηριζόμενος στο
μύθημα έφτιαξε ένα έργο θεα-
σε έμμετρη μορφή και με ρίμα,
τολύχρωμο και γεμάτο κίνηση,
ασιλοπούλες, βασιλιάδες και αυ-
ωνομοτούν, αγαπούν, ζηλεύουν,
ζονται με αντικείμενο τον Σιμι-

γδαλένιο.

Πολυπρόσωπο και με ποικίλη δράση, παραμύθι για μικρούς και μεγάλους, ευχάριστο ανάγνωσμα και με άριστες προϋποθέσεις για σκηνική αναπαράσταση, ο Σιμιγδαλένιος διαθέτει για προτέρημα αυτό που αρχικά μπορεί να ηχούσε ως ελάττωμά του: την έμμετρη μορφή του που, αναμετρόμενη με το παραδοσιακό, λειτουργεί ανατρεπτικά κάθε σοβαροφάνειας, στηριζόμενη στο χιούμορ, στον έξυπνο διάλογο, στις επαναληπτικές φράσεις που εξωθούν στο γέλιο. Η σκόπιμη σύγχυση στην επιλογή των λέξεων, η φανερό αναχρονία που διέπει πράγματα και καταστάσεις καθιστώντας την ιστορία απόμακρη, όπως κάθε παραμύθι, αλλά και σύγχρονη όσο το μήνυμά της, η σωστή ανάμειξη φανταστικού και πραγματικού, απο-

τελούν στοιχεία που κρατούν σε εγρήγορση τον μικρό αναγνώστη / θεατή και τέρπουν τον μεγάλο. Ο Αδαμόπουλος γνωρίζει τη σωστή δόση αποφεύγοντας εξίσου το δραματικό και το γελοίο, υφαίνοντας πάνω στον παλιό καμβά μια δροσερή και σύγχρονη αφήγηση με ευαισθησία και υπέρμετρη αγάπη όπου τα ποικίλα εννοιολογικά σχήματα συνιστούν ποίηση απ' εαυτού τους.

Μπείτε στην περιπέτεια της βασιλοπούλας που έφτιαξε τον Σιμιγδαλένιο της για να τον έχει άντρα μέχρι που μια άλλη τής τον έκλεψε με δόλο και που από τότε:

«Μόνη η βασιλοπούλα μας γυρεύει τον καλό της και τώρα που τον έχασε βλέπει τον εαυτό της...».

Αξίζει!

Δημήτρης Τσατσούλης

Αντί-Τιμο

Την 1η Σεπτεμβρίου 1994 ο κριτικός της λογοτεχνίας και ορόσημο της εποχής του Αλεξανδρινού Τίμος Μαλάνος συμπληρώνει δεκαετή αποδημία. Πράγματι, πέρασαν χρόνια. Σε πείσμα τους, των χρόνων, ο «ανάποδος» αυτός γέρος της Λωζάννης, ασυμβίβαστος κι ίσως αληθινά ακραίος, παρέμεινε τελικά ο εγκριτότερος καβαφιστής, ο πρώτος και μανικός της καβαφικής γευσιγνωσίας, μ' όλες τις συνέπειες της μανικότητάς του.

Αιχμηρός, μαχητικός και διεισδυτικός ο Μαλάνος, κατέθεσε προδρομικό κριτικό λόγο και για πολλές άλλες, πέραν του Καβάφη, μορφές της ελληνικής και ξένης λογοτεχνίας, σε χρόνους προπολεμικούς, ανύποπτους.

Αδέξια βολεμένος σήμερα εγώ ανάμεσα στην ανακοίνωση και στο μνημόσυνο, παραδίδω δύο επιστολές που μου απηύθυνε το 1983. Θυμίζουν νομίζω πειστικά το προφίλ — αρκετά ανφάς — του ιδιότυπου προσώπου. Οι επιστολές έχουν διαφορά μιας ημέρας η μία από την άλλη. Είναι απαντητικές σε αποστολή προς εκείνον δυο ποιητικών μου βιβλίων κι ενός τότε ανέκδοτου ποιήματος που είχε τίτλο «Ο ποιητής Καβάφης εις Αθήνας» κι ήταν γραμμένο *à la manière de* Καβάφη. Αυτό το τελευταίο το είχα στείλει στον Μαλάνο για να ελέγξει και «εγκρίνει» τα ανεκδοτολογικά στοιχεία καβαφικής μυθολογίας που χρησιμοποιούσα. Και, όπως φαίνεται, δεν διαψεύστηκα ως προς την εγρήγορσή του, μια και μου υποδεικνύει πως ο Καβάφης τον προσφωνούσε «καϋμένη Τίμο» κι όχι «βρε Τίμο». Λυπάμαι μόνο για τις παραπάνω διευκρινίσεις που κατ' ανάγκη περνούν απ' το μονοπάτι της άκοψμης αυτοαναφορικότητας.

Οι επιστολές, με τη δική τους ορθογραφία:

1.

Λωζάννη 13 Μαρτίου 1983

Αγαπητέ φίλε,

Δεν σας γράφω ως κριτικός. Άλλωστε χρόνια τώρα έχω πάψει να γράφω κριτικές. Διαβάζω τα ποιήματα των άλλων με την ευαισθησία μου, και όσα με συγκινούν ιδιαίτερα τα σιγολέω, όπως μια μέρα του 1972 ένα γκαρσόνι του κέντρου «Νύχτα και Ημέρα» της Λωζάννης, την ώρα που μου σερβίριζε τον πρωινό καφέ μου, αυθόρμητα σεκοντάριζε, λέξη προς λέξη, ένα ποίημα του Brassens, που μονότονα ο ίδιος το κλαψούριζε στο ραδιόφωνο.

Έτσι, κι εγώ τώρα, αν και πολλά από τα ποιήματά σας μου άρεσαν, τη φωνή σας τη σεκοντάρω κατά πρό-
τίμηση στα εξής τρία : «Τα βράδια δεν είναι να βγαίνεις», «Το ράμφος βυθίζεται όπου βρεί», «Οι συνέπειες ενός παλαιού ποιήματος».

Θερμά σας ευχαριστώ
Τ. Μαλάνος

2.

Λωζάννη, 14 Μαρτίου 1983

Αγαπητέ φίλε,

Σήμερα, μετά που σας ταχυδρόμησα το γράμμα μου με το οποίο σας ευχαριστούσα για τα ποιήματα σας, λαβαίνω το γράμμα σας με το εσώκλειστο *à la manière* ... Το βρίσκω αρκετά καλό. Αν όμως προφταίνεται, καλό θα ήταν ν' αλλάξετε εκείνο το βρέ, που δεν το συνήθιζε στην κουβέντα του ο Καβάφης, με κάτι άλλο. Κατ' εμέ, θα είσαστε πολύ πιό σύμφωνος με το λεκτικό του, αν στη θέση του βρέ γράφατε καϋμένη.

Τα φιλικά σας προς εμένα αισθήματα με συγκινούν ιδιαίτερα, με το να προέρχονται από έναν νέο λογοτέχνη σαν εσάς.

Φιλικώτατα
Τ. Μαλάνος

Δυό ρόδα που επιστρέφω στον ποιητή των «Ρόδων θαλάμου». Απ' αυτά τα δεύτερα, κλείνοντας, κόβω ένα δίστιχο που ίσως σημάδεψε την καβαφική περιπέτεια του Μαλάνου :

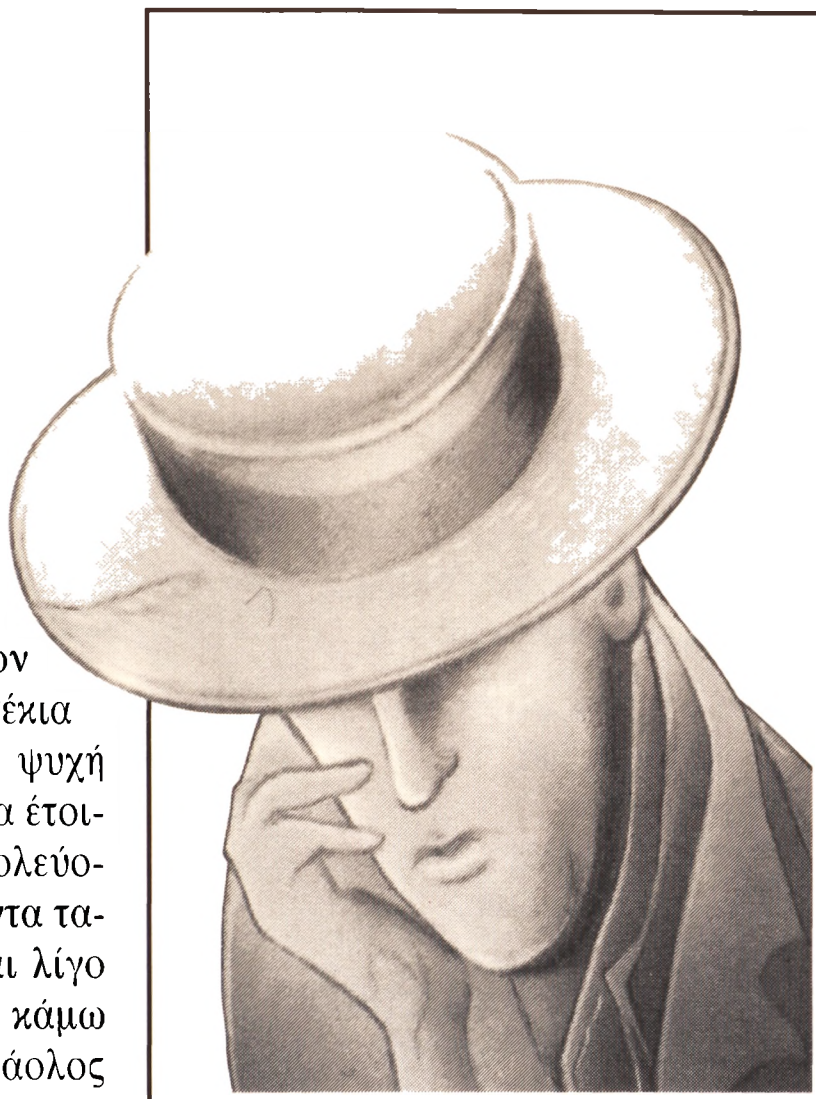
«Μας κυβερνούν την ύπαρξη, ψυχή μου, κάποιοι τάφοι,
όπου κοιμούνται οι θύμησες ντυμένες στο χρυσάφι».

Γιάννης Βαρβέρης

ΑΠΟ ΙΟΝ
ΓΙΑΝΝΗ
ΒΑΡΒΕΡΗ

Φέτος το καλοκαίρι... φορέθηκε πολύ το « ΣΚΙΣΜΕΝΟ ΨΑΘΑΚΙ »

(το τελευταίο βιβλίο της Αλκυόνης Παπαδάκη)

Μια ζωή θυμάμαι τον
εαυτό μου να φτιάχνει στέκια
και καταφύγια για την ψυχή
μου. Κι εκεί που είναι όλα έτοι-
μα κι έχω αρχίσει να βολεύο-
μαι, εκεί που είναι τα πάντα τα-
κτοποιημένα και κάθομαι λίγο
να ξεκουραστώ και να κάμω
τσιγαράκι, μπαίνει ο διάολος
μέσα μου και μου την ανάβει.

– Τι 'ναι τούτα δω τα σκιάχτρα; μου λέει. Δεν εί-
ναι για σένα η λούφα, κορίτσι μου. Πάλι πλαστογρα-
φίες κάνεις;

Και βροντάω τότε ένα ασιχτίρ και τα κάνω όλα
κεραμιδαριό.

Ύστερα κάθομαι σταυροπόδι και γλείφω τις πλη-
γές μου σαν το σκυλί. Δεν πειράζει, λέω. Πάμε γι' άλ-
λα. Όπως και να 'χει το πράμα, η Ρόζυ γεννήθηκε με
το βλέμμα καρφωμένο στο ξημέρωμα. Όρτζα τα πα-
νιά λοιπόν.

Ένα μικρό ψαροκάικο είναι
η ζωή μου. Ένα μικρό φθαρμέ-
νο ψαροκάικο που έχει σμαρα-
γδιά φεγγάρια στο κατάρτι του
κι έναν ξεσκούφωτο ήλιο αλη-
ταρά για τιμονιέρη. Ένα ψαρο-
κάικο, δίχως ρότα.

– Πού πάμε, καπετάνιο; με
ρωτάει ο τιμονιέρης και μου
κλείνει το μάτι.

– Όπου πάν' τα κύματα! λέω επίσημα εγώ.

Και τα σμαραγδιά φεγγάρια που είναι στο κατάρ-
τι, σκάνε σαν ρόδια στην κουβέρτα.

Κι ο ξεσκούφωτος ήλιος ο αληταράς παρατάει το
τιμόνι του και χορεύει. Και η νύχτα γεμίζει χιλιάδες
ήλιους, αληταράδες. Και η ψυχή μου γεμίζει νύχτες
πολύχρωμες. Γεμίζει σμαραγδιά φεγγάρια και θαλασ-
σινά πουλιά. Πού να χωρέσουν μέσα μου όλ' αυτά;
Πού να στριμωχτούν, π' ανάθεμά τα;

Και θυμηθείτε...

“ΤΟ ΧΡΩΜΑ ΤΟΥ ΦΕΓΓΑΡΙΟΥ”

μετά τη Φθινοπωρινή “ΜΠΟΡΑ”

φαίνεται καλύτερα από “ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΣΠΙΤΙ”.

ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ

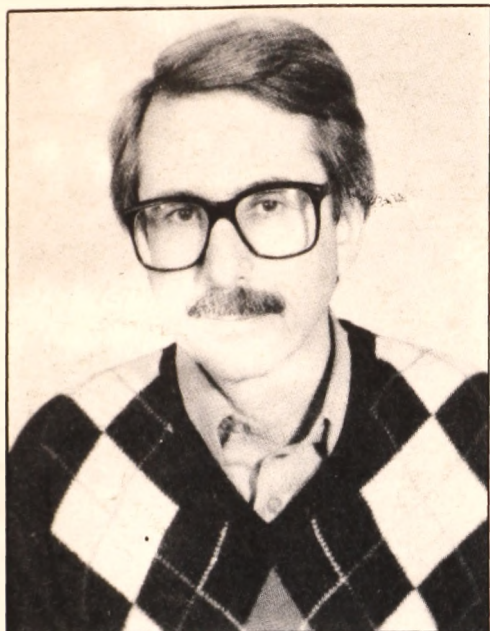
ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΙΧΑΗΛ ΒΟΔΑ

ΣΤΗΝ ΣΥΡΟΥ

ΑΦΗΓΗΜΑΤΑ

Αναδρομή σε αναμνήσεις στην παιδική και εφηβική ηλικία του συγγραφέα από το 1939 ως το 1954· από την οδό Μιχαήλ Βόδα στην οδό Σύρου που έζησε αυτά τα χρόνια.

Με μοναδική οικονομία λόγου, ασυνήθιστη εξομολογητική διάθεση και άριστη πλοκή, ο Νίκος Δήμου μας δίνει το πρώτο του μυθιστόρημα.

ΕΠΙΣΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ
Φιλοσοφία. Έκτη έκδοση.

ΕΡΩΣ ΚΑΛΟΥ
Δοκίμια.

Η ΚΟΥΤΣΟΚΩΣΤΑΙΝΑ
Τρίτη έκδοση.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΚΑΥΣΩΝΑ
Πεζά. Δεύτερη έκδοση.

ΤΟΛΜΗΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ
Διηγήματα. Δεύτερη έκδοση.

ΛΙΣΤΕΣ
Το παιχνίδι με τους καταλόγους.

Δοκίμια I
ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ

ΣΑΤΙΡΕΣ
1972-1992

Δοκίμια II
ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Νίκος Δήμου

Από την

Μιχαήλ Βόδα

στην

Σύρου

Νεφέλη

ΠΟΙΗΜΑΤΑ
1950 - 1990

ΞΕΝΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ
Μεταφράσεις 1957 - 1982

ΟΙ ΝΕΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ
Έβδομη έκδοση.

ΚΟΙΝΟΤΟΠΙΕΣ
Τρίτη έκδοση.

Ο ΕΛΛΗΝΑΣ ΒΟΥΔΔΑΣ
Ιστορία. Τρίτη έκδοση.

ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΟ ΚΑΙ ΤΟ ΤΑΒΛΙ
Φιλοσοφία. Δεύτερη έκδοση.

Η ΧΑΜΕΝΗ ΤΑΞΗ
Πέμπτη έκδοση.

ΜΙΚΡΑ ΒΗΜΑΤΑ
Χρονογραφήματα. Δεύτερη έκδοση.

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
Φιλοσοφία. Πέμπτη έκδοση.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΓΑΤΩΝ
Ποίηση. Τρίτη έκδοση.

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΠΑΝΤΑ
Σάτιρα. Τέταρτη έκδοση.

ΠΑΡ' ΟΛΑ ΑΥΤΑ
Πεζά. Τρίτη έκδοση.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
Φιλοσοφία. Τέταρτη έκδοση.

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ
Δοκίμια. Τρίτη έκδοση.

Η ΔΥΣΤΥΧΙΑ
ΤΟΥ ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΕΛΛΗΝΑΣ
Σάτιρα. Δέκατη όγδοη έκδοση.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744